TREAPTA A ŞAPTEA - BUCUREŞTI - DECEMBRIE - 2001

SCARA

REVISTA DE OCEANOGRAFIE ORTODOXĂ

PERSPECTIVA ORTODOXĂ ASUPRA PROBLEMELOR ROMÂNEŞTI CONTEMPORANE

DESPRE BUCURIA PLÂNSULUI Cea de-a şaptea treaptă a scării duhovniceşti a Sfântului Ioan * **VEACUL:** CUVÂNT AL SFÂNTULUI IGNATIE BRIANCIANINOV CĂTRE CEI MULŢI CHEMAŢI AI VREMURILOR NOASTRE * BISERICA ŞI INSTTUŢIA SAU CÂTE CEVA DESPRE UN CAL TROIAN unde nu Troia ne este adusă aproape ci o modalitate subtilă de a înlocui Biserica lui Hristos cu o noţiune neclară * ÎNVĂŢĂMÂNTUL ÎNTRE TRADIŢIE ŞI MODERNITATE de unde vom afla istoria rătăcirii şi înstrăinării şcolii de Biserică * DESPRE EVOLUŢIONISM în care se arată că acceptarea ideii că vieţuitoarele au fost create de Dumnezeu nu este un simplu act intelectual, el având şi importante consecinţe de ordin moral * DESPRE IMAGINEA ROMÂNIEI de unde vom afla câteva modalităţi de denaturare a ei * DESPRE HOMOSEXUALI ÎN CONTEXTUL LUMII CONTEMPORANE * O SCRISOARE PENTRU AMERICA * DESPRE FAMILIA CREŞTINĂ în care se arată grijile statului faţă de familia creştină şi grijile familiei creştine faţă de valorile sale * BUNURILE ŞI LEGISLAŢIA POSTDECEMBRISTĂ A PROPRIETĂŢILOR BISERICEŞTI - de unde vom afla că politica statului român de 200 de ani încoace este îndreptată împotriva Bisericii lui Hristos * GÂLCEAVA CIVILIZAŢIEI CU BISERICA unde se va vedea că rostul Bisericii este să lumineze calea civilizaţiei; calea către Hristos * ECUMENISMUL, PRO SAU CONTRA? în care se arată că ortodocşii mărturisesc credinţa în Biserica lui Hristos cea Una, Sfântă, Sobornicească şi Apostolească şi nu în S.R.L.-ul Consiliul Ecumenic al Bisericilor, „asociaţie frăţească de biserici" * VORBEAM CU CINEVA * **DOCUMENT:** CRONICA INEDITĂ A LUI ANDRONIC DUHOVNICUL SAU DESPRE PĂTIMIRILE MĂNĂSTIRII NEAMŢ DE PE URMA GENERAŢIEI PAŞOPTISTE * MEMORIILE CĂPITANULUI COLA NICEA sau despre istoricul formării cetelor de luptători români pentru emanciparea politică a românimii din Macedonia * **OMUL CREŞTIN:** CUVÂNT DE FOLOS AL PĂRINTELUI ARSENIE PAPACIOC DESPRE PĂRINTELE MARCU DUMITRESCU DE LA MĂNĂSTIREA SIHĂSTRIA * DESPRE PĂRINTELE CONSTANTIN VOICESCU * DESPRE VIAŢA DUHOVNICEASCĂ A PREOTULUI DUPĂ TRATATUL „DESPRE PREOŢIE" AL SFÂNTULUI IOAN GURĂ DE AUR * CONVORBIRE CU PĂRINTELE DUMITRU STĂNILOAE în care se arată între altele, superioritatea credinţei în faţa ştiinţei şi noblеţea neamului nostru românesc * DESPRE RUGĂCIUNA LUI IISUS ŞI PATERNITATEA DUHOVNICEASCĂ în care se va vedea că rugăciunea noastră trebuie pusă în legătură cu părinţii noştrii duhovniceşti şi numai după aceea cu cartea sfătuitoare şi ziditoare * DESPRE REVITALIZAREA CREDINŢEI CREŞTINE în care se arată observaţii, idei, sugestii izvorâte din îngrijorarea faţă de evoluţia lumii creştine în ultimul timp şi din dorinţa de a contribui, în măsura posibilităţilor, la reînvierea duhului creştin, pentru înfăptuirea Împărăţiei lui Dumnezeu, potrivit îndemnului pe care ni l-a dat Domnul Iisus Hristos * **CUVÂNTUL DE FOLOS:** PREDICA DE ANUL NOU - Despre calendar - părintele Ilie Cleopa

APARE CU BINECUVÂNTAREA SFÂNTULUI SINOD AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

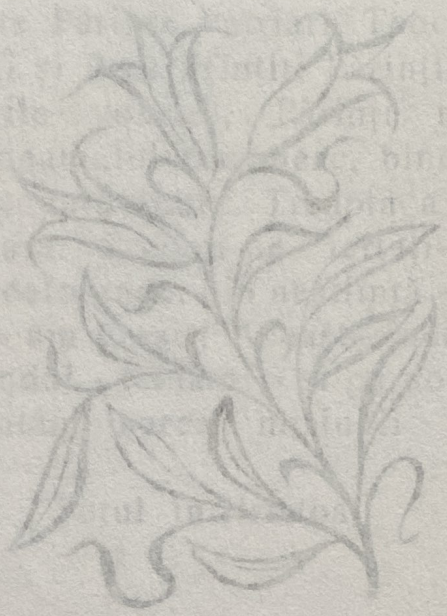

SCARA

REVISTA DE OCEANOGRAFIE ORTODOXĂ
ANUL V, TREAPTA A ŞAPTEA, DECEMBRIE 2001

Prea Fericite Părinte Patriarh Teoctist, Înalt Prea Sfinţiţi şi Prea Sfinţiţi Părinţi, Sfinţiile şi Cuvioşiile voastre, Părinţi nepreţuiţi, Bătrâni ai neamului românesc, binecuvântaţi lucrarea începută acum, Treapta a Şaptea a revistei Scara. Credeţi-ne, iertaţi-ne şi ne îndreptaţi acolo unde, din neştiinţă - şi nu din rea voinţă - am greşit! Această încercare s-a făcut cu gândul - temător - şi cu dorinţa de a ieşi în întâmpinarea misiunii Neamului românesc.

Totul în Hristos!

Scara - revista de oceanografie ortodoxă
apare cu binecuvântarea Sfântului Sinod al
BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

NU E CU PUTINȚĂ, ZICE CINEVA, NU E CU PUTINȚĂ A STRĂBATE ZIUA DE FAȚĂ CU BUNĂ CREDINCIOŞIE, DE NU VA FI SOCOTITĂ CĂ E CEA DIN URMĂ A ÎNTREGII VIEȚI. E DE MIRARE CU ADEVĂRAT CUM AU ROSTIT ACEST CUVÂNT ELINII. CĂCI SOCOTESC ŞI EI CĂ E PROPRIU FILOSOFIEI SĂ CUGETE LA MOARTE

SFÂNTUL IOAN SCĂRARUL

DESPRE BUCURIA PLÂNSULUI

Cea de-a şaptea treaptă a Scării Duhovniceşti a Sfântului Ioan, în traducerea Înalt Prea Sfinţitului Mitropolit Nicolae Corneanu

Plânsul cel după Dumnezeu este întristarea sufletului şi îndurerarea inimii care pururea caută cu înfrigurare pe Cel după care însetează (scil. Dumnezeu); văzând că nu L-a găsit, se pune cu putere a-L urmări, jalnic tânguindu-se înapoia Lui. Sau încă: plînsul constituie boldul cel de aur al sufletului, care îl liberează de pironirea pe lemnul grijilor lumeşti şi de orice împătimire şi care, printr-o cuvioasă întristare, îl face să se îndrepte continuu spre supravegherea inimii.

Umilinţa este o neîncetată remuşcare a conştiinţei care, prin mărturisirea gândurilor, uşurează focul inimii. Mărturisirea este uitarea firii, de vreme ce printr-însa cineva (scil. David) a uitat să-şi mănânce pâinea (*Psalmul* 101, 5). Pocăinţa este neîntristata lipsire de toată mângâierea trupului.

Celor care voiesc a spori în fericita plângere, le sunt necesare două virtuţi: înfrânarea în toate şi tăcerea buzelor; celor care au înfăptuit deja un progres: calmul şi nepomenirea de rău; iar celor desăvârşiţi: smerenia, dorinţa (gr. setea) de a fi umiliţi, acceptarea de bunăvoie a necazurilor nevoite, şi dragostea, care nu numai că nu osândeşte pe cei care păcătuiesc, dar are o nemărginită milă pentru cei ce greşesc. Bine primiţi sunt cei dintâi, vrednici de laudă cei de-al doilea, fericiţi cei ce sunt flămânzi de suferinţă şi setoşi de a fi umiliţi, căci aceştia se vor sătura de hrana care nu-i va mai flămânzi în veci.

Având darul lacrimilor, trebuie ţinut cu toată tăria spre a nu-l pierde, căci înainte de a se fi înrădăcinat bine întru tine poate să-ţi fie răpit cu multă uşurinţă. Gâlcevile, grijile trupeşti şi lenevirea, dar mai ales vorbăria şi prea multa veselie, alungă lacrimile tot atât de repede, precum piere ceara dinaintea focului.

Izvorul lacrimilor, pe care-l dobândim după botez, este încă mai puternic decât botezul, dacă nu este cumva prea îndrăzneaţă această afirmaţie a mea; pentru că acela este curăţitor al relelor făcute înainte de dânsul, iar acesta al celor de după botez; pe cel dintâi, primit în copilărie, noi l-am întinat şi de aceea avem nevoie de o nouă curăţire prin cel de-al doilea. Dacă nu ni l-ar fi dăruit nouă Dumnezeu din iubirea sa de oameni, puţini şi greu de aflat ar fi fost cei mântuiţi.

Gemetele şi întristarea noastră sunt ca un glas ce strigă către Domnul. Lacrimile pe care le vărsăm de frica judecăţii Sale sunt ca nişte soli ai noştri către Dânsul; dar cele provocate de prea sfânta Sa dragoste ne dau asigurarea (scil. ne descoperă) că stăruitoarele noastre cereri au fost primite. Dacă nimic nu-i sunt mai potrivite smereniei decât lacrimile, apoi nimic nu-i este mai potrivnic decât râsul.

Păstrează cu grijă această fericită tristeţe a cuvioasei pocăinţe care produce o adevărată bucurie şi nu înceta a o lucra în tine până ce nu te va ridica deasupra tuturor celor lumeşti şi te va prezenta curat înaintea lui Hristos.

Nu înceta să-ţi închipuieşti şi să cercetezi abisul focului întunericului, pe slujitorii cei nemilostivi, pe judecătorul neîndurat şi neiertător, prăpastia nesfârşită a văpăii celei de sub pământ şi dintru înfricoşatele adânci locuri, cum şi alunecările nenorocite în hăurile cele fără de fund. Întipăreşte-ţi în minte marginea tuturor acestora, astfel ca prin multă cutremurare să se micşoreze desfrânarea ce există în suflet, să dobândeşti curăţia nestricăcioasă şi să primeşti întru tine arătarea luminii celei fără de materie, care străluceşte mai vârtos decât focul.

Când stai la rugăciune cutremură-te ca şi vinovatul ce stă înaintea judecătorului, pentru ca prin înfăţişarea şi simţirea ta să stingi mânia Dreptului Judecător. Căci Acesta nu poate trece cu vederea sufletul care ca şi văduva îndurerată se prezintă înaintea Lui, oferindu-I ostenelile sale Celui neostenit.

Cel ce a dobândit plânsul sufletesc, acestuia îi este potrivit orice loc pentru a vărsa lacrimi (scil. acesta poate plânge oriunde). Iar dacă Plânsul său este doar al omului celui dinafară (scil. dacă plânge numai cu ochii trupeşti), acesta nu va mai înceta căutându-şi locurile şi felurile. După cum comoara ascunsă este mai greu a fi jefuită decât cea care este arătată în piaţă, tot astfel acelaşi lucru trebuie să-l

înțelegem și despre cele spuse mai înainte.

Să nu devii și tu precum cei care, îngropând morții, o dată îi bocesc, altă dată benchetuiesc în urma lor, ci să fii întocmai cu cei condamnați a lucra într-o mină și care în fiecare ceas sunt biciuiți de către slujbașii statului. Cel care uneori plânge, iar alteori se desfătează și râde, este asemenea celui ce alungă cu pâine câinele iubitor de plăceri și care în felul acesta face impresia că-l gonește, pe când prin fapta sa îl îndeamnă a stărui înainte.

Fii adunat cu mintea și neiubitor a te arăta, pentru a ieși cu totul dintru inima ta. Demonii se tem de omul nerisipit cu mintea, ca și hoții de câini.

Frații mei, noi n-am fost chemați aicea (scil. în viața monahicească) ca la o nuntă, cu adevărat nu; ci acela care ne-a chemat aici ne-a chemat pentru a ne plânge pe noi înșine.

Sunt unii care se silesc nebunește să nu gândească absolut nimic în fericitele momente când plâng, uitând că lacrimile ce nu vin în urma unei cugetări a minții sunt proprii firii neraționale (scil. a animalelor). Lacrima este fiica gândurilor; iar tatăl gândului este mintea rațională.

Când stai culcat în pat, închipuiește-ți că zaci în mormânt și vei dormi mai puțin. Când mănânci, nu uita că tu însuți vei servi de hrană viermilor acelora și nu te vei mai îmbuiba. Iar când bei apă, amintește-ți de setea pe care o îndură cei ce se chinuiesc în văpaia aceea și-ți vei stăpâni cu desăvârșire firea. Iar când îndrumătorul nostru ne umilește, ne mustră și ne pedepsește, să avem în minte înfricoșata sentință a Marelui Judecător. Prostească tristețe și amărăciune ce s-a semănat întru noi o vom ucide prin blândețe și răbdare, ca și cu un paloș cu două ascuțișuri.

„*Cu vremea apele din mare scad*" a spus Iov (14, 11) după cum, tot cu vremea și cu răbdare, cele spuse le primim și se desăvârșesc întru noi puțin câte puțin.

Seara când te culci și dimineața când te scoli fii mereu cu gândul la focul cel veșnic, atunci nu vei mai fi stăpânit de lenevie în vremea cântării psalmilor.

Chiar haina pe care o porți ar trebui să te îndemne să plângi, deoarece toți cei ce jelesc pe morți poartă haine de culoare neagră. Dacă nu plângi, ar trebui să verși lacrimi tocmai pentru că nu ai acest dar; dacă însă plângi, pentru aceasta mai mult să verși lacrimi, pentru că datorită păcatelor tale ai căzut din starea de liniște și nepătimire în cea de chinuire.

Fără îndoială că apărând în fața Lui, bunul și dreptul Judecător va ține seama de puterea firii noastre atât în ceea ce privește lacrimile cât și toate celelalte. Spun aceasta pentru că am văzut pe unii care vărsau puține picături de lacrimi dar cu atâta durere încât păreau picături de sânge, după cum am văzut și pe alții care răspândeau râuri (scil. izvoare) dar fără nici o greutate. Eu personal însă am apreciat pe cei ce se ostenesc nu atât după lacrimile lor, cît mai mult după chinurile lor. Și cred că Dumnezeu face la fel.

Celor care plâng nu li se cuvine a teologhisi, căci dacă se îndeletnicesc cu aceasta își pierd lacrimile. Cel ce cuvântează despre Dumnezeu se aseamănă celui ce șade în jețul învățătoresc, pe când cel ce plânge se aseamănă celui ce petrece în sac și deasupra gunoiului. De aceea, cred, a și răspuns David — cel care deși plângea era totuși învățător și înțelept — celor care l-au întrebat: „*Cum voi cânta cântarea Domnului în pământ străin*?" (*Psalmul* 136, 4), adică în pământul împătimirii.

După cum în natură sunt lucruri care se mișcă prin sine sau sunt mișcate de altcineva, tot astfel și în cazul umilinței sunt lacrimi care ne vin de la noi înșine, și lacrimi pe care ni le cauzează altcineva. Când sufletul nostru plânge, lăcrimează și devine bun, fără ca să ne sârguim și grijim, să alergăm, deoarece Domnul a venit la noi nechemat și ne-a dăruit buretele înstrăinării celei de Dumnezeu iubitoare și apa răcoritoare a lacrimilor celor pioase ca să ne putem șterge zapisul greșelilor. Să păzim deci acest dar al lacrimilor ca și lumina ochilor, până ce ni se va lua, căci el are mai multă tărie decât sârguința și cugetarea noastră.

Nu acela a dobândit adevăratul dar al lacrimilor care plânge atunci când voiește, ci acela care varsă lacrimi pentru ceea ce voiește; și nu pentru ceea ce el voiește, ci pentru ceea ce voiește Dumnezeu. Deseori Plânsului celui plăcut lui Dumnezeu i se alătură lacrima slavei deșarte, care nu-I este plăcută.

Iar pe aceasta o vom cunoaşte prin cercare şi pioşenie, când ne vom vedea că, deşi plângem, totuşi mai păcătuim încă.

Adevărata umilinţă este durerea neîmprăştiată a sufletului care nu-i aduce nici o mângâiere, dar care în fiecare ceas îi pune înaintea ochilor minţii moartea, şi care aşteaptă ca pe o băutură răcoritoare mângâierea cu care Dumnezeu mângâie pe monahii smeriţi.

Toţi cei care au dobândit Plânsul (scil. darul lacrimilor) întru simţirea inimii lor, aceştia şi-au urât însăşi viaţa lor, iar de la trup s-au întors ca şi de la un vrăjmaşă.

Când observăm mânie şi mândrie la cei ce par a plânge după Dumnezeu (scil. cei care plâng un plâns bineplăcut lui Dumnezeu), lacrimile acestora le vom socoti potrivnice celor pe care le dă Domnul. „*Ce părtăşie are lumina cu întunericul*?" (II *Corinteni* 6, 1.4).

Mândria este odrasla nelegitimă a falsei smerenii, iar mângâierea cerului este fiica smereniei celei lăudate.

Precum focul mistuieşte paiele (în gr. singular: paiul), tot astfel lacrimile curate consumă toată întinăciunea văzută şi nevăzută.

Mulţi dintre Părinţi afirmă că este greu a deosebi, mai ales la începători, care sunt lacrimile cele adevărate, acest lucru fiind însoţit de multe întunecimi şi greutăţi. Căci ei spun că lacrimile pot să izvorască din felurite pricini: de la natură (scil. din fire), de la Dumnezeu, din necaz, din laudă, din pricini de slavă deşartă ori desfrânare, din iubire, din aducerea aminte de moarte şi din multe altele. După ce prin frica de Dumnezeu ne-am scuturat de toate aceste feluri de lacrimi, să căutăm a ne agonisi nouă lacrimile curate şi sincere ale gândului la moarte, deoarece în acestea nu se află aici înşelăciune. Şi nici mândrie, ci dimpotrivă ele ne curăţă, ne sporesc dragostea faţă de Dumnezeu, ne spală de păcate şi ne liberează de patimi.

Să nu ne fie de mirare întâlnind pe unii care încep prin a vărsa lacrimi bune, dar sfârşesc cu cele rele. Vrednici de laudă sunt însă aceia care trec de la lacrimile fireşti (scil. naturale, trupeşti), la cele duhovniceşti. Cei care sunt înclinaţi spre slava deşartă înţeleg prea bine cele ce le-am arătat.

Nu te încrede în bogăţia lacrimilor tale (în gr.: în izvoarele tale) până ce n-ai fost cu desăvârşire curăţit, după cum nu te poţi pronunţa asupra calităţii unui vin când este încă închis în teasc.

Nimeni nu poate să nege folosul ce ni-l pricinuiesc lacrimile noastre cele plăcute lui Dumnezeu; folosul pe care ni-l pricinuiesc ele însă, îl vom cunoaşte abia în momentul morţii.

Cel ce-şi petrece viaţa neîncetat plângând lacrimile plăcute Domnului, pentru acesta fiecare zi este o mare sărbătoare (în gr. acesta nu încetează a face praznic în fiecare zi). Dar cel ce nu încetează a prăznui mereu întru desfătările trupeşti, acesta va plânge mereu în viaţa de apoi.

Osândiţii n-au nici o bucurie în închisoare, iar monahii adevăraţi n-au nici un praznic pe pământ. Poate de aceea bunul acela plângător a spus suspinând: „*Scoate din temniţă sufletul meu*" (*Psalmul* 141, 10), ca să se bucure apoi întru negreşita Ta lumină.

Fii ca şi un împărat întru inima ta, stai ridicat întru smerenie, poruncind râsului din tine: „*Du-te, şi se duce*" (*Matei* 8, 9), gemetelor dulci: „*Vino, şi vin*", iar robului nostru şi tiranului trup: „*Fă aceasta, şi face*".

Cel ce s-a îmbrăcat pe sine cu fericitul şi de bucurie dătătorul plâns ca să cu o frumoasă haină de nuntă, acesta a cunoscut (scil. a simţit) care este râsul duhovnicesc al sufletului.

Cine este cel care petrecându-şi întreaga viaţă ca monah întru pioşenie n-a păgubit nici o zi, nici un ceas, nici o clipă, ci le-a dăruit pe toate Domnului, gândind că nu va mai putea întâlni a doua oară în viaţa sa această zi?

Fericit este monahul care poate să privească atent, cu ochii sufletului, puterile inteligibile (adică îngerii); cu adevărat fără păcat, pururea amintindu-şi de moarte şi de greşelile sale, el varsă lacrimi prin ochii cei simţiţi (scil. ocării trupului) şi îşi spală obrazul cu apele cele vii. Iar pentru mine este de la sine înţeles că, spre a ajunge în starea cea dintâi, trebuie să treci prin cea de-a doua.

Am văzut cerşetori şi săraci neruşinaţi care, cu oarecare cuvinte prefăcute, cu uşurinţă au plecat spre milostenie înseşi inimile împăraţilor. Şi am văzut scăpătaţi şi săraci în virtute care nu prin cuvinte prefăcute ci mai degrabă smerite, modeste şi fără de îndrăzneală, se adresau din adâncă şi deznădăjduită inimă către împăratul cel ceresc, fără de ruşine şi cu statornicie; astfel, cu puterea lor sileau îndurarea şi firea Lui cea nesupusă silei.

Cel ce se îngâmfă cu sufletul pentru lacrimile sale şi osândeşte pe cei ce nu plâng, este asemenea celui care, cerând arme de la împăratul său pentru a lupta împotriva vrăjmaşului, se ucide pe sine cu acestea.

Fraţii mei, Dumnezeu n-are trebuinţă de lacrimile noastre şi nici nu voieşte ca omul să plângă din durerea inimii; ci mai mult să se veselească întru dragostea către El prin râsul sufletului.

Înlătură păcatul şi atunci toată amărăciunea lacrimilor vărsate din ochii trupeşti va fi de prisos. Nu este nevoie de medicament acolo unde nu există rană. Înainte de cădere, Adam n-a vărsat nici o lacrimă, după cum la fel nu se va mai plânge după *înviere* şi după distrugerea păcatului, „*pentru că atunci nu va mai exista nici durere, nici întristare, nici suspin*" (cf. *Apocalipsa* 9,4).

Am văzut pe unii care-şi plângeau păcatele şi am văzut pe alţii care plângeau pentru că nu li s-a dat şi lor darul lacrimilor. Cu toate că aceştia din urmă aveau şi ei darul lacrimilor, totuşi se umileau închipuindu-şi că le lipseşte, şi astfel din pricina acestei bune neştiinţe rămâneau feriţi de primejdia jefuirii. Aceştia sunt cei despre care s-a zis: „*Domnul înţelepţeşte pe orbi*" (*Psalmul* 145, 8).

Se întâmplă deseori ca lacrimile să înalţe (scil. să facă semeţi) pe cei puţin întăriţi în virtute (gr. pe cei „uşori"). De aceea ele nici nu se dau oricui. Dacă însă unii dintre aceştia le caută, să se socotească pe sine nenorociţi şi să se osândească cu suspine, cu tânguire, cu scârbă şi cu adâncă întristare a sufletului, cu nesiguranţă (scil. incertitudinea de a fi obţinut mântuirea), care toate sunt în stare a ţine locul lacrimilor, ferindu-i în acelaşi timp de orice primejdie, ca unii ce socotesc că nu le sunt de „*nici un ajutor*".

Fiind atenţi, vom afla deseori cît de amarnic îşi bat joc demonii de noi. După ce ne-am săturat bine, ne umilesc până ce ne fac să plângem; postind, ne învârtoşează inima de nu mai putem plânge; prin aceasta ei nu urmăresc altceva decât ca, înşelându-ne prin aceste lacrimi neadevărate, să ne dedăm lăcomiei la mâncare, care este mama patimilor. Dar nu ni se cade a ne pleca lor, ci mai vârtos a ne împotrivi.

Cugetând la însuşirile pe care le are umilinţa m-am minunat cum ceea ce numeşte mâhnire şi întristare cuprinde în sine bucuria şi fericirea, întocmai ca şi iniţierea în fagure. Ce învăţătură tragem de aici? Că într-adevăr o astfel de umilinţă este un dar de la Domnul. Iar ceea ce face ca durerea aceasta din suflet să fie însoţită de plăcere, este ajutorul pe care-l oferă Domnul într-ascuns celor zdrobiţi cu inima.

În legătură cu atât de vădite pricini care ne fac să plângem şi în legătură cu folosul pe care ni-l procură durerea, să ascultăm o tristă dar folositoare de suflet povestire:

Un oarecare Ştefan ce locuia aicea, îmbrăţişând viaţa retrasă şi liniştită şi petrecând multă vreme în mânăstire (scil. cîmpul de exerciţii — palestra monahicească), s-a împodobit prin postiri, dar mai ales prin lacrimi, şi s-a înconjurat pe sine şi cu multe alte virtuţi. Iubind viata eremitică se retrase într-o chilie în apropiere de valea sfântului şi de Dumnezeu văzătorului Ilie, în acest sfânt munte al Horebului. Iar după ce renumitul acesta a voit să înceapă a practica o pocăinţă încă mai lucrătoare, mai aspră şi mai cu multe osteneli, se retrase în regiunea unde sălăşluiau anahoreţii, care se numea Sidin; şi a petrecut aici întru aspră şi neobişnuită nevoinţă numai vreme de câţiva ani, pentru că locul acela era lipsit de orice mângâiere şi cu neputinţă a fi străbătut de om, aflându-se la 70 mile de cetate. Dar spre sfârşitul vieţii, bătrînul se urcă iarăşi în chilia sa de pe vîrful sfîntului munte. Şi avea acolo cu dânsul doi ucenici din Palestina foarte pioşi, care au şi păzit chilia bătrânului. Puţine zile în urmă bătrânul se îmbolnăvi de o boală care-i aduse şi sfârşitul. Dar cu o zi înainte de a muri, fu răpit cu mintea şi ţinându-şi ochii deschişi se uita în dreapta şi în stânga patului şi, ca şi când ar fi dat cuiva socoteală, spunea, astfel încât am auzit toţi cei ce stăteam împrejurul lui: „*Da, este adevărat, am postit atâţia ani pentru aceasta*". Apoi iarăşi: „*Nu, cu adevărat minţiţi, aceasta nu am făcut*". Şi iarăşi: „*Da, aşa este, da; însă am plâns, însă am slujit*". In urmă: „*Nu, mă acuzaţi pe nedrept*", iar altora zicea: „*Da, este*

adevărat, da; la aceasta nu ştiu ce să răspund; dar Dumnezeu este îndurat!" Şi era într-adevăr o privelişte grozavă şi înfricoşătoare această nevăzută şi neiertătoare interpelare. Iar ceea ce a fost mai înfricoşător fu aceea că i se aduceau învinuiri pentru fapte pe care nu le-a făcut. Vai Doamne!, dacă un monah şi un sihastru spunea în legătură cu unele din păcatele sale: „*la acestea nu ştiu ce să răspund*", deşi era monah de 40 ani şi a dobândit darul lacrimilor, ce să mai zic eu nenorocitul?! Dar unde era atunci glasul lui Iezechiel, ca să zică acelora care-l osândeau: „*Aşa cum te-am aflat, aşa te voi judeca, zise Domnul*" (cf. *Iezechiel* 7, 8). Desigur, nici unul din aceste cuvinte nu le-a putut spune. Pentru aceea, să dăm mărire Celui care singur cunoaşte pricina. Iar unii mi-au povestit ca fiind ceva neîndoielnic că, fiind el (scil. Ştefan) în pustie, hrănea cu propria-i mână un leopard. Şi astfel, dând socoteală de faptele sale, s-a despărţit de trup. Care a fost judecata, sau rezultatul, sau hotărârea, sau sfârşitul tragerii lui la socoteală nu ni s-a arătat nouă.

Precum văduva care pierzându-şi bărbatul găseşte toată mângâierea în unicul ei fiu, după Domnul, tot astfel şi sufletul care a păcătuit nu dobândeşte altă mângâiere în vremea morţii decât postirile şi lacrimile.

Unii precum aceştia (scil. care se pocăiesc), nici cântă vreodată şi nici nu-şi vor sili glasul întru cântări, căci aşa ceva se împotriveşte Plânsului. Dacă prin acestea te străduieşti a dobândi (scil. a chema la tine) Plânsul, încă şi mai mult se depărtează de la tine. Căci Plânsul reprezintă durerea sufletului celui înfocat de dumnezeiască dogoare. Multora lacrimile s-au făcut înaintemergătoare ale fericitei nepătimiri pregătind, potrivind şi consumând materia păcatelor.

Odată, un iscusit lucrător al lucrului acestuia bun (scil. al Plânsului) mi-a povestit următoarele: Deseori eram hotărât să mă las stăpânit de slava deşartă, de mânie sau de îmbuibarea pântecelui, dar cugetul Plânsului se împotrivea înăuntrul meu şi zicea: „Nu te mândri, căci plec de la tine", şi de asemenea în cazul celorlalte patimi. Iar eu îi răspundeam: „*Nu voi ieşi din voia ta, până ce nu mă vei înfăţişa lui Hristos*".

Durerea profundă pentru păcatele săvârşite a văzut (scil. a primit) mângâiere; curăţia inimii a primit iluminarea (cerului). Această iluminare este o lucrare negrăită, ceva ce raţiunea percepe dar nu înţelege, ceva ce se vede de către ochiul sufletului nu însă şi de către cel al trupului. Mângâierea este înviorare a sufletului îndurerat, care ca şi un prunc plânge şi în acelaşi timp zâmbeşte vesel. Sprijinul este reînnoirea sufletului, suportarea tristeţii, transformarea minunată a lacrimilor durerii în lacrimi lipsite de durere.

Lacrimile produse de gândul morţii nasc teama; teama naşte netemerea; netemerea naşte bucuria; iar bucuria aceasta sfârşind - deşi ea este fără de sfârâit, răsare floarea iubirii celei cuvioase.

Leapădă cu mâna smereniei bucuria ce s-a cuibărit întru tine, socotindu-te nevrednic de dânsa, pentru ca nu cumva, primind-o prea uşor, să găzduieşti în tine lupul în loc de păstor.

Nu te sârgui să dobândeşti contemplaţia înainte de vreme, ci îndepărtează-te de ea printr-o adevărată smerenie, pentru că tot ea va fi aceea care te va urmări şi, prinzându-te pentru veşnicie se va împreuna cu tine într-o preacurată nuntă.

Întru începuturi, cunoscând pruncul pe tatăl său, este cuprins de nesfârşită bucurie. Când mai apoi însă, potrivit iconomiei divine, el se îndepărtează şi din nou se întoarce, copilul este (scil. devine) plin şi de bucurie şi de întristare; de bucurie văzând pe cel dorit, de întristare fiind lipsit atâta vreme de frumuseţea frumuseţilor.

O mamă se ascunde dinaintea pruncului, dar acesta o caută cu durere până ce o găseşte; iar ea, bucurându-se, îl învaţă să nu se despartă niciodată de dânsa, şi mai mult îi aprinde dragostea pentru ea. „*Cine are urechi de auzit, să audă*", zice Domnul (*Luca* 14, 35).

Unui osândit care şi-a primit sentinţa de condamnare la moarte nu-i mai arde să privească spectacolele de teatru. Cel ce cu adevărat plânge nu va mai lua seama vreodată la desfătare, la mărire, la mânie, ori la furie. Plânsul constituie durerea profundă a sufletului ce s-a pocăit, care adaugă zilnic o durere lângă alte dureri, fiind ca şi femeia în chinurile naşterii.
Drept şi cuvios (scil. sfânt) este Domnul; pe cel ce cu chibzuinţă se sihăstreşte, tot cu chibzuinţă îl

smereşte; pe cel ce cu chibzuinţă se supune, în fiecare zi îl veseleşte. Cel care nu urmează sincer unul din aceste două feluri de vieţuire (scil. sihăstrie sau viaţa de obşte), este lipsit de darul lacrimilor.

Alungă de la tine pe câinele (scil. diavolul) care se apropie de tine când te afli întru plîngere, şoptindu-ţi că Dumnezeu este neîndurător şi nemilostiv. Observă-l cu atenţie şi vei descoperi că acelaşi, înainte de a te fi tras în păcat, numea pe Dumnezeu iubitor de oameni, milostiv şi îndurător.

Plânsul neîncetat dă naştere la obişnuinţă (scil. dispoziţie permanentă a sufletului); trecând apoi în simţirea inimii, cu greu ne mai poate fi luat.

Oricât de mari ne-ar fi virtuţile pe care le practicăm, ele sunt zadarnice şi false (scil. stricate), dacă nu dobândim inimă îndurerată.

Pe bun drept putem deci spune că cei ce după baia botezului iarăşi s-au întinat au nevoie de un neîncetat foc al inimii de îndurarea lui Dumnezeu, pentru a-şi curăţi mâinile murdărite de smoala nelegiuirilor.

Am văzut pe unii care aveau darul lacrimilor într-un grad maxim; pe aceştia i-am văzut vărsând pe gură sângele inimii lor îndurerate şi rănite. Şi mi-am adus aminte de cel ce-a zis: „*Inima îmi este rănită şi ca iarba se usucă*" (*Psalmul* 101, 5).

Lacrimile care sunt produse în noi datorită fricii de judecata lui Dumnezeu se păstrează prin teamă şi bună pază. Dacă sunt însă de iubire, întrucât această iubire nu este desăvârşită, cu multă uşurinţă pot unii să le piardă. Nu ştiu însă dacă nu cumva li s-a aprins inima în vremea lucrării (scil. în vremea plângerii) de focul cel pururea pomenit. Şi este minunat a spune cum cela ce este mai smerit este totodată şi cel mai neclătinat, în vremea în care frica este aceea care naşte lacrimile noastre.

Sunt patimi care seacă izvoarele lacrimilor şi sunt altele care nasc în ele (scil. în izvoarele lacrimilor) noroi şi şerpi. Datorită celor dintâi s-a împreunat Lot în mod nelegiuit cu fiicele sale; datorită celorlalte a căzut diavolul din cer.

Multă răutate au într-înşii vrăjmaşii noştri; datorită lor, lacrimile, care sunt mamele virtuţilor, devin mamele răutăţilor, iar lucrurile care ar trebui să nască în noi smerenia le arată făcătoare de mândrie. Se întâmplă însă deseori şi aceea că vederea chiliilor noastre şi a singurătăţilor să cheme mintea noastră spre umilinţă; despre aceasta te va convinge exemplul lui Iisus, Ilie şi Ioan, care se rugau în astfel de locuri pustii.

treapta a şaptea

Am văzut deseori cum diavolul a făcut pe unii să plângă găsindu-se în oraşe în mijlocul gâlcevilor, pentru ca astfel să ne facă să credem că zarva (zgomotul, tumultul) n-ar fi vătămătoare şi deci să ne convingă a ne apropia de lume. Acesta este ţelul pe care-l urmăresc duşmanii noştri.

Deseori un singur cuvânt a secat Plânsul; ar fi o minune însă dacă tot un cuvânt l-ar putea readuce.

Nu vom fi învinuiţi, fraţii mei, nu vom fi învinuiţi când vom muri pentru că nu am făcut minuni, nici pentru că n-am pătruns înaltele taine ale teologiei, nici pentru că n-am ajuns să dobândim contemplaţia, ci cu adevărat vom da seama lui Dumnezeu de ce n-am plâns mereu.

Cel ce s-a învrednicit a urca treapta a şaptea, să-mi ajute şi mie a o urca; căci el însuşi a urcat treapta a şaptea prin ajutorul altuia, spălându-se de întinăciunile veacului acestuia.

VEACUL

CUVÂNT AL SFÂNTULUI IGNATIE BRIANCIANINOV CĂTRE CEI MULȚI CHEMAȚI AI VREMURILOR NOASTRE*

Ce spectacol vrednic de plâns şi de plâns în hohote: creştini care nu ştiu în ce constă propriu-zis creştinismul! Privirea noastră întâlneşte acest spectacol neîncetat; rareori vedem câte o excepție, rareori putem întâlni, în numeroasa gloată a celor ce se numesc creştini, unul care e creştin nu doar cu numele, ci şi de fapt. Întrebarea: "De ce să nu se mântuie păgânii, mahomedanii şi aşa numiții eretici?" a devenit o întrebare obişnuită astăzi. "Printre ei se găsesc oameni cât se poate de buni. A-i pierde pe aceşti oameni buni ar fi contrar milei lui Dumnezeu!... Mai mult, aceasta e contrar chiar rațiunii umane sănătoase! Doar ereticii sunt şi ei creştini. Să te socoți mântuit iar pe membrii altor credințe – pierduți, este o nebunie, este o trufie fără margini!"

Mă voi strădui să vă răspund cât se poate mai pe scurt.

Creştinilor! voi vorbiți despre mântuire dar habar nu aveți ce este mântuirea, de ce au nevoie oamenii de mântuire şi, în sfârşit, nu-L cunoaşteți pe Hristos – singurul mijloc al mântuirii noastre! Iată adevărata învățătură despre acest obiect, învățătura Sfintei, Universalei Biserici: mântuirea constă în restituirea părtăşiei cu Dumnezeu. Această comuniune a fost pierdută de întregul neam omenesc prin căderea în păcat a protopărinților. Tot neamul omenesc e o categorie de ființe pierdute. Pieirea este domeniul tuturor oamenilor, atât a celor virtuoşi, cât şi a răufăcătorilor. Ne zămislim în fărădelegi, ne naştem în păcat. "Voi pogorî la fiul meu, plângând, în iad" zice sfântul patriarh Iacov despre el însuşi şi despre sfântul său fiu Iosif, cel cast şi minunat. Coborau în iad, după sfârşirea pribegiei pământeşti, nu doar păcătoşii, ci şi drepții Vechiului Testament. La atâta se limitează puterea faptelor bune omeneşti. Acesta e preţul virtuților firii noastre căzute! Ca să se refacă comuniunea omului cu Dumnezeu sau, cu alte cuvinte, ca omul să obțină mântuirea era necesară răscumpărarea. Răscumpărarea neamului omenesc a fost săvârşită nu de un înger, nu de un arhanghel, nu de vreo ființă şi mai înaltă dar mărginită şi creată – ci a fost săvârşită de Însuşi nemărginitul Dumnezeu. Pedepsele – partea neamului omenesc, au fost înlocuite cu pedeapsa luată de El; lipsa meritelor omeneşti a fost înlocuită de vrednicia Lui infinită. Toate faptele bune omeneşti neputincioase, pogorâtoare în iad, au fost înlocuite cu o singură faptă bună, plină de putere: credința în Domnul nostru Iisus Hristos. Când iudeii L-au întrebat pe Domnul: "Ce să facem ca să facem lucrurile lui Dumnezeu", Domnul le-a răspuns: "acesta este lucrul lui Dumnezeu, să credeți în Cel pe Care L-a trimis El" *dar* un singur lucru bun ne e necesar întru mântuire: credința; credința ca lucrare. Prin credință, numai prin credință, putem intra în comuniune cu Dumnezeu, prin mijlocirea Tainelor pe care ni le-a dăruit El. În deşert dar, şi cu păcat cugetați şi ziceți că oamenii buni dintre păgâni şi mahomedani se vor mântui, adică vor intra în comuniune cu Dumnezeu!... Nu!... Biserica a recunoscut întotdeauna că există un singur mijloc de mântuire: Răscumpărătorul! Ea a recunoscut că cele mai mari virtuți ale firii căzute pogoară în iad. Dacă drepții adevăratei Biserici şi făcătorii de minuni care credeau în Răscumpărătorul ce urma să vină pogorau în iad, cum vă închipuiți că păgânii şi mahomedanii care nu au cunoscut şi nu au crezut în Răscumpărător vor căpăta mântuirea numai pentru că ei vi se par dumneavoastră drăguți şi buni, când mântuirea nu se obține decât printr-un singur, vă repet, un singur mijloc şi acesta este credința în Răscumpărător!

Creştini! Cunoaşteți pe Hristos! Înțelegeți că voi nu-L cunoaşteți, că vă lepădați de El socotind mântuirea posibilă fără El, pentru niscaiva fapte bune! Cel care socoate o mântuire posibilă fără credința în Hristos este renegat de Hristos şi, poate din neştiință, cade în păcatul greu al hulirii de Dumnezeu. "Căci cugetăm" – zice Sfântul Apostol Pavel – "că omul se adevereşte prin credință fără faptele legii. Căci adevărul lui Dumnezeu prin credința lui Iisus Hristos în toate şi asupra tuturor credincioşilor este: fără deosebire. Toți au păcătuit şi sunt lipsiți de slava lui Dumnezeu: suntem însă iertați în dar, prin harul Lui, cu izbăvirea întru Hristos Iisus". Veți replica poate: "Sfântul Apostol Iacov cere neapărat fapte bune. El învață că credința fără fapte e moartă". Cercetați ce cere Sfântul Apostol Iacov şi o să vedeți că el cere, ca şi toți insuflații de Dumnezeu scriitori ai Sfintei Scripturi, fapte de credință, iar nu faptele bune ale firii noastre căzute. El cere credința vie, învederată de faptele omului nou, şi nu faptele bune ale firii noastre căzute! El dă drept exemplu fapta patriarhului Avraam, faptă în care s-a învederat credința dreptului:

iar fapta aceea constă în a aduce jertfă lui Dumnezeu pe fiul său unul născut. Să-ţi înjunghii fiul spre jertfire nu e deloc o faptă bună după firea omenească: e o faptă bună ca împlinire a poruncii lui Dumnezeu, ca faptă de credinţă. Adânciţi-vă în cercetarea Noului Testament şi în general a întregii Sfintei Scripturi: veţi găsi că se cere împlinirea poruncilor lui Dumnezeu, că numai această împlinire este numită faptă, că numai prin împlinirea poruncilor lui Dumnezeu credinţa în Dumnezeu se face vie, ca una ce e lucrătoare; fără aceasta e moartă, lipsită fiind de orice mişcare. Şi dimpotrivă, veţi găsi că pornirile bune ale inimii sunt interzise, lepădate! Dar tocmai drăgălaşele acestea de fapte bune vă şi plac la păgâni şi mahomedani! Pentru ele, măcar de-ar fi şi cu renegarea lui Hristos, dumneavoastră vreţi să le acordaţi mântuirea. Ciudată e judecata dumneavoastră despre raţiunea sănătoasă. De unde, cu ce drept o găsiţi, o descoperiţi în dumneavoastră? Dacă sunteţi creştini trebuie să aveţi noţiuni creştine cu privire la acest obiect şi nu altele, după capul dumneavoastră sau agăţate cine ştie de pe unde! Evanghelia ne învaţă că prin cădere noi ne-am agonisit o raţiune pervertită, că raţiunea firii noastre căzute, oricât de valoroasă ar fi prin natură, oricât de ascuţită ar fi prin învăţătura lumească, îşi păstrează caracterul căpătat prin căderea în păcat, continuă să rămână o raţiune pervertită. Trebuie să o lepezi, să te dai pe mâna călăuzitoare a credinţei şi, sub această conducere, la timpul său, după o însemnată nevoinţă întru evlavie, Dumnezeu dăruieşte robului Său credincios raţiunea Adevărului sau Judecata Duhovnicească. Această raţiune poate şi trebuie să fie recunoscută a fi raţiune sănătoasă; ea este credinţa căpătată din cercetarea lucrurilor, aşa de strălucit descrisă de Sfântul Apostol Pavel în al patrulea capitol al epistolei sale către evrei. Temelia judecăţii duhovniceşti este Dumnezeu. Pe piatra aceasta neclintită se naltă ea, şi întru aceasta nu se clatină şi nu cade. Ceea ce numiţi dumneavoastră raţiune sănătoasă noi, creştinii, cunoaştem că este o raţiune atât de bolnăvicioasă, atât de întunecată şi rătăcită, încât vindecarea ei nu poate avea loc decât prin retezarea cu paloşul credinţei a tuturor ştiinţelor şi cunoştinţelor care o compun, şi prin lepădarea lor. Dacă însă vom socoti raţiunea ca sănătoasă, considerând-o astfel pe baza a ceva necunoscut, şovăielnic, nedeterminat, mereu schimbător, atunci ea, ca "sănătoasă", va renega neapărat pe Hristos. Acest lucru e dovedit experimental. Ce zice judecata dumneavoastră, raţiunea dumneavoastră sănătoasă? Că a recunoaşte pieirea unor oameni buni, care nu cred în Hristos este un fapt potrivnic raţiunii dumneavoastră sănătoase! Şi nu doar atât! Ci că o asemenea pieire a oamenilor virtuoşi e potrivnică milosteniei unei Fiinţe atât de atotbune ca Dumnezeu. Aţi avut cumva o revelaţie de sus asupra acestui obiect, asupra a ceea ce e contrar şi nu e contrar milosteniei lui Dumnezeu? Nu! Însă raţiunea dumneavoastră sănătoasă vă spune asta! Ah, raţiunea dumneavoastră sănătoasă! Atunci, cu raţiunea dumneavoastră sănătoasă, de unde aţi scos că puteţi înţelege, cu pătrunderea omenească limitată, ce este şi ce nu este contrar milosteniei lui Dumnezeu? Îngăduiţi-mi să vă expun gândul nostru. Evanghelia, altfel spus învăţătura lui Hristos, sau Sfânta Scriptură sau Sfânta Biserică Universală ne-a descoperit tot ce poate şti omul despre mila lui Dumnezeu, ce întrece orice cugetare, ce este mai presus de orice capacitate omenească de pătrundere, rămânând inaccesibilă pentru înţelegerea oamenilor. Deşartă e rătăcirea minţii omeneşti când caută să-L pătrundă pe nepătrunsul Dumnezeu! Când caută să explice inexplicabilul, să-L supună consideraţiilor sale... pe cine? Pe Dumnezeu! O asemenea întreprindere e o întreprindere satanică!... Tu, care te numeşti creştin şi nu ai habar de învăţătura lui Hristos! Dacă din această învăţătură harismatică, cerească, nu ai învăţat că Dumnezeu este incomprehensibil, du-te la şcoală şi trage cu urechea să auzi ce învaţă copii! Lor profesorii de matematică le explică, în teoria infinitului, că infinitul, ca mărime nedeterminată, nu se supune acelor legi cărora li se supun mărimile determinate – numerele, că rezultatele operaţiilor cu el pot fi total opuse operaţiilor cu numerele. Iar tu vrei să determini legile acţiunii milei lui Dumnezeu şi zici: asta e conform cu El – asta îi repugnă! E conform sau nu e conform cu raţiunea ta! Cu noţiunile şi cu simţurile tale! Urmează din aceasta că Dumnezeu e obligat să înţeleagă şi să simtă cum înţelegi şi simţi tu? Dar tocmai asta şi pretinzi tu de la Dumnezeu! Iată cea mai nesăbuită şi mai trufaşă întreprindere! Nu învinui dar judecăţile Bisericii de lipsă de bun simţ şi de smerenie: asta e lipsa ta! Ea, Sfânta Biserică, nu face decât să urmeze neabătut învăţăturii lui Dumnezeu despre lucrările lui Dumnezeu cele descoperite ei de către Dumnezeu Însuşi! Copiii ei adevăraţi merg după ea cu supunere, luminându-se cu credinţa, călcând în picioare raţiunea trufită ce se răscoală asupra lui Dumnezeu! Credem că putem şti despre Dumnezeu numai ceea ce Dumnezeu a binevoit să ne descopere! Dacă ar exista un alt drum către cunoaşterea de Dumnezeu, un drum pe care l-ar putea deschide mintea, cu propriile ei sforţări, nu ne-ar fi fost dată descoperirea

dumnezeiască. Ea ne-a fost dată însă pentru că ne este strict necesară. Deşarte sunt dar şi mincinoase propriile autocugetări şi rătăcirile minţii omeneşti. Dumneavoastră ziceţi: "ereticii sunt aceiaşi creştini ca şi noi". De unde aţi scos una ca asta? Doar poate vreunul care se numeşte creştin şi nu ştie nimic despre Hristos, datorită nemărginitei sale ignoranţe se va arăta de acord să se recunoască tot atât de creştin ca şi ereticii, fără să deosebească sfânta credinţă creştină de puii blestemului, de ereziile hulitoare de Dumnezeu, altfel judecă cu privire la aceasta adevăraţii creştini! Numeroasele soboare de sfinţi au primit cununa muceniciei, au ales mai degrabă cele mai crâncene şi îndelungi chinuri, închisoarea, exilul decât să-şi dea acordul la părtăşia cu ereticii în învăţătura lor hulitoare de Dumnezeu. Biserica Universală a recunoscut întotdeauna erezia ca un păcat de moarte, a recunoscut întotdeauna că omul molipsit de boala groaznică a ereziei e mort sufleteşte.

*Sfântul Ignatie Briancianinov – episcop rus, unul dintre marii Părinţi ai secolului al XIX-lea. Am strâns în acest text fragmente culese din *Cuvânt despre moarte,* Ed. Ileana şi din *Despre înşelare,* Schitul românesc Lacu, Sfântul Munte Athos, 1999. Titlul ne aparţine (n.m., Florin Stuparu).

BISERICA ŞI INSTITUŢIA
SAU CÂTE CEVA DESPRE UN CAL TROIAN

unde nu Troia ne este adusă aproape ci o modalitate subtilă de a înlocui Biserica lui Hristos cu o noţiune neclară

Unul dintre termenii cei mai des folosiţi în discuţiile publice şi "importante" despre Biserică este cel de "INSTITUŢIE". "Biserica, ca instituţie" – virgula mai mult sau mai puţin reală, după vorbitor – , " ca instituţie, Biserica" sau chiar "instituţia Bisericii" (!) iată câteva formulări des întâlnite şi care dau frisoane celor care le aud şi cred în Hristos.

Oare este Biserica lui Hristos instituţie?

Păi cam ce este o instituţie? Este o organizaţie, dar nu orice organizaţie, ci o organizaţie socială, cu un caracter de mare interes pentru societatea respectivă – fie că societatea de referinţă este considerată naţională sau internaţională. Sunt considerate instituţii în sensul corect al cuvântului organizaţiile culturale, sociale, politice, economice etc. de mari dimensiuni şi de mare influenţă în viaţa statului sau a statelor.

La prima vedere – superficială – şi Biserica poate fi considerată instituţie. Nu este ea, oare, mare, importantă, influentă şamd?

Poate, cel puţin în unele părţi ale lumii. Dar Biserica nu se defineşte astfel. Biserica, în primul rând, *nu este o organizaţie socială.* Biserica *este* ea însăşi o societate! *Biserica*, indiferent că place sau nu place acest lucru, *este stat*. Un stat care poartă un nume: *Împărăţia lui Hristos*. Cetăţenii ei sunt numiţi, desigur, creştini, iar legile şi "instituţiile" Bisericii, care în limbaj creştin se cheamă organe – ca şi părţile trupului uman – sunt stabilite de Dumnezeu şi nu pot fi schimbate de om după voia lui.

Sunt convins că deja se simte diferenţa de optică între "instituţie" şi Biserică. Dar trebuie mers mai departe, cât mai aproape de Adevăr.

Am vorbit despre numele acestui mare stat, de fapt imperiu, care este Biserica – Împărăţia lui Hristos. Ea se mai numeşte, la fel de bine, Împărăţia cerurilor, deoarece tronul lui Hristos, capitala dacă vreţi a acestui stat, este în Cer.

De acolo El lucrează - împreună cu Duhul Sfânt şi Tatăl - Tainele care dau viaţă acestei Împărăţii. Cine nu crede aceasta *nu* este creştin.

termenul de "instituţie" nu a fost dat Bisericii fără ştiinţa satanei

Alt nume al Împărăţiei este Trupul lui Hristos. Căci Hristos este Cap Bisericii, iar aceasta creşte din El şi prin El, călăuzită de El şi realizându-şi unitatea prin El, Hristos – Dumnezeu şi Om. El dă Bisericii unitatea nu doar prin conducerea ei din poziţia de Împărat şi Mare Arhiereu, ci şi prin Sângele şi Trupul Său, Pâinea pe care o dă pentru viaţa şi unitatea celor ce Îl urmează.

Mai are şi alte nume Biserica – deoarece prin Hristos este îndumnezeită şi, deci, infinită – dar îl mai amintim chiar pe cel de… "Biserică". Acest termen înseamnă ad literam *casă a împăratului*. Dar ştim că Biserica este a lui Dumnezeu. Implicit, cel care se defineşte ca membru al Bisericii îl recunoaşte pe Hristos ca Împărat al său.

Iată deci, câteva dovezi clare, doar din numele "instituţiei", care atestă că Biserica, în mod foarte clar, nu este o "instituţie", ci *un super-stat* – o unitate de state dacă vreţi, deoarece include toate popoarele creştine (*Apocalipsa* 21.24,26; 22.2) – cu propriul Conducător, cu propriile legi, cu propriile "instituţii". (Astfel de "instituţii" – mai corect ar fi termenul de "organe" ale Bisericii – sunt mirenii, diaconatul, preoţii, episcopatul precum şi monahii, proorocii şi predicatorii, medicii creştini, catehetii şamd.)

O fi – va spune cineva. Dar, în definitiv, ce atâta discuţie pe un termen oarecare? Ce contează că spunem Bisericii "instituţie"?

Contează foarte mult, aşa cum contează şi câte firi sunt în Hristos (două), câte persoane sunt în Hristos (una) sau în Sfânta Treime (trei) şamd.

Dacă de asemenea adevăruri depinde mântuirea noastră ce se realizează *în şi prin Biserică*, atunci cum să nu conteze termenii folosiţi pentru aceasta?

Iar problema reală constă în faptul că termenul de "instituție" nu a fost dat Bisericii fără știința satanei. După cum vom vedea, relele incluse în această alăturare de cuvinte sunt mai multe și mai mari decât s-ar putea bănui la prima vedere.

1. Termenul de instituție dă Bisericii un statut nou, de parte componentă a statului. De-a lungul vremilor au existat state ce au încercat să își subordoneze Biserica sau să se pună în postura ciudată de "stat-biserică". Dar Biserica nu poate fi subordonată altcuiva decât lui Hristos. Cine încearcă să își subordoneze Biserica, ori să o supună cuiva, este antihrist. Loialitatea creștinilor față de stat sau față de orice altă organizație laică merge doar până la locul în care se încalcă legile Bisericii. În momentul în care aceste legi sunt încălcate creștinii sunt sub persecuție și ocupație – fie ea privită și doar spiritual, ceea ce de fapt e imposibil. În momentul în care legile creștine sunt încălcate înseamnă că undeva a ajuns la putere un antihrist, sau o slugă a unui antihrist – tot una. Pentru creștini, un asemenea moment obligă la trecerea în Rezistență, Rezistență care include toate formele creștinește acceptabile de apărare a Credinței Sfinte[1]. Pentru că această credință este Adevărul Însuși. De aceea nu pot fi acceptate în nici un caz pseudo - egalitatea "instituție-Biserică", subordonarea sub orice formă a Bisericii față de stat sau orice altă formă de micșorare a independenței depline a Bisericii față de forțele acestei lumi.

Cine încearcă să își subordoneze Biserica, ori să o supună cuiva, este antihrist

2. Termenul de instituție, folosit pentru Biserică, este de fapt fațada unui proces complex și pervers de "etatizare" – a se citi "desființare" – a Bisericii. El marchează avansul ideilor ateiste (secularizante și secularizante) *în interiorul Bisericii.* Căci adoptarea cuvântului "instituție" de către unii care se vor creștini este rezultatul unor prăbușiri spectaculoase ale structurilor teandrice din care aceștia fac parte. Cei care vorbesc despre "instituția" care în concepția lor este Biserica sunt cei care, doborâți de ispitele veacului, încearcă să "trăiască" și aplice "etatizarea" Bisericii. Ei înlătură, sau luptă să înlăture, organele firești, dumnezeiești, ale Bisericii, pentru a le înlocui cu unele de tip laic, ateu, satanist.

Dar, ne va întreba indignat unul dintre aceștia, ce o fi așa de rău în ideea de instituționalizare a Bisericii? De ce este rău ca Biserica să fie parte a statului sau chiar o formă a statului? (A statului laic, desigur, nu a celui ceresc, așa cum cer premizele creștine.)

Păi să vedem ce este statul. După o sursă oficială, desigur.

"DEX"-ul, în ediția a II-a, din '96, are o definiție foarte ingenioasă despre stat: "*Stat = Teritoriul și populația asupra cărora își exercită autoritatea această organizație; țară*".

Ați înțeles ceva? Nu? Nici eu. Despre *ce* organizație "*care își exercită autoritatea*" se vorbește aici? Despre *stat*? Atunci ***statul*** este "*Teritoriul și populația asupra cărora își exercită autoritatea* ***statul***"? Nu are nici un sens. A! Mai zice definiția și "*țară*". Ia să mergem la litera "ț" să vedem definiția oficială a cuvântului "*țară*": "*Teritoriu locuit de un popor organizat din punct de vedere politic și administrativ într-un* ***stat*** "!!!! Păi cum, țara este stat sau statul țară!?!

Desigur, la prima vedere aceste două definiții par a fi doar niște prostii. Dar nu am numit degeaba "lămurirea" DEX-ului despre stat ca ingenioasă. "Abureala" aceasta, ca să ne coborâm la mintea autorilor DEX-ului, ceața în care este băgat cel ce vrea să afle ce este statul, are o motivație foarte puternică. *Nu se dorește să se știe ce este statul.* Exagerare? Chiar definițiile citate mai sus, scoase parcă din antieroii lui Caragiale, dovedesc realitatea intenției. Cele două definiții sunt aproape identice și în ambele *statul* apare sau este sugerat ca un fel de realitate axiomatică, transcendentă, imposibil de definit dar și de înlăturat – de vreme ce nu i se găsește nici un sinonim/echivalent real. Pentru autori pare că el, *statul*, pur și simplu *este*. Indefinibil. Imanent. Intangibil. Oare întâmplător apare așa? Ei bine, nu!

Se putea găsi ușor o definiție neutră din punct de vedere politic, chiar ușor idioată, ca "statul este totalitatea instituțiilor (organizațiilor sau organelor) oficiale care asigură unui teritoriu organizarea, personalitatea și viața sa proprie; statele pot fi protectorate, autonome, asociate sau independente". Dar o astfel de definiție trimite la respectivele "organe oficiale", ***instituțiile***, cum sunt Guvernul, Parlamentul, Poliția șamd, făcându-le răspunzătoare în final de tot ceea ce ține de stat. *Ceea ce nu convine!* Și nu convine din două motive.

Primul, mai puțin important, constă în lipsa de responsabilitate reală a celor ce compun organele de stat. Pentru imensa lor majoritate, posturile ocupate nu implică decât o posibilitate de întreținere sau îmbogățire, cu riscuri mai mici sau mai mari. "Oficialii" aceştia nu sunt de fapt decât ciocoii modernizați ai lui Nicolae Filimon. Şi nu le place deloc să li se aducă aminte de răspunderea pe care o au. Dar, desigur, imensa lor majoritate nu cunoaşte prea bine DEX-ul, fiind dealtfel, această majoritate, destul de străină şi de limba română (deşi câtorva le este chiar limbă maternă).

Al doilea motiv ține de acei "inteligenți" aflați în sfere superioare, fie că se numesc super-intelectuali sau diplomați străini, francmasoni sau altfel. Ei vor ca statul să fie pentru cetățeanul de rând ceva intangibil, de origine divină. Şi reuşesc! Pentru cei mai mulți dintre oameni *STATUL* este complet separat din punctul de vedere al responsabilității, de *GUVERN, PARLAMENT, POLIȚIE* etc., instituțiile (organizațiile) de care vorbea DEX – ul. Dovada? Uitați-vă în toate sondajele în care oamenii se declară complet dezamăgiți de Guvern, Parlament, Poliție etc. Uitați-vă şi vedeți cum consideră că aceste instituții sunt corupte şi compuse doar din oameni egoişti, oportunişti, hoți etc. Uitați-vă apoi şi vedeți pe mâna cui vor să dea întreprinderile şi agricultura, comerțul şi turismul, învățământul şi educația etc. Pe mâna STATULUI !!! *Adică pe mâna GUVERNULUI, PARLAMENTULUI, POLIȚIEI, a instituțiilor (organelor) de stat* ***în care nu au încredere****. De ce? Pentru că...* ***au încredere în stat****!!!*

Ei nu înțeleg identitatea dintre respectivele instituții şi stat. Pentru ei statul rămâne mereu deasupra, un fel de tătic de treabă, care trebuie respectat şi pe care "răii" din Guvern, Parlament, Poliție etc. nu-l lasă să aibă grijă de ei [2].

De ce am pornit de la aceste aspecte pe care, de altfel, destul de mulți le-au observat? Deoarece această concepție afectează foarte mult pe creştinii de astăzi, provocând tendințe distructive atât în relațiile dintre ei – ca Biserică – şi stat cât şi în ceea ce priveşte raporturile dintre ei înşişi, creştinii, ca părți ale Bisericii lui Dumnezeu.

Cele două tendințe eretice sunt simultane. Creştinii "mai slabi de înger" fac, în acelaşi timp, două lucruri: pe de-o parte, tind să atribuie statului o autoritate specială în ceea ce priveşte Biserica, iar pe de altă parte introduc în Biserică o separație similară celei existente între cetățenii de rând şi *stat* – privit acesta în sensul de mai sus. Fenomenul este firesc. Pe măsură ce oamenii îşi împropriază ideologia – drăcească – a statului de drept divin, sugerată de sursele amintite anterior, o aplică reflex ori conştient şi în domeniul vieții religioase. În acest fel ei caută, în Biserică, să găsească ori să realizeze o structură superioară, *de tip statal*, care să preia toate răspunderile şi căreia îi cedează cu inconştiență toată puterea. Se mulțumesc să rămână astfel undeva *în afara* Bisericii, apelând la ea, în general contra plată, numai în măsura în care consideră că au nevoie de ea pentru o problemă sau alta; făcând prin urmare comerț cu cele sfinte (avem aici două erezii într-una). Mai rău încă, aceia dintre ei – creştinii slabi – care ajung, din nefericire, să ocupe poziții superioare în Biserică se află în fața unor probleme deosebit de grave. Ei realizează prea bine că nu sunt creştinii adevărați, modelele, sfinții care trebuie să ocupe aceste poziții. Totodată, mândria lor alimentată de atingerea respectivelor posturi şi de alte realizări gâdilatoare de orgolii – diplome, conferințe, publicări de articole şi cărți, adulări publice sau particulare etc. – mândria lor, spuneam, nu le permite să accepte că prin rugăciunea altora şi mila lui Dumnezeu se pot acoperi lipsurile lor pentru ca Biserica să meargă înainte. Mai rău, ei ajung să nici nu creadă cu adevărat în Dumnezeu – dacă au crezut vreodată – şi în acțiunile Acestuia, fiind astfel izolați într-o singurătate cumplită: dinspre creştini ei îi văd pe cei ce îşi pun nădejdile în ei – şi ei îşi cunosc foarte bine falsitatea – iar dinspre păgâni văd o presiune imensă, un mare război pe care ei trebuie să-l poarte – dar nu se simt în stare.

Biserica este înlocuită de un stat "divin"

Ce pot face atunci?

Apelează la metode lumeşti, căutând să realizeze "compromisuri convenabile" cu statul şi alte instituții ce li se par puternice, căutând să obțină o putere lumească tot mai mare, care să le asigure liniştea. Pentru aceasta se folosesc şi de toate mijloacele oferite de puterea căpătată deja în Biserică, făcând şi ei comerț cu cele sfinte. Acest comerț îl desfăşoară însă nu doar în Biserică, ci şi în relațiile cu cei din afara Bisericii, cedând ceea ce nu se poate ceda şi făcând ceea ce nu au voie să facă.

Mai mult încă, obişnuința cu limbajul pseudo – teologic şi ideea de stat de drept divin aplicată la

Biserică le dă credința întunecată a unei poziții privilegiate, sfinte, care le conferă doar drepturi şi putere. Ei nu se mai gândesc nici o clipă că sunt în slujba celorlalți, considerându-i pe aceştia un fel de ființe inferioare în fața cărora nu trebuie să dea socoteală de nimic şi care trebuie să li se supună necondiționat. Chiar şi între ei practică aceiaşi atitudine de adulare a celui mare – cel puțin pe față – de linguşire şi falsă smerenie, acoperind cu vorbe învăluitoare păcate cumplite ca simonia, uciderea de frate, sodomia şamd. Toate, pe baza acestei concepții drăceşti de existență a unei "instituții bisericeşti" care se compune din EI. Toate, sub pretextul păstrării "prestigiului" Bisericii în fața lumii. De parcă se poate păstra prestigiul Bisericii prin acoperirea păcatelor, cum vor ei, în locul practicării virtuților, cum porunceşte şi prooroceşte Iisus (*Matei* 5.16).

Iată ce acoperă o aparent banală alăturare de termeni!

Ce rămâne în aceste condiții din Biserica lui Hristos?

Rămâne ceea ce suntem.

Rămânem cei ce aşteptăm cu adevărat şi adevărată nădejde: *Învierea*.

Rămânem cei care, urându-ne păcatele, ne agățăm de poala hainei lui Hristos, crezând în mila şi puterea Lui.

Rămânem cei care, mergând prin valurile acestei lumi, păstrăm încrederea în Cel ce ne-a promis că va fi cu noi până la sfârşitul veacurilor. Şi rămâne!!!

Biserica şi neamul românesc

Nu după vrednicia noastră, ci după dreapta credință în Domnul şi Dumnezeul nostru Iisus Hristos, chiar dacă am fi ultimii care am mărturisi-o. Şi nu dorind vre-o biruință veşnică aici pe pământ, căci nu ne este dată aici decât lupta şi iar lupta, până la sfârşitul vieții, când vom fi judecați după cele în care ne vom afla[3].

Iar Hristos ne porunceşte să-L urmăm pe El, nu statul sau altă organizație. Ne porunceşte să ne zidim pietre duhovniceşti în Biserica Dumnezeului Celui Viu, stâlp şi temelie a adevărului, cea care este Trupul lui Hristos, Cel din care ea creşte spre a ajunge la desăvârşire. Ea este şi pe pământ, dar şi dincolo de pământ, urcând ea, Biserica, până acolo unde nici îngerii nu pot ajunge niciodată, în tronul cel preaînalt al Dumnezeirii. Ea nu a fost, nu este şi nu va fi niciodată "instituție", nu a fost, nu este şi nu va fi supusă vreodată altcuiva decât Adevărului. De aceea a şi lăsat Dumnezeu Sfânta Scriptură, Sfintele Canoane – apostolice, ecumenice şi cele recunoscute de sinoadele ecumenice – ca să putem avea Adevărul cu noi chiar şi când cei care ar trebui să-l păstreze îl uită.

Şi avem exemple întru aceasta pe Daniil, cel care s-a separat de înțelepții Poporului Ales şi de tot poporul când aceştia s-au lăsat prostiți – lipsa de priveghere, – de slugile diavolului cele cu chipuri cuvioase. Şi făcând aceasta s-a mântuit şi pe sine, a mântuit-o şi pe fecioara cea nevinovată şi a salvat şi poporul de la cumplită nedreptate. Avem exemplu, de asemenea, pe Noe, cel ce a înfruntat ocara întregii societăți şi s-a făcut mântuire neamului omenesc. Avem exemplu pe smeritul monah Maxim Mărturisitorul, cel ce a înfruntat nu una, ci mai multe societăți şi pe episcopii eretici – fie ei cât de vestiți – mărturisind adevărul până la moarte şi prin care a binevoit a salva Dumnezeu dreapta credință şi Biserica Dreptmăritoare.

Căci nu luptăm împotriva unui cuvânt oarecare – că nici nu este unul oarecare – ci împotriva unui duh al răului care pleacă privirile omului spre cele de jos, dezlipindu-le de la cele de sus. Luptăm nu contra unei tendințe oarecare, ci contra acelei tendințe de secularizare, de renunțare la Dumnezeu, pe care satana, prin lupi îngrozitori, a strecurat-o în interiorul Bisericii ca să rupă din turmă cât mai mult. Luptăm nu contra celor cu păreri bine întemeiate şi înțelepte, ci contra celor ce se înalță pe ei prin grăirea de învățături răstălmăcite, căutând să tragă pe ucenicii lui Hristos la ei.

[1] Această Rezistență începe de la lupta personală pentru a rămâne cu adevărat creştin şi merge până la apărarea – sub orice formă conformă responsabilității fiecărui creştin implicat – Bisericii şi a Neamului Românesc, ființial creştin (a se vedea pentru acest adevăr şi pr. prof. Dumitru Stăniloae - *«Besii» în mânăstirile din Orient*, *Biserica Ortodoxă Română*, XCIV(1976), p. 587-589)

[2] De altfel, mulți confundă statul, care este o asociație de instituții – de altfel străine firii noastre – cu Țara, care este un dat ontologic, divin.

[3] De aceea să priveghem, căci nu ştim când vom fi chemați la Dreptul Judecător, fie pentru judecata personală, fie pentru cea finală; şi să nu creadă nimeni că este prea mic ori prea slab pentru a face ceva, căci puterea lui Dumnezeu se desăvârşeşte întru slăbiciune.

ÎNVĂȚĂMÂNTUL - ÎNTRE TRADIȚIE ŞI MODERNITATE

de unde vom afla istoria rătăcirii şi înstrăinării Şcolii de Biserică

În slujba Te Deum-ului săvârşită la începutul anului şcolar şi universitar se rostesc în cadrul ecteniei următoarele: „pentru ca să trimită asupra şcolarilor duhul înțelepciunii şi al înțelegerii şi să le deschidă mintea şi cugetul şi să le lumineze inima lor spre primirea învățăturilor celor bune. Pentru ca prin înțelepciune, viață bună şi dreaptă credință, să fie ei bucurie şi mângâiere părinților lor şi întărire Bisericii noastre Ortodoxe”[1] şi „Încă ne rugăm ca Domnul Dumnezeu să insufle acestor şcolari duhul cel bun care povățuieşte pe calea cea dreaptă şi aduce spor de înțelepciune, de ştiință şi de toate faptele cele bune, spre slava preasfântului Său nume; să le dăruiască sănătate şi zile îndelungate spre întărirea Bisericii Sale şi a țării lor”[2]. În ce măsură putem vorbi în condițiile contemporane ale învățământului actual de primirea unor învățături bune pentru întărirea Bisericii noastre ortodoxe? Pentru a schița o tentativă de răspuns vom recurge la o sumară evaluare a relației dintre tradiție şi modernitate în cadrul învățământului din perspectiva raportului dintre Biserică şi Stat.

Într-o primă formă de organizare a învățământului religios în Biserică întâlnim instituția catehumenatului. Botezul creştin nu poate fi oricum. Era nevoie de o perioadă de penitență şi totodată de o instrucție în care catehumenul era inițiat în tainele vieții creştine. Cercetând cu luare aminte instituția catehemenatului se observă că învățământul este strâns legat de viața Bisericii concretă a comunității ecleziale supus unor autorități sau norme înscrise în efortul de conştientizare a exigențelor impuse de autoritatea creştină.

Pentru cei care sunt adevărați învățători au datoria să cunoască foarte bine învățăturile de credință. „Cei dintâi care trebuie să cunoască adânc învățătura creştină sunt cei puşi să îndrume viața şi dreapta credință, pentru ca prin ele Biserica să crească, iar numărul celor intrați în rândurile ei să se înmulțească prin propovăduirea cuvântului adevăratei credințe în auzul cât mai multor credincioşi[3]”.

Instituția catehumenatului

Autoritatea învățământului creştin (didascălul cum era numit în antichitate) era foarte mare. Dar autoritatea învățăturilor propovăduite de aceştia era legitimată de experiența lor eclezială ce le permitea asumarea concretă a adevărului de credință predate. Un asemenea didascăl era departe de ceea ce înseamnă doar un bun profesionist în cele ale teologiei „de cineva care se pricepe să caute cuvinte frumos meşteşugite pentru a fascina publicul.

Învățătorul adevărat nu era acela care copleşea prin vastitatea informațiilor deținute şi capacitatea retorică, ci cel care conştientiza că osteneala învățării trebuie să aibă ca finalitate folosul duhovnicesc. În sensul acesta, cred că se poate face o distincție între dascălul creştin, al învățăturilor Evangheliei într-un cadru religios, în directă relaționare cu viața Bisericii şi un teolog după normele acriviei academice, impuse de un mecanism secular care nu are nimic de a face cu Biserica.

În acest sens sunt convins de actualitatea cuvintelor Sfântului Simeon Noul Teolog: „Faptul de a vorbi sau a grăi despre Dumnezeu şi a cerceta cele ale Lui şi a face exprimabile cele inexprimabile şi a arăta înțelese pentru toți cele neînțelese n-ar putea fi decât indiciul unui suflet îndrăzneț şi cutezător. Şi acest lucru îl pătimesc nu numai câți îndrăznesc să grăiască ceva de la ei la înşişi despre Dumnezeu, ci şi câți rostesc pe de rost şi cercetează cu curiozitate cele grăite odinioară ca să rodească de aici un folos duhovnicesc, şi ca să fie admirați de către cei ce îi ascultă la banchete şi reuniuni şi să li se atribuie renumele de teologi[4]”.

---

[1] *Molitfelnic*, Ed. Institutului de misiune al Bisericii Ortodoxe Române (EIMBOR), Bucureşti, 1992, p. 462

[2] Ibidem, p. 472

[3] Sfântul Grigore de Nyssa, *Marele Cuvânt Catehumenic, Scrieri*, EIMBOR, Buc.,1998, p. 286

[4] Sfântul Simeon Noul Teolog, *Discursuri teologice şi etice*, Ed. Deisis, Sibiu, 1998, p. 75

Învățătorul autentic în efortul lui de cunoaştere va fi nevoit să aibă o smerită cugetare, să fie consecvent într-o fierbinte pocăinţă care să-l conştientizeze asupra propriilor limite. El va şti că adevărata învățătură este numai de la Dumnezeu şi ea se descoperă numai celor cu mintea şi inima curățite de păcate. Adevăratul învățător ştie cu exactitate dacă învățătura e un dar de la Dumnezeu, o roadă a Duhului Sfânt primită pentru a-i folosi şi pe ceilalți. „Şi fiecăruia i se dă arătarea Duhului spre folos. Că unuia i se dă prin Duhul Sfânt cuvânt de înțelepciune, iar altuia, după acelaşi Duh, cuvântul cunoştinței." (*1 Corinteni* 12, 8)

trecerea la paradigma modernă

Cu o asemenea conştiință învățătorul va fi ferit de orgoliul ucigător şi mutilant a celor care, iluzionați de raționamentele lor, îşi închipuie că dețin marile adevăruri. „Căci chiar dacă cele dumnezeieşti şi cele privitoare la cele dumnezeieşti sunt aşternute în scris şi pot fi citite de către toți, ele se descoperă numai celor care au făcut pocăință fierbinte şi s-au curățat frumos printr-o pocăință sinceră...

Dar pentru toți ceilalți ele sunt necunoscute şi ascunse şi nu sunt nicidecum dezvăluite de Cel ce deschide mintea credincioşilor. Unora ca acestora li se pare că văd nevăzând şi că aud neauzind nicidecum şi că părându-li-se că sunt înțelepți, s-au făcut cu adevărat nebuni nenorociții, petrecându-şi zilele ca nişte ieşiți din minți şi smintiți neştiind nimic din tainele lui Hristos, după cum se cuvine; de a căror părere de sine şi trufie să ne izbăvească pe noi Dumnezeu Cel Viu"[5].

Odată cu trecerea de la paradigma tradițională la cea modernă, asistăm la mutații semnificative şi în cadrul învățământului. În secolul XVII o nouă cultură, modernă, concretizată printr-o manieră de a gândi, a simți, a vedea lumea începe să se impună. Chiar dacă primii gânditori moderni (Grotius, Descartes, Galilei) nu au vrut să se separe de creştinism, ei s-au îndepărtat de miezul acestei religii. Efectele modernității vor influența în mod treptat civilizația europeană în toate aspectele ei, inclusiv Biserica Creştină.

Tot în secolul XVII ca o expresie a modernității în învățământ asistăm la creştere prestigiului Academiilor ştiințifice (cu un puternic impact în formarea ideologiei revoluționare). Anglia deținea întâietatea în ceea ce priveşte cercetarea ştiințifică. În secolul XVII Royal Society va ceda întâietatea Academiei de Ştiințe din Franța subvenționată cu o generozitate deosebită de Ludovic al XIV-lea. Parisul devine capitala lumii ştiințifice şi academice, centrul de atracție pentru orice savant însetat de glorie academică.

În 1787 Lagrange nu se înşela când, la rugămintea bine argumentată a noului savant piemontez Victor-Amedeo al III-lea de a se întoarce la Torino, îi răspunde că nu poate renunța la oferta venită din partea Academiei de Ştiințe din Paris: „Academia mă atrage foarte mult, scria Lagrange, fiindcă pentru ştiințe, este primul tribunal al Europei"[6]. Academia regală de ştiințe – cheia de boltă a întregului edificiu francez, a apărut în 1666, cu contribuția importantă a unor savanți precum Huygens, Theveout, Sorbiere, formați sub influența lui Galilei, Descartes şi Bacon.

În 1770 Coudercet devine secretarul Academiei de Ştiințe din Franța şi îşi pune serios problema reorganizării ştiințifice astfel încât ştiința să fie aservită noii filosofii a luminilor. În lucrarea *Reflecții despre Atlantida*, Coudercet visează la o nouă Atlantidă construită pe supremația ştiinței, cu un rol unificator şi centralizator, în jurul ideilor de forță ale filosofiei luminilor, realizabilă practic printr-o vastă rețea de societăți şi organizații ştiințifice, articulate în efortul de construire a noii Atlantide: o lume în care religia este detronată, asistând astfel la o sublimare religioasă a ştiinței. În a doua jumătate a secolului al XVIII-lea în Occident existau deja în jur de 70 de academii şi peste 100 particulare.

Se conturează în felul acesta o comunitate ştiințifică internațională ce prelua valorile cosmopolite şi universal răspândite de mişcarea ştiințifică din secolul al XVII-lea, cu un rol extrem de important în dezvoltarea ideologiei ce a determinat izbucnirea revoluției franceze. Academiile au contribuit mult la fracturarea învățământului, făcând o disociere clară între învățământul axat pe valori şi criterii religioase şi un învățământ centrat pe fundamente eminamente laice. Având o susținere materială mai ales din partea autorităților seculare, Academiile vor eroda puternic autoritatea religioasă, inclusiv în domeniul învățământului. Prin Academii se va

[5] Ibidem, p. 85

[6] Vincenzo Ferrone, *Omul de ştiință*, apud *Omul luminilor*, Ed. Polirom, Iaşi, 2000, p. 139

infuza o nouă cultură (dominată de secularism). De exemplu, în Rusia, Academia Scientarum Imperialis Petropolitană, înființată în 1724, a constituit originea întregului proces de inculturare prin „decret" inaugurată de Petru cel Mare şi continuat de Ecaterina a II-a. Se cunosc efectele dezastruoase în ceea ce priveşte denaturarea şi subminarea Tradiției religioase ortodoxe în Rusia din acea perioadă. Academia Rusă a fost înființată odată cu venirea la Moscova a unor savanți occidentali (majoritatea germani şi elvețieni) precum Euler, Blifinger, Bernoulli.

În Italia avem Academia de ştiință de la Torino, înființată în 1783 după modelul parizian. În Anglia s-au înmulțit comunitățile ştiințifice (Manchester, Derby, Newcastle şi Birmingham). În Germania există mai multe Academii (Munchen, Leipzeig, Gottingen şi Erfent). La Praga, Bruxelles, Mantua asistăm la naşterea unor importante academii provinciale. În SUA apar nucleele unor reprezentative comunități ştiințifice.

Învățământul religios este substituit încetul cu încetul în acest mod, încă înainte de Revoluția franceză. Aceste academii conectate într-o vastă şi complexă rețea internațională, vor constitui un factor determinant în conturarea unei noi mentalități reprezentate prin excelență de secularism. Putem vorbi de o adevărată ideologie academică unitară şi internațională. „Remarcăm cu limpezime existența unui cadru unitar de valori, de limbaj, de practici. «Noua Atlantidă» apare ca un fel de comunitate culturală cu caracteristici de neînțeles dacă nu ținem cont de forța şi de succesul crescând al întregii mişcări academice din secolul al XVIII-lea. Dacă în academii era celebrată înainte de toate legitimarea culturală a autorității, tot acolo făcea primii paşi un ideal inedit de serviciu civic, o sublimare rituală a conflictelor de clasă, capabilă să concilieze eterogenitatea socială şi omogenitatea culturală şi spirituală."[7]

Numai masoneria mai beneficia de o asemenea rețea internațională. „Într-adevăr, printre instituțiile din Republica literelor, doar lanțul lojelor masonice (ce se suprapunea deseori, desigur, nu întâmplător, cu cel al societăților ştiințifice) se putea mândri cu o dimensiune internațională analogă şi mai ales cu o identitate culturală comparabilă...

Pentru a garanta fundamentele solide ale acestei comunități culturale, nu exista decât un sistem de credințe, bazat pe o ideologie a progresului promovată de utilitatea socială a ştiinței şi a valorilor ei."[8] Observăm astfel valențele religioase ale ideologiei seculare. Opțiunea pentru secularism devine o adevărată credință, legitimată de filosofia luminilor, lucru de mare importanță în subminarea învățământului ancorat într-o tradiție religioasă.

Adevărul impus opiniei publice (mai ales prin intermediul gazetelor) va fi unul laic, adevărul religios fiind considerat o pretenție absurdă a unei lumi ce urma să apună.

În continuare voi prezenta pe scurt mutația esențială a Revoluției franceze în ceea ce priveşte personalitatea învățătorului. Până în prima jumătate a secolului XIX, învățătorul este un ajutor al preotului (în situațiile în care preotul nu reuşea să se ocupe explicit cu problemele de educație ale copiilor); cu alte cuvinte, învățătorul era legat de viața concretă a Bisericii. După Revoluția franceză, în 1792, se înființează o nouă instituție: aceea a institutorului. Institutorul avea menirea să propage ideile iluministe în rândul maselor populare. Filosofia luminilor trebuia să ajungă până la sate şi să fie impregnată puternic în conştiința poporului. Aceşti institutori au avut oarecum un rol de mediatizare a unor idei directoare ce trebuiau să ghideze conştiința publică (au premers într-un fel apariția presei). În 1816, Guizot, spunea despre institutori (noii învățători, cu o conştiință distinctă față de aceea a dascălilor ce activau sub coordonarea preotului) că sunt caracterizați de un acelaşi spirit, având o tendință comună.

Se dorea crearea unor adevărate clase formate de institutori. Tot Guizot este cel care menționa la începutul secolului XIX: „Numai făcând din cariera în învățământul public o stare, putem nădăjdui de la cei care i se consacră zelul şi sârguința cerută de o meserie atât de anevoioasă şi de puțin cunoscută"[9].

Până în secolul XIX nu se poate vorbi de şcoală ca de o instituție aşa cum e cunoscută în

[7] Ibidem, p. 147

[8] Ibidem, p. 148

[9] Fabienne Reboul-Scherrer, *Dascălul*, apud *Omul romantic*, Ed. Polirom, Iaşi, 2000, p. 139

semnificaţia ei actuală. Şcoala era strâns legată de casa parohială, iar dascălul era o persoană care se bucura de încrederea preotului şi a comunităţii. Aprobarea pentru a deveni dascăl era dată de preot. Şcoala nu era o clădire fixată anume pentru desfăşurarea orelor, ea putând fi substituită de o dependinţă a casei parohiale sau de casa dascălului. Dacă până în secolul XIX dascălul avea, prin excelenţă, o puternică conştiinţă eclezială, după Revoluţia franceză se va instala asupra sacerdoţiului laic al învăţământului.

Autoritatea supremă a lui Dumnezeu este înlocuită de Stat

Este un obicei constant acela ca dascălul să fie şi cantor sau paraclisier, între preoţi şi dascăl exista o viaţă religioasă exemplară. Restif de la Bretonne spunea: „Fericirea satelor, curăţenia moravurilor, şi deci prosperitatea statului depind de preot şi dascăl. Ei sunt cei care formează buni taţi de familie”[10].

Revoluţia franceză este un moment de ruptură între învăţământul din Vechiul Regim şi cel postrevoluţionar. Micile şcoli care trăiau în umbra Bisericii au fost afectate material în urma clerului - şi dizolvarea ordinelor religioase determină părăsirea şcolilor de către călugări şi călugăriţe. Dar ruptura produsă de revoluţie nu este atât una cu consecinţe materiale, ci mai ales de ordin psihic. Avem în primul rând ruperea legăturii dintre preot şi învăţător.

Începând cu 1791 atât preotului cât şi învăţătorului li se cer jurăminte faţă de autorităţile civile. Dacă până acum Dumnezeu era autoritatea supremă ce-i unea pe preot şi dascăl în activităţile lor, de acum statul se va constitui într-o autoritate atotputernică, ce va cere atât preotului cât şi învăţătorului îndeplinirea unor obiective pentru realizarea unor interese proprii. Legătura tradiţională dintre preot şi dascăl începe să slăbească tot mai mult. După Revoluţia franceză şcoala nu este doar locul în care se învaţă cititul, scrisul, număratul, ci instituţia şcolară intrând în autoritatea statului, va trece din ce în ce mai mult în sfera ideologicului. Acest lucru se întâmplă mai ales după Mirabeaux, Talleyraud, Coudorcet.

În 1790 Mirabeaux cere ca învăţământul să fie aservit obiectivelor naţionale. În 1791 Talleyraud propune un învăţământ elementar gratuit pentru generalizarea limbii naţionale. În legea din decembrie 1792 dascălul de şcoală primară este numit „institutor”, el având rolul de forma o nouă generaţie printr-o educaţie uniformă.

Învăţământul postrevoluţionar urmăreşte o uniformizare a educaţiei în scopul dezvoltării unei culturi naţionale şi supranaţionale, care să promoveze principiile umanitarismului propovăduit de revoluţie. Ideologia libertăţii, egalităţii şi fraternităţii era transpusă în şcoală. Coudorcet crede că învăţământul trebuie să asigure „... un conţinut real egalităţii politice recunoscute în declaraţia drepturilor omului, dându-i fiecăruia, indiferent de religia socială, posibilitatea de a-şi dezvolta integral aptitudinile. Legislatorul, omul de litere şi educatorul sunt admirabili în acelaşi sens: sunt oameni ce instituie umanitatea... Aici se află una din marile diferenţe faţă de şcoala din vechiul regim, de inspiraţie esenţialmente religioasă... în această eră de deşteptare a naţionalismelor, exigenţa originală a instituţiei şcolare postrevoluţionare este aceea de a construi culturi naţionale sau, în orice caz, supraregionale prin uniformizarea şcolii şi a învăţăturilor şi de a face ca omenirea să progreseze în această epocă în care nesfârşita capacitate de perfecţionare a speciei umane este pe cale de a deveni un loc comun...”.[11]

Dar efectele pe plan moral al unui învăţământ impregnat de ideologia revoluţionară sunt imediate. Se ajunge la o situaţie dezastruoasă. Ministrul învăţământului, Portalis, în 1806 spunea: „copiii sunt condamnaţi la cea mai periculoasă trândăvie şi la vagabondajul cel mai îngrijorător. Le lipseşte atât ideea de Divinitate, cât şi noţiunile de dreptate şi nedreptate. De aici, moravuri barbare şi sălbatice; de aici un popor crud. Dacă vom compara învăţământul cu ceea ce ar trebui să fie, nu vom putea decât să deplângem soarta ce ameninţă generaţiile viitoare... De aceea, întreaga Franţă cheamă religia în ajutorul moralei şi al societăţii.”[12]

În Franţa, în 1824, se înfiinţează Ministerul Învăţământului. În 1833, ministrul învăţământului, Guizot, obţine votare legii învăţământului. Prin această lege se garantează libertatea învăţământului şi se stabilesc condiţiile pe care trebuiesc să le îndeplinească învăţătorii. Aceştia trebuie să aibă vârsta de 18 ani, să deţină o diplomă de capacitate de gradul I sau II pe care să o prezinte primarului localităţii unde a locuit

[10] Ibidem, p. 142

[11] Ibidem, p. 147

[12] Ibidem, p. 150

candidatul în ultimii 3 ani. Deci, inclusiv criteriile vieții morale erau impuse tot de autoritățile statului.

Trecerea de la un învățământ fundamentat pe tradiția religioasă, sub tutela Bisericii, la un învățământ deschis spre modernitate, organizat de stat este decisivă după Revoluția franceză. Voi exemplifica acest lucru prin situația învățământului din Țările Române din secolul XIX. În acest secol majoritatea școlilor erau sub autoritatea Bisericii.

Cărțile cu mesaj educativ din Țările Române, înainte de importarea manualelor din Occident influențate de ideologia revoluționară, au fost scrise în duhul evlaviei credinței ortodoxe. Ele sunt scrise sub inspirația școlilor din Bizanț, unde formarea educativă impunea o bună așezare în credința ortodoxă. Inclusiv după căderea Constantinopolului, această influență persistă. Mai mult decât atât, domnitorii români vor încerca să continue activitatea bazileilor creștini, în condițiile în care majoritatea provinciilor din Imperiul Bizantin vor fi transformate în pașalâcuri. Este bine cunoscut principiul simfoniei dintre Biserică și Imperiu în cazul teocrației bizantine. Și cărțile educative vor încerca să reflecte acest principiu.

Din perspectiva unui învățământ tradițional cu puternice valențe religioase, nu se dorește o separare a laicului de religios, ca în învățământul modern (axiomă de referință a Revoluției franceze). Dimpotrivă, relaționarea religiosului cu laicul este obligatorie. Adevărata învățătură îl va ajuta pe învățăcel să-L laude pe Dumnezeu cum se cuvine. Învățăturile nu se constituie în date informative ce urmăresc o simplă acumulare, ci urmăresc mai ales formarea unor caractere puternice, determinate de forța credinței creștine. Învățătura cea bună va permite o bună asumare a funcției cultice. Astfel avem o dimensiune doxologică a învățământului ce permite o simbioză desăvârșită între cultură și cult.

În acest sens, un exemplu grăitor îl constituie scrierea *Învățăturile Lui Neagoe Basarab Către Fiul Său Teodosie.* Chiar din primele rânduri aflăm motivația prioritară (de factură doxologică) a acestei scrieri educative de referință: „Iubitu mieu fiu, mai 'nainte de toate se cade să cinsteşti şi să lauzi neîncetat pre Dumnezeu cel mare şi bun şi milostiv şi ziditorul nostru cel înțelept, şi ziua şi noaptea şi în tot ceasul şi în tot locul. Şi se cuvine să-L slăveşti şi să-L măreşti neîncetat cu glas necurmat şi cu cântări nepărăsite"[13].

Învățământul tradițional românesc era fundamentat pe un etos specific modului de a fi al oamenilor neamului înrădăcinat în acest pământ. Folclorul românesc a constituit un factor educativ, o manieră de exprimat a identității culturale a poporului nostru. Într-o perioadă în care pentru Occident specificul învățământului se materializa în academii şi universități, în Țările Române, folclorul este o adevărată şcoală a poporului, ce exprimă apartenența la o tradiție religioasă.

Pentru a ilustra trecerea de la o paradigmă bazată pe tradiție a învățământului la paradigma modernității, voi exemplifica felul în care în secolul al XVIII-lea, folclorul românesc (un stâlp al educației tradiționale) a fost afectat de influențe străine. Fără îndoială, cântecul popular românesc a avut o considerabilă influență de-a lungul timpului în educația şi cultura pedagogică de la noi. Nu întâmplător, în *Creație şi frumos în rostirea românească*, Constantin Noica propune pentru un dicționar UNESCO ce cuprinde termeni reprezentativi şi intraductibili din toate limbile pământului, trei cuvinte legate de melosul românesc: doină, dor, colindă.

lipsa ideii de Dumnezeu duce la decădere

Până la influențele modernității ce au afectat poporul nostru (izvor autentic de educație tradițională) cântecul este o expresie deosebită a latențelor poporului român. Acesta e recunoscut de mari pedagogi în perioada învățământului înrădăcinat în Tradiție, „...cântecul devine o expresie concentrată şi explicită a vieții sufleteşti, redând un registru foarte întins al sentimentelor umane şi reprezentând o sinteză a cunoaşterii vieții şi a cosmosului... Şcoală de frumos şi sensibilitate, de cultivare a creativității şi imaginației poporului nostru, cântecul popular a devenit şi o şcoală a eticului, a virtuților morale şi au existat vremuri şi generații pentru care era singura formă educativă cu o organizare sui-generis în care deprinderile se transmiteau după nişte legi vădind intuiție pedagogică şi respectarea structurii multidimensionale a activității."[14]

---

[13] *Învățăturile Lui Neagoe Basarab Către Fiul Său Teodosie*, Ed. Minerva, Bucureşti, 1971, p. 125

[14] Vasile Vasile, *Pagini nescrise din istoria pedagogiei şi a culturii românești*, ed. Didactică şi Pedagocică, Bucureşti, 1995, p. 23

Exprimând un mod de a fi axat pe valorile creştinismului ortodox împletite cu specificităţile culturii populare, folclorul a asigurat învăţământului tradiţional o maleabilitate impresionantă, ferindu-l de rigiditatea unor scheme şi tipare impuse de disciplina academică. S-a format un fel de tradiţie orală, transmisă din generaţie în generaţie, care dincolo de încremenirea în literă dată de o cultură scrisă, a păstrat duhul viu al unei culturi populare inestimabile. Această cultură, dublată de credinţa ortodoxă a constituit adevărate forţe generatoare de viaţă educativă.

folclorul românesc: şcoală a virtuţilor morale

Cântecul popular nu a fost doar un factor exterior de educaţie ci un adevărat liant între tradiţia religioasă şi cea populară, facilitând comuniunea autentică între oameni. „Satisfăcând cele mai diverse nevoi estetice ale oamenilor şi îmbrăţişând într-o intuiţie genială, toate categoriile estetice, de la tragismul Vicleimului până la duioşia cântecului de leagăn, de la inefabilul doinei la ingenuitatea colindei, creaţia populară s-a asociat cu cântecul bizantin, suplinind formele instituţionalizate şcolare şi fiind ajutată de marea sa accesibilitate şi putere de emoţionare. Cântecul a fost înţeles ca fapt sufletesc, profund ancorat în viaţa psihologică dar şi în cea socială şi culturală."[15]

Voi exemplifica acum felul în care, odată cu impunerea viziunii moderne, în învăţământ şi folclorul este denaturat. Prin pătrunderea barocului european în Transilvania principele Gabriel Bethlen îşi construieşte la Alba Iulia un palat cu arhitecţi italieni şi îşi angajează muzicieni aduşi din Italia. În acest context apare teatrul şcolar, ca element de educare în şcoală. Sunt prezentate drame şcolare, piese ce includeau coruri şi dansuri pantomimice jucate în şcoala iezuită din Cluj, spectacole în limba latină, însoţite de numeroase intervenţii muzicale. Dar aceste manifestări sunt străine de folclorul românesc tradiţional.

Spre mijlocul secolului al XVIII-lea, Şcoala ardeleană contribuie decisiv la reînvierea teatrelor şcolare (amorţite o bună perioadă de timp datorită victoriei Reformei din Transilvania). Unele din aceste spectacole erau încurajate de oficialităţile vremii, Iosif al II-lea şi Maria Tereza, urmărind introducerea unor măsuri culturale pentru atingerea propriilor scopuri politice.

Uneori aceste manifestări culturale cochetează cu ţeluri politice culturale în vădită contradicţie cu credinţa românilor. De exemplu la 23 august 1761 se prezintă un spectacol al scolasticilor din Blaj dar în onoarea guvernului austriac, baronul Adolf von Bucow, venit să inspecteze şcolile din Blaj, dar şi cu mai multe regimente pentru a stăvili revoltele românilor asupriţi. Manifestarea poartă numele de academie, nume împrumutat de la sfârşitul secolului al XVII – lea.

Astfel influenţa filozofiei luminilor dezvoltate în Transilvania la Şcoala ardeleană se va transmite atât în Ţara Românească, cât şi în Moldova, făcându-se cunoscut atât în viaţa religioasă şi socială, cât şi în învăţământ. Influenţele occidentale îşi simţeau prezenţa în Biserică, dar şi în şcoală şi în societate, cele dintâi asociaţii artistice luând naştere în principalele oraşe transilvănene. Acestea au menţinut legătura cu Occidentul şi au adus muzica instrumentală, cultivată apoi şi de boierii din Moldova şi Ţara Românească.[16]

În Ţările Române, până la apariţia şcolilor profesionale şi de meserii, în preajma Revoluţiei din 1821, şcolile în majoritatea lor erau sub autoritatea Bisericii. Bineînţeles atât domnitorul cât şi boierii sprijineau material şcolile, dar învăţământul avea o orientare puternic religioasă. De exemplu domnitorul Ion Gheorghe Caragea, la 4 iunie 1813, îi scuteşte de orice dări pe cei trei preoţi ai unei biserici din judeţul Muscel „pentru că ne înştiinţăm Domnia mea că la această sfântă biserică din vechime este şcoala de învăţat copiii carte cu cheltuiala preoţilor şi pentru această cheltuială ce fac preoţii au avut privilegiul şi de la alţi fraţi domni a scuti vinăriciu, dijmărit şi oierit."[17]

Acelaşi obicei de ajutoare din partea oamenilor cu influenţă politică este consemnat în 1821: „copiii din păturile sărace din oraşe, precum şi cei de la ţară merg la nişte şcoli ţinute, cel mai adesea, în pridvorul bisericilor, de către preoţi... Ne-am putea teme ca nu cumva acest biet popor să rămână, încă multă vreme de acum înainte, afundat în aceeaşi lipsă de învăţătură, dacă nu am şti cât de mulţi inşi cu putere şi cu minte luminată

[15] Ibidem, p.23

[16] Ibidem, p. 85

[17] Neagu Djuvara, *Între Orient şi Occident*, Ed. Humanitas, Bucureşti, 1995, p. 208

să căuzesc să răspândească învățătura în aceste locuri"[18]

Dar cu toate că domnitorii sau boierii sprijină învățământul, acest lucru nu schimbă caracterul predominant religios al învățământului. Între 1820 – 1830 mai mulți boieri înființează, pe lângă moșiile lor, școli gratuite de nivel secundar, unde aduc dascăli români din Transilvania. Cei mai cunoscuți boieri din acea perioadă care au făcut acest lucru sunt logofătul Dinicu Golescu și stolnicul Dincă Brătianu.

Învățământul din Țările Române va dobândi o tendință laică, mai ales cu venirea perceptorilor francezi sau germani, care funcționau într-o rețea destul de întinsă de învățământ privat. La moșie și în oraș, majoritatea boierilor au pentru copiii lor educatori. Pentru limba română și educație religioasă se apelează la preoți sau monahi, pentru greaca veche și cea modernă la învățătorii greci. Dar tot mai mult se vor impune profesorii veniți din Occident. Astfel îi întâlnim în Țările Române pe Francois Zinchon, Jean Baptiste (fiul său, Philippe, ajuns mare vistiernic avea să fie unul din marii capitaliști ai țării, în secolul XIX), Jean Louis Carra.

Lejeune scria în 1822: „Educația băieților este încredințată, acum, în casele mari, unor profesori francezi sau germani, iar cea a domnișoarelor unor învățătoare aduse anume de la Viena sau Frankfurt și care sunt plătite destul de bine; dascălul grec nu mai predă decât religia și limba greacă literară"[19]

Înainte de ascensiunea influenței apusene în învățământul românesc (mai ales prin profesorii francezi) cultura răsăriteană, mai ales în forma grecească era predominantă în Țările Române. Încă din secolul XVII, Vasile Lupu în Moldova și Matei Basarab, Șerban Cantacuzino și Constantin Brâncoveanu, în Țara Românească, au încurajat instalarea în țară a unor înalți prelați și eruditi greci, deschiderea de școli grecești, tipărirea de cărți grecești. Șerban Cantacuzino a întemeiat în 1680 Academia domnească de limbă greacă, ce va atrage studenți din tot Răsăritul ortodox. Antioh Cantemir (fratele mai mare al lui Dimitrie) deschide la Iași, în 1707, o Academie domnească. Problemele de învățământ în ambele situații vor fi tutelate de patriarhul Ierusalimului, Hrisant Notara. Academiile vor funcționa până la sfârșitul epocii fanariote.

Totuși și în aceste Academii se va resimți filosofia luminilor a secolului XVIII. Mulți dintre profesori sunt formați la universitățile occidentale (îi amintim pe Lambro Fotiadi, Dumitru Darvari, Constantin Vardalah, Veniamin din Lesbos). Toate manuale în care sunt predate științele sunt traduse după lucrări occidentale: matematicile se învață după lucrările germanului Wolff, sau ale francezului Besont, este tradus manualul inginerului britanic George Ogray.

Învățământul românesc în Țările Române în preajma anului 1821

Astfel, încetul cu încetul, influența răsăriteană grecească va fi substituită de cea occidentală (în mare parte franceză). Ion Ghica în operele lui își amintește: „pe la 1890, Vaillant deschisese școala lângă Stavropoleos, și toți budiștenii, goleștii părăseau dascălii greci și alergau la școala franțuzească."[20]

Din cele prezentate până acum reiese că imixtiunea secularului în religios influențează și educația. Manipularea religiei de către forțele politice reprezintă un real pericol, o denaturare a mesajului cu educație religioasă. Inclusiv în contextul contemporan întâlnim această tendință periculoasă de folosire a religiei pentru impunerea și legitimarea unor interese politice. Nu de puține ori, religia este instrumentată și folosită în relațiile internaționale, pentru a justifica ierarhii, supremații, determinări de ordin economic, politic, militar. Conflictele și războaiele interne presupun și o componentă religioasă. O religie poate fi pusă în slujba unei forțe politice, economice, judiciare, educative devenind o ancilla, o simplă servitoare pentru scopuri hic et nunc. Utilizarea unei religii în chip neonorant, pentru a genera, a potența puterea personală sau instituțională, constituie un real pericol pe care trebuie să-l cunoască atât clerul cât și credința".[21]

Deși modernitatea (mai ales după Revoluția franceză) a acuzat separarea învățământului de tradiția religioasă și cu toate că trăim într-un cadru mental ce favorizează o pedagogie ancorată în secular, se recunoaște din partea pedagogilor contemporani, că educația religioasă poate conferi o axiologie artistică învățământului într-o epocă în care descentrarea valorică persistă și se adâncește, regândirea componentelor educației și

[18] Ibidem, p. 208
[19] Ibidem, p. 210
[20] Ibidem, p. 211
[21] Constantin Cucoș, *Educația*, Polirom, 2000

a ponderii acestora este mai mult decât necesară. O educație integrată, presupune pe lângă latura morală, intelectuală, estetică şi o componentă religioasă."[22]

În concluzie aş menționa că o evaluare a raportului dintre tradiție şi modernitate în cadrul învățământului nu trebuie pusă exclusiv în termeni antagonici. Fără a ne teme că în condițiile actuale un recurs la tradiție înseamnă o imitare sterilă a unui anumit tip de educație dintr-o anumită perioadă, e important să conştientizăm că o disponibilitate pentru a cunoaşte învățământul tradițional este benefică pentru educația contemporană.

Nu trebuie să urmărim o anulare a dimensiunilor moderne din învățământ, dar nu e de dorit nici o complacere într-o autosuficiență păgubitoare ce proclamă cu superbie superioritatea învățământului modern față de cel tradițional. Esențial e să fim capabili de un dialog autentic ce ne obligă să depăşim o poziție obtuză şi univalentă. În acest sens închei cu mărturia lui Marrou: „Fecunditatea cunoaşterii istorice rezidă cu precădere în dialogul pe care îl instituie în noi între Acelaşi şi Celălalt.

Am devenit destul de diferiți de părinții noştri, pentru faptul că educația care a fost a lor ne apare în mare măsură sub categoria Celuilalt: destule lucruri care se opun fie practicii, fie aspirațiilor noastre, ne pot surprinde la ea în mod profitabil. Fecunditatea dialogului nu ne cere să renunțăm, pentru asta, la a rămâne noi înşine: „simplu instrument de cultură, el ne lărgeşte perspectiva, dezbărând omul modern de aceea suficiență naivă ce-l împiedică să-şi imagineze că a putut exista un alt mod de a fi decât al lui."[23]

[22] Constantin Cucoş, *Educația religioasă*, Polirom, 1999

[23] *Istoria educației în antichitate*, Henri – Irénée Marrou, Ed. Meridiane, Buc., 1997, p. 13

DESPRE EVOLUȚIONISM

în care se arată că acceptarea ideii că viețuitoarele au fost create de Dumnezeu nu este un simplu act intelectual, el având şi importante consecințe de ordin moral

Introducere

Înainte de a discuta despre teoria evoluției speciilor să definim câteva din noțiunile cu care ne vom întâlni în continuare.

Specia este o comunitate de viețuitoare care se pot încrucişa între ele şi care sunt izolate reproductiv de alte comunități similare. Indivizii care alcătuiesc o specie se pot încrucişa sexuat nelimitat între ei, în timp ce indivizii aparținând unor specii diferite nu se pot încrucişa sexuat sau, în rarele cazuri în care se încrucişează, hibrizii sunt sterili (cum este de exemplu catârul, care este un hibrid între cal şi măgar). Speciile se diferențiază între ele prin anumite caracteristici anatomo-morfologice, fiziologice, comportamentale şi biochimice, precum şi prin particularități ecologice.

Rasele sau **subspeciile** sunt subdiviziuni ale speciilor şi grupează indivizi din aceeaşi specie care au anumite caractere distincte, rezultate ale selecției naturale sau ale selecției artificiale (efectuate de om). Indivizii din aceeaşi specie dar din rase diferite se pot încrucişa sexuat între ei, iar descendenții sunt fertili.

Populațiile sunt subdiviziuni ale raselor, care grupează indivizi înrudiți care au un fond comun de gene (genofond).

Pe baza unor asemănări anatomo-morfologice şi fiziologice, speciile au fost grupate în categorii taxonomice mai mari (genuri, familii etc.). Aceste împărțiri sunt convenționale.

Aşa cum am văzut, indivizii aparținând aceleiaşi specii dar de rase sau populații diferite se pot încrucişa sexuat între ei, dând naştere la urmaşi fertili. Prin astfel de încrucişări sau prin mutații genetice este posibil ca, pornind de la populații şi rase existente, să apară populații şi rase noi de plante şi animale. Vedem, deci, că la nivelul raselor şi al populațiilor are loc un proces evolutiv, numit **microevoluție.**

Unii biologi s-au gândit că, prin extensie, un fenomen evolutiv similar ar putea avea loc şi la nivelul speciilor. Acest fenomen ipotetic a fost numit **macroevoluție** şi, cu ajutorul lui, s-a încercat să se explice originea speciilor de plante şi animale. Primul care a reuşit să formuleze o teorie cât de cât închegată privind evoluția speciilor a fost Ch. Darwin, ideile sale fiind ulterior continuate şi dezvoltate de alți cercetători. Această teorie a fost numită **teoria evoluției speciilor** sau, mai scurt, **evoluționism.**

Evoluționismul vine în contradicție cu **creaționismul**, care afirmă că speciile de plante şi animale au fost create de Dumnezeu.

În cele ce urmează, vom analiza mai pe larg aceste teorii.

Originea vieții

Unul din primele puncte ale disputei dintre evoluționism şi creaționism este cel referitor la originea vieții. Creaționiştii susțin că viața a fost creată de Dumnezeu, în timp ce evoluționiştii susțin că materia ne-vie s-ar fi organizat în mod spontan şi ar fi dat naştere vieții (teorie care a primit numele de **generație spontanee).** Mai există şi unii autori, relativ puțin numeroşi, care susțin o teorie hibridă: primul organism viu a fost creat de Dumnezeu iar celelalte au luat naştere din acesta prin evoluție. Să încercăm să analizăm în continuare posibilitatea generației spontanee.

În mod evident, în condițiile actuale, materia ne-vie nu se organizează spontan pentru a da naştere la organisme vii. Evoluționiştii susțin, însă, că atmosfera primitivă şi oceanul primordial ar fi avut o altă compoziție chimică, mai favorabilă apariției vieții. Aceasta este o simplă ipoteză care nu poate fi demonstrată, dar să presupunem că ar fi adevărată. Ca urmare a acestui fapt s-ar fi format prin sinteză chimică, mai întâi o "supă organică" în ocean, după care, substanțele din această "supă" s-ar fi autoorganizat treptat pentru a da naştere vieții, mai întâi în forme acelulare (virusuri), iar apoi în formele celulare.

În unele experiențe de laborator, în condiții total diferite de cele pe care le întâlnim astăzi în natură, dar despre care se afirmă că ar fi identice cu cele din atmosfera primară, cercetătorii au reuşit să sintetizeze unele substanțe organice, printre care cel mai cunoscut

exemplu îl constituie aminoacizii. Evoluționiștii consideră acest fapt ca pe o dovadă a posibilității generației spontanee. Ei "uită" însă să precizeze câteva "mici detalii". Le vom preciza noi:

Aminoacizii obținuți prin sinteză chimică nu sunt identici cu cei din organismele vii. Să fim mai expliciți: aminoacizii sunt substanțe optic active şi pot avea două forme – levogiră şi dextrogiră. **Aminoacizii obținuți prin sinteză chimică se prezintă sub forma unui amestec de 50% aminoacizi levogiri şi 50% aminoacizi dextrogiri**. Ținând cont de faptul că nu există nici un mecanism natural de separare a acestui amestec (exceptând reacțiile enzimatice din organismele vii deja formate), rezultă că, dacă viața ar fi apărut dintr-un astfel de amestec, ar trebui ca aminoacizii din organismele vii să fie şi ei 50% levogiri şi 50% dextrogiri, numai că **toți aminoacizii din organismele vii sunt levogiri**.

Aminoacizii sunt totuşi molecule relativ simple, care reprezintă doar cărămizi de construcție pentru alte molecule mai complexe (proteinele), iar într-un mediu acvatic (cum se presupune că era şi oceanul primordial), reacția de polimerizare a aminoacizilor este defavorizată, astfel încât nu numai că aceştia nu au tendința de a se autoasambla ci, dimpotrivă, proteinele au tendința naturală de a se descompune. Rezultă că nu putem explica astfel originea moleculelor proteice complexe şi nici apariția ipoteticei "supe organice". În organismele vii sinteza proteinelor are loc cu consum de energie, prin mecanisme biochimice complexe.

În ceea ce priveşte virusurile, denumirea de "forme de viață acelulare" este improprie întrucât acestea nu posedă metabolism propriu şi nu se autoreproduc. În plus, ele nu puteau să apară înaintea celorlalte viețuitoare, deoarece multiplicarea lor nu poate avea loc decât într-o celulă-gazdă, nu şi într-un mediu abiotic.

Chiar şi cele mai simple organisme vii (bacteriile) sunt totuşi extrem de complexe, posedând, printre altele, un genom complex şi un set de cel puțin câteva mii de enzime, fiecare dintre ele fiind implicată într-o anumită reacție biochimică, iar aceste reacții sunt dependente unele de altele, astfel încât lipsa uneia din ele poate afecta grav organismul, putând provoca chiar moartea acestuia. Rezultă, deci, că aceste sisteme nu puteau să apară pe rând, ci trebuia să apară "hodoronc-tronc" o celulă gata formată.

Pentru a răspunde acestor obiecții, majoritatea evoluționiștilor invocă ideea că acest lucru ar fi totuşi realizabil prin legături întâmplătoare care ar fi apărut în decursul miliardelor de ani care s-ar fi scurs de la formarea Pământului până la apariția vieții. Însă, calculele de fizică statistică arată că probabilitatea unui asemenea eveniment este neglijabilă, chiar dacă am presupune că vârsta Pământului ar fi de sute de miliarde de ani, în timp ce, chiar şi cele mai generoase evaluări cu privire la această vârstă nu depăşesc 4 miliarde de ani.

Întrucât calculele de fizică statistică sunt complexe şi, dacă le-aş expune în detaliu, aş risca să nu pot fi înțeles, voi recurge la o analogie: un ceas are o structură cu mult mai simplă decât o celulă vie şi, totuşi, nimeni nu a văzut vreodată o bucată de metal care să se transforme de la sine într-un ceas, indiferent cât de mult timp ar trece, deci nici materia ne-vie nu poate de la sine să dea naştere vieții.

Din exemplul cu ceasul mai vedem un lucru: metalul nu se transformă singur în ceas dar, dacă intervine un ceasornicar, acest lucru devine posibil. Deci, şi în cazul apariției vieții avem nevoie de un "ceasornicar" numai că, dată fiind complexitatea organismelor vii, acesta trebuie să fie cu mult mai inteligent decât omul şi, în acelaşi timp, să fie capabil să intervină la nivel molecular pentru a organiza sistemele biochimice celulare.

Fizicianul E. Schrodinger a demonstrat chiar că, din punct de vedere termodinamic nici măcar menținerea vieții nu ar fi posibilă dacă nu admitem şi existența unui principiu universal ordonator de natură spirituală (el se pronunța pentru o divinitate impersonală, ca în religiile extrem orientale, dar modul deosebit de inteligent al organizării lumii pare să sugereze mai degrabă existența unui Dumnezeu personal).

În fața acestor obiecții, reacția evoluționiștilor este variată:

Unii dintre ei, respingând aprioric orice intervenție divină, afirmă că, din moment ce viața există, rezultă că ea trebuie să fi apărut din materia ne-vie prin generație spontanee şi, deci, calculele celor care susțin altceva ar fi greşite. Orice s-ar spune, o asemenea atitudine numai științifică nu e.

Alții, văzând că nu reuşesc să explice apariția vieții pe pământ prin teoria expusă mai sus, caută să rezolve problema afirmând că viața a fost adusă pe Pământ (într-un fel sau altul) de pe o altă planetă. Acest lucru nu a fost, însă, demonstrat şi, în plus, nu rezolvă problema deoarece, ori aici, ori pe altă planetă, tot nu pot explica în ce mod materia ne-vie ar fi putut da naştere vieții.

O altă categorie, sunt evoluționiștii care recunosc că, cel puțin pentru formarea primului organism viu, este necesară intervenția divină. Aceştia sunt mai puțin numeroşi, deoarece oamenii care cred cu adevărat în existența lui Dumnezeu, nu acceptă evoluționismul, acesta nefiind în concordanță cu ceea ce afirmă Revelația Dumnezeiască despre facerea lumii.

Să vedem în continuare cam ce se întâmplă cu un organism viu, deja apărut.

Universalitatea codului genetic

Aşa cum am precizat în prima parte a acestei cărți, toate organismele vii posedă un genom, iar informația cuprinsă în acesta este descifrată cu ajutorul unui cod genetic. Acest cod genetic este universal, adică la toate viețuitoarele, de la cele mai simple până la cele mai complexe (cu câteva mici excepții nesemnificative), aceeaşi secvență de trei baze azotate codifică acelaşi aminoacid.

Atât evoluționiștii cât şi creaționiștii consideră acest fapt ca pe o dovadă a originii comune a tuturor viețuitoarelor de pe Pământ. Numai că, atunci când ajung să precizeze care ar fi această origine comună, nu mai sunt de acord: evoluționiștii susțin că toate viețuitoarele au evoluat dintr-un singur organism inițial, în timp ce creaționiștii susțin că toate viețuitoarele au fost create de un Dumnezeu unic. Să analizăm pe rând cele două poziții.

Să presupunem că viețuitoarele ar fi evoluat toate din acelaşi organism inițial. În acest caz se pun câteva probleme legate de universalitatea codului genetic.

Prima dintre ele se referă la originea acestui cod. Teoria oficială susține că însuşi codul actual ar fi apărut prin evoluție dintr-o variantă mai simplă (cu două baze azotate la un aminoacid). Lăsând la o parte faptul că nu există nici un viețuitor cu un astfel de cod şi nu avem nici o dovadă că ar fi existat vreodată, se pune o altă întrebare: dacă într-adevăr codul ar fi evoluat, cum se explică faptul că astăzi toate viețuitoarele au acelaşi cod, ținând cont de faptul că orice modificare a lui s-ar fi transmis numai la urmaşii organismului la care ar fi apărut modificarea, iar la celelalte viețuitoare nu?

Să presupunem acum că într-un fel sau altul s-a ajuns totuşi la un organism care posedă codul genetic actual. Dacă toate viețuitoarele ar fi evoluat din acesta, ar fi inexplicabil faptul că toate celelalte gene s-au modificat în timp, dând naştere la întreaga diversitate a lumii vii pe care o cunoaştem astăzi, numai genele care conțin informația referitoare la codul genetic au rămas nemodificate.

Vedem, deci, că universalitatea codului genetic nu poate fi invocată ca o probă în favoarea evoluționismului.

Acceptând poziția creaționistă, toate aceste probleme sunt rezolvate în schimb se pune o altă întrebare: cum se explică faptul că Dumnezeu, care prin marea varietate a lumii vii a dovedit că nu suferă de lipsă de imaginație creatoare, a ales totuşi acelaşi cod genetic pentru toate viețuitoarele? E greu de spus care a fost intenția lui Dumnezeu.

Cea mai plauzibilă ipoteză ar fi aceea că Dumnezeu a dorit să aşeze chiar în cele mai intime procese ale vieții ceva care să dea mărturie despre unicitatea Creatorului. Codul genetic ar fi aşadar, un fel de semnătură a Celui care a zidit lumea. În acest context, s-ar putea să nu fie o simplă întâmplare faptul că, în acest cod, la un aminoacid corespunde o secvență de trei baze azotate, după cum Dumnezeu este unul în ființă dar întreit în persoane: Tatăl, Fiul şi Duhul Sfânt.

Evoluția la microorganisme

În fața constatării că în zilele noastre nu vedem specii de plante sau de animale care să se transforme din unele în altele, evoluționiștii aduc argumentul că evoluția are loc treptat, într-un număr mare de generații şi de aceea nu poate fi percepută în mod normal. Numai că, acest argument nu poate fi invocat în cazul microorganismelor, deoarece acestea au o durată foarte mică a ciclului de reproducție (în unele cazuri chiar 20 de minute) şi, de aceea, un număr mare de generații poate fi obținut într-un timp relativ scurt. Astfel, într-o zi putem obține 72 de generații, într-o lună 2160 de generații, într-un an 26 000 de generații, iar în 100 de ani 2,6 milioane de generații. În cei peste 100 de ani de când se fac studii sistematice în domeniul microbiologiei s-au observat unele modificări de caractere ale unor tulpini (populații) de microorganisme dar, deşi numărul generațiilor care s-au succedat este astronomic, speciile s-au "încăpățânat" să rămână aceleaşi şi chiar s-a observat că tulpinile cu caractere mai deosebite (cum ar fi tulpinile înalt producătoare ale unui anumit metabolit), obținute prin selecție artificială, după un număr de generații "se sălbăticesc", adică revin la tipul inițial. Mai mult, tratatele de medicină scrise cu mii de ani în urmă descriu aceleaşi boli infecțioase ca şi în zilele noastre, ceea ce ne duce cu gândul la faptul că şi atunci existau aceleaşi specii de microbi. Vedem,

deci, că în ciuda teoriilor evoluționiste, speciile de microorganisme sunt deosebit de stabile.

Originea eucariotelor

Încercând să explice originea eucariotelor, evoluționiștii susțin că acestea ar fi apărut prin contopirea mai multor celule procariote. În acest fel s-ar explica, spun ei, existența mai multor cromozomi în aceeași celulă. În ceea ce privește mitocondriile, acestea ar fi niște celule procariote care au ajuns să trăiască în simbioză cu celula gazdă.

Numai că, nucleul celulelor eucariote prezintă anumite particularități care îl deosebesc net de procariote:

- nucleul eucariotelor are membrană nucleară, iar al procariotelor nu

- cromozomii la eucariote sunt mai mari decât la procariote și au o structură diferită, mult mai complexă decât cea a cromozomului unic de la procariote

- existența intronilor în genele eucariote și lipsa lor la procariote

- diferențele care există între diviziunea simplă a procariotelor pe de o parte și între mitoza și meioza de la eucariote pe de altă parte

- modul diferit în care se realizează reglajul genetic etc.

Vedem că eucariotele diferă calitativ de procariote, deci sunt altceva decât o simplă contopire de celule procariote.

În ceea ce privește mitocondriile, diferențele care există între codul genetic universal și cel mitocondrial demonstrează că acestea nu sunt niște celule procariote, iar interdependența profundă dintre metabolismul celulei eucariote și cel mitocondrial arată că aici nu e vorba de o simplă simbioză, ci de organite celulare care fac parte integrantă din celula eucariotă. Vedem așadar că nici din acest punct de vedere teoria evoluționistă nu este credibilă.

Un alt aspect legat de eucariote îl constituie existența organismelor pluricelulare cu organizare superioară. Acestea au un număr foarte mare de celule (de ordinul sutelor de miliarde) care posedă toate același genom dar, în fiecare celulă sunt active numai o parte din gene, în funcție de rolul pe care trebuie să îl îndeplinească acea celulă. Deși fiecare celulă în parte are propriul său metabolism, între ele există o coordonare perfectă, astfel încât fiecare dintre ele îndeplinește un rol precis și toate aceste celule împreună formează un singur organism. În plus, în timpul vieții unui astfel de organism, multe din celulele componente mor și sunt înlocuite de alte celule tinere fără ca acest fenomen să afecteze integritatea și funcționalitatea organismului. Este inimaginabil ca toate aceste sisteme, atât de complexe și în același timp atât de armonioase, să fi luat naștere "întâmplător" prin intervenția unor forțe oarbe ale naturii. Mai menționăm un amănunt: dacă speciile de eucariote ar fi evoluat unele din altele, de la simplu la complex, ar fi trebuit ca numărul cromozomilor la fiecare specie să fie mai mare sau mai mic, în funcție de gradul de complexitate al organismului dar, în realitate s-a observat că nu există nici o corelație între numărul de cromozomi și nivelul de complexitate al organismelor dintr-o anumită specie.

Finalitatea

Un argument puternic împotriva evoluționismului îl constituie cel al finalității. La toate organismele vii se observă că fiecare parte a organismului (de la formațiunile subcelulare, la țesuturi și organe) a fost astfel concepută încât să poată îndeplini o funcție bine definită în cadrul ansamblului organismului și, mai mult, are exact structura care îi permite să își îndeplinească funcția cât mai bine. La un nivel mai mare, se poate observa că inclusiv între speciile diferite de plante și animale care ocupă un anumit teritoriu există un echilibru, o armonie, fiecare din specii contribuind direct sau indirect la menținerea vieții celorlalte. Observațiile menționate ne conduc la idea că aceste sisteme au fost proiectate special pentru a îndeplini funcția pe care o are fiecare în parte, ceea ce exclude apariția lor sub acțiunea unor forțe întâmplătoare. Acest argument a fost scos în evidență mai ales de savantul român Nicolae Paulescu (descoperitorul insulinei).

Împotriva acestui argument, evoluționiștii au ripostat cu două contra-argumente: organele rudimentare și organele atavice. Să le analizăm pe rând.

a. Organele rudimentare

Acestea sunt organe care apar în faza embrionară sau în faza de creștere a organismului, iar la maturitate dispar sau degenerează (cum ar fi timusul și epifiza). De aici evoluționiștii au tras concluzia că aceste organe ar fi nefolositoare și existența lor nu ar putea fi explicată decât dacă presupunem că acestea ar fi niște rămășițe din stadiile anterioare ale evoluției speciei respective. La o analiză mai atentă se constată totuși că aceste organe sunt nefolositoare numai în faza adultă, pe când în timpul creșterii au un rol important în organism, iar faptul că apar numai atunci când este nevoie de ele iar apoi dispar nu face decât să confirme

existența finalității și să contrazică teoria evoluționistă, deoarece dacă aceste organe ar fi rămase de la specii anterioare atunci nu ar dispărea la maturitate.

b. Organele atavice

Spre deosebire de organele rudimentare care există la toți indivizii, organele atavice apar numai uneori, constituind niște anomalii sau monstruozități. Din faptul că unele din aceste malformații existente la om, de exemplu, prezintă asemănări cu structuri sau organe existente la unele animale, evoluționiștii trag concluzia că omul descinde din animalele respective și că, dată fiind inutilitatea acestor organe la om, ele ar fi și o probă împotriva finalității. Ei "uită" însă să precizeze că între malformații există și foarte multe care nu prezintă nici o asemănare cu vre-o structură existentă la animale. În plus, dintr-o asemănare exterioară a unor organe sau țesuturi, nu rezultă în mod logic faptul că omul ar descinde din animalul respectiv (cu atât mai mult cu cât unele malformații se aseamănă cu animale pe care nici evoluționiștii nu le consideră strămoși ai omului). În ceea ce privește finalitatea, organele atavice nu dovedesc nimic, deoarece reprezintă stări patologice.

Unii evoluționiști, dată fiind evidența faptului că toate viețuitoarele posedă exact acele organe care le sunt necesare în mediul în care trăiesc, acceptă într-o oarecare măsură ideea de finalitate, numai că "pun carul înaintea boilor" afirmând că "funcția creează organul". Dar această afirmație nu este nici logică (cum ar putea exista, de exemplu, funcția vederii înainte de apariția ochilor?) și vine în contradicție cu observațiile experimentale care arată că în timpul dezvoltării unui organism, organele încep să se formeze cu mult înainte de a îndeplini vreo funcție (de exemplu, copilul nou născut are deja picioare, dar abia mai târziu învață să meargă). Așadar nu funcția creează organul, ci organul a fost proiectat pentru a îndeplini o anumită funcție, proiectul anticipând funcția pe care urmează să fie îndeplinită.

Fosilele

Unul din argumentele invocate cel mai des de evoluționiști în favoarea teoriei lor este cel al fosilelor. De la început trebuie să precizăm, însă, că paleontologia (disciplina care se ocupă cu studiul fosilelor) deține tristul record de a fi ramura științei care a înregistrat cel mai mare număr de falsuri, ceea ce aruncă o umbră de îndoială asupra argumentelor de acest fel. Vom încerca totuși să analizăm acele date a căror falsitate nu a fost încă dovedită.

S-a observat că în diferite straturi ale pământului se găsesc urme fosile de la viețuitoare diferite și că straturile mai adânci conțin de obicei organisme cu o organizare mai simplă. Ordinea apariției viețuitoarelor în straturile geologice ar fi, în linii mari, următoarea: microorganisme, nevertebrate marine și alge, pești, plante de uscat, amfibieni, reptile, mamifere și păsări. Urmele de locuire umană apar numai în straturile cele mai superficiale. Cele expuse până aici sunt fapte.

S-a presupus că straturile mai adânci sunt mai vechi (dar în privința vârstei concrete a fiecărui strat savanții sunt încă departe de a se fi pus de acord). Deși nu poate fi demonstrată practic, această presupunere este totuși plauzibilă.

Evoluționiștii susțin, însă, că viețuitoarele diferite care au trăit în epoci diferite au apărut prin evoluție unele din altele. Numai că, din punct de vedere logic, faptul că două specii apar în straturi geologice succesive nu implică în mod necesar faptul că aceste două specii ar fi luat naștere una din alta. De exemplu, dacă am face săpături pe teritoriul actual al orașului București, am constata că în straturile mai vechi găsim urme de lupi, iar în cele mai noi am găsi urme de câini și acest lucru nu înseamnă că lupii s-au transformat în câini, ci doar că locul lupilor a fost ocupat de câini.

În plus, cercetările de până acum, arată că speciile apar brusc în straturile geologice, fiind bine definite și în cursul existenței lor cunosc numai modificări neesențiale (cum ar fi adâncirea striațiilor de pe cochilia unei scoici), iar între două specii asemănătoare care se succed în timp nu există verigi intermediare (de exemplu, nu s-a descoperit nici o fosilă de animal care să aibă gâtul de o lungime cât jumătate din gâtul girafei, deși o astfel de fosilă, dacă ar fi existat, ar fi sărit în ochi chiar și unui nespecialist și nici alte asemenea forme intermediare între specii diferite). Și chiar dacă s-ar descoperi vreodată o asemenea "verigă", aceasta nu ar dovedi decât succesiunea temporală, nu și filiația speciilor respective.

Există totuși o fosilă care a făcut să curgă multă cerneală și despre care evoluționiștii afirmă că le-ar confirma teoria. Fosila constă dintr-un fragment de rocă sedimentară în care se află imprimată urma unui animal care seamănă cu o reptilă dar, în același timp, are aripi cu pene ca de pasăre. Fosila a fost numită Archaeopteryx. Presupunând că fosila este autentică (deși există și voci care contestă acest lucru) să vedem ce dovedește ea. De la început trebuie să precizăm că în toate sursele bibliografice pe care le-am studiat am găsit descris un singur exemplar fosil

al acestui viețuitor, iar un exemplar izolat nu este o specie (vedem şi astăzi născându-se creaturi monstruoase care prezintă caractere diferite față de specia din care descind, dar acestea nu ajung să constituie o specie, întrucât în puținele cazuri în care sunt viabile, ele sunt izolate reproductiv tocmai datorită monstruozității lor), deci ar trebui să avem un număr mai mare de fosile pentru a putea afirma că am descoperit o specie nouă. Presupunând totuşi că a existat această specie, ea nu este o verigă intermediară între două specii, ci numai o specie care nu poate fi încadrată în nici una din categoriile cunoscute de noi (reptile, păsări etc.). Acest lucru nu ar constitui o noutate, întrucât chiar şi în zilele noastre există asemenea specii (cel mai cunoscut exemplu este ornitorincul) ceea ce dovedeşte numai faptul că natura este, totuşi, mai complexă decât categoriile taxonomice stabilite de mintea omenească a biologilor.

Datele expuse până acum nu susțin în mod necesar evoluționismul, fiind chiar mai apropiate de referatul biblic privind creația decât de teoria evoluționistă. În primul capitol al Genezei, se afirmă că viețuitoarele nu au fost create toate odată, ci pe rând şi fiecare după soiul ei, iar omul a fost creat la sfârşit. Problema pe care pare să o ridice relatarea biblică este afirmația că lumea a fost creată în şapte zile. Limba ebraică, în care a fost scris inițial Vechiul Testament, are particularitatea că acelaşi cuvânt poate avea mai multe sensuri, în funcție de context. De aceea termenul de "zi" din Geneză a dat naştere încă din cele mai vechi timpuri la diverse interpretări:

Unii au interpretat acest termen în sens literal şi, dată fiind atotputernicia lui Dumnezeu, această interpretare nu poate fi cu totul exclusă, întrucât lumea putea fi creată şi într-un timp scurt. În acest caz ar însemna că determinările omeneşti care par să indice vârste de milioane sau miliarde de ani pentru straturile geologice sunt greşite.

Acest lucru nu poate fi exclus cu desăvârşire deoarece toate metodele de datare se bazează în mod esențial pe ipoteze care nu pot fi verificate, unele dintre ele fiind chiar neplauzibile. De exemplu, în cazul datării cu C^{14} se presupune că, în perioada din care datează proba analizată, concentrația acestui izotop în atmosferă era identică cu cea de azi, iar în metoda bazată pe adâncimea straturilor se presupune că aceste straturi au fost depuse în mod uniform în timp, ambele afirmații fiind greu de crezut în cazul unor perioade de timp mai îndelungate.

Alții, pornind de la o altă afirmație biblică, şi anume că "o singură zi, înaintea Domnului, este ca o mie de ani şi o mie de ani ca o zi"(II Petru 3,8) au considerat că "zilele" creației ar putea fi de fapt perioade mai lungi de timp, acest punct de vedere fiind ceva mai apropiat de cel al geologilor.

A treia categorie de comentatori, urmând interpretării date de Sfântul Grigorie de Nyssa (sec. IV d. Hr.), consideră că "zilele" trebuiesc interpretate nu în sens temporal, ci în sensul de etape logice ale creației. Acest punct de vedere pare a fi cel mai plauzibil în contextul cunoştințelor noastre actuale.

Dacă în ceea ce priveşte interpretarea "zilelor" creației părerile sunt împărțite, există totuşi un acord general asupra ideii că lumea a fost creată în mod gradat, ceea ce este în conformitate şi cu descoperirile paleontologice.

Embriologia şi anatomia comparată

Un alt argument invocat de evoluționişti este cel al embriogenezei. Zoologul german E.Haeckel afirmă că în primele stadii de dezvoltare toți embrionii de vertebrate se aseamănă puternic între ei, indiferent de clasa din care fac parte, şi numai ulterior apar caracterele distinctive. De aici el trage concluzia că ontogeneza este o recapitulare sumară a filogenezei, concluzie pe care a denumit-o "lege biogenetică fundamentală". Pentru a-şi demonstra afirmația, el a prezentat o serie de fotografii reprezentând embrioni de vertebrate.

Numai că, la o analiză mai atentă, oricine a studiat cât de cât embriologia, poate observa că aceste fotografii au fost falsificate. În realitate, încă din prima săptămână de sarcină, embrionul mamiferelor se distinge de toate celelalte vertebrate prin formarea sacului amniotic, în interiorul căruia se va dezvolta noul organism, deci asemănările nu depăşesc faza primelor diviziuni când orice embrion animal (vertebrat sau nu) are forma unei grămezi de celule nediferențiate, chiar şi în această fază asemănările fiind pur exterioare întrucât din punct de vedere genetic organismele sunt bine individualizate.

Aşadar, "legea biogenetică fundamentală" nu a fost demonstrată, fiind de fapt rodul imaginației creatorului ei.

Chiar dacă am considera că există aceste asemănări (există într-adevăr unele asemănări de formă, dar numai la nivelul unor organe omoloage, nu la nivelul întregului organism), acest fapt nu ar demonstra în nici un fel descendența speciilor unele din altele, ci

numai faptul că acestea au fost create după planuri asemănătoare.

Această ultimă obiecție este valabilă și în cazul argumentelor legate de anatomia comparată: asemănarea unor organe la specii diferite nu presupune în mod necesar faptul că aceste specii ar avea o descendență comună, deci studiile celor care prezintă diferite asemănări ale formei unor organe la specii diferite nu dovedesc în mod necesar evoluționismul.

De exemplu, evoluționiștii susțin că asemănarea dintre conformația unor oase de la balene și cea de la unele mamifere de uscat ar dovedi că balenele au evoluat din mamifere de uscat, dar în realitate acest fapt nu dovedește evoluția, putând fi explicat la fel de bine și din perspectivă creaționistă.

Din aceleași motive, nu pot fi luate în considerație argumentele care încearcă să demonstreze evoluționismul pe baza unor asemănări între genomurile unor specii diferite.

Pe baza unor astfel de asemănări evoluționiștii afirmă, de exemplu, că specia de musculițe Drosophila virilis ar fi dat naștere la alte trei specii: Drosophila melanogaster, Drosophila willistoni și Drosophila pseudoobscura. Numai că, deși speciile genului Drosophila au făcut obiectul a nenumărate studii de genetică, deși din anul 1908 când au început studiile sistematice s-au succedat peste 4000 de generații (Drosophilele au devenit foarte populare în laboratoarele de genetică tocmai datorită ciclului de viață foarte scurt), în practică nu numai că nu s-a observat transformarea vreunei specii de Drosophila în alta, ci chiar s-a observat că nici prin supunerea la radiații intense, nici prin alți agenți mutageni nu s-a reușit să se inducă decât mutații neesențiale. Așadar afirmațiile evoluționiștilor s-au dovedit și de această dată a fi nefondate.

Sistematica și biogeografia

Evoluționiștii mai susțin că grupele de plante și animale pot fi dispuse sub forma unui arbore genealogic, ceea ce ar confirma teoria lor. Numai că aceste categorii taxonomice sunt în mare măsură opera biologilor, fapt dovedit de numeroasele cazuri în care una și aceeași specie a fost încadrată în genuri diferite de către autori diferiți, precum și de existența unor specii de plante și animale care refuză să fie încadrate în astfel de categorii (în general biologii "rezolvă" această problemă inventând o nouă categorie care să cuprindă doar specia rebelă), iar gruparea lor în formă de arbore genealogic este absolut arbitrară și artificială, atâta timp cât nu avem nici o dovadă a descendenței lor unele din altele. De aici vedem că nu se poate dovedi evoluția pe această cale căci numai dacă am reuși să demonstrăm pe o altă cale că speciile evoluează unele din altele am avea dreptul să trasăm un arbore genealogic al speciilor.

S-a mai invocat în sprijinul teoriei evoluționiste faptul că în zone diferite ale globului se pot întâlni unele specii de plante sau de animale asemănătoare. Spre exemplu, în Europa, Extremul Orient și extremitatea vestică a Statelor Unite există specii de stejar care sunt diferite, dar prezintă unele asemănări.

Evoluționiștii susțin că acest fapt nu poate fi explicat decât dacă admitem că aceste specii provin dintr-un strămoș comun, care ocupa inițial un teritoriu atât de larg încât să cuprindă toate zonele în care se găsesc aceste specii. Ei nu prezintă însă nici o dovadă a existenței reale a unui astfel de strămoș (deci este vorba despre o simplă presupunere), iar existența acestor specii asemănătoare poate fi explicată cu mult mai bine din perspectivă creaționistă: zonele în care trăiesc aceste specii prezintă unele similitudini în ceea ce privește condițiile naturale (în special clima) și de aceea Dumnezeu a creat pentru aceste zone specii asemănătoare.

"Dovezi directe" ale evoluției

Chiar și evoluționiștii (sau cel puțin unii dintre ei, destul de numeroși) recunosc faptul că argumentele invocate de ei până aici constituie cel mult "dovezi indirecte" ale evoluției, adică nu se poate demonstra evoluția numai pe baza lor (așa cum am arătat, unele din aceste aspecte pot fi explicate chiar mai coerent din perspectivă creaționistă). Pentru a-și justifica, totuși, teoria ei invocă și unele "dovezi directe". Acestea se referă la unele cazuri în care, prin mutații spontane sau provocate artificial, s-au obținut organisme cu caractere noi. Numai că, în toate cazurile expuse este vorba de obținerea de rase sau de populații noi (lucru recunoscut chiar și de evoluționiști) ceea ce nu demonstrează în nici un fel evoluția speciilor, ci numai inconsecvența logică a celor care invocă astfel de argumente prin care dovedesc că nu fac distincție între microevoluție (care este un fapt) și macroevoluție (care există numai în mintea lor). Cu toate eforturile depuse în acest domeniu în cei peste 100 de ani de la apariția teoriei evoluției speciilor, nu s-a putut înregistra nici măcar un singur caz de transformare a unei specii în altă specie, nici măcar la viețuitoarele cu o durată foarte scurtă de viață, la care s-au succedat în acest interval un număr extrem de mare de generații. Mutațiile

apărute au fost în general neesențiale. În cazul în care au apărut totuşi mutații ceva mai radicale, acestea fie au fost letale, fie au provocat sterilitatea, deci nu a putut lua naştere o nouă specie. În ceea ce priveşte teoria conform căreia evoluția se realizează prin acumularea treptată de mutații mici, nici aceasta nu a fost confirmată, speciile de organisme vii posedând o uimitoare stabilitate şi având chiar capacitatea ca pe parcursul generațiilor să înlăture mutațiile apărute, fie prin mecanismele celulare de reparare a erorilor, fie prin comportamentul de izolare reproductivă a mutanților.

Un caz interesant de argument invocat în sprijinul teoriei evoluției speciilor este cel al speciei de fluturi ***Biston betularia****. La acest fluture există două tipuri de populații: unul de culoare deschisă, altul de culoare închisă. La începutul secolului XIX predominau fluturii de culoare deschisă. Treptat, odată cu schimbarea condițiilor de mediu datorită industrializării, s-a ajuns la situația de azi, când fluturii de culoare închisă au devenit predominanți. În acest caz, "evoluția" nu a constat nici măcar în apariția unei rase noi, ci numai în modificarea raportului numeric dintre două populații care existau deja (cea de culoare mai deschisă, cea mai închisă), ceea ce nu poate fi considerat în nici un caz ca un proces de evoluție. Vom lua ca termen de comparație un exemplu similar din lumea oamenilor: în ultimele secole, amerindienii care populau cândva America au fost în mare parte înlocuiți de europeni, proces care a coincis în timp cu dezvoltarea industriei, dar acest lucru nu înseamnă în nici un caz că amerindienii ar fi evoluat datorită industrializării şi s-ar fi transformat în europeni, ci doar că europenii au cucerit teritoriile amerindienilor. Rezultă că nici exemplul speciei* ***Biston betularia*** *nu poate fi considerat ca o dovadă a evoluției speciilor.*

Ingineria genetică

Una din realizările geneticii contemporane o constituie ingineria genetică. Astăzi a devenit posibil ca, prin tehnici complexe de laborator, să introducem o genă care aparține unei specii în genomul altei specii. S-a reuşit chiar obținerea unor organisme hibride între specii foarte diferite, sau chiar între specii aparținând la regnuri diferite (de exemplu între roşie şi porc). Numai că, în toate aceste cazuri, hibrizii au manifestat o accentuată instabilitate genetică, având tendința ca după un număr de generații să reconstituie genomul uneia din speciile inițiale. Aşadar, nici pe această cale nu s-a reuşit să se obțină specii noi şi, chiar dacă s-ar reuşi vreodată să se creeze o specie nouă prin inginerie genetică, teoria evoluției speciilor nu ar fi demonstrată nici pe această cale, deoarece nu ar fi vorba despre o evoluție naturală, ci despre o intervenție dirijată din partea unor ființe inteligente (oameni).

În schimb, ingineria genetică, fiind o practică nefirească, ridică numeroase probleme de bioetică.

Originea omului

Am lăsat la sfârşit problema originii omului, care a generat dea lungul timpului cele mai aprinse discuții între evoluționişti şi creaționişti. După teoria evoluționistă omul ar fi apărut dintr-o specie de maimuță printr-un proces de evoluție lentă, trecând prin mai multe "verigi intermediare". Acest proces ar fi durat câteva milioane de ani. Pentru a explica absența blănii şi poziția bipedă, bieții noştri strămoşi sunt alungați din junglă în savană şi invers, invocându-se tot felul de pretexte, iar vorbirea articulată şi dezvoltarea gândirii abstracte nu au primit explicații convingătoare.

În sprijinul teoriei lor, evoluționiştii au adus, după cum era de aşteptat, câteva "dovezi" paleontologice. Numai că, la o analiză mai atentă, s-a constatat că toate fosilele care reprezentau "verigi intermediare" între maimuță şi om erau ori false (după cum am mai amintit, paleontologia abundă în falsuri), ori greşit interpretate (cum este, de exemplu, cazul omului de Neanderthal, despre care se afirma inițial că ar fi un "om-maimuță", dar care s-a dovedit a fi de fapt tot un Homo sapiens). În fața acestei situații, atitudinile cercetătorilor au fost diferite.

Unii se agață cu încăpățânare de unele sau altele din fosilele care au fost prezentate ca verigi intermediare, încercând să reconstituie un "arbore genealogic" al omului. Aproape fiecare din autorii care au urmat această cale are propriul său "arbore", mulți dintre ei prezentând chiar şi ramificații despre care se spune că nu au condus la apariția omului, fiind numai nişte tentative nereuşite de umanizare a maimuței (*ne punem întrebarea: dacă evoluția are loc la întâmplare, sub acțiunea unor forțe oarbe ale naturii, atunci cine a fost cel care a încercat să umanizeze maimuța?*). Această atitudine este absolut neserioasă, fiind în contradicție şi cu alte date, aşa cum se va vedea în continuare.

Alții, constatând lipsa fosilelor, au încercat să elaboreze teorii care să o explice, păstrând totuşi ideea de evoluție a speciilor. Conform unei asemenea teorii, transformarea maimuței în om ar fi avut loc în apă, verigile intermediare fiind viețuitoare înotătoare, şi de

aceea fosilele nu s-ar fi păstrat. În acest caz, însă, devine absolut inexplicabilă poziția bipedă, precum și alte caractere umane.

O a treia categorie, mai rezonabilă, acceptă faptul că la ora actuală nu dispunem de fosile autentice ale "oamenilor-maimuță", dar speră ca acestea să fie găsite în viitor. Vom arăta mai jos că avem motive întemeiate să nu le împărtășim speranța.

Ultima categorie o reprezintă cei care acceptă că aceste "verigi intermediare" nu au fost găsite pentru că nu au existat niciodată.

Vom menționa în continuare câteva fapte care contrazic teoria evoluționistă cu privire la originea omului.

Analiza genomului mitocondrial uman a scos în evidență faptul că toți oamenii din lume descind dintr-un unic strămoș comun de sex feminin, pe care chiar și evoluționiștii îl numesc "Eva mitocondrială". Conform estimărilor geneticienilor, această Evă ar fi trăit cu cel mult 200 000 de ani în urmă (unii autori indică cifre chiar mai mici). Vedem deja că faptele nu concordă cu ideea unei populații întregi de maimuțe care s-ar fi transformat în oameni, iar din punct de vedere cronologic, teoria evoluției pe parcursul mai multor milioane de ani se dovedește a fi falsă.

O altă problemă care se ridică este cea a numărului de cromozomi. Așa cum am mai spus, acest număr, care este o caracteristică de specie, este întotdeauna întreg, iar la mamifere, care sunt animale cu reproducție sexuată, numărul cromozomilor este par. Determinările arată că toate speciile de maimuțe au 48 de cromozomi, în timp ce omul are numai 46. Prima observație care se impune este aceea că, datorită acestei discontinuități, nu putea avea loc o evoluție continuă de la maimuță la om, deoarece nu poate exista nici o specie de mamifer cu 46,5 cromozomi (sau alt număr neîntreg) și nici măcar cu 47 de cromozomi. Așadar nu are nici un rost să căutăm ipotetice verigi intermediare între om și maimuță.

Există și unii autori care, încercând să salveze idea evoluționistă, susțin că transformarea maimuței în om s-ar fi făcut brusc, prin contopirea unor cromozomi ai maimuței. Ei "uită", însă, un fapt pe care l-am expus în capitolul dedicat mutațiilor genetice, și anume că, la mamifere, nu este posibilă apariția unui individ viabil și fertil, care să prezinte o mutație atât de radicală.

Am întâlnit chiar și autori evoluționiști care, în una și aceeași carte, atunci când vorbesc despre fosile susțin că transformarea maimuței în om s-ar fi petrecut lent, în milioane de ani, iar atunci când vorbesc despre cromozomi susțin că această transformare ar fi avut loc brusc. Consider că nu merită să mai risipesc cerneala pentru a comenta o asemenea atitudine "științifică".

Să presupunem totuși că, printr-o minune, o maimuță cu 48 de cromozomi ar fi dat naștere unui om cu 46 de cromozomi sau măcar unui semi-om cu 47 de cromozomi. Întrebarea care se pune este următoarea: cu cine s-ar fi putut acesta împerechea pentru a da naștere la urmași? Cu o maimuță în nici un caz, deoarece numărul diferit de cromozomi i-ar face incompatibili. Rezultă așadar că ar fi necesară o nouă minune și anume ca aproximativ în același timp și în același loc să apară un alt individ de sex opus, care să prezinte exact aceeași mutație. Deja suntem nevoiți să împingem șirul minunilor cam departe! Dar lucrurile nu se opresc aici: deoarece evoluționiștii susțin că toate speciile de viețuitoare ar fi evoluat unele din altele și dată fiind marea diversitate a lumii vii, ar trebui ca asemenea "minuni" să fie destul de frecvente. Numai că, în ciuda timpului destul de îndelungat de când se fac observații sistematice în acest domeniu, până acum nu s-a descoperit nici un caz de genul acesta. În aceste condiții credem că ar fi mai înțelept să renunțăm la teoria evoluționistă.

Concluzii

Din cele expuse până acum, vedem că evoluționismul este departe de a fi o teorie cu adevărat științifică, fiind de fapt o colecție de falsuri și ipoteze nedemonstrate. În plus, există numeroase aspecte asupra cărora nici măcar evoluționiștii între ei nu se înțeleg, teoria unui autor fiind contrazisă de cea a altuia. Practic, majoritatea biologilor sunt conștienți de lipsurile evoluționismului, sau cel puțin de o parte din ele, singurul motiv pentru care mai este încă menținut fiind refuzul adepților lui de a accepta existența lui Dumnezeu.

Însă știința nu numai că nu a demonstrat niciodată inexistența Divinității, ci chiar mulți mari savanți, din toate veacurile și din toate domeniile, cum ar fi Pascal, Newton, W.Thomson (Lord Kelvin), Cauchy, N.Bohr, Schrodinger, Laplace, Maxwell, Marconi, Descartes, Euler, Lavoisier, Berzelius, Pasteur, Faraday și mulți alții, și-au mărturisit credința în Dumnezeu.

Vom cita în continuare două cazuri destul de surprinzătoare:

Lamark: "Natura nefiind o inteligență, nefiind nici măcar o ființă, ci numai o ordine a lucrurilor, constituind o putere în întregime supusă legilor,

această natură, zic, nu este însuşi Dumnezeu. Ea este produsul sublim al voinţei Sale atotputernice [...] Astfel, voinţa lui Dumnezeu este pretutindeni exprimată prin funcţionarea legilor naturii, pentru că aceste legi vin de la El. Iar această voinţă nu poate fi limitată, puterea din care ea emană neavând limite."

Ch. Darwin: "O altă cauză a credinţei în existenţa lui Dumnezeu care ţine de raţiune iar nu de sentimente, mă impresionează prin greutatea sa. Ea provine din extrema dificultate – sau mai bine zis din imposibilitatea – de a concepe acest imens şi prodigios Univers, cuprinzând omul şi facultatea sa de a privi în viitor, ca pe rezultatul unui destin şi a unei necesităţi oarbe. Cugetând astfel, mă simt nevoit să admit o Cauză primară cu un spirit inteligent, analog într-o oarecare măsură cu cel al omului, şi merit numirea de deist."

Vedem, deci, că înşişi întemeietorii evoluţionismului acceptau existenţa lui Dumnezeu. În acest caz ne întrebăm: ce anume i-a putut determina să creeze o teorie atât de evident potrivnică lui Dumnezeu? E greu de răspuns.

În orice caz, din cele expuse până acum, se observă că ideea existenţei lui Dumnezeu nu este antiştiinţifică, aşa cum susţin unii, ci este chiar foarte rezonabilă. Odată acceptată această idee, cea mai raţională atitudine este ca, în ceea ce priveşte originea lumii şi a vieţii, să acceptăm ceea ce însuşi Dumnezeu ne-a spus pe calea Revelaţiei şi să respingem alte teorii, mai ales dacă acestea vin în contradicţie cu datele rezultate din experienţă.

Iar Revelaţia ne spune că lucrurile s-au petrecut aşa:

"La început a făcut Dumnezeu cerul şi pământul. Şi pământul era netocmit şi gol. Întuneric era deasupra adâncului şi Duhul lui Dumnezeu Se purta pe deasupra apelor. Şi a zis Dumnezeu: "Să fie lumină! Şi a fost lumină. Şi a văzut Dumnezeu că este bună lumina, şi a despărţit Dumnezeu lumina de întuneric. Lumina a numit-o Dumnezeu ziuă, iar întunericul l-a numit noapte. Şi a fost seară şi a fost dimineaţă: ziua întâi.

Şi a zis Dumnezeu: "Să fie o tărie prin mijlocul apelor şi să despartă ape de ape!" Şi a fost aşa. A făcut Dumnezeu tăria şi a despărţit Dumnezeu apele cele de sub tărie de apele cele de deasupra tăriei. Tăria a numit-o Dumnezeu cer. Şi a văzut Dumnezeu că este bine. Şi a fost seară şi a fost dimineaţă: ziua a doua.

Şi a zis Dumnezeu: "Să se adune apele cele de sub cer la un loc şi să se arate uscatul!" Şi a fost aşa. şi s-au adunat apele cele de sub cer la locurile lor şi s-a arătat uscatul. Uscatul l-a numit Dumnezeu pământ, iar adunarea apelor a numit-o mări. Şi a văzut Dumnezeu că este bine. Apoi a zis Dumnezeu: "Să dea pământul din sine verdeaţă: iarbă, cu sământă într-însa, după felul şi asemănarea ei, şi pomi roditori, care să dea rod cu sământă în sine, după fel, pe pământ!" Şi a fost aşa. Pământul a dat din sine verdeaţă: iarbă, care face sământă, după felul şi după asemănarea ei, şi pomi roditori, cu sământă, după fel, pe pământ. Şi a văzut Dumnezeu că este bine. Şi a fost seară şi a fost dimineaţă: ziua a treia.

Şi a zis Dumnezeu: "Să fie luminători pe tăria cerului, ca să lumineze pe pământ, să despartă ziua de noapte şi să fie semne ca să deosebească anotimpurile, zilele şi anii şi să slujească drept luminători pe tăria cerului, ca să lumineze pământul. Şi a fost aşa. A făcut Dumnezeu cei doi luminători mari: luminătorul cel mai mare pentru cârmuirea zilei şi luminătorul cel mai mic pentru cârmuirea nopţii, şi stelele. Şi le-a pus Dumnezeu pe tăria cerului, ca să lumineze pământul, să cârmuiască ziua şi noaptea şi să despartă lumina de întuneric. Şi a văzut Dumnezeu că este bine. Şi a fost seară şi a fost dimineaţă: ziua a patra.

Apoi a zis Dumnezeu: "Să mişune apele de vietăţi, fiinţe cu viaţă în ele şi păsări să zboare pe pământ, pe întinsul tăriei cerului!" Şi a fost aşa. A făcut Dumnezeu animalele cele mari din ape şi toate fiinţele vii, care mişună în ape, unde ele se prăsesc după felul lor, şi toate păsările înaripate după felul lor. Şi a văzut Dumnezeu că este bine. Şi le-a binecuvântat Dumnezeu şi a zis: "Prăsiţi-vă şi vă înmulţiţi şi umpleţi apele mărilor şi păsările să se înmulţească pe pământ! Şi a fost seară şi a fost dimineaţă: ziua a cincea.

Apoi a zis Dumnezeu: "Să scoată pământul fiinţe vii, după felul lor: animale, târâtoare şi fiare sălbatice după felul lor". Şi a fost aşa. A făcut Dumnezeu fiarele sălbatice după felul lor, şi animalele domestice după felul lor, şi toate târâtoarele pământului după felul lor. Şi a văzut Dumnezeu că este bine.

Şi a zis Dumnezeu: "Să facem om după chipul şi după asemănarea Noastră, ca să stăpânească peştii mării, păsările cerului, animalele domestice, toate vietăţile ce se târăsc pe pământ şi tot pământul!" Şi a făcut Dumnezeu pe om după chipul Său; după chipul lui Dumnezeu l-a făcut; a făcut bărbat şi femeie. Şi Dumnezeu i-a binecuvântat, zicând: "Creşteţi şi vă înmulţiţi şi umpleţi pământul şi-l supuneţi; şi stăpâniri peste peştii mării, peste păsările cerului, peste toate animalele, peste toate vietăţile ce se mişcă pe pământ

şi peste tot pământul!" Apoi a zis Dumnezeu: "Iată, vă dau toată iarba ce face sămânţă de pe toată faţa pământului şi tot pomul ce are rod cu sămânţă în el. Acestea vor fi hrana voastră. Iar tuturor fiarelor pământului şi tuturor păsărilor cerului şi tuturor vietăţilor ce se mişcă pe pământ, care au în ele suflare de viată, le dau toată iarba verde spre hrană. Şi a fost aşa. Şi a privit Dumnezeu toate câte a făcut şi iată erau bune foarte. Şi a fost seară şi a fost dimineaţă: ziua a şasea.

Aşa s-au făcut cerul şi pământul şi toată oştirea lor. Şi a sfârşit Dumnezeu în ziua a şasea lucrarea Sa, pe care a făcut-o; iar în ziua a şaptea S-a odihnit de toate lucrurile Sale, pe care le-a făcut. Şi a binecuvântat Dumnezeu ziua a şaptea şi a sfinţit-o, pentru că într-însa S-a odihnit de toate lucrurile Sale, pe care le-a făcut şi le-a pus în rânduială.

Iată obârşia cerului şi a pământului de la facerea lor, din ziua când Domnul Dumnezeu a făcut cerul şi pământul." (Facerea 1,1-2,4)

Însă, acceptarea ideii că vieţuitoarele au fost create de Dumnezeu nu este un simplu act intelectual, ea având şi importante consecinţe de ordin moral: dacă omul s-ar trage din maimuţă, atunci ar fi liber să se comporte ca animalele, pe când un om creat de Dumnezeu după chipul Său are datoria morală de a respecta poruncile divine.

"Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău, cu toată inima ta, cu tot sufletul tău şi cu tot cugetul tău. Aceasta este marea şi întâia poruncă. Iar a doua, la fel ca aceasta: Să iubeşti pe aproapele tău ca pe tine însuţi. În aceste două porunci se cuprind toată Legea şi proorocii."(Matei 22,37-40)

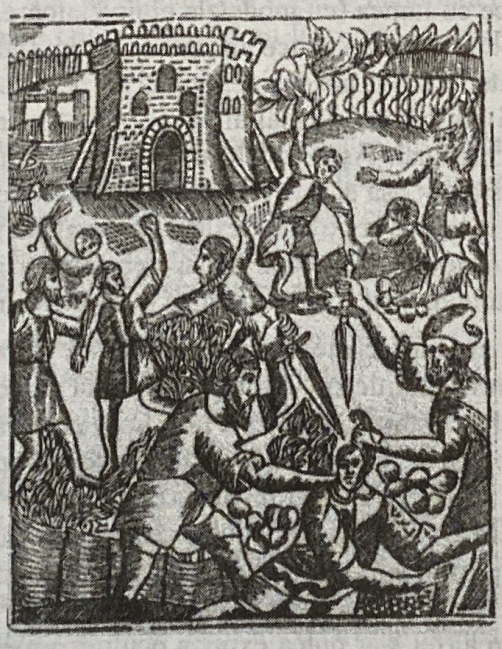

DESPRE IMAGINEA ROMÂNIEI

de unde vom afla câteva modalităţi de denaturare a ei

Imaginea unei ţări în lume se construieşte atât din contribuţii individuale, cât şi dintr-un efort colectiv, adică prin organisme reprezentative. Şi tot imaginea unei ţări (pentru că ea este o reflexie sufletească) este mai mult decât starea ei la un moment istoric dat. Adică imaginea unei Rusii creştine ce a dat pe Dostoievski rămâne chiar şi în perioada revolută a celor 70 de ani de bolşevism. Pentru că, iată, comunismul s-a dus, iar imaginea Rusiei, cu încărcătura ei eternă (Dostoievski), rămâne.

imagini ce trebuie consumate şi apoi uitate

Este evident că mass-media globală oferă în primul rând imagini ce trebuie consumate (la propriu) şi apoi uitate. Iar lumea în care trăim este oarbă, surdă şi respinge orice sugestie ce i-ar schimba direcţia de mers. Pentru că există o direcţie clară, a cărei imagine apocaliptică este dată de o *gay parade* din Sydney, ori de bombardarea de către NATO a bisericilor ortodoxe şi a altor obiective civile (cu tot cu civili), în timpul nopţii de Înviere, în întreaga Iugoslavie. Prezentarea albului drept negru, şi a minciunii drept adevăr, este o armă veche de când lumea ce a *prins* acolo unde credinţa nu a fost suficient de tare.

Aşadar, undeva în *această* ierarhie a *valorilor* se va plasa orice imagine (a unei întâmplări, persoane, fenomen). Adică, ce nu se potriveşte dezmăţului şi apostaziei generale va fi ignorat (în cel mai fericit caz), iar orice contribuţie la subminarea adevăratei ierarhii (individ-neam-Dumnezeu) va fi mult lăudată şi recompensată.

Dar căutarea şi exportul unei imagini a României în lume devin inutile în cazul în care Românii ar dori şi ar şi ajunge să se identifice cu lumea (cu modelele ei nivelatoare, în ofertă) şi să rezoneze o dată cu ea. Însă dacă Românii de astăzi, ne vom aduce aminte de Neam (adică de existenţa noastră dincolo de timp) şi vom dori din răsputeri să fim noi înşine, atunci să ne aşteptăm ca imaginea României să fie permanent boicotată, scoasă din câmpul vizual al lumii. Acest lucru se întâmplă oricum, în raport cu gradul de afirmare a eului naţional. Aşa cum Mincinosul, stăpân al acestei lumi, simte de departe mirosul de tămâie şi se fereşte, tot aşa şi uneltele acestuia (Masoneria şi organizaţiile mondialiste) au antenele *ciulite*, capabile să sesizeze orice manifestare naţionalistă şi mărturisire a lui Hristos, Fiul lui Dumnezeu, ce ar pune planurile lor în pericol. Chiar persoane şi instituţii din România, cu voia sau fără voia lor sunt atrase în vârtejul unei furii bezmetice pusă să şteargă orice urmă de creştinism.[1]

Cele câteva exemple de mai jos sunt legate de practica aceasta *văzută*, dar tot mai greu de observat, de a oculta adevărul, fie el istoric, politic ori social. Răspunsul la aceste minciuni? Nu trebuie pierdut timp, pentru că de foarte multe ori minciuna creşte prin lipsa noastră de acţiune (...) pe larg reportajele TV *amintesc* de un *obicei* românesc de a arde (a da foc) o paiaţă/sperietoare în formă de cruce, spre a alunga... duhurile rele, cum s-ar fi întâmplat în Bucureşti, în chiar timpul eclipsei. Deci superstiţiosul popor român crede în astfel de lucruri, situându-se astfel, din punct de vedere spiritual, în Africa animistă – acesta este mesajul imaginilor comentate şi transmise de CBS, ABC etc. Chiar dacă pare greu de imaginat pentru cititorii Români, dar aceste reportaje (tot mai numeroase) sunt *construite* de iubitori ai marxismului. Cum altfel s-ar putea explica ocultarea mesajului acelui *happening*, pentru că

---

[1] O amplă spicuire ("The Saturday Age", 16 Octombrie 1999) din statistica oficială în ceea ce priveşte religiile din Australia: sunt menţionaţi 4.353 de păgâni, 2.091 de satanişti si 1.849 de vrăjitori. Aflam mai departe despre existenţa a 105.000 de evrei care se roagă în 180 de sinagogi, şi că numărul musulmanilor se ridică la 200.885, aproape la fel de mulţi ca budiştii (199.812). Statistica mai spune că doar 10% dintre australieni participă la slujbele duminicale, chiar dacă 71% din populaţie se declară creştină (catolici, anglicani, unitarieni). Apoi ştim că 16,8% dintre australieni nu au nici o religie. Ce este deosebit în legatură cu acest articol-colaj apărut în numitul cotidian ce apare la Melbourne, este că *se uită* Ortodoxia. Cei aproximativ 1 milion de ortodocşi (greci, sârbi, ruşi, români, libanezi, bulgari, egipteni, macedoneni, sirieni etc.) nici nu există!!!

în realitate era vorba de arderea *Stafiei comunismului*, un eveniment artistic (poate discutabil), dar pus în scenă pentru a puncta cu totul altceva decât s-a relatat.[2]

***

Harta globului pământesc (supliment al revistei *National Geographic* din August 1999, ce apare într-un tiraj de milioane de exemplare) înfăţişând ariile limbilor vorbite, indică limba maghiară drept singura limbă vorbită în Transilvania! Nu, nu este o greşeală de tipar ori o neglijenţă a cartografilor, datorită dimensiunii mari a hărţii în raport cu detaliul la care ne referim. Iată, prin comparaţie, minoritatea turcă din Bulgaria este indicată prin două mici *insuliţe* de altă culoare. Dar România arată pe hartă pur şi simplu înjumătăţită, printr-un adevărat rapt teritorial şi nu doar lingvistic. Iar în aceeaşi zonă geografică, limba vorbită în teritoriul numit Republica Moldova aflăm că este... moldovenească. Este ca şi cum Austriecii ar vorbi austriaca.

Oricum, textul eseu-reportaj ce constituie *miezul tare* al acestui număr din *National Geographic*, este în ton cu fantezia cartografică, având acelaşi sens ideologic al ştergerii graniţelor de stat. În aceste pagini se face o adevărată apologie marxismului: Marx fiind un adevărat profet, descriind încă din timpul vieţii sale, toată complexitatea socio-politico-economică a prezentului globalist. Să sperăm că harta amintită va rămâne doar o proiecţie (şi nu un proiect) pe hârtie a unor fantezii izvorâte din minţile cartografiate cu roşul trufiei lui satan.

***

Europa de Est pentru începători este un fel de manual (alternativ ca mai toate manualele de azi) ce este achiziţionat şi apoi recomandat de bibliotecile şcolare din lumea anglo-saxonă. Această carte face parte din colecţia *Pentru începători* (*For Beginners*) unde s-au mai editat zeci de alte titluri, cum ar fi *Marx* (sau Freud, Lenin, Mandela, Budha, Postmodernismul, Mafia, Holocaustul etc.) *pentru începători*. Acest volum este o caricatură (în formă cât şi în conţinut), gândit probabil pentru uzul cititorilor mai puţin avizaţi de faptul că, să zicem, macaroanele nu cresc în copaci. Chiar aşa *simplificată*, această carte ar fi trebuit să conţină datele de bază. Spre exemplu, la capitolul *limbi vorbite* în spaţiul est-european, sunt trecute numai cele slave şi maghiara (limba *moldovenească* este şi ea inclusă aici). Limba română apare ce-i drept, dar nu la capitolul amintit, ci doar pe undeva, ca o referinţă ce se pierde în stufoşenia textului.

***

Bibliotecile şi librăriile din Australia au extrem de puţine materiale despre România. Căutând într-un *database* (local ori prin reţeaua Internet) informaţiile în limba engleză despre istoria, geografia, politica şi cultura României, afli că bibliotecile nu deţin decât câteva titluri de carte, şi acelea din anii '50 – '60 – '70. Acest lucru este valabil, din păcate şi în alte părţi ale lumii: SUA, Canada, Noua Zeelandă etc. (informaţie uşor de verificat, folosind Internetul).

Bibliotecile şi librăriile din Australia au extrem de puţine materiale despre România

Spre exemplu, sunt doar trei cărţi despre România, ce se găsesc în rafturile bibliotecii municipale din Dandenong, Victoria.[3] Toate sunt de dată relativ recentă (1991-1995) şi scrise de străini şi apărute la edituri din străinătate. Sunt ediţii *ieftine* (de popularizare), unde lucrurile importante nu sunt amintite, iar altele nesemnificative, dar senzaţionale (*Dracula*) sunt comentate pe larg. Toate aceste trei cărţului sunt cartonate şi au pe cotor înscrisul *România*; diferenţa dintre acestea este minoră în raport cu informaţia oferită. Iată seria *Don't Forget Us* („Nu ne uitaţi") ce se ocupă de *istoria, cultura şi stilul de viaţă* a diverselor popoare vitregite de soartă din ţările: Vietnam, Somalia, Bosnia, India, China, Palestina (!), Kurdistan (!) şi România. La aproape şase ani de la aşa-zisa revoluţie anticomunistă, România se plasa (şi se plasează) alături de cele mai sărace ţări din Africa şi Asia!

---

[2] Nici nu este de mirare această percepţie a evenimentelor, dacă până şi o corespondenta din România (A.R. Turcea) pentru SBS Radio (Special Broadcasting Services – Australia) în limba româna, vorbeşte despre *obiceiul* românilor de a pune usturoi pe la uşi, în noaptea Sfântului Andrei, pentru a alunga spiritele rele. În afara acestui *senzational*, transmisia respectivă (29 noiembrie 1999) nu a amintit nici un alt lucru despre Ocrotitorul României şi evenimentele istorice legate de această zi.

[3] Dandenong, situată în aria metropolitană a statului Victoria, Melbourne, este cea mai mare suburbie, având şi cea mai mare diversitate în ceea ce priveşte componenta etnică; numărul Românilor este poate cel mai mare în comparaţie cu alte suburbii.

În mai toate aceste cărți, alipirea teritoriilor Românești la Regatul României se cheamă... anexare sau cucerire. Apoi majoritatea fotografiilor (și sunt multe) reprezintă țărani sau muncitori jerpeliți și cu fețele tumefiate de muncă.[4] Absolut adevărat! Pentru că o atât de multă nepăsare și complicitate la această stare, a tuturor conducătorilor țării din ultimii 60 de ani, nu a putut duce decât la o tot mai mare înrăutățire a vieții adevăraților creatori de avuții materiale ale României. Este nerăsplătită această muncă... dar cum și munca este o formă a rugăciunii, Dumnezeu are grijă de credincioșii Săi!

***

boicotarea informației despre România

Un supliment al cotidianului *The Australian* (noiembrie 1999) prezintă cu destul de multe detalii situația economică și financiară (furnizând și date social-politice) a țărilor Europei. României i se oferă un spațiu egal (în rând cu țările est-europene), dar ce surprinde este drapelul național cu stema comunistă. Acum, ori editorii nu cunosc existența unei alte steme oficiale ce a înlocuit pe cea comunistă (vină de care se fac părtași și reprezentanții României aici, în Australia, ce ar fi trebuit să promoveze imaginea oficială), ori nu dau nici o importanță acestui aspect. Și în acest ultim caz, ce nu este cu totul surprinzător (a se vedea relațiile economice foarte strânse ale Occidentului cu China comunistă), prezența românească în Australia trebuia să se fi simțit cel puțin la nivelul unei minime *reclame*.[5]

Boicotarea informației despre România s-a făcut în primul rând din interiorul României, atât în perioada comunistă cât și în anii 1990-1999. Donația de carte pentru biblioteci din partea ambasadelor Ministerului de Externe și asociațiilor culturale lipsește cu desăvârșire din preocupările acestor instituții. Și se face atâta caz de imaginea României în lume! *Recolta* a ceea ce *nu* s-a făcut timp de zeci de ani, se vede astăzi foarte clar. Nimeni, inclusiv cel care a trecut cât de cât prin școli, nu știe mai nimic despre România. Practic vorbind, dacă cel puțin 10-15 cărți în engleză (sau franceză, germană etc.) ar exista în fiecare bibliotecă universitară (dar și locală, de stat etc.) din marile orașe, cu referință la istorie, cultură, geografie, economie etc. s-ar rezolva, în timp, multe lucruri de care acum ne plângem. Așa cum ce nu s-a făcut timp de zeci de ani, se vede acum, la fel, ceea ce s-ar putea face la timpul prezent, va da roadele într-un viitor, sperăm, nu tocmai îndepărtat. Și aceasta la un preț extrem de mic. Dar din păcate nu există nici un pic de voință în acest sens, la nici unul din organismele reprezentative românești din străinătate.

Se poate aștepta mult și bine până când bibliotecile Occidentului vor cere titluri de carte spre achiziționare! Dacă instituțiile Românești investite pentru a face propagandă culturală (și de afirmare a României) în străinătate nu oferă nimic publicului avid de orice *imagine*, probabil tot organismele internaționale vor face ceea ce știu: cărțulii bogat ilustrate cu *exoticul* plai Românesc populat cu oameni cerșind (individual sau în grup) bancnote verzi, îndestulătoare. Și iată imaginea lumii: *Piramida care face cu ochiul* (parcă aveam o vorbă cu banul și proprietarul ochiului!) ce strivește popoare, în marșul său zornăitor. Singurul lucru pe care putem să-l facem este să ne ferim de acest chip cioplit ce atentează la mântuirea noastră. Imaginea noastră căreia trebuie să-i facem *reclamă* este cu totul alta, dar ea apare numai când ne reflectăm în icoana Maicii Domnului, rugându-ne.

Și cine va mai putea spune că nu este aceasta imaginea României?

[4] În ochii occidentalului, imaginile de acest gen devin cu adevărat parte a unui peisaj african. Ei, occidentalii nu văd tragedia unui popor creștin, obidit și supus la chinuri și privațiuni, ci doar așa, un *trib de albi*, ce întâmplător se găsește în Europa. și aceasta deoarece locuitorii *lumii libere* sunt sclavi ai banului la fel cum sunt și prezenții și foștii conducători (din țară sau străinătate) ai României. Iar *dărnicia* acestora este legată tot de câștigul material: *Ce reducere la taxa pot avea pentru o cutare donație?*

[5] Până în anul 1995, același drapel național având stema socialistă cu secera și ciocanul a fluturat la *Open*-ul Australian de tenis de la Melbourne, unul din cele patru mari turnee de tenis ale lumii. La apelul unui grup de români și cu eforturi considerabile (nu se găsea un steag fără stema socialistă!) *imaginea* a fost schimbată.

DESPRE HOMOSEXUALI ÎN CONTEXTUL LUMII CONTEMPORANE

Motto: ***„Dumnezeu i-a dat unor patimi de ocară, căci şi femeile lor au schimbat fireasca rânduială cu cea împotriva firii. Asemenea şi bărbaţii, lăsând rânduiala cea după fire a părţii femeieşti, s-au aprins în pofta lor unii pentru alţii, bărbaţi cu bărbaţi, săvârşind ruşinea şi luând în ei răsplata cuvenită rătăcirii lor"***

(Romani 1, 25-27).

Câteva precizări

Nu credem că ar fi de folos să facem o analiză a tuturor luărilor de poziţie pe care, în ultimii ani le-am întâlnit la susţinătorii şi promotorii ideii – care încet-încet a căpătat consistenţă – homosexualităţii. Trebuie spus însă că această „îndeletnicire" ne este străină nouă creştin ortodocşilor români, cum de altfel le este străină tuturor creştinilor. Noi cunoaştem această anomalie sub numele de sodomie şi ştim, fără putinţă de tăgadă, că este pierzătoare de suflet. Ştim totodată, medicii certifică fără loc de îndoială, că homosexualitatea este o boală gravă, cu consecinţe deosebite pentru organism, pe de-o parte, şi pentru întreaga societate, pe de altă parte. Credem că aceste lucruri sunt evidente, cum evident devine faptul că oricine îşi propune să genereze acest flagel vrea răul său pieirea celui căruia îl dă.

Deşi lucrurile acestea sunt clare, deşi nu trebuie să fii nici doctor, nici învăţat, ci doar să ai minimul bun simţ al creştinului, pentru a şti clar aceste lucruri, iată că la nivel de stat, sau mai mult, la nivel mondial altfel se pun problemele. Iar noi, parcă paralizaţi, privim fără să ne vină să credem dar şi fără să intervenim la pregătirea sfârşitului nostru, de către specialiştii în economie, care se ocupă – iată! – mai mult de distrugerea sufletelor şi ruinarea trupurilor noastre, decât de redresarea economică. Dar să încercăm să pornim de la un capăt.

Pentru a putea să înţelegem acest fenomen al homosexualităţii şi care sunt urmările lui trebuie să ne familiarizăm cu câteva alte noţiuni aparent diferite. Fără îndoială că ar trebui un adevărat studiu pentru acest lucru. Noi însă vom încerca doar să descoperim care sunt motivele pentru care astăzi se face atât de multă propagandă relativ la libertatea de a fi homosexual – adică libertatea de a fi împotriva firii omeneşti, sau libertatea de a fi împotriva lui Hristos – şi, mai ales, care este scopul şi cine stă în spatele acestei propagande.

Noţiunea cea mai importantă care ar trebui definită şi clarificată este aceea de New Age, mişcare mondială cu o deosebit de mare putere. Vom încerca să trasăm câteva din liniile care definesc această mişcare pe plan mondial. Apoi vom reveni punctual la chestiunea homosexualităţii, care ne va apărea într-o lumină cu totul nouă.

Despre New Age sau înlocuirea Mântuitorului nostru Iisus Hristos cu satan şi împărăţia întunericului

Ştim că ea nu apare sub forma unui grup compact, de sine stătător, ce poate identificat ca atare. Lucrul acesta reprezintă o problemă pentru cei ce vor să o evite sau să-i descopere prezenţa în diferitele segmente ale societăţii. Trăsătura fundamentală ce o face cu atât mai greu de identificat este starea de organizare difuză în care se găseşte, datorată în mare parte crezurilor ei de bază (sincretismului, panteismului, universalismului, etc.) la care ne vom referi mai jos.

Mişcarea New Age este o reţea, neînchegată ca structură, de indivizi şi organizaţii ce susţin o viziune comună a unei *„noi ere a iluminării şi armoniei"* (Epoca lui Aquarius), şi care împărtăşesc aceeaşi concepţie despre lume şi viaţă. Aceasta se întemeiază pe *monism* (totul este una), *panteism* (totul este Dumnezeu), şi un fals *misticism*. Pentru a fi un adept al Noii Ere nu trebuie neapărat să devii oficial membrul unui grup, sau să mărturiseşti nişte crezuri particulare. Mişcarea este extrem de diversificată şi cuprinde o mare mulţime de organizaţii cu interese diferite şi crezuri asemenea.

Din acest motiv, mişcarea nu poate fi categorisită cultică şi nici nu se poate defini prin denumirea

sociologică de sectă. Un editor de carte New Age a spus: „*Nimeni nu poate vorbi în numele întregii comunităţii New Age*". În timpul anilor '50 şi până la mijlocul anilor '60, mişcarea New Age era asemenea unui iceberg gigantic cu peste 90% din masa lui aflată încă sub apă. Încetul cu încetul acesta a ieşit tot mai mult la suprafaţă încât am ajuns în zilele noastre ca mişcarea să fie reprezentată masiv în literatură, în artă şi muzică, în cultura cinematografică, sau în învăţământ.

Membrii new-age

Comunitatea New Age poate cuprinde persoane ce provin din diverse domenii de activitate, cum ar fi, medicina holistică, ecologie, activism politic, învăţământ, yoga, astrologie şi multe, multe altele. Adepţi ai spiritismului, ocultismului, religiilor orientale, ai diverselor şcoli de filozofie, pot foarte uşor să se găsească sub umbrela generoasă a mişcării New Age şi în ciuda deosebirilor de convingeri să creadă că doar unită omenirea va putea să atingă noi cote ale cunoaşterii şi împreună să evolueze la o conştiinţă cosmică.

Deşi nu fiecare susţinător al Noii Ere subscrie la aceste crezuri, majoritatea pot fi identificaţi după următoarele aspecte:

a) Se inspiră din mai multe surse ale „adevărului". Pentru ei acesta nu poate fi unic, personal şi abstract, ci relativ şi subiectiv.

b) Se simt confortabil atât în prezenţa *Sfintei Scripturi* cât şi a „*Evangheliei Acvariene a lui Isus Hristos*" de Levi Dowling, a revelaţiilor „profetului somnambul", Edgar Cayce, sau a sfaturilor entităţii spirituale pe nume Ramtha, un războinic lemurian în vârstă de 35.000 de ani, canalizat în transă de J.Z.Knight.

Apariţia new-age

Unul dintre primii şi cei mai importanţi a fost transcedentalismul secolului al XIX-lea. Exponentul cel mai vizibil al acestuia a fost Ralph Waldo Emmerson (1803-1882). Emmerson şi transcedentaliştii au fost cei ce au pus bazele apariţiei şi formării mişcării New Age. Emerson a pretins că intuiţia este mai presus decât simţurile în descoperirea „adevărului" şi că Dumnezeu se poate revela omului prin intuiţia lui. El a susţinut că scopul religiei era o unire conştientă a umanităţii cu Dumnezeu. Şi el a crezut că Dumnezeu a oferit revelaţie **tuturor** religiilor lumii[4].

Despre ei, Russell Chandler indica cum transcedentaliştii „*au împrumutat din belşug din scrierile sacre ale religiilor orientale şi le croiesc în aşa fel încât să se potrivească spiritului american de autonomie şi autodeterminare, pregătind scena iluminaţilor New Age-ului ce se vor afla în centrul atenţiei cu 130 de ani mai târziu*"[5].

Câteva trăsături ale mişcării New Age

Sincretismul religios

Mişcarea New Age este *sincretistă*, adică combină şi sintetizează învăţături şi principii religioase uneori complet contradictorii. Culege din învăţăturile tuturor religiilor lumii şi le redefineşte sub forma acestei concepţii mistice despre lume şi viaţă: „*Noi onorăm adevărul şi frumuseţea tuturor religiilor lumii, şi credem că fiecare din ele conţine o parte din Dumnezeu, un sâmbure al adevărului care să ne unească pe toţi.*"

Adepţii New Age nu oferă un devotament exclusiv unui învăţător sau unei învăţături anume. Dimpotrivă, ei cred că Dumnezeu s-a revelat pe sine însuşi, dar nu numai ci s-a revelat şi în Buda, în Krishna şi o mulţime de alţi avatari. Că prin urmare, spun ei, Biblia nu poate face nici o pretenţie de a fi singura revelaţie a lui Dumnezeu făcută omenirii.

Divinizarea umanităţi

Afirmaţia fundamentală a mişcării New Age este îndumnezeirea omului. Această perspectivă a fost adusă mai întâi in Renaştere. Ea apare acum din nou sub această formă. Crezul în divinitatea omului urmează celui în monism şi panteism pentru că dacă totul este una (monism) şi totul este Dumnezeu (panteism), atunci şi noi oamenii suntem Dumnezeu. Beverly Galyean afirma că, „*odată ce noi începem să vedem că toţi suntem Dumnezeu, că avem atributele sale, cred că întreg scopul vieţii devine reasumarea dumnezeirii din noi, a iubirii, a înţelepciunii, a înţelegerii şi a inteligenţei perfecte.*"

Unitatea guvernării

Agenda politică a mişcării New Age este periculoasă în sine deoarece ea este bazată pe încrederea falsă avută în *potenţialul uman* şi nu în dependenţa de călăuzirea divină a unui Dumnezeu personal. Agenda politică a mişcării New Age mai este periculoasă deoarece nu recunoaşte *valorile morale absolute* întemeiate pe Cuvântul lui Dumnezeu. Toate valorile ei morale sunt determinate cu subiectivitate. Totul este relativ. Relativitatea tuturor valorilor morale este de asemenea învăţată în şcoli prin intermediul unor programe de „clarificare a valorilor", în realitate de modificare a lor. Iată ce recomandă guvernelor lumii organizaţia „The World Health Organization", prescurtată WHO, prin reţeaua ei de oficii naţionale şi

prin programul „Nations for Mental Health" ce doreşte să-l implementeze în fiecare ţară membra a O.N.U.:
Guvernele vor fi asistate să-şi formuleze, să implementeze, să monitorizeze şi să evalueze anumite politici de sănătate mintală... Politicile de sănătate mintală ar trebui să promoveze dezvoltarea optimă a sănătăţii mintale a populaţiei.

O mostră de „gândire nesănătoasă" pe care un asemenea program doreşte să o ajusteze la o *nouă gândire* ar fi următoarea:
Masele trebuie să înveţe să nu se mai vadă ca indivizi, ci ca parte a unui întreg mai mare, a unui grup, a unei comunităţi, a planetei.

Câteva dintre „clarificările" ce se promovează chiar acum în şcolile americane sună în felul următor:
- homosexualitatea n-a fost niciodată condamnată în Biblie.
- unii creştinii suferă de obsesia spiritului anti-homosexual şi descriu în termeni negativi stilul de viata homosexual, dar el nu este decât un alt stil de viaţă, o altă preferinţă sexuală.
- elevii din şcoli trebuie învăţaţi să privească pozitiv homosexualitatea cât mai din timp posibil în procesul propriei lor explorării sexuale.
- oricine obiectează împotriva homosexualităţii este bigot, ignorant şi un potential criminal (se face vinovat de „hate crime" un delict de ură), etc.

Agenda politică a mişcării New Age, în ce priveşte *guvernul unic mondial,* este periculoasă deoarece ea este întemeiată pe dorinţa omului de a obţine absolutul în acţiunea liberă a omului ca şi unică sursă de autoritate. Agenda politică New Age nu recunoaşte autoritatea unui Dumnezeu suveran şi omnipotent. Douglas Groothuis, un cercetator al mişcării, face urmatoarea observaţie: Conform agendei adepţilor New Age, trebuie pusă cărămida unui nou Babel care să proclame o (nouă) ordine a cărei unitate şi direcţie finală să fie opusă Creatorului (vezi *Geneza* 11:1-9). Entuziaştii noi ordinii mondiale au încercat să forţeze *„teza apostată a unităţii şi egalităţii întregii umanităţi"* pentru a construi o *„ordine mondială unică şi a inaugura un paradis fără Dumnezeu"* (Rushdoony, 1979). Asta este ceea ce susţinătorii New Age încearcă să realizeze în zilele noastre, iar tentativa lor este deopotrivă zadarnică.

Guvernul global ce reprezintă o parte a agendei politice New Age susţine nevoia unei *forţe planetare de poliţie* pentru asigurarea securităţii. Doar aceia ce se înscriu în concepţia monistă şi panteistă despre lume şi viaţă vor fi îngăduiţi să controleze această forţă poliţienească.

Organizaţia „Planetary Citizens" (Cetăţeni Planetari) sponsorizează în prezent „Comisia Independentă asupra Alternativelor Mondiale de Securitate" care cuprinde numeroşi experţi în pace, dezarmare, şi sisteme de securitate ce vor crea *„un sistem global de securitate, prietenos, credibil şi operabil"*. Sursa acestei unităţi este relativ clară. Mulţi dintre cei ce sunt implicaţi în politica New Age se bizuiesc în mod evident pentru deciziile şi acţiunile lor pe *revelaţii oculte*. Spre exemplu, mulţi aderă la scrierile lui Alice Bailey.

Oprim aici scurtele precizări despre new age şi modul de organizare care ne are pe noi creştinii ortodocşi ca material de manevră. Credem că acum lucrurile s-au clarificat o dată mai mult în ce priveşte homosexualitatea. Fără discuţie că despre această organizare a „noii ere", s-ar putea scrie cu mult mai mult, fenomenul fiind de o mare complexitate şi având adepţi între cei mai importanţi intelectuali ai omenirii, care nu sunt nici mai mult nici mai puţin decât „cărturarii" din *Evanghelie* pe care îi ceartă şi îi mustră de multe ori Mântuitorul.

În România, Uniunea Europeană, prin Baroneasa Emma Nicholson, afirmă că problema discriminării homosexualităţii ne aduce ca stat pe ultimul loc al listei candidaţilor pentru integrarea în Uniunea Europeană. Cu alte cuvinte se condiţionează intrarea României în forurile europene ale „lumii civilizate" de acceptarea practicării unui păcat împotriva firii. Mai mult, ne spune că nu putem intra în Uniunea Europeană dacă nu suntem împotriva lui Hristos. Şi, culmea prostiei şi a satanismului, „noi" ne dorim cel mai mult să intrăm în această uniune. Astfel guvernul Năstase nu a mai stat mult pe gânduri şi a făcut tot ce trebuia făcut pentru a ne condamna în eternitate: a hotărât că homosexualitatea este un lucru normal în România, ca şi cum ar putea cineva să hotărască sau nu peste cuvintele Mântuitorului. În fapt noi ştim cine poate face acest lucru: dracu.

Motto: Dacă un om se culcă cu un om cum se culcă cineva cu o femeie, amândoi au făcut un lucru scârbos; să fie pedepsiţi cu moartea, sângele lor să cadă asupra lor. (Leviticul 20:13)

Dacă din punct de vedere socio politic lucrurile referitoare la practicarea homosexualităţii nu ar fi fost clare, din perspectivă creştin-ortodoxă lucrurile sunt cum nu se poate mai clare. Ortodoxia numeşte ca păcat împotriva firii homosexualitatea prin Sfânta Scriptură, iar Sfinţii Părinţi sunt neînduplecaţi în această privinţă. Astfel suntem puşi în faţa încă unei

separații între stat şi Hristos – doctrina socio-politică antihristică a forurilor new age-iste găsesc loc în necredința noastră şi ni se strecoară în viața de zi cu zi – Emma Nicholson devenind mai importantă pentru noi decât însuşi Dumnezeu!

În ce priveşte legislația veche a Bisericii, în canoanele Sfinților Părinți, „*stricătorii de parte bărbătească*", cum îi numeşte Sfântul Vasile cel Mare (can.6) său „*cei ce fac necuviință cu bărbații*", cum le zice Sfântul Ioan Pustnicul (can.10) sunt supuşi unor pedepse grele, ca excluderea de la împărtăşanie pe 18 sau 15 ani (can.4 Grigorie de Nissa, can.62 Vasile cel Mare), plus post cu ajunare şi mătănii (can.10 Ion Pustnicul).

În *Pravila* lui Vasile Lupu din 1646 („*Carte românească de învățătură...* ",.Iaşi, 1648) se revine la pedepsele capitale din *Vechiul Testament*, prescriinduse că cei ce fac „*lucru preste fire*", sodomie, adică „*când se împreună neştine cu fiece obraz parte bărbătească*" (glv.39.zac.1), unii că aceştia, „*sodomleanii nu se ceartă numai cu moartea, ce şi după moarte trupurile lor le bagă în foc de le ard*" (glv.39.zac.2). Tot cu moarte se pedepsesc pentru împreunare „*într-alt chip, iară nu cumu-i obiceiul muierilor*" ca şi pentru lesbianism dacă plăcerea le-a fost deplină („*aruncă sămânța una la alta*" (glv.39. zac.12).

Aşadar Biserica, niciodată, nici tacit, n-a aprobat şi nu poate aproba o practică care se abate de la morală, care contravine unor texte scripturistice şi care încalcă prescripții din legiuirile ei. Biserica nu numai că nu poate aproba homosexualitatea, ci, în conformitate cu învățătura sa, nu poată decât s-o condamne.

Sfântul Apostol Pavel, vorbind despre păgânii idolatri „*care au schimbat adevărul lui Dumnezeu în minciună şi s-au închinat şi au slujit făpturii în locul Făcătorului*", le spune Romanilor că tocmai din pricina acestor rătăciri şi căderi „*Dumnezeu i-a dat unor patimi de ocară, căci şi femeile lor au schimbat firească rânduială cu cea împotriva firii. Asemenea şi bărbații, lăsând rânduiala cea după fire a părții femeieşti, s-au aprins în pofta lor unii pentru alții, bărbați cu bărbați, săvârşind ruşinea şi luând în ei răsplata cuvenită rătăcirii lor*" (*Rom* 1, 25-27). Aici nu este vorba numai de căderea imperiului roman, grec sau american, ci de modul folosirii libertății dată omului de la Dumnezeu: în loc să crească spre o viețuire în Hristos, se surpă în aceea a Antihristului. Nu întâmplător amploarea mişcării homosexualilor pentru acordarea unor nemaiauzite libertăți, pentru „căsătorirea" lor, acceptarea unei ciudate „familii" al cărei rod sunt viermii cei veşnici, pentru considerarea lor în societate şi în fața oricăror legi ca fiind „normali", se petrece în acest sfârşit de veac numit cu mândrie de discipolii diavolului: „New Age".

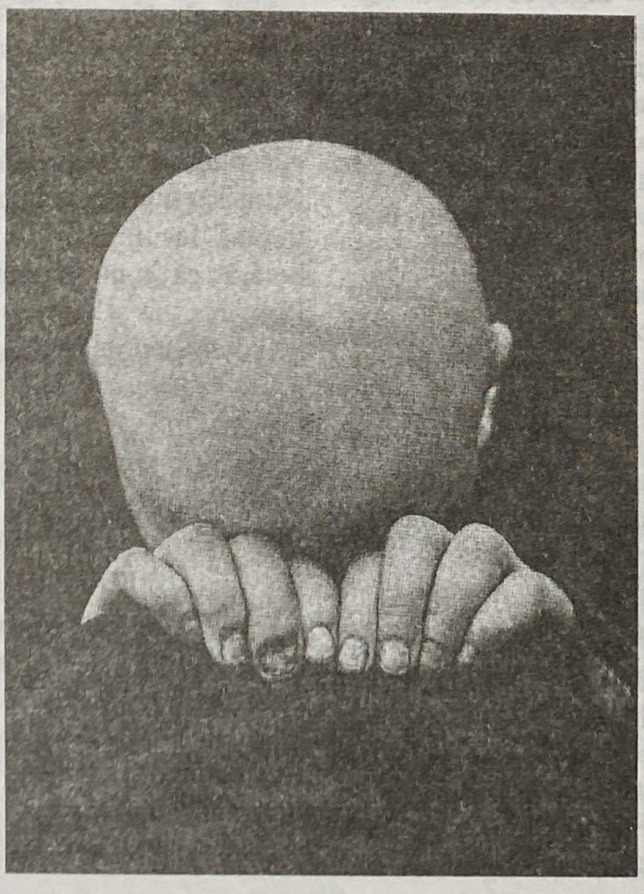

O SCRISOARE PENTRU AMERICA

Către Preşedintele Statelor Unite ale Americii,
Către Congresul SUA,
Către Senatul American

Uniunea Vatra Românească şi Liga pentru Combaterea Anti-Românismului, ca organizaţii de atitudine civică preocupate de păstrarea şi cultivarea identităţii spirituale inconfundabile a fiecărui popor, a fiecărei culturi naţionale - cu accent special pe identitatea spirituală românească -, ţinem să vă facem cunoscut că, după opinia noastră, ideea pe care aţi avut-o, de a trimite în România un homosexual, un activist şi propagandist al homosexualităţii, pentru a reprezenta ca ambasador poporul american, este o idee cu totul nefericită, care stârneşte printre români stupoare, indignare şi dezgust!

De fiecare dată numirea noului ambasador al S.U.A. este aşteptată de români cu nerăbdare, cu interes, dar mai ales cu o mare speranţă. Nu s-ar putea spune că întotdeauna România a avut parte de ambasadorul american pe care-l aştepta, pe care-l merita. îndeosebi după 1989 am trăit deziluzia de a avea la Bucureşti, ca reprezentanţi ai nobilei naţiuni americane, ambasadori de o calitate mediocră, care n-au reuşit să se ridice la nivelul aspiraţiilor româneşti. E foarte probabil că şi noi, românii, i-am dezamăgit! Cu deosebirea însă că nu România a făcut vreodată promisiuni Americii, ci Statele Unite, îndeosebi după 23 August 1944, printr-o propagandă abilă şi insistentă, ne-au ţinut sub presiunea unor promisiuni care nici până azi nu au fost uitate! Nici uitate, de noi! Şi nici onorate, de americani!

De aceea, de fiecare dată când le vine un nou ambasador al S.U.A., românii îşi aduc aminte de aceste promisiuni! Deziluzia pe care ne-o produce însă numirea domnului Michael Guest ca ambasador al S.U.A. în România este deziluzia cea mai mare pe care America ne-o provoacă după 1989! Oare cei ce au decis această numire au fost corect informaţi asupra climatului spiritual şi cultural românesc? Nu-şi dau ei seama în primul rând de situaţia nefericită în care l-au pus pe bietul Michael Guest?!

Românii sunt un popor cu un cult deosebit al firii, al naturalului. Noi nu putem înţelege actul homosexual altfel decât ca pe o abatere de la ordinea firii, a lumii create de bunul Dumnezeu! 0 lume minunată, pe care practicile homosexuale o desfigurează, o pângăresc. Ştim, - dumneavoastră în -America sunteţi foarte preocupaţi să vă cunoaşteţi— drepturile şi să vă bucuraţi de ele. Sunteţi o cultură a drepturilor pe care omul le capătă la naşterea sa şi tindeţi, vrând-nevrând, să vă faceţi un ideal din dreptul de a fi liber să faci ce vrei, atâta timp cât, făcând ce vrei, nu-l împiedici pe celălalt, pe aproapele tău, să facă şi el ce vrea!

Prin tradiție și prin vocație, românii au creat o societate, un mod de viață, o mentalitate care pune mai presus de orice sentimentul datoriei, al obligațiilor cu care te încarcă norocul de a te naște om! Iar datoria supremă a oricărei ființe vii este să procreeze ființe vii!

Procreația este expresia materială cea mai deplină a Speranței pe care Dumnezeu a sădit-o în inima oamenilor! După unii teologi, abandonarea Speranței este păcatul cel mai greu de iertat dinaintea lui Dumnezeu! Omul nu poate trăi însă în speranță fără să încerce a se înscrie, ca o verigă, în lanțul succesiunii generațiilor, acolo unde Dumnezeu i-a hărăzit locul de a se naște din părinți, pentru ca fiecare dintre cei născuți să ajungem la rândul nostru părinți!

Faptul că dl. Michael Guest a ales să curme acest lanț, să se dezică de părinții săi și de Dumnezeu, și să pună astfel capăt unei succesiuni de generații care are în ascendența sa miliarde de ani - vârsta vieții pe pământ, este, desigur, un gest personal, pentru care nu ne gândim să-l judecăm noi pe Michael Guest și să-l acuzăm în vreun fel! Nu este primul în această situație. Iar mai presus de orice este oaspetele nostru! Bunăvoința cu care îl vom primi ne va impune concluzia că, în definitiv, dl. Michael Guest este „o persoană cu handicap față de care vom avea, vă asigur, toată compasiunea creștinească. Iar unii dintre noi își vor aduce în felul acesta aminte-că America însăși a (mai) fost servită, ba chiar condusă într-un mod glorios, de „persoane cu handicap"? Precum președintele F. D. Roosevelt. De ce n-ar avea America și ambasadori selecționați dintre persoanele handicapate?!

Numai că - ne permitem să observăm, președintele Roosevelt nu și-a ales el, în virtutea libertăților și a drepturilor omului, să fie un handicapat! Să iasă astfel „din rândul lumii", al normalității binecuvântate de Dumnezeu! Bănuim că, dimpotrivă, dl. Michael Guest a ales să fie homosexual, de bună voie și nesilit de nimeni! O asemenea alegere însă, noi, români, nu o putem percepe decât ca pe o expresie degradată și degradantă a libertății. Mi-e teamă că odată cu - Speranța, la care, ca om, Michael Guest a renunțat alegând homosexualitatea ca modus vivendi, numirea sa ca ambasador al SUA în România va face ca românii să se lepede și ei, nu de Speranța cea de la Dumnezeu lăsată, ci de speranța nevoiașă, una din speranțele mărunte și trecătoare care ne fac viața dacă nu frumoasă, măcar interesantă: speranța în America! Acea speranță care cândva a încurajat mii de români la gesturi de frondă anticomunistă, de pe urma căreia zeci de mii de români au supraaglomerat închisorile comuniste!...Prin numirea d-lui Michael Guest ca ambasador al SUA în România, ne obligați, domnule președinte Bush, domnilor congresmeni, domnilor senatori, ne obligați să renunțăm la ce mai rămăsese din speranța noastră m America! Și nu rămăsese puțin! Păcat!

Uniunea Vatra Românească – filiala București
Liga pentru Combaterea Anti-Românismului (LICAR)

Pentru conformitate
Profesor Ion Coja

București, 22 septembrie 2001

DESPRE FAMILIA CREŞTINĂ

în care se arată grijile statului faţă de familia creştină şi grijile familiei creştine faţă de valorile sale

Importanţa familiei creştine este atât de mare pentru Biserică, încât prima minune a Mântuitorului, începutul propovăduirii Sale, s-a făcut la nunta din Cana Galileii (In. 2.1-11). De altfel arată importanţa familiei pentru Biserică şi numărul foarte mare de referinţe la familie şi la membrii săi din Sfânta Scriptură, faptul că Dumnezeu l-a făcut pe om ca familie – Adam şi Eva – folosirea termenilor de Mire şi Mireasă pentru Hristos şi Biserică etc.

România este o ţară majoritar ortodoxă atât ca populaţie cât şi din punct de vedere al apartenenţei celor din structurile de putere – teoretic. De aceea ar fi de aşteptat ca instituţiile publice să acorde o atenţie specială valorilor creştine şi, în primul rând, familiei.

Dar ce se întâmplă de fapt? Astăzi în România, ca în toate ţările păgâne din lume, familia creştină nu numai că nu este ocrotită de către stat, cum ar fi de aşteptat, dar se fac eforturi mari pentru a fi desfiinţată. Trăim şi aici un paradox, o absurditate: deşi familia – subînţeles creştină – este considerată ca temelie a societăţii şi, implicit, statului, chiar statul luptă să o desfiinţeze! Acest lucru arată clar că statul nu este de fapt condus de reprezentanţi ai propriilor interese, ci ai unor interese străine (străine probabil chiar şi de ideea de stat). De aceea, sub călăuzirea acestor interese anticreştine şi antinaţionale, ceea ce trebuie să fie protecţie a familiei chiar din punct de vedere legal rămâne doar la nivelul declaraţiilor.

Ca prim exemplu, economic, statul acordă familiei pentru un copil imensul sprijin de cca. 2 dolari americani pe lună (mai exact 65.000 lei), cât să cumperi o cutie mai ieftină de lapte praf şi o suzetă! Reducerile de impozit corespunzătoare apariţiei copiilor într-o familie românească sunt sublime, legiferate, dar practic nu există. Familiile tinere nu au nici un fel de facilităţi reale în obţinerea de locuinţe sau locuri de muncă. Mai mult, dacă o facultate urmată imediat după liceu (de multe ori la presiunile părinţilor) se dovedeşte a **nu** asigura loc de muncă absolventului tânărul, dacă este căsătorit(ă) nu are nici o şansă să se recalifice la nivel universitar, deoarece a doua facultate **costă**. Şi nu o sumă mică! Această măsură, de a se plăti a doua facultate, a fost decisă de stat, deşi tot statul declarase recalificarea ca pe o prioritate naţională. Efectele? Ofiţerii ce vor fi în curând disponibilizaţi, de exemplu, nu vor putea, chiar dacă au terminat Academia Militară "magna cum laude" să se mai recalifice la nivel universitar, putând deveni frizeri, zugravi etc. sau eventual spioni, dacă vor să lucreze la nivelul lor. Şi acest lucru este valabil – şi va fi mai departe valabil – pentru toate meseriile (ocupaţiile) care la un moment dat nu mai au căutare. Asistenţa medicală este la un nivel mai scăzut ca înainte de 1989. Maternităţile, de pildă, sunt focare de infecţie – de unde bani pentru dezinfectante? – din care mama şi copilul trebuie să iasă cât mai iute după naştere, pentru a nu lua boli deosebit de grave. Tratamentele şi vaccinările la care de voie. de nevoie, sunt supuşi copiii costă mult timp, multă energie, mulţi bani, deşi se pretinde că ar fi gratuite. Locuinţa personală care, în cultura românească, este un minim de supravieţuire a devenit un vis îndepărtat. În schimb chiriile au valori zguduitor de mari, depăşind câteodată nu jumătate din venitul total al familiei – ceea ce oricum este enorm – ci chiar şi întregul venit. De aceea sunt multe familii tinere ce locuiesc alături de părinţi şi/sau alte rude, în condiţii dureros de precare, fără nici o şansă de a ajunge vreodată la condiţii mai bune sau – "castele în Spania" – în propria locuinţă. Rigiditatea aparatelor birocratice – atunci când nu există lubrefiant fiscal – se adaugă acestor "facilităţi" asigurate de stat familiei.

Astăzi în România se fac eforturi mari pentru desfiinţarea familiei creştine

Desigur, s-ar putea ca cineva să întrebe: bine, cunoaştem aceste probleme, ne izbim de ele zi de zi: unde este problema creştină?

Ei bine, există cel puțin două mari probleme creştine legate de această situație:
- Cum de un stat în care creştinii zişi dreptmăritori formează zdrobitoarea majoritate a populației şi aparatului de stat să fie atât de ostil familiei? (Şi cât de ostil este încă nu am arătat de fapt; va urma mai la vale)
- Ce se întâmplă din punct de vedere creştin cu familiile – mai ales – tinere luptate astfel de stat?

Educația impusă şi acceptată de către

Statul român desfigurează chipul lui Hristos din noi

La prima întrebare răspunsul este dureros de simplu. Cei care-şi zic ortodocşi nu doar că, în majoritate, sunt ortodocşi doar cu numele – aşa cum sunt şi români, cei mai mulți doar cu numele – dar nici măcar nu-şi imaginează ce înseamnă a fi ortodox. Ca lămurire şcolărească, "ortodox" nu este un nume propriu şi nu defineşte apartenența la un cult oarecare. Cel ce îşi spune ortodox – dacă e grec – sau pravoslavnic – dacă este rus, ucrainean, sârb etc. – spune că este ... dreptcredincios. Altfel spus, că el păstrează **credința cea adevărată dată de Dumnezeu oamenilor, cu toate valorile şi legile ei**. Dacă într-adevăr românii ar înțelege ce presupune numele de ortodox ... ar fi bine. Neştiind, neavând valori autentic creştine, ferme, cei mai mulți sunt gata să accepte orice minciună dacă e frumos ambalată. Mai ales dacă şi corespunde propriilor patimi şi păcate (şi are diavolul grijă de asta). Aşa ajung "ortodocşii" cu "credință proprie"[1] să slujească diavolului. Restul e ... durere (nu tăcere, ca în Shakespeare).

La a doua întrebare vom răspunde mai pe larg. Având de luptat cu un sistem complex, ce pare aproape imposibil de clintit din materialismul lui tot mai acut, tinerii sunt deviați fie spre o goană după bani ce îi consumă extrem de mult, fie spre un hedonism de asemenea extrem, eventual ambele.

În aceste condiții, familiştii "serioşi" – materialişti – se preocupă în primul rând de asigurarea carierei, situației materiale, poziției sociale. Dacă din greşeală sau dintr-un mare curaj – catalogat de obicei ca inconştiență – apare şi un copil, acesta este imediat plasat la bunici sau la un "baby sitter" mai mult sau mai puțin calificat. Am cunoscut personal o serie de astfel de persoane care, pentru a rezolva mai uşor problema supravegherii copilului, îl țineau permanent lângă un televizor în stare de funcțiune. Programele preferate – MTV, Cartoon Network, Fox Kid, Atomic etc. dintre cele mai agresiv anticreştine. Prin culorile puternice, stridente, prin zgomot şi schimbările dese de imagine, aceste posturi atrag mereu atenția copilului aflat în primele faze de "tratament" TV. Ca urmare, copilul adoarme mai iute, oboseşte de fapt, fiind deci "mai cuminte" – de parcă a sta presupune a avea minte. Ulterior, culorile stridente, zgomotul şi schimbările de imagine devin o necesitate. Altfel spus apare dependența, TV-mania, iar televiziunea devine drog, cu toate consecințele nenorocite ce decurg [2].

Întorcându-ne la tinerii familişti, părinți sau nu, la preocupările lor materialiste – carieră şi celelalte – trebuie să spunem că sunt mai bine – oarecum – decât cei capturați de hedonism. Căci aceştia din urmă, drogați de jocuri de noroc din cele mai diverse, de jocuri pe calculator şi de felurite alte plăceri, văd lumea împărțită în două: ceea ce le slujeşte spre satisfacerea plăcerilor şi lucrurile neinteresante sau ostile. Iar familia este distrusă.

Aceste moduri de decădere nu țin doar de o opțiune personală. Educația şi protecția asigurate de stat sunt esențiale.

Astfel, statul permite pe toate canalele educaționale, mergând de la învățământ şi până la feluritele forme mass-media, propaganda anticreştină sub toate formele şi pe toate direcțiile, deci şi împotriva valorilor familiale. Una dintre aceste direcții este cea numită "educație sexuală" care, dincolo de cunoştințe anatomice generale, se limitează de fapt la inducerea unei îndoctrinări sub-animalice. Iar statul sprijină această îndoctrinare nu doar printr-o permisivitate deplină ci şi printr-o participare directă, autoritară, la cele mai monstruoase crime. A devenit legală, de exemplu, de ani de zile, asasinarea copiilor sub o anumită vârstă, respectiv a celor încadrați în categoria de vârstă "nenăscuți", numiți şi "fetuşi" sau "embrioni", după caz. Este de-a dreptul ridicol faptul că se consideră crimă uciderea unui copil la o oră sau două după naştere, chiar dacă naşterea este înainte de termen, dar nu şi uciderea lui cu o oră sau două înainte de naştere, chiar dacă aceasta este după termen. Adică un copil născut cu două luni înainte de termen este mai om decât unul care este gata să se nască la termen? Nu există argument real rațional în favoarea avortului. Şi

avortul este sprijinit de către stat în mod special, deşi este nu numai anticreştin, ci şi împotriva intereselor vitale ale oricărui stat. Acest sprijin legislativ şi financiar face parte din principiul satanist mai larg al "dreptului la opţiune", de fapt la opţiuni împotriva firii, a moralei şi bunului simţ, principiu impus de cercurile sataniste străine şi interne. Alături de uciderea copiilor "nenăscuţi" s-a legalizat şi împreunarea peste fire, pidosnică, lipsind foarte puţin până la acordarea dreptului la asociere, propagandă, înfiere etc. celor bolnavi psihic de boala numită homosexualitate. Tot în cadrul acestei "lărgimi de vedere" intră şi introducerea mesajelor erotice la toate nivelurile. Deja părinţii, într-o dureros de covârşitoare majoritate, nu mai consideră necesar să ferească pe copii de scene pe care cândva nici ei, părinţii, nu le-ar fi privit. Ştirile, pe care familii întregi le privesc împreună cu mult interes, prezintă, mai ales admirativ, scene de la festivaluri ale desfrâului şi sodomiei, alături de alte evenimente felurite, inducând senzaţia de normalitate. Şi asta cu atât mai mult cu cât sunt condamnate cu tărie o serie de fapte considerate rele. Deşi oficial pornografia este interzisă şi pedepsită, toate ziarele şi revistele "laice" prezintă reclame pornografice ale unor numere de telefon destinate pornografiei, sau măcar informaţii clare despre rostul respectivelor numere – aici intrând toate formele de perversiune, mai pe faţă sau "cu perdea" anunţate. Filme celebre, ca "Tăcerea mieilor", "Tânăr şi neliniştit", "Dallas", "Melrose Place" etc. şi toate telenovelele fac reclamă mascată sau directă la sexul "liber", relaţii sexuale de grup, incest, homosexualitate, sinucidere, hedonism etc. precum şi la toate ideile anticreştine posibile. Astfel de reclame cinematografice sunt întărite de prestaţiile drăceştilor idoli moderni, gen Michael Jackson – celebru pedofil –, Boy George şi Elton John – ambii homosexuali notorii -, Madonna – nimfomană şi curvă (auto)declarată – etc. Mai mult, toate posturile de radio şi televiziune transmit cântece şi respectiv videoclipuri al căror conţinut este un continuu îndemn la imbecilizare, sex sau pornografie – de fapt acelaşi lucru –, violenţă nebunească etc.

În linii mari, acesta ar fi cadrul asigurat prin grija statului familiei creştine. Ca să se dezvolte. Şi am uitat să amintim mai pe larg propaganda făcută pentru jocurile de noroc, vrăjitorie şi altele asemenea, precum şi multe alte aspecte.

Misiunea familiei creştine devine, în astfel de condiţii disperate, extrem de grea. Aparent, prin mijloacele materiale superioare ea dispune de o poziţie mai bună decât familiile primelor secole de viaţă creştine (Doar au crescut standardele de trai, nu?). În realitate, date fiind diferenţa de educaţie şi dimensiunile noi câştigate de stat, situaţia este exact inversă. Controlul pe care autorităţile, oficiale sau nu, îl deţin asupra individului a crescut foarte mult. Posibilităţile de supravieţuire sunt tot mai mult legate de anumite condiţionări din partea statului, condiţionări ce tind a deveni mereu mai străine Bisericii. Familia creştină se află într-un mediu cu atât mai ostil cu cât oficial se declară neutru sau chiar favorabil. La aceasta se mai adaugă încă un factor – parcă nu erau destui – rar se întâmplă ca ceilalţi membri ai familiilor din care provin cei ce se căsătoresc să aibă o atitudine creştină. Din acest motiv, în cele mai multe situaţii, nou căsătoriţii creştini sunt practic însinguraţi într-o lume agresiv-păgână.

Ce trebuie făcut de familie?

Primul lucru este efortul de obţinere a păcii interne, fără de care nu se poate face faţă creştineşte valurilor din afară. Soţul şi soţia trebuie să îşi amintească mereu, împreună şi separat, ţelul comun pe care îl au de atins – unirea cu Dumnezeu. Trebuie, de asemenea, să îşi amintească mereu, oricât de greu ar fi momentul, că sunt fii ai lui Dumnezeu, Tatăl nostru şi că Mântuitorul a promis că va fi cu noi în toate zilele, până la sfârşitul veacurilor (Mt. 28.20). Trebuie să găsească în ei înşişi, cu ajutor de la Dumnezeu, puterea de a se uni tot mai mult unul cu celălalt. Doar aşa vor putea să nu renunţe la valorile lor în favoarea celor străine lor şi lui Hristos.

Al doilea pas, decurgând firesc din primul, este găsirea sau crearea unui mediu cât mai creştin. Acest lucru este posibil prin legăturile strânse cu Biserica. Prin frecventarea slujbelor, prin formarea unui cerc de persoane de aceeaşi credinţă şi trăire, fie acest cerc un organ parohial oficial sau nu. Desigur, este ideal ca în acest grup sau în altele asemănătoare să fie

aduse cât mai multe rude. Dar acest lucru nu este totdeauna posibil oricât de bun misionar este creştinul ce încearcă aceasta. De aceea, trebuie ca o familie creştină să ştie a găsi un echilibru corect între datoria faţă de rude – părinţi, fraţi, unchi, veri etc. – şi necesităţile primordiale ale păcii interne şi misiunii externe.

Şi, pentru că am atins acest punct, să subliniem necesitatea ca fiecare creştin şi cu atât mai mult fiecare familie creştină trebuie să aibă în atenţie, permanent, misiunea externă. Ea porneşte de la exemplul creştin personal, al vieţii de zi cu zi şi merge, prin aplicarea tuturor principiilor creştine, până la misiunea exterioară conştientă şi bine organizată. Nu este locul a expune aici principiile misiunii externe sau a demonstra – ceea ce n-ar trebui să fie de demonstrat – necesitatea misiunii externe. Este însă bine a aminti că, în general, oamenii de astăzi sunt prinşi în ceea ce am putea numi "scheme sociale" sau "colectivităţi", greşit (mincinos) numite comunităţi. Ele dau membrilor senzaţia că nu sunt singuri, că au prieteni / tovarăşi / companioni, că au un cadru stabil, un ajutor la nevoie etc. De aceea, este foarte greu pentru un om contemporan, "modern", ca, ieşit din această colectivitate, să continue de unul singur pe drumul Bisericii. Mai ales că şi colectivitatea din care tinde să iasă va exercita presiuni serioase asupra lui pentru a-l forţa să revină la vechiul sistem de valori. De aceea, existenţa unor grupuri creştine de care să se alipească şi organizarea de cateheze sunt absolut trebuincioase.

Ce poate face familia creştină (pe lângă cele de mai sus) ?

Să răspândească peste tot cuvântul lui Dumnezeu, atât prin propriul exemplu cât şi prin materiale tipărite sau înregistrate şi prin viu grai. Materialele tipărite sau înregistrate vor vorbi în locul nostru celor care altfel nu ne-ar asculta. Dar şi celor care ne ascultă dar sunt încă nehotărâţi, ori efectiv nu au cum să ajungă la biserică – bolnavi, bătrâni, închişi, înstrăinaţi. E necesar ca aceste materiale, riguros ortodoxe, să fie nu doar "centrale" – editate de protoierii sau episcopii – ci şi locale, editate de preotul / preoţii şi credincioşii din parohie. În acest fel materialele ar răspunde mai bine problemelor specifice de care centrele prea puţin se pot ocupa. Desigur, misiunea nu se rezumă la răspândirea de reviste (locale sau nu), broşuri etc. Activitatea misionară se poate face, cu echilibru dar şi cu insistenţa cuvenită şi pe alte căi. Astfel, atunci când un creştin are de cumpărat un produs iar acesta nu corespunde standardelor creştineşti îl poate refuza politicos, dând explicaţii scurte dar lămuritoare [3]. Să subliniem aici importanţa politeţii, de multe ori o cheie importantă în cucerirea sufletelor. Prin politeţea creştină ne exprimăm respectul faţă de chipul lui Dumnezeu din fiecare om, ne alăturăm lui Hristos, Care s-a răstignit pentru fiecare om, oricât de rău ar fi – sau ar părea – el. Politeţea, purtarea cuviincioasă, trebuie să fie o marcă a fiecărui creştin adevărat. Alături de politeţe trebuie să se adauge disponibilitatea de a ajuta pe ceilalţi, care nu este de altfel decât o formă a milosteniei. Prin politeţe şi disponibilitate sufletească mireanul introduce pacea în relaţiile cu ceilalţi oameni, iar pacea aduce pe Dumnezeu. Desigur, atunci când creştinul întâmpină undeva o atitudine violentă de respingere se va retrage cu demnitate, pentru a nu ispiti pe Dumnezeu, şi va lua legătura cu preotul spre a vedea ce trebuie făcut mai departe. Apoi mai sunt relaţiile de zi cu zi pe care familia creştină le are cu ceilalţi şi care sunt o cale de misiune incredibil de eficientă – desigur, dacă familia îşi trăieşte credinţa. Diferenţa de atitudine între creştini şi cei depărtaţi de Biserică este de multe ori destul de puternică pentru a determina la un moment dat interesul real al unora din cei întâlniţi în mod obişnuit. O atitudine corectă, echilibrată dar şi mărturisitoare, poate schimba într-un astfel de moment orientarea celui doar atras de "ceva" din atitudinea creştinului. El va putea fi astfel adus la Biserică, integrat grupurilor de catehează sau altor activităţi şi, astfel, redat vieţii fireşti în Dumnezeu.

O misiune importantă o au copiii credincioşi. Ei pot şi trebuie să însoţească pe părinţi în activităţile misionare mai sigure, împărţirea de milostenii, ajutorarea bătrânilor etc. Prin prezenţa lor ei vor întări mărturia credinţei, pe de-o parte, iar pe de altă parte se vor deprinde cu asumarea responsabilităţilor creştine. De asemenea, ei pot şi trebuie să îşi desfăşoare activitatea misionară în mediile în care prezenţa părinţilor este o excepţie – şcoală,

excursii şcolare, liceu, cluburi sportive etc. – Această activitate misionară include nu doar o atitudine politicoasă şi conştiinciozitatea în învăţătură, ci şi o mărturisire clară, expresă, a credinţei, atât în faţa colegilor cât şi a "autorităţilor didactice". Tăria de caracter în păstrarea credinţei, mai ales la vârste fragede, este un lucru impresionant pentru necredincioşi şi, prin urmare, de mare folos misionar. Desigur, pentru acesta copiii trebuie să aibă în faţă exemplul unor oameni maturi creştini, preferabil începând de la proprii părinţi.

Nu continuăm cu noi exemple despre ceea ce poate şi trebuie să facă o familie creştină. Vom răspunde doar la o întrebare, aparent firească: Oare prin aceste lucruri nu se supraîncarcă familia – care are deja o mulţime de griji lumeşti? Nu!

Din contra, odată cu adoptarea unui astfel de stil de viaţă, la început, e adevărat, mai greu, familia creştină va scăpa, pas cu pas, de foarte multe din ispitele şi problemele lumeşti, rezolvându-le în chip uimitor. Cine vrea să vadă, să încerce şi se va convinge. Creştinismul real nu este teoretic, ci practic, viu, trăit.

[1] Cei mai mulţi dintre cei ce se numesc ortodocşi, dar care nu cunosc aproape nimic din învăţăturile fundamentale ale creştinismului îşi justifică atitudinile greşite prin expresia "eu am credinţa mea (în suflet)" crezând că ar fi ceva bun; de fapt ei mărturisesc prin aceasta că **nu sunt creştini**, căci creştinii au **credinţa lui Hristos Mântuitorul lumii şi a apostolilor**, nu o altă credinţă – proprie sau improprie.

[2] Este aici un cerc vicios, întrucât cei crescuţi în dependenţa de televiziune şi de lumea satanistă promovată de aceasta vor avea tendinţa de a o da mai departe, ca pe un lucru bun şi copiilor lor, chiar dacă ar avea timp să se ocupe de ei.
Cât despre efectele distructive ale televiziunii, ei bine acestea sunt dovedite de nenumărate studii sociologice, ultra ştiinţifice şi acceptate ca atare în tot Occidentul.

[3] De pildă, se pot respinge obiectele inscripţionate satanist – cu reclame la desfrâu, vrăjitorie şa – cu o lămurire spusă liniştit, ca "*Nu pot lua aşa ceva, sunt creştin; cum să merg cu aşa ceva la biserică?*". La fel, se pot respinge cu o explicaţie politicoasă şi clară produsele toxice comercializate – vezi lucrarea d-nei biolog Nicoleta Macovei, *E-urile şi problemele de sănătate*, Christiana, Bucureşti 2001 – sprijinindu-se astfel promovarea alimentelor sănătoase dar şi a atitudinii sănătoase faţă de societate. Şi exemplele pot continua.

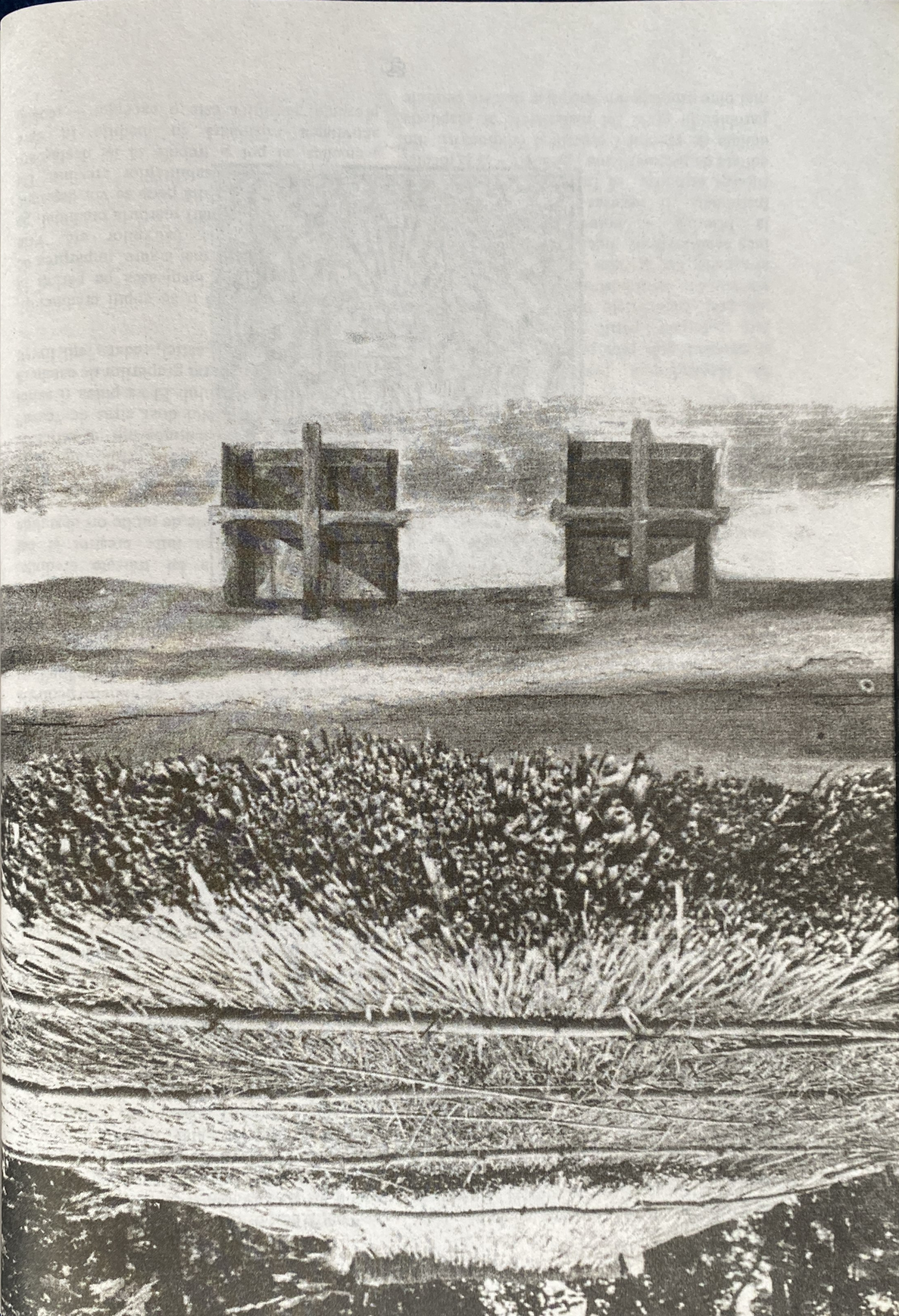

BUNURILE ŞI LEGISLAŢIA POSTDECEMBRISTĂ A PROPRIETĂŢIILOR BISERICEŞTI

de unde vom afla că politica statului român de 200 de ani încoace este îndreptată împotriva Bisericii lui Hristos

Biserica, în principal prin intermediul mănăstirilor, atât cele închinate cât şi cele neînchinate, a deţinut în Principatele române mari averi: pământuri, clădiri, dar şi odoare de o deosebită valoare. Acest lucru rezultă şi numai din analizarea datelor statistice care redau situaţia suprafeţelor aflate în proprietatea mănăstirilor înainte de 1864: 22,31% din teritoriul Moldovei şi 25,26% din cel al Ţării Româneşti. În aceste două provincii erau 129 de mănăstiri şi schituri închinate Locurilor Sfinte din Athos sau Palestina, dar erau în egală măsură şi mari suprafeţe ce aparţineau unor vetre de sihăstrie şi viaţă duhovnicească de mare importanţă pentru poporul român: Neamţ, Secu, Agapia, Văratec, Vorona, Bogdana, Adam, ca să ne referim doar la câteva din Moldova.

în proprietatea mănăstirilor înainte de 1864 se aflau 22,31% din teritoriul Moldovei şi 25,26% din cel al Ţării Româneşti

Ceea ce trebuie subliniat încă de la început este faptul că aceste averi, chiar dacă foarte însemnate în unele cazuri, nu fuseseră obţinute prin războaie, furturi sau ucideri, ci din danii ale domnilor, boierilor, şi chiar ale unor oameni de rând care se retrăgeau, în căutarea mântuirii, la o mănăstire căreia îi încredinţau avutul lor, urmând poruncii Mântuitorului.

Este un principiu elementar de drept şi de bun simţ care spune că oricine poate dispune liber de bunurile pe care le are în proprietate, dacă nu contravine prin aceasta bunelor moravuri sau ordinii publice. Or, avutul încredinţat Bisericii era chivernisit cel mai adesea cu înţelepciune şi responsabilitate, mănăstirile şi parohiile înfiinţând spitale şi azile (Neamţ, Colţea şi Pantelimon în Bucureşti, Sfântul Spiridon în Iaşi, Proorocul Samuil în Focşani, etc.) şi venind în ajutorul săracilor şi al celor aflaţi în nevoi (precum a făcut şi Sfântul Calinic atunci când era stareţ la Cernica).

Un motiv declarat al secularizării făcute de A.I. Cuza a fost necesitatea împroprietăririi ţăranilor, afirmându-se astfel că Biserica este un împilator pe care guvernul de sorginte masonico-paşoptistă îl deposedează de bunuri deţinute pe nedrept. Jalnică ipocrizie! Secularizarea averilor nu a împiedicat prin nimic numeroasele răscoale ţărăneşti de la finele secolului al XIX-lea tocmai pentru că nu mănăstirile erau opresorii, ci boierii care lucrau pământul prin arendaşi de multe ori străini de neamul acesta. Or, de proprietatea boierească nu s-a atins guvernul atunci, deşi aceste pământuri erau, cel mai adesea, dobândite şi transmise prin modalităţi cu siguranţă mai puţin binecuvântate decât cele ale mănăstirilor.

Afirm cu toată convingerea că nu Biserica a fugit după averi, ci credincioşii, din chemare interioară, au căutat Biserica, socotind că acolo unde îşi încredinţează mântuirea sufletului pot încredinţa şi folosinţa unor bunuri trecătoare. Astfel, de-a lungul a multe secole, au fost acumulate bunuri de mare valoare, râvnite de mai marii zilei. Fără a se agăţa de ele, Biserica s-a dovedit capabilă să le conserve şi să le apere. Iar atunci când vitregiile istoriei au spoliat-o, Biserica şi-a dovedit capacitatea de regenerare chiar şi pe acest tărâm.

Dau un caz extrem chiar din secolul XX. În 1905, în Franţa, statul, care umilea şi deposeda continuu Biserica catolică începând cu 1789, a hotărât să-i dea acesteia o ultimă lovitură, condiţionând păstrarea bunurilor de o subordonare cvasitotală a Bisericii faţă de autoritatea laică. Prin legea din 9 decembrie 1905 parohiile şi structurile episcopale au fost înglobate regimului asociaţiilor, fiind cu totul nesocotit şi încălcat dreptul la organizare internă proprie a cultului. Clerul francez a refuzat acest pact şi a pierdut orice recunoaştere din partea statului, pierzând inclusiv drepturile pe care le avea asupra clădirilor bisericilor, clădirilor episcopale sau ale instituţiilor de învăţământ confesional. Nu era cazul doar a unei separări între stat şi biserică, lucru poate întrucâtva de dorit în condiţiile actuale, ci de o atitudine deschis anticreştină şi de dispreţuire şi persecutare a celor ce mai cred în Dumnezeu. Statul francez de atunci a îngrădit chiar posibilitatea de a se face donaţii sau legate în

favoarea Bisericii. Cu toate acestea credincioşii au găsit posibilitate şi au sprjinit biserica lor, încât acum, după aproape o sută de ani de la acea lege, Biserica Franţei are chiar o bază materială mai dezvoltată decât în 1905.

Revin la problema secularizării averilor mănăstirilor din România atingând şi problema averilor mănăstirilor închinate. Principiul care a stat la baza acestor închinări este unul întru totul creştin şi ortodox: sprijinirea Bisericilor surori aflate sub jugul semilunii, în prima linie a luptei pentru supravieţuire spirituală. Ca popor putem să ne mângâiem cu gândul că suntem ctitori la zeci de mănăstiri din Muntele Athos şi Ţara Sfântă, iar Dumnezeu nu ne va trece cu vederea această jertfă a noastră făcută ***ca pentru Dumnezeu şi nu ca pentru oameni*** (3, 23 *Coloseni*). Este drept că în acel timp unii greci puseseră naţionalismul şi fuga după averi deasupra duhului Ortodoxiei, însă se putea găsi o modalitate elegantă de rezolvare a problemei, aşa cum au reuşit ruşii. Şi în Rusia erau numeroase mănăstiri închinate, însă statul rus nu cedase în nici un fel suveranitatea asupra întregului său teritoriu, el administrându-le fără nici un amestec al grecilor. Guvernanţii noştri de atunci, care nu aveau nici o legătură de filiaţie cu Biserica, au acţionat însă brutal, chiar şi despăgubirile propuse nefiind acordate. Nu trebuie să ne mire atunci că primul stareţ atonit care a vizitat România după 1863 a sosit abia în anul 2000, venirea sa trecând aproape neluată în seamă la noi.

ca popor putem să ne mângâiem cu gândul că suntem ctitori la zeci de mănăstiri din Muntele Athos şi Ţara Sfântă

Începuturile comunismului în România au găsit o Biserică întrucâtva mai întărită, având recunoscută prin Constituţia din 1923 calitatea de Biserică naţională şi dominantă, în pofida ingerinţelor politicului în bunul ei mers. Statul român se angaja să o sprijine financiar, însă nu-şi asuma această obligaţie ca pe o compensaţie pentru marile ei averi secularizate, nici pentru considerentul că marea parte a plătitorilor de impozite erau ortodocşi, ci, mai de grabă, ca un act de bunăvoinţă al guvernanţilor, în fapt oricând revocabil. Teritorii ce s-au unit cu patria-mamă la 1918, precum Bucovina, veneau mult mai întărite din punct de vedere a situaţiei materiale a Bisericii decât restul ţării. Astfel, Fondul Bisericesc Bucovina, recunoscut şi prin legile României Mari, totaliza peste 200.000 de hectare de pădure şi arabil.

Comunismul, în pofida eforturilor fericitului întru adormire Patriarh Justinian de a salva tot ce se mai poate, a lovit în egală măsură şi Biserica. Au fost naţionalizate cea mai mare parte a bunurilor sale şi au fost dizolvate fundaţii şi asociaţii ce dispuneau de un important patrimoniu pentru realizarea obiectivelor lor sociale, misionare sau culturale.

După 1989 s-a încercat de către stat, cu foarte mare zgârcenie şi reţinere, repararea în parte a imenselor prejudicii aduse patrimoniului Bisericii. Cu toate acestea, legile fondului funciar, cu toate modificările lor, au dat mai mult impresia că urmăresc să consolideze rapturile regimului comunist, noii guvernanţi mergând pe aceleaşi principii de restrângere a proprietăţii private şi de egalitarism în sărăcie.

Astfel, Legea 18 din 1991 va pune limita restituirilor la "*până la* 5 ha în echivalent arabil pentru fiecare parohie sau schit, ori *până la* 10 ha teren agricol în echivalent arabil în cazul mănăstirilor."(art. 21) Sintagma *până la* a fost interpretată discreţionar de diverşii indivizi ajunşi prin împrejurările tulburi ale istoriei în Consiliile locale, astfel încât majoritate parohiilor au obţinut cam jumătate din suprafaţa stipulată în lege. Prevederile acestui articol 21 sunt mai aspre decât chiar secularizarea din 1863, căci prin legea de împroprietărire ce i-a urmat parohiile au primit 8,5 ha, acolo unde a fost posibil.

Abia în 1997, prin legea 169 de modificare şi completare a legii 18/1991 suprafaţa maximă ce poate fi restituită a fost majorată la 10 ha în cazul parohiilor şi filiilor şi la 50 ha în cazul mănăstirilor şi schiturilor. Se stipula totodată şi restituirea a până la 200 ha către centrul patriarhal, a până la 100 ha către centrele eparhiale şi a până în 50 ha protoieriilor. Este vorba, în mod evident, de o reglementare mai favorabilă Bisericii. Însă aceste prevederi veneau destul de târziu şi erau greu de aplicat, la şase ani de la legea 18, întrucât suprafeţele disponibile în 1991, şi care aparţinuseră unităţilor de cult, fuseseră între timp împărţite altora. Biserica s-a văzut iarăşi în situaţia de a fi posesoare a unor drepturi doar pe hârtie, de care în fapt nu putea beneficia.

Dacă legea din 1991 nu îndreptățea persoanele juridice precum parohiile, mănăstirile sau asociațiile la restituirea de suprafețe forestiere, Legea 169/1997 va permite, prin art. 42, parohiilor, schiturilor şi mănăstirilor (nu şi asociațiilor activând în cadrul Bisericii) să ceară restituirea a maximum 30 ha de pădure. A fost un nou gest demagogic, întrucât o singură propoziție, prevederea din articolul 41(4), transformă totul într-o promisiune vagă: "Punerea în posesie ... se va face numai după stabilirea regimului silvic al acestora."

În ianuarie 2000 celebra deja Lege Lupu va constata aceeaşi realitate, nici un hectar de pădure nefiind restituit. Şi acum punerea în aplicare a prevederilor legale era condiționată de "crearea în teritoriu a structurilor de control şi aplicare a regimului silvic" şi de "promulgarea legilor privind contravențiile silvice, regimul silvic şi administrarea fondului forestier proprietate privată şi de stat, precum şi statutul personalului silvic."(art. 35 al. 1) Retrocedarea terenurilor forestiere era astfel amânată pe termen nelimitat, ținând cont de multitudinea de acte normative ce se cereau adoptate şi de ritmul lent în care se nasc legile la noi. În acest timp ocoalele silvice vor avea eventual vreme să defrişeze toate suprafețele care sunt solicitate de proprietari.

Dincolo de acest aspect, ce mai prevede Legea Lupu privitor la bunurile Bisericii? Ea permite, ca şi precedenta lege 169/1997, dobândirea de către centrele eparhiale, parohiile, schiturile şi mănăstirile constituite până la data intrării în vigoare a acestei legi a până la 30 ha pădure din fondul bisericesc al cultului de care aparțin. Aceste suprafețe nu vor putea depăşi, cumulat, suprafața avută în proprietate de fondul bisericesc în județul respectiv. Ne întâlnim cu un nou element care pare mai degrabă a avea doar rol de piatră de poticnire şi de a spori ambiguitatea. Este vorba de sintagma "fond bisericesc", ce poate fi interpretată eventual ca o referire la cazul interbelic al Fondului Bisericesc din Bucovina, oricum sintagma nefiind în vreun fel explicată nici în lege, nici în normele ei de aplicare.

Nici în ceea ce priveşte terenurile arabile, unde legea Lupu menține plafoanele maxime de restituire din legea 169/1997, nu s-a pus în aplicare legea. Deşi în principal mănăstirile au făcut demersurile necesare, punerea în posesie pentru restul suprafețelor până la 50 ha nu s-a făcut, aplicarea legii fiind blocată de chiar forurile abilitate să o aducă la îndeplinire, prefecturile, fără a exista o prevedere legală în acest sens. Să se aştepte apropierea viitoarelor alegeri pentru a transforma o restituire firească într-un gest electoral?

Legea 1/2000 va menționa pentru prima dată posibilitatea obținerii unor despăgubiri, inclusiv de către cultele religioase, pentru terenurile care, din diverse motive, nu pot fi restituite. (art.3 al. 4) Şi acest gest reparator este, deocamdată, doar o bucată de hârtie.

Despre posibilitatea obținerii unor despăgubiri va face referire şi Ordonanța de Urgență 102/2001 de modificare şi completare a Legii 1/2000, ultimul act normativ emis în materia fondului funciar. O altă noutate, dar tot cu un aer oarecum tardiv, este posibilitatea pentru unitățile de cult nou înființate, de a li se *constitui* drept de proprietate asupra unor suprafețe agricole din terenurile disponibile ale consiliului local (art 23 al 1). Şi tot ca un act de bunăvoință a statului este prevederea că în localitățile în care rămân suprafețe agricole consiliile locale pot atribui în folosință loturi de până la 5 ha slujitorilor cultelor religioase legal recunoscute, cu condiția să domicilieze şi să profeseze în localitatea respectivă şi să nu aibă în proprietate alte terenuri agricole.

Aceasta este situația regimului juridic al fondului funciar la 11 ani de la Revoluție. După 50 de ani de comunism Biserica riscă să piardă, datorită relei voințe a diverşilor guvernanți ce s-au perindat, mai bine de jumătate din pământul deținut în 1948 (pământ care, la rândul lui, nu era decât o fărâmă din cel deținut la 1863). Doar câteva exemple sunt grăitoare. Fondul bisericesc al Bucovinei, persoană juridică de drept public, avea în proprietate în perioada interbelică peste 200.000 de hectare de pădure şi arabil, iar aşezăminte precum Eforia spitalelor civile, Aşezământul Nifon Mitropolitul sau chiar Mănăstirea Cernica aveau sute şi mii de hectare de pământ scăpate de furia diverselor secularizări sau reforme agrare.

După 50 de ani de comunism Biserica riscă să piardă, datorită relei voințe a diverşilor guvernanți ce s-au perindat, mai bine de jumătate din pământul deținut în 1948 (pământ care, la rândul lui, nu era decât o fărâmă din cel deținut la 1863)

Dar mai sunt două categorii de imobile aparținând Bisericii al căror regim nu a fost stabilit de legislația de până acum. Este vorba de clădirile naționalizate aparținând parohiilor, mănăstirilor sau centrelor eparhiale, dar şi de imensele averi ale asociațiilor şi fundațiilor patronate de către Biserică.

Este vorba de clădiri aflate în centrul Bucureştiului sau al altor mari oraşe, clădiri monumente istorice de o deosebită valoare culturală, dar şi financiară. Este vorba şi de imense averi funciare ale căror venituri serveau la realizarea scopurilor culturale, umanitare sau educative ale respectivelor asociaţii. S-a încercat, la un moment dat, reglementarea situaţiei acestor imobile care au aparţinut cultelor, însă legea care a rezultat a fost în acelaţi duh restrictiv faţă de biserică. Ordonanţa de Urgenţă nr. 94/2000 a prevăzut restituirea a maximum zece imobile către fiecare centru eparhial, un număr infim raportat la drepturile şi la amploarea acţiunii sociale a Bisericii. Oricum această ordonanţă nu a fost aplicată, în prezent fiind suspendată. După cum anunţă şi articolul 8(2) din legea nr. 10/2001 de restituire a unor imobile preluate abuziv de stat, pentru restituirea imobilelor aparţinând cultelor religioase se va adopta o lege specială. Până atunci Biserica rămâne în situaţia de a primi ea notificări prin care i se revendică imobile în baza Legii 10/2001, în timp ce proprietăţile ei se află în continuare pe mâini străine.

Tocmai de aceea aşteptările Bisericii de la viitoarea lege de restituire sunt foarte mari, pe măsura vexaţiunilor la care Biserica a fost supusă. Ce se mai poate salva, ce se mai poate repara? Se vor consfinţi oare vechile nedreptăţi? Nu cred că trebuie să rămânem în pasivitate şi să aşteptăm resemnaţi verdictul guvernanţilor, ci să arătăm drepturile şi dreptatea Bisericii.

GÂLCEAVA CIVILIZAȚIEI CU BISERICA

unde se va vedea că rostul Bisericii este să lumineze calea civilizației; calea către Hristos

Poate omenirea să-şi continue drumul prin istorie fără lumina călăuzitoare a Bisericii? Civilizația contemporană se străduieşte să demonstreze că se poate clădi singură pe temelii pragmatice, materialiste. Această civilizație, orbită de îngâmfarea dată de un materialism anacronic aruncă în uitare miracolul fundamental ce-i stă la bază, existența. Istoria şi civilizațiile există doar datorită miracolului Divin al genezei. Tot timpul ce s-a scurs nu poate sta decât sub semnul Dumnezeirii Creatoare, iar materia, atât de prețuită contemporaneității, este doar o formă neînsemnată a creației. Materialismul, falsul zeu al civilizațiilor, nu este decât o naivitate. O naivitate demonică care se căzneşte să dărâme esențele spirituale ale omenirii.

statul materialist

Statul materialist, stăpânit de apologia politicii economice şi de dogmatismul social îşi dovedeşte propriile neajunsuri. Politicile sale economice sunt discursive, se poticnesc în strădania de a evolua iar evoluțiile sunt simple urme ale timpului. Statul materialist este forma de guvernare a civilizației contemporane. Pentru a-şi dovedi existența acest stat recurge la raționalism, pe când Biserica nu cercetează rațional adevărul ci îl propăvăduieşte, pentru că îl posedă, prin revelație, în puritatea sa originară. Orice formă a raționalismului respinge sentimentul şi revelația. Este simplu de înțeles că civilizația contemporană respinge Biserica. Apariția protestantismului, prin forma sa rațional – materială, a fost primul semn de declin al civilizației, însă continuitatea Bisericilor Apostolice, purtând revelația ca atribut esențial, indică continuarea lucrării lui Dumnezeu printre oameni. Timpul este un spectator tăcut la marele conflict dintre civilizația iubitoare de materie şi Biserică, păstrătoarea revelației.

Omenirea nu trebuie să-şi continue drumul prin istorie fără lumina călăuzitoare a Bisericii!

Stat şi Biserică

„ ...şi va ieşi din temnița lui ca să înşele neamurile
care sunt în cele patru colțuri ale pământului"
Apocalipsa 20.8

Statul materialist este cea mai amară dintre toate rătăcirile contemporane. Lovit de imaginea unei societăți în permanente metamorfoze şi cu o mulțime de elemente alergând haotic, Toffler a preconizat un viitor demonic, şocant. Văzut prin prisma societății, viitorul este uşor de întregit dacă la prezent adăugam din belşug politică tiranică, demagogică (elemente ale democrației, după Aristotel) şi esențele unui stat materialist. Poate exista o alternativă izvorâtă dintr-o simbioză ideală între stat şi Biserică? Poate exista stat în afara materiei?

Întotdeauna a existat între stat şi Biserică o prăpastie generată de centrul de proiectare al fiecăreia. Statul şi Biserica sunt ca materia şi spiritul, contradictorii aparent, însă complementare pe fondul natural al unei civilizații normale. Depinde doar de omenire dacă va avea sau nu parte de o civilizație normală.

Dumnezeu a creat tot ceea ce este materie, dându-i volum, densitate şi greutate, omului i-a insuflat în plus un suflet, pentru a-l diferi. Omul a creat civilizații şi politică, dar nu a putut să le ofere şi spiritul. Manipulându-şi civilizațiile, umanitatea a uitat cu totul lipsa spiritului din ele şi, odată cu scrierea istoriei, golul a fost umplut de un fals duh, demonic. Rezultatul este o civilizație pătată, anormală şi pasionată doar de viteza trecerii prin istorie. Întoarcerea civilizației la normal depinde doar de agilitatea cu care lumea va putea extirpa duhul demonic care se ascunde acum sub chipul statului material.

Statul ideal se află sub semnul spiritualității. Statul este un produs al națiunii şi nu un postfenomen al ei, iar originea neamurilor este, indiscutabil, divină. Astfel, statul ideal primeşte două atribute definitorii: naționalismul sănătos şi creştinismul fundamentat pe revelația adevărului. Biserica are, în acest stat, o existență bine definită şi scopul ei de a lumina calea civilizației poate fi fructificat în întregime. Primul pas către statul ideal este unul înapoi, este vorba despre întoarcerea la valorile primordiale ale civilizației de dinaintea adulării zeilor materiali. Timpul poate fi reversibil prin prisma organizării.

Statul născut din fundamentul național – creştin nu urmăreşte o întoarcere a bisericii către lume, căci scopul ei nu este de a implementa un nou cult, al omului. Biserica poate doar să călăuzească civilizația prin propăvăduirea sentimentelor creştine. Chiar şi pe terenul unui astfel de stat Biserica îşi are locul ei bine definit în structurile umane, colaborează, dar se situează pe un tărâm care nu poate fi pervertit unor nevoi sociale. Prin inerția liberului arbitru, Dumnezeu nu este responsabil de ceea ce se întâmplă în lume. Biserica, ca păstrătoare a revelației adevărului, poate arăta o cale şi nu a o impune, întrucât spiritualitatea ar fi astfel mutilată cu chip de materie.

Gâlceava civilizației contemporane cu Biserica nu poate înceta decât prin victoria Bisericii. Încă de la naşterea Mântuitorului, prin lume s-au perindat o sumedenie de civilizații, însă Biserica Lui a rămas ca mărturie a prezenței lui Dumnezeu în lume.

ECUMENISMUL, PRO SAU CONTRA?

în care se arată că ortodocşii mărturisesc credinţa în Biserica lui Hristos ca Una, Sfântă, Sobornicească şi Apostolească şi nu în S.R.L. –ul Consiliul Ecumenic al Bisericilor – "asociaţie frăţească de biserici"

Secolul XX va rămâne în istoria creştinismului marcat prin apariţia mişcării ecumenice şi a unei noi ideologii care a devenit preocuparea şi modul de gândire a multor teologi din toate confesiunile creştine. Pentru foarte mulţi oameni, Ecumenismul a însemnat o punte pentru apropierea credincioşilor din diferite confesiuni, spre reconciliere şi unitate. Bisericile Ortodoxe locale s-au angajat în această mişcare la început mai distanţat, dar mai târziu, unele au devenit dintre cele mai active membre ale Consiliului Ecumenic al Bisericilor (CEB).

Astăzi, aflându-ne la începutul primului deceniu al secolului XXI, noi asistam totuşi la o criză în ecumenismul contemporan, criză care are mai multe motive - subiective şi obiective. Bisericile Ortodoxe locale care, după cum am menţionat, la început au fost foarte active în promovarea ideologiei ecumeniste, astăzi deja manifestă atitudine cu totul diferită faţă de cum era ea în urmă cu 15-20 de ani.

Din momentul în care unele Biserici rămân fidele ideilor şi scopurilor mişcării ecumenice, altele deja au părăsit-o, considerând că participarea ortodocşilor la această mişcare este incompatibilă cu învăţătura Evanghelică a Sfinţilor Părinţi.

Şi de aceea noi, teologii care ne formăm acum, suntem obligaţi să fim foarte bine informaţi şi orientaţi, pentru că de noi depinde viitorul Bisericii noastre. Orice pas dogmatic eronat făcut de noi poate fi dezastruos pentru Biserică şi pentru sufletele noastre. În această lucrare, nu ne-am propus să facem analiza istorică cum şi când a apărut şi s-a dezvoltat mişcarea ecumenica şi cum s-a concretizat în Organizaţia Consiliului Ecumenic al Bisericilor, pentru că aceste informaţii sunt uşor de găsit în publicaţii teologice apărute recent. Dorinţa noastră este în schimb să arătăm care sunt scopurile acestei mişcări, care sunt metodele şi mijloacele folosite pentru atingerea scopurilor ei; în general ce înseamnă ecumenismul în sensul modern al acestui cuvânt şi în ce consta pozitivitatea sau negativitatea lui. Cum am observat noi, din păcate, de mai multe ori în disputele despre ecumenism, este trecută cu vederea cea mai importanta întrebare, anume: ideea în sine a ecumenismului, este adevărată sau nu. Ideologia, scopurile şi metodele acestei mişcări sunt în concordanţă cu învăţătura dogmatică, ascetico-mistică şi canonică a Bisericii Ortodoxe?

Dacă da, atunci noi suntem chiar obligaţi să participăm la ecumenism, dacă nu, atunci din contră, suntem obligaţi să-l părăsim.

Morala ortodoxă, diferenţiindu-se de cea romano-catolică, cere ca nu numai scopurile să fie curate, ci şi metodele să fie conform poruncilor lui Dumnezeu. Compromisurile religioase nu trebuie să existe la noi. Această ar însemna întrarea în spaţiul minciunii, ceea ce duce la deformarea gândirii teologice şi trădarea Ortodoxiei.

Ca să începem să discutăm la subiect, întâi de toate, trebuie să precizăm ce înseamnă "mişcarea ecumenică". În cărţile cu conţinut teologic ecumenist găsim următoarea definiţie: "Mişcarea Ecumenică în sensul pe care l-a căpătat în epoca modernă, este încercarea Confesiunilor şi Bisericilor creştine de a se cunoaşte, de a se apropia, de a se studia - direct sau prin dialog - în vederea unităţii de credinţă şi a unirii lor."(1)

Scopul ecumenismului afirmat în definiţia lui de mai sus, la prima vedere este bun şi binecuvântat; ce poate fi mai lăudabil decât revenirea la unitatea creştină a primelor veacuri, după porunca Mântuitorului "ca toţi să fie una". Dar, înainte de a ne bucura, merită să ne gândim cum şi în ce chip este posibilă această apropiere şi unire. Modurile pentru atingerea acestui scop pot fi următoarele:

-Contopirea tuturor confesiunilor, precum componentele unui aliaj;

-Sincretismul religios ca unire a tuturor confesiunilor după principiul păstrării diversităţii şi specificului fiecăreia cu o eventuală bază dogmatică (principiul minimului dogmatic);

-Al treilea fel de unire, care se propune de obicei de către teologii ortodocşi, este de a predica şi de a face

cunoscută Ortodoxia eterodocşilor, spre a-i aduce în sânul Bisericii.

Primele două feluri de unire sunt de respins din start, pentru că presupun renunţarea la adevărul evanghelic exprimat în Sfânta Scriptură şi în învăţătura Sfinţilor Părinţi care arată că adevărul este unic şi nu multiplu şi că renunţarea la "o iotă sau o cirtă" din învăţătura apostolică, înseamnă pierderea întregului Hristos.

Noi să ne oprim asupra celui de al treilea fel de unire propus adesea de noi ortodocşii, binecuvântat în sine, dar din păcate imposibil de realizat în cadrul mişcării ecumenice. Pentru că ecumenismul la ora actuală reprezintă o mişcare având un program şi o ideologie foarte bine precizată şi formulată şi care presupune tocmai primele două feluri de unire.

Ca să ne încredinţăm de aceasta, este suficient să citim definiţia Consiliului Ecumenic al Bisericilor. La cea de a treia Adunare Generală a CEB, care a avut loc în decembrie 1961 la New-Delhi, a fost adoptată următoarea definiţie, constituind articolul II al Constituţiei CEB: *"Consiliul Ecumenic al Bisericilor este o asociaţie frăţească de Biserici, care mărturisesc pe Domnul Iisus Hristos ca Dumnezeu şi Mântuitor după Scriptură şi se străduiesc să răspundă împreună la chemarea lor comună, spre slava unui singur Dumnezeu: Tatăl, Fiul şi Duhul Sfânt."(2)*

Deci din această definiţie se vede clar că toate confesiunile şi grupările eretice, din start sunt recunoscute drept Biserici: "Consiliul Ecumenic al *Bisericilor* este o asociaţie *frăţească* de *Biserici* (...)". Despre care misiune şi predică a Ortodoxiei se poate vorbi, dacă abia devenind membri ai CEB, noi deja i-am recunoscut pe eretici ca părtaşi ai harului Sfântului Duh pogorât la Cincizecime şi mădulare ale trupului lui Hristos.

La 3 Septembrie 1967, un ecumenist englez, Michael Moore, adjunct al secretarului general al CEB pentru relaţii externe cu Biserica Anglicană, la întrebarea: "Cum înţelege unitatea Bisericii?", a răspuns aşa: "ea este unitară ca Biserică nevăzută". La altă întrebare: "Cine face parte din această Biserică nevăzută?", a urmat răspunsul: "Toţi creştinii". Adică, în adevărata Biserică a lui Hristos sunt incluse toate denominaţiunile, grupările şi sectele, care în trecutul nu prea îndepărtat au fost anatematizate de Biserica Ortodoxă din pricina devierilor lor eretice de la adevărul lui Hristos. Michael Moore transferă eronat calităţile Bisericii cereşti biruitoare, nevăzută nouă, asupra Bisericii pământeşti, luptătoare, care este văzută, incluzând în Biserica pământească, numită de el "invizibilă", pe toţi ereticii, cu numele comun de "creştini".

Ar fi fost oare cu putinţă în vremea Sfinţilor Părinţi, ca ereticii să se întreţină "de la egal la egal" cu creştinii ortodocşi şi să caute o oarecare "unitate" a Bisericii prin intermediul unor hotărâri şi acorduri de compromis? Sfinţii Părinţi nu îngăduiau grupărilor eretice să se numească "biserici", dar mai ales egale ca valoare cu Biserica Ortodoxă!

Astfel pentru noi este clar că nici o convertire la Ortodoxie nu este cu putinţă în cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor, pentru că ecumenismul promovează o eclesiologie cu totul diferită faţă de cea Ortodoxă exprimată în Sfânta Scriptură şi învăţătura Sfinţilor Părinţi. Conform ideologiei ecumeniste, ca să îndeplineşti condiţiile de a fi Biserica cea adevărată a lui Hristos, nu e nevoie nici de succesiunea apostolică, nici de succesiunea în adevăr şi sfinţenie, nici de împărtăşirea cu Hristosul euharistic cel adevărat, ci doar să mărturiseşti "pe Domnul Iisus Hristos ca Dumnezeu şi Mântuitor (...) şi să te străduieşti să răspunzi la chemarea comună spre slava unui singur Dumnezeu: Tatăl, Fiul şi Duhul Sfânt"(3)

Pentru noi, creştinii ortodocşi, această definiţie a CEB care expune condiţii pentru a deveni membru al acestei organizaţii şi care exprimă toată eclesiologia ecumenistă şi baza de unire, nu poate fi acceptată, întrucât:

presupune existenţa şi lucrarea harului Sfântului Duh sfinţitor şi mântuitor şi în afara Bisericii celei Una, Sfântă, Sobornicească şi Apostolească.

În acest temei al CEB se aminteşte oarecum timid şi doar spre sfârşit de credinţa în treimea Dumnezeirii, fără a se defini cum anume trebuie să crezi în Dumnezeul Cel Unul în Trei Ipostasuri şi fără o legătură reciprocă directă cu credinţa în Domnul Iisus Hristos ca al doilea ipostas întrupat al lui Dumnezeu.

După eforturi atât de mari depuse pentru precizarea şi dezvăluirea credinţei ortodoxe în Sfânta Treime, eforturi îndreptate împotriva tuturor ereziilor antitrinitare şi histologice, ar fi trebuit să mărturisim învăţătura Bisericii lui Hristos despre Sfânta Treime în mod clar, îndrăzneţ şi inspirat şi nu atât de confuz, plat şi anemic.

Acest temei nu contestă ereziile antitrinitarilor, nestorienilor, apolinarienilor, subordinaţioniştilor, monofiziţilor etc. şi, fiind formulat vag şi confuz, el poate fi contrasemnat oricând de toţi discipolii contemporani ai acestor erezii vechi.

Ne dăm seama foarte clar că acest principiu "triadologic" este formulat special într-atât de confuz şi vag, pentru a deveni o punte de legătură între adevăr şi minciună. De altfel, Philippe Potter, secretarul general al CEB, a declarat că pentru a fi admise în calitate de membri ai CEB, nu se cere "bisericilor" decât să accepte "baza" respectivă; alte condiţii în acest sens nu se vor pune.

Şi de aceea, nici nu este de mirat că după zeci de ani de existenţa a CEB, nu s-a ajuns la nici un progres în ceea ce priveşte întoarcerea eterodocşilor spre creştinismul autentic, spre gândirea Sfinţilor Părinţi, spre Biserica mamă. Ci din contră, noi asistăm la mai multă desacralizare şi chiar profanare a celor sfinte în gândirea teologilor ecumenişti. Fără călăuzirea după Sfânta Tradiţie a Bisericii Ortodoxe şi după învăţătura Sfinţilor Părinţi, teologhisirea poate să ne ducă la aberaţiile scolasticismului apusean şi la hula împotriva lui Dumnezeu. De aceea este foarte de înţeles regretul Î.P.S. Mitropolit Ioannis Zizioulas al Pergamului care spune: "*Adunarea nu a oferit spaţiul pentru dezbateri teologice. Teologia şi morala, gândirea şi raţiunea sunt încă separate de viziunea ecumeniştilor (...) În curând în CEB nimeni nu se va mai interesa de teologie (...). Duhul Sfânt pentru ecumenism este o temă, nicidecum o persoană a Sfintei Treimi de aceeaşi fiinţă cu Tatăl şi cu Fiul (...). Dogma Sfintei Treimi este vitală pentru Biserică şi pentru fiecare creştin în parte.*" (4)

Din păcate, această ideologie neomodernistă care nu mai vede graniţele canonice ale Bisericii adevărate şi nu poate da nici o importanţă pentru mântuire faptului de a fi sau nu aderent al confesiunii creştin ortodoxe - singura mântuitoare - această ideologie aşadar a pătruns şi în minţile mai multor teologi ortodocşi. Faptul e dovedit de aceea că la conferinţele ecumeniste, mai degrabă protestanţii reuşesc să facă propagandă şi misiune printre ortodocşi, decât ortodocşii printre protestanţi.

Iată câteva citate: "Se pune întrebarea - Ce sunt celelalte confesiuni creştine (afară de cea ortodoxă, n.n.) (...) Socotim că ele sunt *Biserici nedeplineunele mai aproape de deplinătate, altele mai depărtate.*" (5) Sau încă: "Oare putem noi spune că imediat dincolo de graniţele canonice ale jurisdicţiilor ortodoxe, începe pustia lipsită de har? Sau putem noi nega oarecari prezenţe harice care au izvorul lor tocmai într-una, Sfântă, Sobornicească şi Apostolească Biserică? - deşi ceva mai slab, dar totuşi hrănesc comunităţi religioase aflate în afara Ortodoxiei". (6) "(...) Există încă foarte mulţi ortodocşi, mai cu seamă printre cei ce au doar o brumă de cultură teologică, ce califică de-a valma drept eretici pe protestanţi, pe catolici, şi chiar pe ortodocşii precalcedonieni." (7)

Oare cum putem comenta citatele de mai sus? Cred că merită să ne felicităm unii pe alţii că în sfârşit s-a descoperit învăţătura ortodoxă adevărată de eclesiologie şi soteriologie pe care pare-se că n-au cunoscut-o Părinţii şi Apostolii lui Hristos, ostenindu-se vasăzică în zadar atât de mult, ba chiar au fost prigoniţi şi omorâţi în lupta lor contra ereziilor. Şi de acum cu îndrăzneală şi mândrie, putem să ne adresăm tuturor pe care i-au anatematizat Sfinţii Părinţi, spunându-le: "Dragi eretici, dumneavoastră sunteţi ai noştri, deşi n-aţi ştiut şi nici n-aţi vrut aceasta. N-aţi reuşit să fugiţi de la noi. Tot ceea ce aveţi bun vi se dă de la noi, că având noi ortodocşii plinătatea harului, mai scapă şi către voi câte o luminiţă sau bucăţică de har."

Faptul că Biserica Ortodoxă, care singură îndeplineşte condiţiile de Una, Sfântă, Sobornicească şi Apostolească, este o singură Împărăţie a harului lui Dumnezeu pe pământ, locul unde permanent este prezent şi lucrează Dumnezeul Cel în trei ipostasuri, trupul mistic al lui Hristos Mântuitorul şi că în afara Bisericii nu există mântuire, au spus-o toţi Sfinţii Părinţi. Noi putem doar să repetăm ceea ce avem descoperit în Sfânta Scriptură şi Sfânta Tradiţie şi în ceea ce dintotdeauna credea Sfânta Biserică.

Sfântul Ciprian al Cartaginei spune: "În afara Bisericii nu există mântuire: casa lui Dumnezeu este una singură şi e cu neputinţă să se mântuiască cineva în altă parte decât în Biserică (...). Oricine se depărtează de Biserică, devine străin de testamentul Bisericii. Cel care strică pacea şi unitatea în Hristos, lucrează împotriva lui Hristos."

Sfântul Irineu de Lungdunum: "Unde este Biserica, acolo este şi Duhul Sfânt. De aceea cei care nu au părtăşie cu ea, nu au parte nici de trupul lui Hristos, din care izvorăşte apa vieţii."

Fericitul Augustin: "Mântuirea ni se dă prin Biserică, iar cei care sunt în afara Bisericii, ei nu vor primi viaţa veşnică."

Sfântul Chiril al Ierusalimului: "Mărturisirea credinţei ne învaţă despre Una, Sfântă, Sobornicească şi Apostolească Biserică, pentru ca să te păzeşti de stricăciunea adunărilor eretice şi să fii totdeauna în Sfânta Sobornicească Biserică."

Este foarte greu de înţeles ce înseamnă "biserici nedepline" (aşa cum se exprimă Părintele Stăniloae) precum şi existenţa harului înjumătăţit, îndoit sau împătrit. Dacă în grupările eretice eterodoxe lucrează

harul sfinţitor şi mântuitor, înseamnă că ele sunt înăuntrul Bisericii celei Una, înseamnă că de fapt sunt ortodoxe în sensul deplin al acestui cuvânt. Atunci Sfinţii Părinţi ai Bisericii Ortodoxe, care au condamnat şi au anatematizat ereziile şi pe ereziarhii lor, ar trebui să fie socotiţi ca nişte răufăcători şi călcători ai celor mai mari porunci ale lui Dumnezeu: "ca toţi să fie una" şi "să vă iubiţi unul pe altul, precum Eu v-am iubit pe voi" - porunci preluate strâmb şi scoase din contextul lor real mistico-dogmatic de către ecumenişti. Atunci ar trebui să scoatem din uzul Bisericesc ca pe ceva învechit şi lipsit de sens şi Dogmatica şi Dreptul Canonic şi Patrologia şi să excludem din Sfânta Scriptură Epistolele Sfântului Evanghelist Ioan, ale Apostolului Iuda şi în general să facem o cenzură radicală a Evangheliei.

Această teologie nouă care învaţă că în afara Bisericii Celei Una, harul Sfântul Duh sfinţitor şi mântuitor, nu încetează să lucreze, ci doar îşi micşorează lucrarea, pe măsura depărtării de "sursa" ortodoxă, a fost elaborată şi pusă în circulaţie de biserica Romano - Catolică la Conciliul II Vatican (vezi schema finală De Ecclesiis Orientalibus Catholicis) cu scopul de a absorbi şi de a înghiţi Biserica Ortodoxă.

Această eclesiologie nouă, n-are nimic comun cu cea Ortodoxă, exprimată de Sfinţii Părinţi şi confirmată de Sinoadele Ecumenice. Aici (în viziunea ecumeniştilor, atunci când ei iau în discuţie "micşorarea" harului, pe măsura depărtării de "sursa" ortodoxă), harul nu este privit în sensul ortodox, ca pe o comuniune nemijlocită cu Dumnezeu, prin participarea noastră la energiile Lui necreate, ci ca pe ceva separat de Dumnezeul Cel Viu. Neoplatonismul lui Plotin a contribuit mult la elaborarea acestei teorii care privea lumea ca pe nişte lumini, emanate de divinitate şi care slăbesc cu cât se depărtează de izvorul lor; cel mai depărtat punct în care ajung aceste emanaţii luminoase ar fi, conform lui Plotin, cosmosul material.

Cea mai mare greşeală a acestei teorii, constă în faptul că Biserica nu este privită ca un organism integral şi viu, ca trupul mistic al lui Hristos Mântuitorul. Un mădular tăiat şi separat de organism, încetează să mai fie un ţesut viu, el imediat moare şi începe să putrezească. Apropierea mortului de cel viu, nu-l face şi pe mort viu, nici măcar pe jumătate. O asemănare aparentă a unor grupări eterodoxe cu Biserica Ortodoxă, nu poate să facă din ele al doilea trup al Mântuitorului Hristos. Fericitul Augustin spune: "În afară Bisericii Celei Una, poţi să ai orice, afară de mântuire. În afara graniţelor Bisericii poţi să ai trepte ierarhice, "tainele", Aliluia şi Amin, Evanghelie, credinţă şi să mărturiseşti pe Dumnezeu Cel în trei ipostasuri, dar mântuirea poţi s-o găseşti exclusiv în Biserica Ortodoxă Sobornicească."

Harul divin este unit cu esenţa lui Dumnezeu neîmpărţit, nedespărţit şi neamestecat. Harul este etern şi absolut, ca şi Însuşi Dumnezeu. Între esenţa lui Dumnezeu şi har, nu există nici o distanţă, nici fizică, nici geografică sau de alt fel. Şi de aceea, învăţătura despre harul micşorat sau despre fragmentele de har, ar avea aşadar drept consecinţă micşorarea Dumnezeului Însuşi, în însăşi esenţa Sa. Conform învăţăturii Sfântului Grigorie Palama, trebuie făcută distincţie între esenţa divină şi energiile necreate divine care nu sunt totuna cu esenţa, însă sunt într-o strânsă legătură cu esenţa Dumnezeirii, sunt nedespărţite de această. Dumnezeu lucrează în lume prin energiile Sale necreate şi atunci înţelegem cât de periculoasă este pentru Ortodoxie promovarea teoriei despre existenţa unor "fragmente" de har într-o anume biserică - această însemnând că în acea biserică este manifestă prin harul deţinut astfel, numai o parte din Dumnezeire.

Dar gândirea ortodocşilor ecumenişti nu se mărgineşte la recunoaşterea existenţei harului micşorat la eterodocşi, ci ei se grăbesc să recunoască chiar şi plinătatea harului sfinţitor şi mântuitor la eretici. De foarte multe ori poţi să auzi întrebarea: "poate opri Ortodoxia Duhul lui Dumnezeu să sufle unde vrea, adică şi dincolo de graniţele ţărilor de tradiţie ortodoxă?" Să analizăm pe puncte această afirmaţie.

Întâi de toate, graniţele canonice ale Bisericii Ortodoxe şi lucrarea Duhului Sfânt în Ea, nu sunt condiţionate de frontierele politico-administrative ale ţărilor cu populaţie majoritar ortodoxă; ci Biserica Ortodoxă este pretutindeni unde se păstrează Dreapta Credinţă şi comuniunea euharistică.

Ortodoxia nu este doar "tradiţie" ci un singur adevăr revelat omenirii de către Dumnezeu. Şi erezia nu este o altă "tradiţie"- cu nuanţă de moştenire culturală, cum spun ecumenişti că e suficient pentru mântuire să mori în tradiţia strămoşească în care au murit şi înaintaşii tăi - ci cu totul o altă credinţă, produsul patimilor omeneşti şi inspirată de primul teomah din lume, satana. Mântuitorul Hristos a întemeiat o singură Biserică şi a fi creştin înseamnă a trăi în Ea.

Când toţi Sfinţii Părinţi spun că harul Sfântului Duh lucrează exclusiv în Biserica Ortodoxă, această nu înseamnă că noi oamenii impunem condiţii Sfântului Duh, unde să lucreze şi unde nu, ci din contră, această este condiţia impusă nouă, oamenilor de către Dumnezeu, *unde* şi *cum* putem participa la energiile Lui necreate. Astfel, nouă ni se arată calea către Cer, pe

unde trece ea, vorbind figurat, limanul mântuirii. Afirmația că Sfântul Duh suflă unde vrea, indiferent de ești ortodox, schismatic sau eretic, tocmai aceasta este o mare îndrăzneală, chiar și hulă, pentru că încearcă să subordoneze în fapt, lucrarea harului, voinței omului. Nu se mai caută adevărata casă a lui Dumnezeu, ci este suficient să crezi în persoana lui Hristos și după aceea poți să stai liniștit, că Duhul suflă unde vrea, așa că poate ajunge și la tine, indiferent de ești ortodox sau eretic. Aici se uită că Sfântul Duh nu suflă aiurea, spontan și irațional, precum vântul, ci El este *Persoană divină, rațională*. E adevărat că noi nu înțelegem rațiunile lui Dumnezeu și nici putem pricepe judecățile Lui, dar a spune că Duhul Sfânt Dumnezeu este prezent și altundeva decât în casa Sa, adică în Biserică este una din cele mai mari erezii pe care le-a auzit creștinătatea. În plus, ecumeniștii ne-ar putea contrazice cu următorul citat evanghelic: "În casa Tatălui Meu sunt multe locașuri". Dar să bage de seamă cei rătăciți care folosesc acest citat biblic scos din context, că este întâi de toate vorba aici despre "*CASA* TATĂLUI MEU", adică despre BISERICĂ și nu despre capiștile satanei, căci ce părtășie are Dumnezeu cu veliar? De ce numesc Sfinții Părinți "capiști" locașurile de rugăciune ale eterodocșilor? Pentru același motiv pentru care și dumnezeiescul David spune "Dumnezeii neamurilor sunt draci."(Ps. 95.5).

Iată o altă întrebare care ar putea fi ridicată de ecumeniști: "Oare ajung granițele confesionale până la cer?"(9) Răspunsul oricărui credincios ortodox fidel credinței sale este că tocmai dogmele reprezintă ziduri de apărare ale Bisericii, ziduri care asigură garanția ajungerii în Cer a sufletelor tuturor acelor credincioși care rămân în interiorul acestor ziduri. Dogmele sunt "din cer" și nu produsul unei rațiuni umane, niște fapte inventate - așa cum se întâmplă în Biserica romano-catolică unde "se fabrică" dogme; în Ortodoxie, dogmele sunt revelate de la Duhul Sfânt și formulate cu cuvinte omenești, pentru înțelesul credincioșilor, tocmai pentru a le garanta ajungerea "până la Cer". Ce dovadă mai clară avem decât formularea dumnezeieștilor Părinți ai Sinoadelor Ecumenice: "Părutu-sa Duhului Sfânt și nouă"?

Acei care au adresat întrebările citate mai sus, deși poate au pretenția că sunt teologi ortodocși versați, se pare că n-au înțeles nimic nici măcar din axiomele teologiei ortodoxe, nedând nici o importanță adevăratei Biserici a lui Hristos pentru mântuirea noastră și crezând că harul Sfântului Duh sfințitor și mântuitor suflă și dincolo de granițele canonice ale Bisericii Ortodoxe, ba chiar înseși aceste granițe ar fi lipsite de obiectivitate și absurde.

Dreptul canonic bisericesc ne spune: "(...) la eretici, unde nu este biserică, e cu neputință a primi iertarea păcatelor." Și prin urmare, "apărătorii ereticilor sunt datori sau să schimbe întrebarea (dacă lucrează sau nu Sfântul Duh în tainele săvârșite de eretici sau schismatici - n.n), sau să apere adevărul, dar nu cumva să le atribuie și biserică acelora despre care susțin că au Botez (...). Fiindcă nu poate fi valid în parte; dacă a putut să boteze, a putut să dea și pe Duhul Sfânt; de n-a putut, din cauză că este în afară de Biserică, n-are pe Duhul Sfânt și nu poate boteza pe cel ce vine, deoarece botezul este unul, și unul este Duhul Sfânt și Una Biserica întemeiată de Hristos Domul nostru (...)"- Canonul I, Sin. Cartagina, ținut pe timpul Sfântul Ciprian al Cartaginei, 256. (10).

Crezul ortodocșilor din mișcarea ecumenică despre Biserică și lucrarea Sfântul Duh în ea, n-are nimic comun cu cel al Sfinților Părinți exprimat în canonul citat mai sus, în schimb parcă repetă cuvânt cu cuvânt pe cel al fostului secretar general al Consiliului Ecumenic al Bisericilor, Filipp Potter, care în ajunul celei de-a 5-a Adunări de la Nairobi scria: "În sensul comunității ecumenice, fiecare Biserică are puterea catolică și universală deplină și mărturisește una și aceeași credință apostolică. Fiecare din aceste Biserici, reciproc legate printr-un singur botez și o singură euharistie, recunoaște ierarhiile celorlalte"(11)

Ca să pătrundem și mai bine în esența ecumenismului, trebuie să vedem ce mijloace și metode ni se propun a accepta de dragul unirii cu eterodocșii. Pe lângă CEB, de ani de zile funcționează Comisia Credință și Organizare, în cadrul căreia se caută și se elaborează "minimul dogmatic" sau mai bine zis "minimul comun", în baza căreia se va putea purcede la unire.

Ce reprezintă dar acest minimum dogmatic? Potrivit expresiei lui A. Vedernikov, este "o diminuare a credinței, o reducere a plenitudinii ei, înfățișată în Ortodoxie, până la nivelul unui oarecare unitarism și modernism". Cu alte cuvinte, ni se propune o denaturare a credinței, interzisă de Sinoadele Ecumenice și condamnată de Sfinții Părinți, știrbirea integrității confesionale a unicii Biserici Sfinte Sobornicești și Apostolicești și rezumarea adevărurilor confesionale, obligatorii pentru creștinii ortodocși, la câteva dogme esențiale, celelalte fiind subapreciate sau chiar neglijate.(12)

Întâi de toate, această metodă de unire cu ereticii care constă în căutarea minimului dogmatic comun, nu este cea a Sfinților Părinți. Participanții la primul Sinod Ecumenic de la Nicea nu au căutat o formulă de compromis dogmatic care să împace ambele tabere și

care să conducă la o împăciuire în dauna adevărului de credință.

Pentru Sfinții Părinți, unitatea bisericească, niciodată n-a fost un scop în sine, ci țelul suprem al lor era păstrarea adevărului dogmatic ferit de orice inovație, adevăr dogmatic ce este singurul garant pentru mântuire. Întreaga activitate a Primului Sinod Ecumenic a fost tocmai spre găsirea acelor formule de diferențiere care să deosebească dogma ortodoxă de erezie. La început pentru Simbolul de Credință era propusă formula "Fiu din Dumnezeu" dar s-a aflat că și arienii sunt de acord cu ea, încât "toate sunt de la Dumnezeu" (2 Corinteni 5.18). Altă formulă "Fiu este Dumnezeu" iarăși era acceptată de arieni care spuneau că Fiu a devenit Dumnezeu. După aceea de către ortodocși s-a propus formula "în Tatăl, Fiul se sălășluiește" și iarăși arienii au interpretat această ca referitor la zidire, căci "în El trăim și ne mișcăm și suntem"(Fapte 17.28). S-a mai propus "Logosul ca adevărata putere a lui Dumnezeu" dar în Sfânta Scriptură și lăcustele sunt numite ca puterea sau oștirea lui Dumnezeu, deci arianul poate să mărturisească pe Fiu că este "puterea lui Dumnezeu" dar în același timp să vadă în El doar zidirea. Au mai fost propuse și alte formule de definiție a firii lui Iisus Hristos Mântuitorul dar cu toate erau de acord și arienii, interpretându-le în felul lor.

Era nevoie de termenul care să fi separat adevărul de minciună. Și atunci a fost propusă formula "deoființă cu Tatăl" ("omousios") și abia atunci arienii au votat contra. Astfel era apărat și păstrat adevărul fără care este cu neputință mântuirea noastră. Teologia înseamnă tocmai căutarea formulelor de exprimare a adevărului de credință cât mai exact. Pe când ecumenismul nu face altceva decât să caute formule cât mai acceptabile pentru toți. "Mai cedăm noi, mai cedează ei, și așa ajungem la unire"- tot mai des poți să auzi așa în jurul tău și această se numește "progres" în dialogurile ecumenice.

Istoria Bisericii Ortodoxe ne arată că toate încercările de a rezolva neînțelegerile cu ereticii, prin unele formule de compromis care cuprindeau doar ceea ce era comun la unii și la alții, de fiecare dată se terminau cu un eșec, ba chiar duceau la eresuri și schisme noi. Să ne amintim de "Henoticonul" promulgat în anul 482 de către împăratul Zenon și care a dus la prima schismă între Apus și Răsărit. Împăratul Iustinian în anul 533 promulgă o nouă formulă de credință care avea ca scop să împace pe ortodocși cu monofiziții: ca rezultat multe mii de oameni au avut de pătimit. Împăratul Heraclius și "Edictul" din 638, cunoscut sub numele de "Ecthesis" promulgat cu același scop dar care a adus Bisericii o nouă erezie - monoenergismul.

Ideologia ecumenistă insistă tot mai energic asupra abaterii de la dogme ca necesitate întru găsirea cu orice preț a unității pierdute.

În raportul prezentat la Consfătuirea din 1948 de la Moscova "Mișcarea ecumenica și Biserica Ortodoxă", Pr. prof. I. G. Coman a sesizat că la reuniunile ecumenice se subliniază frecvent precum că "în creștinism există o realitate esențială în cadrul căreia ne putem uni, și există realități secundare, care ne separă. Această realitate esențială o constituie viața, devotamentul sufletesc față de Hristos și întrajutorarea frățească. Iar realitățile secundare sunt dogmele, slujba religioasă și organizațiile bisericești." (13)

Așadar noi am arătat suficiente dovezi ca să ne convingem că mișcarea ecumenică în esența ei nu este cea care ar servi la aducerea eterodocșilor la sânul Biserici Ortodoxe. Ecumenismul considerând dogmele drept ceva secundar și lipsit de importanță încearcă tocmai crearea unei noi credințe supraconfesionale, unde Bisericii Ortodoxe în cel mai bun caz i se va permite să-și păstreze unele forme exterioare cum ar fi de exemplu arhitectura și arta bisericească dar și această doar ca simplă moștenire culturală. Acest duh de decădere morală pătrunde pe nesimțite în conștiința participanților la mișcarea ecumenică.

Să luăm aminte încă o dată la ceea ce ne spun Sfintele canoane ale Bisericii Ortodoxe celei Una: "Iar dacă cineva dintre toți, nu va păzi și nu va îmbrățișa învățăturile despre buna cinstire de Dumnezeu arătate mai sus și nu le va cinsti și propovădui așa, ci s-ar apuca să se împotrivească, să fie anatema, potrivit cu hotărârea statornicită de Sfinții și fericiții Părinți arătați mai înainte și să fie scos și căzut din rândul creștinilor. Căci noi am socotit că nu se poate adăuga sau scoate ceva din cele hotărâte mai înainte. Aceasta deloc și sub nici un cuvânt." (VI.ec.1.) (14)

Una din cele mai mari aberații la care s-a ajuns în gândirea ortodocșilor ecumeniști este rugăciunea comună cu ereticii și chiar cu păgânii și ceea ce este foarte interesant, se încearcă justificarea acestei practici chiar cu Sfânta Scriptură. Iată un citat: "Specificul moralei pusă în circulație de Hristos este iubirea care include și iubirea vrăjmașului. Dacă este așa cum pot spune că împlinesc invitația lui Hristos să-mi iubesc aproapele (care poate fi chiar dușman) atâta vreme cât nu pot accepta să mă rog împreună romano-catolicul sau cu protestantul? Precizez: una este să ne rugăm împreună, altă este să ne împărtășim din același potir.

Până aici, din nefericire, mai avem multe de împlinit. Un bun început este rugăciunea comună." (15)

Fără îndoială, autorul acestui citat se pare că n-a răsfoit niciodată Canoanele Bisericii Ortodoxe unde este foarte clar precizată interdicția de a se ruga împreună cu ereticii şi nu numai interdicția de împărtăşire comună. Ca să ne încredințăm în aceasta să citim câteva din acele canoane referitoare la subiectul nostru:

"Episcopul, presbiterul sau diaconul *numai de se va ruga* împreună cu ereticii, să se afurisească, iar de le va da voie a lucra ca unor clerici să se caterisească"- Canonul Apostolic 45 (16). Deci, acest canon precizează clar ce anume este interzis de făcut în comun cu eterodocşii - cuvintele "numai de se va ruga" nicidecum nu pot fi înțelese ca împărtăşanie din acelaşi potir.

"Dacă vreun cleric sau laic va întra în sinagoga iudeilor sau a ereticilor să se roage, să se caterisească şi să se afurisească."- Canonul Apost.64.(17).

"Deoarece unii evrei s-au rătăcit în credință, socotind că pot să amăgească pe Hristos Dumnezeul nostru, se prefac a fi creştini, dar în ascuns îl tăgăduiesc, în taină serbează sâmbăta şi fac şi alte lucruri evreieşti. Hotărâm ca aceştia să nu se primească nici la Împărtăşanie, nici la rugăciune, nici la Biserică (...)"- Sinodul VII Ecumenic, Canonul 8 (18).

"Nu este îngăduit ereticilor să intre în casa lui Dumnezeu, dacă stăruie în eres." – Sinodul V Local, Laodiceea, Canonul 6 (19).

"Nu se cade a lua binecuvântări de la eretici, fiindcă acestea sunt mai mult nişte absurdități decât adevărate binecuvântări." - Laodiceea, Canonul 32 (20).

"Nu se cuvine a se ruga împreună cu ereticii sau schismaticii." - Laodiceea, Canonul 33 (21).

Dacă acordăm credit autorului citatului de mai sus care încearcă să ne convingă că a ne ruga împreună cu ereticii este datoria noastră moral-creştină, reiese că Sfinții Părinți care au alcătuit Canoanele Bisericeşti au fost nişte oameni cu totul lipsiți de morală creştină, cruzi şi care nu ştiau nimic despre iubirea faţa de aproapele.

Legea morală creştină ne obligă pe noi să ne rugăm pentru eretici ca Dumnezeu să-i întoarcă la dreapta credință, dar prin aceasta nicidecum nu se înțelege că trebuie să ne rugăm împreună cu ei. Pentru că rugăciunea este şi un act de mărturisire şi când ne rugăm împreună cu cineva aceasta înseamnă recunoaşterea adevărului de credință a celui cu care ne rugăm împreună.

Dar cineva poate să spună că şi romano-catolicii, protestanții şi monofiziții mărturisesc pe acelaşi Hristos şi Dumnezeu în trei ipostasuri aşa că putem să ne rugăm împreună cu ei, ca răspuns să aducem cuvintele sfântului Apostol şi Evanghelist Ioan care spune: "Oricine se abate şi nu rămâne în învățătura lui Hristos nu are pe Dumnezeu ." (2 Ioan 1,9)

Mai departe pentru cei care îşi cred datoria morală să se roage împreună cu ereticii, Evanghelistul Ioan care este numit şi "Apostolul Iubirii "spune următoarele: "Dacă cineva vine la voi şi nu aduce învățătura aceasta, să nu-l primiți în casă şi să nu-i ziceți: Bun venit! Căci cel ce-i zice: Bun venit! se face părtaş la faptele lui cele rele." (2 Ioan 1,10-11)

La prima vedere, aceste cuvinte ar fi în contradicție cu spusele Mântuitorului din predica de pe munte: "Dacă îmbrățişați numai pe frații, ce faceți mai mult? Au nu fac şi neamurile acelaşi lucru?"(Matei 5,47), deşi în fond nu există nici o contradicție, căci Mântuitorul are în vedere dragostea creştinului față de duşmanii noştri ("Iubiți pe vrăjmaşii voştri"- (Matei 5,44), iar Sfântul Ioan Teologul se referă la eretici care sunt vrăjmaşii lui Dumnezeu, de aceea trebuie să ne ferim şi să-i ocolim, pentru că "cel ce-i zice: Bun venit! se face părtaş la faptele lui cele rele." Sfântul Apostol Pavel scrie şi el: "în numele Domnului nostru Iisus Hristos, să vă feriți de orice frate care umblă fără de rânduială şi nu după predania pe care ați primit-o de la noi." (2 Tesaloniceni 3,6)

Dar pentru cei pentru care Sfânta Scriptură a rămas doar un obiect de studiu universitar şi nicidecum cuvântul lui Dumnezeu, cât şi pentru cei ce cred că toate Sfintele Canoane ale Bisericii Ortodoxe alcătuite în primele opt veacuri ale creştinismului s-au învechit şi numai sunt actuale, aducem la cunoştință hotărârea Sinodului Panortodox ținut între 29 aprilie şi 2 mai 1998, la Tesalonic care precizează: "Delegațiile ortodoxe nu vor participa la slujbele ecumenice, rugăciuni comune, venerări şi alt ceremonii religioase, împreună cu eterodocşii."

Unul din cele mai preferate argumente ale teologilor modernişti, deci ecumenişti, în sprijinul convingerilor lor este că şi eterodocşii ar avea sfinți. Această înseamnă evident că lucrarea sfințitoare şi mântuitoare a Sfântului Duh se întinde şi dincolo de granițele Bisericii Ortodoxe şi că pentru sfințenie n-ar avea nici o importanță cărei confesiuni aparții. Iată câteva citate în sprijinul acestei idei: "Sfântul este omul universal, omul total, care nu mai este separat de nimeni şi de nimic. În el, toate frontierele, chiar şi cele confesionale, sunt depăşite." (22)

Pe culmile spiritualităţii, pe culmile desăvârşirii creştine, marile personalităţi duhovniceşti se întâlnesc. "Confesiunile"- catolici, ortodocşi, vechi orientali, vechi catolici - rămân undeva sub norii deasupra cărora se înalţă sfinţii, a căror râvnă se dirijează mai mult spre desăvârşirea morală şi spre întâlnirea cu Dumnezeu prin asceză şi prin rugăciune, situându-se în dreapta credinţă prin miracolul urcării deasupra disputelor." (23)

Ca răspuns la aceste afirmaţii, mai bine să lăsăm să vorbească pe înşişi "sfinţii" romano-catolici. Iată de exemplu: Angela (anul morţii 1309) la romano-catolici considerată ca "fericită", prin metodele ei de rugăciune, a ajuns să vadă pe Hristos cam prea simţitor. De exemplu, interlocutorul mistic al ei îi spunea: "Am fost eu cu apostolii şi m-au văzut ei cu ochii lor trupeşti dar nu m-au simţit aşa cum mă simţi tu." Angela considera că atât de tare pătimeşte şi chiar trăieşte personal patimile lui Hristos, că - cum credea ea - nici Prea Sfânta Născătoare de Dumnezeu Maria care a stat lângă crucea Mântuitorului n-ar fi putut să le descrie atât de clar ca Angela. (24)

Unele stări spirituale la "sfinţi" romano-catolici sunt atât de sensibile, că ne fac să ne îndoim serios de curăţia lor. Iată un exemplu foarte caracteristic pentru Tereza de Avilla: "adeseori Hristos îmi spune: De acum Eu sunt al tău şi tu a mea. Aceste mângâieri ale Dumnezeului meu mă fac să mă ruşinez nespus. În ele simt şi durere şi desfătare, împreună. Această este o rană prea dulce (...). Eu am văzut un înger care ţinea în mână o suliţă lungă de aur cu vârf de fier pe care ardea o mică limbă de foc. Acest înger, din când în când îmi înfigea suliţa în inimă şi în alte organe ale trupului meu. Iar când o trăgea înapoi, atunci mi se părea că mi se scoate afară tot lăuntrul meu. Durerea din cauza acestor răni a fost atât de puternică încât eu gemeam, dar şi desfătarea a fost atât de mare încât nu puteam să-mi doresc să înceteze vreodată această stare. Cu cât de adânc îmi întra în mine suliţa, cu atât mai mult creştea durerea, dar şi desfătarea devenea mai puternică, mai dulce." (25)

Un teolog rus D. Merejkovski comentează astfel aceste stări spirituale ale Terezei: "Dacă o femeie stricată cu o mare experienţă în viaţă trupească în acel moment ar fi văzut-o pe Tereza ar fi înţeles foarte bine ce simte, doar că s-ar fi mirat nevăzând pe lângă Tereza nici un bărbat." (26)

Nici nu este de mirat că Tereza tot timpul avea probleme cu duhovnicii ei - "Pentru duhovnici nu e cu putinţă să înţeleagă toate acestea"- spunea adeseori ea. Aici ar merita să menţionăm că Papa Paul al VI-lea a ridicat pe Tereza la unul din cele mai înalte ranguri de sfinţenie cu titlul "Doctorița Bisericii."

În metodele de asceză şi rugăciune sus amintite se vede cel mai clar toată minciuna catolicismului. Rugăciunea ortodoxă totdeauna este aşezată în partea de sus a inimii, în nici-un caz mai jos. Prin multa experienţă s-a dovedit că dacă rugăciunea se aşează undeva în alt loc, aceasta de fiecare data este rezultat al înşelării duhovniceşti. Erotomania catolică se pare că este rezultatul aşezării rugăciunii în partea de jos a inimii care din cauza apropierii de pântece provoacă stări de încălzire şi ardere trupească.

Să mai citâm câteva pasaje din mărturisirile Angelei ca să ne dăm seama mai bine de "misticismul" romano-catolic: "Când mă apropii de ostie ea îmi dă un sentiment de mare mângâiere. Dar tot corpul meu începe să se cutremure foarte tare aşa că cu mare greutate reuşesc să mă împărtăşesc." "Şi strigam eu fără nici-o ruşine: Dragostea mea, eu încă nu Te-am cunoscut! De ce mă laşi aşa pe mine? Şi nu puteam să mai zic altceva că ţipătul mă împiedica să rostesc altceva. S-a întâmplat pe când întram în biserica sfântului Francisc şi când am simţit că Dumnezeu s-a depărtat de mine; stând aşezată jos, strigam în prezenţa tuturor oamenilor încât cunoscuţii mei care veniseră cu mine, ruşinându-se, s-au depărtat de mine. Dar eu din cauza dulceţii Lui, şi din faptul că m-a părăsit pe mine ţipam aşa şi vroiam să mor. Toate legăturile trupului meu se desprindeau atunci." (27)

"Fericita" Angela şi-a dorit să-L vadă pe Mântuitorul trupeşte, şi - "Am văzut pe Hristos aplecându-şi capul în mâinile mele. Şi atunci El mi-a descoperit gâtul şi mâinile Sale, iar gâtul lui avea o frumuseţe de nespus."

Este de menţionat aici că Angela vedea în Sfânta Cruce patul de nuntă (!). Însuşi Hristos îi face mărturisiri: "Eu nu în glumă m-am îndrăgostit de tine". Un teolog rus, Lev Karsavîn, care toată viaţa sa a studiat teologia apuseană din Evul Mediu, în lucrările sale nu poate să ocolească manifestările trupeşti care se petrec în timpul aşa zisei "iubiri mistice" a catolicilor faţă de Dumnezeu; el arată că această "iubire mistică" de regulă este însoţită de exacerbarea simţirilor trupeşti (28). El trage concluzia, "catolicismul este o religie carnală, chiar foarte carnală" şi de aceea mistica apuseană introduce în relaţiile cu Dumnezeu un simţământ cu totul trupesc, o înşelare spirituală profundă (29). Ni se atrage atenţia şi asupra faptului că, după vedeniile sale, şi Mathilda şi Gertruda şi Angela sunt atât de convinse de mântuirea lor, că nici nu mai consideră necesară spovedania înainte de moarte. (30)

Noi ortodocşii adeseori vorbim despre un teribil duh de mândrie care a contribuit la proclamarea dogmei infailibilităţii papale. Dar acest exemplu nu este de loc singular când mândria domneşte în teologia şi mistica apuseană. Noi putem vedea că tocmai asceţii romano-catolici încep deodată să se simtă ca dumnezei întrupaţi.

Francisc de Assisi - un "sfânt" celebru al romano-catolicilor, în timpul captivităţii sale la Perugia, când prima dată a început să mediteze la viaţa de sărăcie pentru Dumnezeu spunea tovarăşilor săi de arme: "Să ştiţi însă că acela care ca şi voi este încătuşat în fiare, va fi într-o zi omul cel mai slăvit de lume" (31). Omul încă nici n-a început viaţa de asceză şi deja se vede pe sine ca "cel mai slăvit de lume" fiind aşadar prea încredinţat de sine. Şi atunci devine explicabilă vedenia lui Francisc când ajunge, cum crede el, la un nivel înalt de spiritualitate: "În timpul rugăciunii mele, în faţa mea au apărut doi stâlpi de lumină - într-unul din ei am recunoscut pe Creatorul tuturor, dar în celălalt pe mâine însumi"- ne relatează însuşi Francisc. A deveni omul cel mai slăvit de lume nu este atât de greu de realizat, dar să ajungi la adâncul smereniei, într-adevăr, cere multă nevoinţă duhovnicească. Aici este uşor de observat că învăţătura romano-catolică despre meritele supra-prisositoare, face cu neputinţă existenţa adevăratei smerenii.

Toma de Aquino - un alt "sfânt" romano-catolic, explicând politica bisericii sale, spunea: "Erezia este păcat, pentru care vinovatul trebuie nu numai să fie excomunicat din Biserică dar şi să fie scos din rândul celor vii. Dacă ereticul stăruie în rătăcirea lui, atunci Biserica, pierzând orice nădejde pentru mântuirea lui, trebuie să aibă grijă de mântuirea celorlalţi oameni, izgonindu-l pe acest eretic prin excomunicare. Dar după aceea, Biserica îl predă puterii laice ca prin moarte să-l scoată din lumea această."(32)

Desigur, este mai mult decât suficient ca să ne dăm seama cât de curaţi în simţuri, cât de smeriţi, cât de miloşi şi drepţi sunt "sfinţii"catolici.

Ar merita sa mai facem o paranteză şi să luăm aminte asupra faptului că atunci când Sfinţii Părinţi interzic rugăciunile în comun cu ereticii, în afara motivului pe care deja l-am menţionat mai sus, există şi un altul, anume: rugându-ne împreună cu cineva, chiar inconştient ne împărtăşim şi de duhul cu care se roagă acest om, de experienţa şi metoda lui de a se ruga şi astfel ne punem într-un mare pericol, ca începutul cu începutul, noi înşine să devenim părtaşii aceloraşi metode de rugăciune, aceluiaşi duh care nu este deloc duhul smereniei, al pocăinţei şi al iubirii şi de asemenea părtaşi aceloraşi patimi care sunt roade ale înşelării duhovniceşti şi părerii de sine.

Un alt argument pentru sprijinul ideii Mişcării Ecumenice foarte des folosit de către ecumeniştii ortodocşi sună cam aşa: "După o sută de ani de când au început dialoguri ecumenice radical s-a schimbat atitudine teologilor occidentali faţă de Ortodoxie în general"; "astăzi în Europa Occidentală despre teologie şi spiritualitatea ortodoxă deja se vorbeşte cu mare respect"(33).

Înainte se obişnuia a vorbi direct - poate cam dur dar în schimb se ştia cu cine ai de a face, ce gândeşte şi ce vrea de la tine interlocutorul tău. Acum au început să vorbească ceva mai respectuos dar cu această oare s-a schimbat ceva? Deşi teologii romano-catolici şi protestanţi la întâlnirile ecumenice se laudă nu numai unii pe alţii şi pe ortodocşi, ci şi pe mahomedani pentru credinţa lor într-Unul Dumnezeu, pe iudei pentru că cinstesc pe "părintele comun" al tuturor credincioşilor - Avraam, pe păgâni pentru căutarea unui Dumnezeu necunoscut etc., dar să întrebăm de adevăratul respect faţa de Ortodoxie pe acei creştini ortodocşi care trăiesc în vecinătate cu lumea protestantă şi romano-catolică. Să întrebăm pe românii ardeleni, pe ucraineni, pe sârbi; să ne interesăm câte biserici ortodoxe au fost dărâmate în Polonia în perioada interbelică. De asemenea, în Biserica Sârbă a sec. XX au existat nenumăraţi martiri, majoritatea fiind ucişi în al doilea război mondial, de infamul statul croat, sub conducerea liderului ustaş Ante Pavlici, care justifica toate acţiunile sale, ca având binecuvântarea Bisericii Romano-Catolice. În Croaţia şi în restul Iugoslaviei, din cei douăzeci şi unu de episcopi ortodocşi, cinci au fost asasinaţi, doi au fost omorâţi în bătaie, doi au pierit în închisoare, iar alţi cinci au fost închişi sau izgoniţi din episcopiile lor; un sfert din preoţii ortodocşi au fost ucişi şi o jumătate întemniţaţi. În Croaţia, jumătate din populaţia sârbă a pierit şi mulţi ortodocşi s-au convertit la romano-catolicism sub ameninţarea pistolului (34). Este foarte interesant faptul că şeful lagărului de concentrare Iasenovatz unde au fost ucişi 600.000 de sârbi ortodocşi, era un monah franciscan. În acest lagăr existau şi cuţite speciale care se numeau "serbosek" (tăietor de sârbi) (35).

Foarte des se aduce obiecţia că dialogând cu romano-catolicii, nu trebuie să fie amintit trecutul dureros, pentru că aceasta, din start va stopa orice înţelegere şi apropiere. Adevărat, este o obiecţie nelipsită de raţiune. Dar, din păcate, spre marea dezamăgire a noastră, a ortodocşilor, prezentul nu ne lasă nici o speranţă, că în

spatele declarațiilor de pace a Vaticanului ar sta măcar o undă de sinceritate.

În anul 1991 a început dezmembrarea Iugoslaviei, când Slovenia şi Croația şi-au declarat independența şi au cerut sprijin puterilor din vestul Europei. Replica Occidentului a fost definită de către Germania, iar replica Germaniei a fost în mare parte definită de către conexiunea catolică. Guvernul de la Bonn a fost presat să acționeze de către ierarhia catolică germană. Germania la rândul său a presat Uniunea Europeană pentru ca să recunoască independența Sloveniei şi Croației şi apoi, după ce s-a asigurat de acest lucru, a insistat ca recunoaşterea oficială a U.E. să aibă loc în decembrie 1991.

Vaticanul a jucat un loc central. Papa a declarat că Croația este *bastionul creştinătății (catolice)* şi s-a grăbit să recunoască diplomatic cele două state înainte ca U.E. să o facă. Vaticanul a devenit astfel un partizan în conflict, ceea ce a avut consecință în 1994, când Papa şi-a planificat vizite în cele trei republici. Opoziția Bisericii Ortodoxe Sârbe a împiedicat venirea la Belgrad, iar refuzul sârbilor de a-i garanta securitatea, a dus la anularea vizitei Sale la Sarajevo. Cu toate acestea, papa s-a dus la Zagreb, unde l-a cinstit (după alte surse chiar a beatificat) pe cardinalul Alojzieje Stepinaț, care a fost asociat cu regimul fascist croat din timpul celui de-al doilea război mondial şi cu binecuvântarea căruia au fost săvârşite toate acele crime asupra sârbilor ortodocşi, despre care am menționat mai sus (36). Bineînțeles că toată această politică a *Omului Păcii*, cum de obicei este supranumit Papa Ioan Paul al II-lea, deloc nu a contribuit la stabilirea păcii în fosta Iugoslavie ci din contra, a accentuat profund caracterul religios al acestui război. Aşadar, din nefericire, de foarte multe ori, prezentul ne forțează să ne aducem aminte de trecut şi să înțelegem că istoria cruciadelor încă nu s-a încheiat.

Să nu uităm de asemenea, nici de puternicul prozelitism protestant şi romano-catolic care se desfăşoară în toate țările ortodoxe şi luând aminte la toate aceste fapte ni se va înfățişa adevăratul chip al acestui "respect" romano-catolic şi protestant față de Ortodoxie şi nu în discursuri oficiale ci în viața de zi cu zi.

Tot mai des poți să auzi cuvintele: "Ecumenismul este o tribună de unde se face mărturisirea valorilor spirituale şi teologice ortodoxe către lumea eterodoxă".

Consiliul ecumenic al Bisericilor niciodată nu poate fi folosit eficient în acest scop de către ortodocşi pentru că, întâi: Bisericile Ortodoxe locale la Conferințele şi Adunările Generale ale CEB sunt prezentate de delegați în număr foarte mic, vocea lor este contopită ca o picătură de apă în marea protestantismului şi mai ales neoprotestantismului.

În al doilea rând, IPS-ul Arhiepiscop Abraham (Garmelia) al Ciaturei, şeful departamentului de relații externe la Patriarhia Bisericii Ortodoxe Georgiene, explicând motivele de ce Biserica georgiană a luat hotărârea să nu mai fie membră a CEB şi să nu mai participe la nici o manifestare organizată în cadrul acestei organizații printre altele a spus şi următorul lucru: "Părăsirea mişcării ecumenice era motivată fie şi numai din simpla cauză că de fiecare dată când reprezentanții Bisericilor Ortodoxe luau cuvântul să prezinte poziția ortodoxă în diferite chestiuni ei au fost tratați cu dispreț şi chiar batjocoră, ca oameni arhaici în gândire, fanatici şi fundamentalişti".

În al treilea rând: delegații grupărilor eterodoxe, în cadrul lucrărilor CEB, în nici un caz nu sunt preocupați de adevărul doctrinar al propriei confesiuni şi recunoscători ai imperfecțiunii lor. Ereticul şi sectantul, totdeauna se mândresc cu înstrăinarea lor de Biserică, ei tocmai încearcă să prezinte minciuna lor ca pe unicul adevăr. Ar fi o naivitate să-i credem pe eterodocşi ca pe elevi de şcoală primară care doresc să fie învățați şi educați în duhul Sfinților Părinți. Oare cine a văzut vreodată ca ereticii să fie atât de smeriți?"

"Aşa că orice pom bun face roade bune, iar pomul rău face roade rele." (...) "De aceea după roadele lor îi veți cunoaşte."(Mat.7:17, 20) - spune Mântuitorul Hristos. Şi ca urmare se pune întrebarea: care sunt roadele predicii sau mărturiei valorilor spirituale şi teologice ortodoxe în cadrul CEB pentru eterodocşi? S-a întâmplat vreodată ca un protestant, romano-catolic sau monofizit, după vreo Conferință Ecumenică sau Adunare Generală a CEB, să se lepede de erezia lui şi să treacă la Ortodoxie?

Dar din păcate, până acum, imaginile promovate adesea cu entuziasm în masa-media, ale ierarhilor ortodocşi ținându-se de mâini cu ereticii şi strigând lozinci de unire şi de identitate de credință în Hristos, mărturisesc nu adevărul Ortodoxiei, ci că orice credință este bună pentru a te mântui. Faptul că în zilele noastre, mulți din eterodocşi se convertesc la Ortodoxie, această nu se datorează ecumenismului, ci faptului că în secolul nostru în Europa Occidentală şi în America, au fost înființate mai multe parohii ortodoxe şi cei din alte confesiuni au putut într-adevăr să cunoască spiritualitatea şi trăirea ortodoxă. Au fost traduse şi tipărite în diferite limbi mii de volume de teologie şi mistică a Sfinților Părinți răsăriteni. Toate aceste roade, într-adevăr bune, n-au crescut în pomul ecumenismului, ci

au rodit din viţa care se numeşte Hristos Dumnezeu, prezent integral în Biserica Ortodoxă şi lucrător prin energiile necreate în întreaga zidire.

Ultimul argument proecumenist care trebuie să fie luat în seamă, este că - "ecumenismul ajută mai bine şi mai îndeaproape să cunoşti teologia eterodoxă, nu din cărţi sau manuale, ci prin dialoguri vii, de la persoană la persoană." Când discutăm asupra diferitelor probleme cu caracter dogmatic sau moral cu eterodocşii, obligatoriu trebuie să fim conştienţi de anumite aspecte: din momentul în care în protestantism nu există nici un sistem teologic unitar, nu există nici o autoritate de referire, cum avem noi, ortodocşii pe Sfinţii Părinţi, spre exemplu, ci la ei, fiecare teolog îşi creează dogmatica şi morala proprii, cu pretenţia că aşa i-a descoperit Duhul Sfânt, încât practic este cu neputinţă să ne înţelegem cu ei. Teologii protestanţi, ei înşişi nu prea se înţeleg între ei, permiţându-şi să teologhisească şi să interpreteze Sfânta Scriptură, fiecare după placul lui. Atunci oricât am discuta noi cu ei, informaţiile dobândite despre protestantismul contemporan vor rămâne totdeauna subiective şi nedepline, ca fiind schimbătoare de la caz la caz. Apoi oare merită să mergem aiurea în Suedia sau Elveţia, ca să ne întâlnim cu baptiştii, adventiştii şi alţi eretici, când şi aici în ţară dai peste ei la fiecare pas.

În relaţiile cu romano-catolicii, lucrurile stau mai specific. În nici un caz nu este de uitat ideologia morală romano-catolică, care pentru un scop anume justifică orice mijloace. Pentru "binele" bisericii lor care constă în întărirea puterii papalităţii în lume, ei binecuvântează orice. De aceea, trebuie să fim foarte atenţi, gândindu-ne ce stă în spatele aurei făcătorului de pace pe care şi-o atribuie papa. În acelaşi timp, morala catolică este caracterizată şi printr-un alt aspect, anume: la ei se permite să mărturiseşti verbal orice. Deci romano-catolicii fac diferenţă între a crede şi a mărturisi, ceea ce nu facem noi, ortodocşii. Tocmai de aceea, ca să înşele pe unii ortodocşi naivi, catolicii uşor rostesc Crezul fără Filioque, uşor cer scuze pentru Inchiziţie şi alte persecuţii religioase sau la fel de uşor recunosc Biserica Ortodoxă ca fiind egală cu cea Romano-catolică în har şi sfinţenie.

În anul 1993, pe 23 iunie, în Balamand (Liban) a fost semnat, de către o comisie teologică mixtă, între ortodocşi şi catolici, faimosul document prin care romano-catolicii respingeau uniatismul ca pe ceva perimat şi lipsit de sens. (vezi articolele 2,4,12,30 ale documentului sus amintit.), şi în acelaşi timp recunoşteau Biserica Ortodoxă ca fiind "biserică soră", deţinătoarea harului sfinţitor şi mântuitor.

Dar iată ce scrie în acelaşi an când a fost semnat document de la Balamand conducătorul greco-catolicilor din Rusia exarhul Leonid Feodorov: "Prozelitismul şi convertirea unor persoane nu trebuie să fie scopul misiunii noastre, pentru că aceasta cu puţin va ajuta uniaţii. Ci scopul principal al nostru este răspândirea şi popularizarea însăşi concepţiei de uniatism, răspândirea ideilor pozitive despre catolicism şi apropierea cu ierarhii şi clericii ortodocşi. Neluminând întunericul rus cu înţelegerea actuală a catolicismului este absurd să aşteptăm mari succese. Cu prozelitism putem dobândi mii de suflete, dar aceste mii vor fi un nou obstacol între noi şi acele zeci de milioane de oameni pe care trebuie să-i aducem "într-o singură turmă". Şi de aceea când suntem în faţa situaţiei de-a alege între succesul efemer în dobândirea unor suflete de oameni şi scopul principal al misiunii noastre noi fără îndoială renunţăm la primul, în folosul celui de al doilea scop" (37).

În luna iunie a anului 1997 a fost plănuită întâlnirea la Viena a Patriarhului Bisericii Ortodoxe Ruse Alexie II cu Papa Ioan-Paul II. Dar întâlnirea nu s-a înfăptuit, pentru că atunci când în comisiile mixte se discuta viitorul comunicat comun, Papa a refuzat să condamne uniatismul şi prozelitismul printre ortodocşi. Fără această condamnare orice declaraţie despre pace, dragoste şi relaţiile prieteneşti între Biserica Ortodoxă şi romano-catolicism ar fi fost "întruchiparea făţărniciei"- a explicat Sanctitatea Sa Alexie II. În cunoscutul "Îndrumător Ecumenic al Romei" apărut în 1993, tot atunci când a fost semnat şi documentul de la Balamand, spre dezamăgirea partizanilor naivi ai sintagmei "biserici surori" care cred recunoaşterii de către romano-catolici a Bisericii Ortodoxe ca fiind sfinţitoare şi mântuitoare, se scriu următoarele: "Unica Biserica a lui Hristos există în Biserica Catolică, care este condusă de către urmaşul lui Petru şi de către episcopii aflaţi în comuniune cu acesta." (pct.17)

Toate aceste fapte mai sus amintite ne fac să ne îndoim serios de sinceritatea romano-catolicilor, când ei ridică anatemele sau semnează documente gen Balamand sau fac alte declaraţii despre pace, prietenie sau colaborare.

Mitropolitul Antonie Blum al Surojului (Patriarhia Rusă), în scrisoarea sa adresată Patriarhului Alexei al II-lea, în 1997, scria următoarele: "A sosit timpul când trebuie să conştientizăm că Roma doreşte exclusiv să nimicească Ortodoxia. Toate întâlnirile teologice interconfesionale şi apropierile reciproce semnate doar pe hârtii, nu ne duc nicăieri. Pentru că dincolo de ele stă dorinţa fermă a Vaticanului să înghită Biserica Ortodoxă" (38).

Pentru a cunoaşte bine învăţătura romano-catolică, şi ce cred ei despre Ortodoxie, ar fi util să studiem documentele oficiale scrise şi aprobate la Vatican şi nu cele făcute special ca momeală pentru ortodocşi.

În loc de încheiere a acestei lucrări să ne amintim cuvintele Sfintei Scripturi: "În vremea de pe urmă vor fi batjocoritori, umblând potrivit cu poftele lor nelegiuite. Aceştia sunt cei ce fac dezbinări, oameni fireşti, care nu au Duhul. Dar voi, iubiţilor, zidiţi-vă pe voi înşivă, întru a voastră prea sfântă credinţă, rugându-vă în Duhul Sfânt (...). Şi pe unii, şovăitori, mustraţi-i, pe alţii, smulgându-i din foc, mântuiţi-i; de alţii însă fiindu-vă milă cu frică, urând şi cămaşa spurcată de pe trupul lor."(Iuda 1:18,23) Şi încă: "Copii, este ceasul de pe urmă, şi precum aţi auzit că vine antihrist, iar acum mulţi antihrişti s-au arătat; de aici cunoaştem noi că este ceasul de pe urmă. Dintre noi au ieşit, dar nu erau de-ai noştri, căci de-ar fi fost de-ai noştri, ar fi rămas cu noi; ci ca să se arate că nu sunt toţi de-ai noştri, de aceea au ieşit."(I Ioan 2:18,19)

Note bibliografice

(1) Diac. Prof. Dr. Petru I. David - *Ecumenismul un factor de stabilitate în lumea de astăzi.* - pg.27
(2) Ibidem - pg.71
(3) Ibidem - pg.71
(4) Ibidem - pg.97
(5) Preot Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă,* vol.2, pg. 176.
(6) Diacon Andrei Kuraev - *Vîzov ecumenizma.* - pg.34
(7) *Porunca Iubirii* - Revistă de spiritualitate creştin ortodoxă. Nr.5, 1998. IPS Serafim Joantă - Câteva gânduri despre ecumenism. - pg12
(8) *Vestitorul Ortodoxiei* - Periodic de informaţie bisericească, teologie şi spiritualitate al Patriarhiei Române. Nr. 233, 1 octombrie 1999.
(9) Diacon Andrei Kuraev - *Vîzov ecumenizma.* - pg. 42
(10) Arhidiacon Prof. Dr. Ioan N. Floca - *Canoanele Bisericii Ortodoxe.* pg. 181
(11) Arhimandrit Serafim (Alexiev), Arhimandrit Serghie (Jazadjiev) - *Ortodoxia şi ecumenismul* - pg.91
(12) Ibidem - pg.119
(13) Ibidem - pg.99
(14) Ieromonah Nicodim Sachelarie - *Pravila bisericească.* - pg.158
(15) *Vestitorul Ortodoxiei.* Nr.233, 1octombrie 1999
(16) Ieromonah Nicodim Sachelarie - *Pravila bisericească.* - pg.172
(17) Ibidem - pg.172
(18) Ibidem - pg.173
(19) Ibidem - pg.173.
(20) Ibidem - pg.173.
(21) Ibidem - pg.173.
(22) *Porunca Iubirii* - Revistă de spiritualitate creştin ortodoxă. Nr.5, 1988 IPS Serafim Joantă - Câteva gânduri despre ecumenism. - pg.11.
(23) ÎPS Antonie Plămădeală - *Cuvânt înainte la Mistica şi Ascetica Ortodoxă* de Ioan Gh. Savin - pg.9.
(24) Diacon Andrei Kuraev - *Vîzov ecumenizma.* - pg.130.
(25) Ibidem - pg.133.
(26) Merejkovski D.C. - *Ispanskie mistiki.* Bruxells 1988, pg.72-75, apud Diacon Andrei Kuraev - Vîzov ecumenizma. - pg.134.
(27) Diacon Andrei Kuraev - *Vîzov ecumenizma.* - pg138.
(28) Karsavîn L.P. *Osnovî srednevecovoi religioznosti (...)* Petersburg. 1995, pg.231, apud Diacon Andrei Kuraev - Vîzov ecumenizma. - pg140.
(29) Idem - *Socînenia.* Moscova, 1993. Pg.132-133, apud ibidem - pg.140.
(30) Idem - *Osnovî srednevecovoi religioznosti (...)* - pg.233.apud ibidem - pg.140.
(31) Ioan Gh. Savin - *Mistica apuseană.* - pg.44
(32) Diacon Andrei Kuraev - *Vîzov ecumenizma.* - pg.170.
(33) Ibidem - pg.18.
(34) Timothy Ware - *Istoria Bisericii Ortodoxe,* pg. 170.
(35) Diac. A. Kuraev - op. cit., pg. 93.
(36) Samuel, P. Huntington - *Ciocnirea civilizaţiilor,* pg. 420-421.
(37) Exarh Leonid Feodorov - Glava russkih catolicov vostocînogo obriada.- Logos. Bruxells-Moscova, Nr.48, pg.24-25, 1993; apud Diacon Andrei Kuraev - Vîzov ecumenizma. - pg.183-184.
(38) *Poslanie Mitropolita Surojscogo Antonia* - Radonej. Nr.7 (51); apud Diacon Andrei Kuraev - Vîzov ecumenizma. - pg.184.

Bibliografie

Biblia sau Sfânta Scriptură. Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române. Bucureşti. -1993.

David, diac. Prof. Dr., Petru, *Ecumenismul un factor de stabilitate în lumea de astăzi,* Editura Gnosis, Bucureşti,1998.

Preot Prof. Dr. Dumitru Stăniloae - *Teologia Dogmatică Ortodoxă.* Vol. 2. Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române. Bucureşti. 1997.

Arhidiacon Prof. Dr. Ioan N. Floca - *Canoanele Bisericii Ortodoxe, note şi comentarii.* 1993.

Ieromonah Nicodim Sachelarie - *Pravila Bisericească.* Editată de Parohia Valea Plopului. Jud. Prahova. -1999.

Ioan Gh. Savin - *Mistica şi Ascetica Ortodoxă.* (Cu un cuvânt înainte de Dr. Antonie Plămădeală Mitropolitul Ardealului Crişanei şi Maramureşului). Tiparul Tipografiei Eparhiale Sibiu. Sibiu. -1996.

Ioan Gh. Savin - *Mistica Apuseană* (Cu un cuvânt înainte de dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului). Tiparul Tipografiei Eparhiale Sibiu. Sibiu - 1996.

Sfântul Ignatie Briancianinov - *Despre Înşelare.* Ed. Schitul Românesc Lacu Sfântul Munte Athos. - 1999.

Arhimandrit Serafim (Alexiev), Arhimandrit Serghie (Jazadjiev) - *Ortodoxia şi Ecumenismul.* Ed. Mănăstirea Slătioara. - 1997.

Diacon Andrei Kuraev - *Vîzov Ecumenizma* . Ed. Blagovest. Moscova. - 1998.

Arhimandrit Rafail Karelîn - *Vîzov Novomodernizma.* Ed. Lestviţa. Moscova - 1999.

Protoierei Mitrofan Znosko-Borovski - *Pravoslavie, Rimo-katolicestvo, Protestantizm i Sektanstvo.* Ed. Sviato-Troiţkoi Serghievoi Lavrî. - 1991.

Porunca Iubirii - revista de spiritualitate creştin ortodoxă. Nr.5. 1998.

Istoria Bisericii Ortodoxe, Timothi Ware, editor Aldo Press s.r.l., Bucureşti, 1999.

Ciocnirea civilizaţiilor, Samuel P. Huntington, editura Antet, Filipeştii de Târg, Prahova, 1997.

VORBEAM CU CINEVA...

...Un om bun, desigur, despre "celălalt". De această dată „celălalt" era privit din punct de vedere religios. Era cel neortodox. Romano-catolic, protestant, musulman etc. Şi vorbind noi despre „ceilalţi" care-şi zic creştini i-am spus că nu sunt creştini, chiar dacă ei îşi zic aşa. L-a deranjat afirmaţia şi m-a întrebat triumfător, sigur pe argumentul subînţeles:

- Ce, ei nu au Duhul Sfânt? Se vedea că este sigur de răspunsul afirmativ.

- Nu. Nu au Duhul Sfânt, i-am răspuns. După un moment de blocaj din partea lui, discuţia a continuat. El considera că poziţia mea este una... să-i zicem exagerat de dură; că trebuie să fi „mândru" – trufaş/încrezut – ca să afirmi că „celălalt" nu se mântuieşte, sau că se mântuieşte doar în mod excepţional. El „prefera să le lase şi celorlalţi şanse", chiar dacă s-au abătut de la adevăr în nenumărate puncte. „Şi eu sunt păcătos, spunea el, deci cum aş putea să spun despre altul că nu se mântuieşte ?! Este o mândrie foarte la modă la noi, la ortodocşi, să spunem că ceilalţi nu se mântuiesc, să ne lăudăm că noi suntem deţinătorii adevărului." Recunoşteam uşor aceste cuvinte. Le-am auzit din gurile multor oameni care sunt îndoctrinaţi, conştient sau nu, de „ecumenism". Şi pare greu să răspunzi acestor lozinci pline de smerenie şi înţelegere faţă de celălalt, dacă nu ai puncte de reper stabile, cu adevărat stabile. Cel mai bun punct de reper este **Hristos**. I-am replicat iubitului meu interlocutor, simplu, întrebându-l dacă-şi mai aduce aminte de Hristos, de ceea ce a făcut El pentru noi. Căci Hristos, pentru noi oamenii şi a noastră mântuire, s-a pogorât din ceruri, s-a întrupat de la Duhul Sfânt şi din fecioara Maria şi s-a făcut OM. Şi s-a răstignit, *pentru noi*, în zilele lui Ponţiu Pilat, fiind hulit, batjocorit, scuipat, bătut. Şi Sângele Lui cel preasfânt a picurat în ţărâna Palestinei şi a fost călcat în picioare de oameni, cai, măgari şi câini. *Pentru a noastră mântuire*. Şi s-a pogorât până la iad, propovăduind duhurilor celor robite şi a înviat a treia zi, după cum proorociseră Scripturile. Şi a întemeiat Biserica, al căreia Cap şi este. Tot *pentru noi oamenii şi pentru a noastră mântuire*. Iar această Biserică este Trupul Lui, iar El fiind Calea, Adevărul şi Viaţa şi Biserica Lui este stâlp şi temelie *a adevărului*, este una, sfântă, sobornicească şi apostolească Biserică, iar porţile iadului nu o vor birui. Iar noi, creştinii drepcredincioşi, suntem cu toţii un trup căci din aceeaşi Pâine mâncăm, adică din Hristos, Pâinea cea adevărată care s-a pogorât din cer. Şi prin El, Pâinea cea adevărată şi Adevărul Însuşi, creşte Biserica Lui, formată din cei care vin la El să se vindece şi Îl primesc pe El ca pe **singurul** medicament adevărat, cu tot ceea ce implică aceasta. „Ori, dacă Hristos a făcut acestea pentru mântuirea noastră, cum poţi să crezi că orice credinţă, orice religie, orice cult mântuieşte? *Ce rost mai avea să vină Hristos?*" „Dar ei, a mai încercat prietenul să-şi susţină părerea, nu vorbesc tot în numele lui Hristos?"

„Şi? Oricine poate pretinde că vorbeşte în numele lui Hristos. Dar o şi face? Chiar şi diavolii pretind că vorbesc în numele lui Hristos. Dar este o minciună. Când vorbeşti în numele lui Hristos nu spui păreri personale, ci ceea ce spune Hristos. Ei nu fac aceasta. Ei fie scot din cuvintele Lui ce îi deranjează, ori adaugă altele care practic anulează învăţătura Sa. Prin aceasta ei devin propovăduitori ai minciunii, lepădându-se de Hristos Adevărul." Prietenul meu a fost uimit de concluzie. „De ce, mi-a zis el, să pun semnul egal între o altă religie decât Ortodoxia şi minciună? Chiar dacă sunt unele diferenţe, chiar crezi că anulează orice har al „celorlalţi" ?"

„Nu contează ce cred eu, i-am răspuns, contează ce spune Dumnezeu. Ori în Scripturi stă scris clar că Hristos este Capul Bisericii, nu al «bisericilor». În Crez mărturisim **o** Biserică, nu mai multe. Deci nu există decât **o** Biserică mântuitoare, aceea care este stâlp şi temelie a **adevărului** ! Şi, ca să ne întoarcem de unde am plecat, dacă ar mântui şi altele, nu mai era nevoie să vină Hristos. De aceea Sfinţii Apostoli şi Sfinţii Părinţi au vestit Evanghelia în toată lumea. Pentru că şi-au asumat iubirea jertfitoare a lui Hristos. Ei ştiau de la Dumnezeu că cel care nu crede în Iisus Hristos *aşa cum El S-a arătat a fi* nu se va mântui. Şi pentru că doreau şi ei, cu Dumnezeu, ca toţi oamenii să se mântuiască, au încercat să-i aducă la cunoştinţa adevărului. Este foarte comod să te minţi că şi cei de alte religii se mântuiesc. Nu mai trebuie să fi, atunci, creştin mărturisitor. Îţi vezi de credinţa ta pentru tine şi gata. Dar atunci, *de ce s-a mai jertfit Hristos*? Nu tocmai ca să-l elibereze pe om din robia Satanei, tatăl minciunii? Şi acceptând că şi minciuna mântuieşte, nu consimţi de fapt la lucrarea Satanei?

"Prietenul meu a fost foarte încurcat. Recunoştea că Apostolii au propovăduit şi răspândit credinţa ca pe singura cale de mântuire, dar îi era greu să gândească altfel decât fusese obişnuit în anii de propagandă anticreştină din mass-media. Recunoştea că trebuie să urmezi exemplul Sfinţilor Apostoli, dar... nu putea s-o facă. „Că nu să trăieşti conform cu Adevărul este o problemă, i-am spus, dar de mărturisit, trebuie să-L mărturiseşti aşa cum este. Cine greşeşte poate fi iertat, dar pentru cel ce stă împotriva Duhului Sfânt nu poate fi iertat."

Document

CRONICA INEDITĂ A LUI ANDRONIC DUHOVNICUL SAU DESPRE PĂTIMIRILE MĂNĂSTIRII NEAMȚ DE PE URMA GENERAȚIEI PAȘOPTISTE

CRONICA INEDITĂ A LUI ANDRONIC DUHOVNICUL SAU DESPRE PĂTIMIRILE MĂNĂSTIRII NEAMȚ DE PE URMA GENERAȚIEI PAȘOPTISTE

„Nimic nu este acoperit, care să nu iasă la iveală
şi nimic ascuns care să nu ajungă cunoscut." (Matei 10, 26)

Generația 1848 și Biserica – Mănăstirea Neamț între 1855-1862

Documentarul de față vrea să arunce o nouă lumină asupra generației pașoptiste și asupra legăturilor ei cu Biserica. Partea centrală o constituie o cronică inedită a evenimentelor ce au urmat tulburărilor din 1848 (e vorba de un fragment din ***Istoria Sfintelor Mănăstiri Neamțu și Secu***, scrisă de Andronic Duhovnicul, un contemporan al evenimentelor pe care le relatează), evenimente care arată că principalul scop al pașoptiștilor a fost de a demola Biserica Sfintei Tradiții și de a păstra doar un instrument cu scop ritualic, pentru cei ce vor mai simți nevoia unor ritualuri, acum cînd vremurile îi duseseră pe tinerii revoluționari la „luminarea" conform căreia „Dumnezeu este sus în ceruri, iar pămîntul a fost lăsat oamenilor ca să facă ce vor vrea pe el".

Contextul internațional

În 1833, marele maestru al masoneriei, Giuseppe Mazzini (care, începînd de la această dată pînă în 1870 a condus toate mișcările de revoltă „moderniste", adică masonice, un om de care făcea ascultare însuși Napoleon al III-lea) a publicat niște articole incendiare în care preconiza desființarea Austriei și a marilor imperii, pentru a da „libertate" popoarelor subjugate. Ideologiei sale i se vor ralia în scurtă vreme cei mai influenți oameni de stat din Italia, Franța, Anglia și din celelalte țări ale Europei. Privitor la răsăritul Europei, el vedea un nou stat, federativ, alcătuit din polonezi, cehi, unguri, sîrbi, români, albanezi și bulgari[1].

Așa se face că, începînd din 1834, consulii francezi din București și Iași au început să recruteze dintre tinerii fii de boieri și să-i trimită la Paris, „la studii"[2].

Ajunși acolo, tinerii români s-au grupat în jurul „Societății Studenților Români", în care au fost inițiați în toate tainele Europei moderne, care tocmai începea să răsară. Pentru principatele române, principalele idei în jurul cărora erau organizați „studenții" erau unirea principatelor și venirea la domnie a unui principe străin, care să fie garantat de țările moderne ale Europei (Anglia și Franța), iar nu numit de bătrînele imperii turcesc și rusesc.

Aceiași membri ai societății cu pricina se regăsesc, după documentele masoneriei, în actele lojelor pariziene „Rose du Parfait Silence" și „Athénée des Etrangers", obediente de Marele Orient al Franței [3]. Documentele anului 1848, publicate 50 de ani mai tîrziu, ne indică, în 1847, un număr de 131 de studenți cotizanți la „Societatea Studenților Români" din Paris [4]. Aceștia se vor întoarce în masă în martie 1848, spre a participa la evenimentele din țară.

Decadența creștinismului românesc

Decadența creștinismului românesc era o evidență dureroasă, încă de la începutul secolului XIX. Patimile care puseseră stăpînire pe români îi subjugau intereselor străine. Țările Române erau locul unde se oploșise toată scursura Fanarului și a Europei, stăpînă prin puterea banului. Venirea apoi a emigranților evrei din Galiția, mari comercianți de alcool și patroni de case de toleranță, a înrăutățit, o dată mai mult, starea morală a românilor. Demne de interes, în această privință, sînt pastoralele ierarhilor români și cărțile de „blestem împotriva celor ce fac lux"[5], ca și cuvîntările lui Tudor Vladimirescu către popor, mai mult predici moralizatoare decît discursuri incitatoare la revoltă.

---

[1] Alexandru Marcu – *Conspiratori și conspiratii în epoca renașterii politice (1848-1877)*, ediția a II-a, ed. Cartea românească, București, 2000, p. 10

[2] D. A. Lăzărescu, *Românii în francmasoneria universală*, București, 1997, p. 66-67

[3] D. A. Lăzărescu, *op. cit.*, p. 72

[4] *Anul 1848 în principatele române – acte și documente*, București, 1898, vol. I, p. 80-84

[5] *** – *Carte de blestem împotriva celor ce fac lux*, Iași, 1781; de asemenea: Mitropolitul Veniamin al Moldovei, Meletie, episcopul Romanului și Sofronie, Episcopul Hușului – *Carte de blestem împotriva celor ce înjură de Lege, Cruce, suflet, Pricestanie*, ..., Iași, 1829

Acestă stare era generală, atît în rîndul poporului, cît şi în rîndul clerului. O însemnare din 1844 de pe foaia de titlu a unui manuscris[6] ne spune că: „la bisericile de ţară de multe ori nu are cine asculta nici chiar citirea; ba încă şi prin cele de la oraşe se săvîrşesc sfintele slujbe cu multă grăbire din pricină că au răcit, ba încă la unii au şi îngheţat rîvna spre Dumnezeieştile slujbe, încît cei mai mulţi pîndesc vremea să meargă la biserică pre la vremea heruvicului, şi alţii pre la chenonic, ca să se arate numai oamenilor că au fost la biserică, iar nu lui Dumnezeu".

Mărturie stau şi scrisorile din 1851 ale episcopului Filothei al Buzăului către protopopii săi: „De nişte asemenea pătimaşi preoţi ‹beţivi› avem ştiinţă că şi această plasă este plină, şi din ce în ce numărul să mai adaugă, dovadă pipăită a lenevirii cucerniciei tale, că nu numai că nu văd înfrînare şi pilduire, dar ce este mai trist şi foarte dureros, văd şi acoperire din partea-ţi. Şi printr-aceasta te mai chemăm la datoria-ţi lăsată în neîngrijire şi cu seriozitate îţi poruncim ca socotind datoria ce ai de îndeplinit, să nu întîrzii nici un minut a pune în lucrare stîrpirea cu desăvîrşire a acestei ticăloase patimi dintre preoţi şi apoi ei dintre enoriaşi"[7].

„Tinerii şi tinerile odată să creşteau într-o fericită nevinovăţie, curăţenie, supunere către părinţi şi mai marii lor şi frica Domnului, şi numai cînd înţelepciunea părinţilor găsia de cuviinţă păşeau către patul nupţial, prin legiuita căsătorie. [...] Viaţa lor următoare era pildă pentru alţii, iar nu pricină de sminteală... Acum însă, din nenorocire, tinerii şi tinerele s-au abătut cu totul din calea moşilor şi strămoşilor lor. Moliciunea, desfrîul şi relele urmări s-au făcut lucrul lor din toate zilele. Nevinovăţia, simplitatea şi cucernicia nu mai sînt podoaba şi cinstea unei fete. Bărbăţia, temerea de Dumnezeu, cinstea şi supunerea către părinţi şi respectul către cei mai bătrîni nu mai sînt virtuţile unui tînăr. Credinţa, dragostea şi încrederea nu mai fac pacea casnicilor. Stricăciunea din toate părţile este deopotrivă. Vin către căsătorie, dar aci, în loc să se unească simplitatea cu nevinovăţia, se găsesc amîndouă părţile obosite în dezmierdări netrebnice, diluate în patimi şi sfîşiate în mii de viţii. Apoi ce pace, ce linişte şi ce unire trebuie să fie în acea căsnicie? Ce creştere, ce educaţie şi ce pildă vor avea copiii de la nişte asemenea părinţi? şi ce copii vor fi aceia născuţi din asemenea trupuri dihulate?!"[8]

Constantin Gane, care s-a ocupat de vieţile doamnelor şi fiicelor de domni şi voievozi ai celor două principate, ne dă o imagine foarte plastică asupra vieţii de zi cu zi din Iaşul anilor 1849-1856, citîndu-l pe Iancu Ghica, fiul domnitorului Grigorie Ghica: „E unu după miezul nopţii... se pot deci încă face vizite! Căci toată ziua şi toată noaptea casele boiereşti sunt deschise, de stai şi te întrebi cînd lucrau şi cînd dormeau oamenii aceia. Dar dormeau, cică, între 3 şi 10 dimineaţa; slujba, de la 11 la 4, masa, de la 4 la 5, apoi iar un mic somn pînă la 7, şi de la 8 în sus, viaţa... Jocul de cărţi mai ales, obicei luat de la ruşi de la 1827 încoace, care pînă acum a făcut să cadă mai multe familii bogate în cea mai neagră mizerie... Cîţiva boieri ţin toată iarna casa lor deschisă, la rînd, de două ori pe săptămînă. Intră lumea acolo ca la birt, se aşază la una din cele 10 sau 20 de mese din salon, şi joacă cu aprindere, cu nesaţ. Cînd pe covorul verde se îngrămădesc, licărind, galbenii de aur, obrajii se îmbujoresc, ochii strălucesc şi tulbură sufletele bieţilor pătimaşi... se joacă mize de 10, de 20 de mii de lei dintr-o dată, averi întregi se duc într-o seară... şi uneori nenorocitul care a pierdut tot ce avea se duce cu ochii aiuriţi să-şi zboare creierii acasă». «Jocurile obişnuite erau: cele *de noroc*, ca stosul, lanskene şi maca, cele zise *speculative*, precum vist, preferanţa, pichet, şi cele *distractive*, precum ghiordumul, concina, calul alb. Cucoanele jucau şi ele, dar mai mult concina şi pe bani puţini."[9]

O cronică uriaşă: Istoria Sfintelor Monastiri Neamţul şi Secul

Duhovnicul Andronic şi-a împărţit cronica de la 1863 în 4 tomuri, astfel:

I – întemeierea Mănăstirii Neamţ, stareţii, sfinţii şi faptele minunate de pînă la 1779;

II – întemeierea Mănăstirii Secu, stareţii, sfinţii şi faptele minunate de pînă la 1775;

III – viaţa Sfîntului Paisie şi soborul său (1754-1794);

IV – istoria soborului paisian pînă la 1860.

Istoria Sfintelor Mănăstiri Neamţul şi Secul este o uriaşă cronică. Nu mai avem în literatura română un asemenea exemplu. Părintele Andronic a simţit nevoia de a lăsa urmaşilor o scriere care să ateste adevărul

---

[6] Gabriel Ştrempel, Catalogul manuscriselor româneşti de la B. A. R., vol. II, editura ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1983, p. 338

[7] Gh. Ionescu, *Viata şi activitatea lui Filoteiu, Episcopul Buzăului (1850-1860)*, teza de licenţă, Bucureşti, 1909, p. 59-60

[8] Gh. Ionescu, *op. cit.*, p. 63

[9] Constantin Gane, *Trecute vieţi de doamne şi domniţe*, ed. a V-a, Chişinău, 1991, vol. II, p. 502-503, apud Iancu Ghica

despre faptele petrecute în principate şi mai ales în mănăstire. Valoarea ei este enormă, prin aceea că este mărturia unui martor ocular al evenimentelor, un om care a trăit în duhul de sfinţenie, patristic, al obştii paisiene, pus deodată în contact cu „noua lume". Numai prin ea putem înţelege nemijlocit politica lui A. I. Cuza faţă de Biserică. Originalele acestor 4 tomuri se găsesc la Chişinău, la Arhivele Statului, iar copii ale lor se găsesc şi la Bucureşti, la Biblioteca Academiei Române.

La 1875, deja aşezat în Basarabia, ieroschimonahul Andronic a început o nouă cronică, mult mai pe larg, care astăzi se află, integral, la Arhivele Statului din Chişinău. Am primit de curînd, de la Valentina Pelin, cercetător lingvist al Academiei din Chişinău (care a şi întocmit şi publicat în 1988 un catalog al manuscriselor Mănăstirii Noul Neamţ care se află în prezent la Arhivele Statului din Chişinău; de asemenea, o cercetătoare pasionată a Sfîntului Paisie şi a paisianismului: a publicat, după o muncă de ani de zile, de traduceri şi colectări de texte paisiene, scrisorile Sfîntului Paisie de la Neamţ, în două volume, în 1998-1999), tomul 7 al istoriei refăcută de Andronic Duhovnicul, cuprinzînd evenimentele dintre 1855-1867 din cele două mănăstiri, dublate de toate actele oficiale emise de statul român din acea vreme, privitoare la Mănăstirile Neamţu şi Secu, spre întărirea celor spuse de cronicar.

Despre autorul, scoliatorul şi personajele principale ale cronicii

Autorul cronicii – Duhovnicul Andronic Popovici

Autorul cronicii este ieromonahul (apoi ieroschimonahul) Andronic Popovici. Din nota arhiereului Narcis Creţulescu de la fila 100r a mss. rom. BAR 5694, aflăm că „Autorul s-a născut la 4 iulie 1820. A venit în Mănăstirea Secu la 1831 (Secul este tot o casă cu Mănăstirea Neamţu) – Revista Tocilescu an II, vol. 1, pag. 44". Multă vreme a fost duhovnic şi poate şi bibliotecar al Mănăstirii Neamţ. În această calitate a copiat multe manuscrise vechi, ilizibile, care şi astăzi se păstrează în biblioteca mănăstirii sau la BAR. A simţit nevoia de alcătui mai multe cronici ale mănăstirii, însemnînd mai ales minunile şi întîmplările deosebite care se petreceau în mănăstire. O primă asemenea cronică este cea tipărită la 1857 în tiparniţa mănăstirii, sub numele de ***Istoria Sfintelor Monastiri Neamţul şi Secul*** ieşită din teasc la 20 martie 1857.

La Academia Română se păstrează mai multe manuscrise ale sale.

De asemenea, la Biblioteca Sfîntului Sinod, se află un manuscris autograf al lui Andronic Duhovnicul, care conţine un cronograf pentru anii 1700-1860.

Fiind eclesiarhul mare al Mănăstirii Neamţ, a intrat repede în conflict cu comitetul de „reeducare" impus de Cuza în 1859. Aşa încît, în 1862 a plecat din mănăstire, retrăgîndu-se la Schitul Sihăstria Secului (Mănăstirea Sihăstria de astăzi), unde a stat două săptămîni, crezînd că îşi va găsi liniştea dorită. Se pare, însă, că nu a fost aşa, pentru că a plecat, în cele din urmă, în Basarabia. După trecerea Prutului noaptea, „pe o copaie", precum ne mărturiseşte într-unul din manuscrisele de la Chişinău, cu aprobarea Sfîntului Sinod al Bisericii Ruse a întemeiat pe moşia Chiţcani a Mănăstirii Neamţ, împreună cu duhovnicul Theofan Cristea, administratorul moşiilor din Basarabia ale mănăstirii, o nouă lavră, Noul Neamţ, care încă din timpul vieţii sale a ajuns la o mare înflorire. Aici, un an mai tîrziu, la 1863, pentru a nu uita vreun amănunt din cele mai importante, a pus pe hîrtie ***Istoria Mănăstirilor Neamţu şi Secu***, conţinînd în tomul IV şi cronica de faţă, pe care, după ce a copiat-o, a trimis-o la Mănăstirea Neamţ printr-un ascultător al său.

La sfîrşitul acestei versiuni a cronicii ne spune însuşi autorul ei că este „Cel mai nevrednic şi mai păcătos decît toată zidirea, al Domnului nostru Iisus Hristos rob, Andronic Ieroschimonah şi Duhovnic din Sfintele Mănăstiri Neamţu şi Secu, aflător acum în Basarabia la Chiţcani; şi după puţină vreme de vă voi trebui mă veţi afla în mormînt; că am să mai scriu încă un tom pe urma acestuia, din 24 de coale".

Iar despre cronică ne spune: „Pe această sfîntă istorisire o am scris aşa precum să vedea atuncea, iar acum în anul 1876, scriind alta mai pe larg, pe 225 de file, tot cu slova mea, apoi aceasta din anul 1863 a rămas numai spre ştiinţa acelor ce nu o au nicidecum". Ştim că atît Andronic Duhovnicul, cît şi ucenicii săi, au făcut mai multe drumuri în principate, pentru a aduna cît mai multe cărţi, manuscrise şi documente din cele ce rămăseseră la Mănăstirea Neamţu. Arhivele Statului din Chişinău dau dovadă de acest lucru, pentru faptul că deţin aproape 200 de manuscrise filocalice şi de strană provenite direct de la Mănăstirea Neamţ.

Arhiereul Narcis Creţulescu – scoliatorul cronicii

Arhiereul Narcis Creţulescu, retras la Mănăstirea Neamţ, a fost un pasionat de istorie. Citind cronica din 1863, trimisă de duhovnicul Andronic Mănăstirii Neamţ, a început să strîngă documentele care mai existau în mănăstire, cu scopul de a completa cronicile

Duhovnicului Andronic şi de a scoate la iveală lucruri noi, trecute cu vederea sau nelămurite pe deplin de primul cronicar. Pentru aceasta, a plătit pe unul din preoţii bătrîni aflător la bolniţa mănăstirii să-i copieze toate tomurile duhovnicului, pe care le-a completat cu lucrurile inedite pe care le cunoştea el însuşi şi cu actele care se mai păstrau în mănăstire la acel an. La fila 100v a tomului IV (mss rom BAR 5694) ne-a dat următoarea menţiune:

„Să se ştie că sf. sa preotul George Epure aflător la bolniţa bătrînilor din S. M-re Neamţul au scris această copie după rugămintea şi plata ce i-am dat eu – cîte 30 de bani de coală – şi au scris-o în anul 1888 luna octombrie, ca să fie pentru trebuinţa bibliotecii mele. Arhiereul Narcis Creţulescu".

La fila 107r ne relatează pe larg despre acest tom IV „Tomul al IV-lea – partea a IV-a – scrisă în urmă, aşa cum se vede, este alcătuit la anul 1863 de sf. sa păr. duhov. Andronic din acest sobor. La anul 1876 a reprodus-o în alt exemplar mai pe larg din 225 de file, pe care nu l-am văzut pînă în momentul cînd scriu aici. Autorul şi-a scris istoria din 1863 aşa ca o pînză, fără nici un titlu, ceia ce înfăţoşază întîrziere la consultat, fiindcă nu are nici tablă de materii. Noi, cu voia autorului, fiindu-ne şi prieten (vezi scrisorile sale), am plătit unui preot şi ne-a copiat acest exemplar din anul 1863, adăugîndu-i preotul şi tablă de materie, precum se vede – fila 96-100 – ca să fie pentru trebuinţa bibliotecii mele. Lucrarea păr. Andronic este de faţă, cetitorul este volnic să o cetească şi să o judece după ipomoclionul (limba cîntarului care ne arată direcţia) minţii sale, ştiind că noi în textul său nu am schimbat nici o iotă".

„Eu arhiereul Narcis Creţulescu, proin[10] Botoşineanul, vin cu 25 de ani în urma Părintelui Andronic şi cercetez, cu acelaş drept, trecutul istoric al Sfintelor Mănăstiri Neamţu şi Secu, şi paralel cu sf. sa am cercetat şi am capitalizat şi alte idei din alte fîntîni mai largi şi mai adînci care nu sînt cuprinse în scriptul Păr. Andronic. Pe aceste idei voiesc a le scrie acum aice, cît s'a putea mai scurt şi mai repede. Pentru că presupun că cetitorul va şti din istoria precedentă a păr. Andronic, care este scrisă cu probe documentale, faptele stareţilor următori lui Paisie, silindu-se a lăuda conduita lor, chiar şi cînd nu era aşa şi erau nemorali, de aceea noi scriem aice sumar ceea ce tace sf. sa, sau ceea ce vedem în zare numai printre rîndurile cărţii sf. sale, sau aceea ce ştim altfel – divergenţa ideilor".

La B.-A. R. există toate lucrările arhiereului Narcis Creţulescu.

[10] fost

Domnul Grigorie Alexandru Ghica

Domnitorul Grigorie Alexandru Ghica a fost numit domn de către Reşid Paşa la 22 iulie 1849. Înflăcărat susţinător al unirii celor două principate, i-a susţinut cu toate puterile sale pe foştii revoluţionari de la 1848. Astfel, prin mijlocirea sa către sultan, ultimii proscrişi s-au întors din surghiunul de pe la mănăstiri sau din Bucovina în 1851.

De cum se sui pe tron, luă mai multe măsuri care anunţară spiritul noilor vremi: „Dorind ca împreună cu tovarăşii săi de luptă *paşoptişti*, cei foşti pe la închisori, pe la mănăstiri şi prin surghiunuri, să poată lucra întru fericirea patriei, prima lui grijă fu să schimbe pe miniştrii lui Mihail Sturza *conservatori şi anti-unionişti* înlocuindu-i cu oameni de ai săi. A doua lui grijă fu «să mature judecătorii vechi din slujbe pînă la unul» rînduind pe alţii după arătarea sa. A treia lui grijă fu să înlăture pe cît putea din toate slujbele pe boierii cei bătrîni, «încredinţînd posturile publice tinerilor ce se închinau ideilor moderne, predicînd o reformă radicală a ţării». Pe urmă a înfiinţat corpul jadarmeriei (în locul vechilor «slujitori»), rînduindu-l pe picior ostăşesc şi întrupînd pe tot ţinutul cîte o companie de la 80 la 100 de oameni cu ofiţerii lor, al cărui buget se urca la un milion de lei pe an"[11].

Iată deci prima poliţie politică la români (căci nu putea fi altfel de vreme ce ***Condica***, care reglementa activitatea lor, era prea rar pusă în aplicare). Se observă că e vorba de o transpunere în principate a modelului parizian.

A promovat spiritul modernist, lăsîndu-i să activeze pe revoluţionari prin întemeierea de societăţi literare, filantropice sau artistice, ca paravane ale lojilor masonice. Mai mult, i-a promovat chiar în divan şi în guvern. În 1856, la 15 iulie, a fost mazilit. În locul domnitorului ţării, cu sprijinul şi sfatul Austriei şi al Rusiei, în urma congresului de la Paris, a fost numit un caimacam, ales din tabăra anti-unionistă, Theodor Nicolae Balş. Plecînd în Franţa (unde s-a căsătorit cu amanta sa de la Iaşi), a dorit să se întîlnească cu Napoleon al III-lea, care îi scrisese mai înainte că „voi folosi toate ocaziile pentru a vă da semne ale stimei şi bunăvoinţei mele", care sprijinea, prin consulii francezi de la Bucureşti şi Iaşi, „modernizarea" principatelor. Din păcate pentru Grigorie Ghica, Napoleon al III-lea nu a vrut să-l primească în audienţă. Toate acestea, adăugate la firea sa melancolică, l-au dus repede la deznădejde: la 24

[11] Constantin Gane, op. cit., vol. II, p. 495, apud Radu Rosetti

august 1857 s-a împuşcat, la reşedinţa sa de la castelul „Le Mée". A lăsat o ultimă scrisoare, în care scria: „Sînt victima unei uneltiri înfiorătoare, nu mai pot rămîne în viaţă. Va veni ziua cînd adevărul va ieşi la lumină. Îmi aştept duşmanii în faţa judecăţii lui Dumnezeu" [12].

Dionisie Romano [13]

S-a născut în 1806[14]. Ardelean de fel, a venit la Mănăstirea Secu prin 1823; tot aici a şi fost călugărit. Fire cam neascultătoare şi răzvrătită, nu a stat prea mult în mănăstire, ci dornic fiind de afirmare, a părăsit mănăstirea prin 1825 pentru a frecventa şcoala lui Gheorghe Lazăr de la Bucureşti. S-a dus la Mitropolitul Veniamin Costachi pentru a fi inclus între tinerii pe care acesta îi trimisese la Bucureşti, însă mitropolitul, dîndu-şi seama că nu are binecuvîntare pentru acest lucru, l-a trimis înapoi la mănăstire. Atunci a încercat să obţină acelaşi lucru de la Sofronie Miclescu, pe atunci episcop de Huşi, care îl cunoştea de pe vremea cînd prea sfinţia sa era egumen la Mănăstirea Secu, însă mai abitir acesta l-a trimis înapoi.

Atunci a plecat la Bucureşti însoţindu-l pe un părinte de la Neamţ, trimis de către stareţ la Cernica, pentru a-i învăţa pe părinţii de acolo meşteşugul postăvăriei. Din Cernica a plecat la mitropolie, unde Mitropolitul Grigorie Dascălul, aflînd că este fără blagoslovenie, l-a trimis înapoi la mănăstire. Atunci iese cu totul de sub vreo autoritate eclesiastică şi se angajează tipograf în tipografia boierilor Clinceanu şi Topliceanu, astfel ajungînd şi la şcoala lui Gheorghe Lazăr.

În timpul exilului din Basarabia al Mitropolitului Grigorie Dascălul a intrat sub protecţia episcopului Ilarion al Argeşului, care îl va şi hirotoni ierodiacon. De la 1832 pînă la 1841 a activat la Buzău, la tipografia de acolo. După 1841 îl găsim în Bucureşti, ocupîndu-se de îngrijirea mai multor cărţi, traduse din limba franceză. Anul 1855 îl găseşte la Iaşi, de unde este impus ca stareţ la Mănăstirea Neamţ. De aici este nevoit să fugă în 1856. După 1857 se aciuează la Buzău, pe lîngă binefăcătorul său de mai înainte, Episcopul Filothei, pe care îl va şi trăda în 1859, cînd Cuza a confiscat uriaşa avere a episcopiei (aproape jumătate de milion de galbeni), punînd umărul la distrugerea muncii de o viaţă a mai marelui său, căruia i-a şi luat scaunul, în 1865, după ce, prin maşinaţii politice i-a şantajat pe ierarhi să îl hirotonească episcop. Ierarhii vremii ştiau de cîtă imoralitate şi păgînătate era în stare Dionisie Romano şi refuzaseră pînă atunci să-l hirotonească. După ce Cuza şi-a instaurat dictatura în 1864, scopul urmărit de prietenul său de la Buzău a fost cu mult mai uşor de atins. Episcop de Buzău între 1865-1873, a fost autor de manuale şcolare, a scris ***Principii de retorică*** şi ***Modele de elocinţa amvonului***. În toată vremea episcopatului său a făcut tot ce i-a stat în putinţă pentru a distruge mănăstirile din eparhie, în special prin întemeierea în toate mănăstirile şi schiturile de şcoli laice pentru copiii satelor din preajmă, în detrimentul vieţii monahale.

Sofronie (Scarlat) Vîrnav

Decanul studenţilor din Paris, fondatorul bibliotecii şi capelei române din Paris, cunoscut mai tîrziu la Bucureşti sub numele de *Popa Vîrnav*[15]. În Paris a îndeplinit funcţia de secretar, casier şi bibliotecar al Societăţii Studenţilor Români, principala lojă românească din Paris. După cum ne spune manuscrisul de la Chişinău al Duhovnicului Andronic, Scarlat Vîrnav, după cei 16 ani petrecuţi la Paris (precum el însuşi se lăuda – aceasta însemnînd că era la Paris din 1832), a venit în martie 1848 în ţară împreună cu toţi cei mai bine de 160 de studenţi români din capitala Franţei, pentru a participa la evenimente. Şi, într-adevăr, îl găsim pe o listă a „ministerului trebilor din lăuntru", de la data de 5 aprilie 1848, după eşuarea loviturii de stat plănuită la Iaşi, primul pe lista proscrişilor ce trebuiau arestaţi de îndată ce ar fi încercat să intre în Moldova. S-a întors în ţară o dată cu ceilalţi, în 1851, domnitor fiind Grigorie Ghica, prietenul şi conducătorul – din umbră – al partidei unioniste. Se pare, însă, că firea sa iute şi necumpătată, de care nu se va dezminţi nici mai tîrziu, la Mănăstirea Neamţ, l-a împins la o crimă. Probabil că iniţial a vrut să-şi liniştească cugetul tulburat de fapta comisă, motiv pentru care a venit la Mănăstirea Neamţ pentru a se călugări. Mitropolitul Sofronie Miclescu, aflînd de el, a venit el însuşi să-l călugărească, la 8 noiembrie 1858, şi i-a dat însuşi numele său, pentru ca „ucenicul" să înţeleagă o dată mai mult mărimea milei lui Dumnezeu. Din păcate, după cum ne spune însuşi Andronic Duhovnicul în cronica sa de la Chişinău, din primele zile de după călugărie a considerat că păcatele îi sînt iertate şi a

[12] Constantin Gane, *op. cit.*, vol. II, p. 550-551

[13] Antonie Plămădeală, Episcopi ai Buzăului în cultura română, în *Spiritualitate şi istorie la întorsura Carpaţilor*, Buzău, 1983, p. 101-105

[14] Lazăr Şăineanu, *op. cit.*, Chişinău, 1998, p. 1187

[15] Constantin Gane, op. cit. vol II, p. 521

început să-şi arate colţii învăţăturilor sale fără de Dumnezeu.

În iunie 1859, o dată cu jefuirea averilor Mănăstirii Neamţ de către statul român, a fost numit de către Alexandru Ioan Cuza (deşi era monah de abia jumătate de an!) şef al comitetului de „reeducare" al mănăstirii. Din această clipă, fostul stareţ, Gherasim, îşi va pierde orice putere de decizie în sobor, rămînîndu-i numai dreptul de a mînca prescura zilnică de la Sfîntul Altar. Această funcţie, de şef de comitet, şi-a păstrat-o pînă în noiembrie 1862, cînd a incendiat mănăstirea, precum el însuşi va mărturisi pe patul morţii sale năpraznice. După 1862 părăseşte mănăstirea, pentru că starea de revoltă a monahilor devenise deosebit de periculoasă pentru el: o dată cu arderea bibliotecii, arsese şi cea mai preţioasă dintre averile lăsate zestre de generaţia Sfîntului Paisie de la Neamţ, ctitorul soborului atît de mare de monahi. Se va strădui, în continuare, să promoveze pe treptele eclesiastice, dar nu va reuşi să treacă peste treapta de protosinghel, măcar că îşi dorea să ajung arhiereu. Şi pentru că nu a reuşit în scopul său, s-a lăsat de cele ale Bisericii şi a început să practice avocatura, în special în procesele împotriva evreilor, al căror număr şi influenţă creştea zilnic în principate, prin trecerile ilegale din Galiţia. Ura iudaică l-a ajuns destul de repede, aşa încît la 26 decembrie 1867, după 12 zile de groaznice chinuri (fusese otrăvit), a murit.

Concluzie

Dacă, din cele scrise despre generaţia 1848 se poate vedea, printre rînduri, că legăturile ei cu Biserica nu erau din cele mai pline de evlavie şi bună credinţă ortodoxă, cronica pe care o prezentăm în paralel dezvăluie atitudinea acestei generaţii faţă de ce aveau românii mai preţios în cinul monahal, adică obştea de la Mănăstirile Neamţu şi Secu, unde se păstraseră neatinse predania Sfîntului Paisie de la Neamţ, adică aceea a Sfîntului Vasilie cel Mare şi a Sfinţilor Părinţi ai Ortodoxiei. Paşoptiştii erau nişte oameni crescuţi în duhul eretic apusean, în cultul „luminilor" mincinoase ale modernismului masonic, în convingerea că păcatul în sine nu are valoare – şi de aici imoralitatea grosolană şi ura împotriva a ceea ce respira duh de sfinţenie –, crescuţi în cultul urii faţă de Tradiţie şi faţă de cei ce o puneau în faptă. De asemenea, ura lor împotriva Rusiei ţariste, a Turciei şi a Austriei, nu era decît ura diavolului împotriva autorităţii tradiţionale aristocratice sau războinice; generaţia 1848 va impune şi la noi, după 1857, autoritatea democratică, adică aceea a banului, singurul mobil care conduce interesele de partid. De asemenea, de aici încolo, se va produce iremediabila dezbinare între semeni după principiul partinic: «dezbină şi stăpîneşte»: societatea se va împărţi, se va dezbina, nu după vreun principiu sau ideologie, ci întotdeauna după modalitatea de satisfacere a interesului material imediat. De acum înainte, duşmanii nu vor mai fi externi, iar războaiele nu se vor mai purta împotriva unor ţări, ci împotriva unor ideologii, altele decît cele la modă.

Propovăduitorii acestui curent de „înnoire" s-au făcut ei înşişi slugile diavolului, precum se poate vedea în cronica de faţă. Iar dacă se va intra mai în amănunt în studiul evenimentelor acelei epoci, avînd ca reper Biserica Sfintei Tradiţii, lăsată de Sfinţii Părinţi, iar nu Biserica actuală, instituţie aflată la bunul plac al unui ministru de culte (atunci cînd este vorba de un ministru plin, iar nu un secretar de stat), precum orice altă instituţie religioasă, cu o legislaţie făcută după chipul şi asemănarea statului modern, care se opune fundamental legislaţiei Bisericii Sfinţilor Părinţi, atunci vom putea înţelege corect reformele lui Alexandru Ioan Cuza, şi tot ce s-a întîmplat în Biserica Ortodoxă Română după 1848, identificînd pe robii lui Dumnezeu care şi-au pus sufletul pentru turmă, şi care merită cinstiţi ca atare, pentru dreapta lor credinţă şi viaţa petrecută în sfinţenie, şi pe slugile diavolului, care au lucrat cu toată puterea la distrugerea Bisericii, aşa cum din păcate au fost şi nişte personaje ale acestei cronici:

- Dionisie Romano, fost stareţ la Mănăstirea Neamţ, iar apoi episcop de Buzău[16];
- Sofronie (Scarlat) Vârnav, şef al comitetului de conducere a Mănăstirii Neamţ, impus de Cuza între 1859-1862.

Această lucrare, prin cronica ce o conţine şi care vede pentru prima dată lumina tiparului, dezvăluie o prea mică parte a adevărului privitor la istoria Bisericii Ortodoxe Române în România „modernă".

Andronic Duhovnicul
Istoria Sfintelor Mănăstiri Neamţu şi Secu

Între toate acestea, în anul 1854, aflîndu-se oştile Imperiului Rusiei prin Principatul Moldovei, Părintele Arhimandrit şi Stareţ Nathanail le făcea ajutor după puterea mănăstirii; şi cînd s-au dus la Silistra oştirile, atunci Părintele Stareţ a dat din partea mănăstirii 10

[16] Cu care noi ne lăudam numindu-l cărturar şi învăţat, şi pentru donaţia de carte pe care a făcut-o Academiei Române, între care cărţi putem număra cele 100 de volume ale operelor complete ale satanistului Voltaire (v. Pr. Mircea Păcurariu – Istoria Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1997, vol. III, pag. 155)

care mari legate cu fier cu cîte 10 boi, cu argaţi şi cheltuiala mănăstirii, rînduind şi un monah îngrijitor pentru ţinerea acestora în bună stare; dar pe urmă întorcîndu-se oştirile ruse în ţara lor, şi în Moldova intrînd oştile nemţeşti, atunci domnul Moldovei Grigorie Ghica a voit să-şi izbîndească asupra Mănăstirii Neamţului, pentru că a dat ajutor oştirii ruseşti pravoslavnice; şi negăsind alte pricini, şi citind paragraful al 5-lea din Aşezămîntul Prea Cuviosului Părintelui nostru Starețul Paisie Velicikovski, unde hotărăşte sfinţia sa că „Monahii cei cărturari din soborul sfinţiei sale să citească învăţăturile Sfinţilor Părinţi, care povăţuiesc drept spre înţelegerea Sfintelor Scripturi şi spre cunoştinţa dogmelor credinţei celei pravoslavnice a Bisericii Sobornicești", şi uitîndu-şi dregătoria sa, că el era domn puitor la cale al pricinilor politiceşti iar nu arhiereu, a hotărît ca numaidecît punctul acesta este poruncitor spre a se întemeia în Mănăstirea Neamţului seminarie, pentru ca să înveţe călugării ştiinţe înalte. Şi îndată a şi pus în lucrare, ca prin silnicie numaidecît să aducă întru îndeplinire pe acel punct după a sa socotinţă greşită şi necreştinească.

Şi aşa uneltind el toate vicleşugurile, împreună cu Dimitrie Ralet, ministrul bisericesc şi cu Lascarachi Catargiu şi cu Constantin Negri şi cu alţi ajutători lui, după cum i-a învăţat diavolul, a trimis mai întîi nişte batjocoritori în Mănăstirea Neamţului în anul 1855, spre a-şi face rîs de locaşul lui Dumnezeu, care, ajungînd în mănăstire marţi seara la începutul Sfîntului şi marelui Post, în vremea Pavecerniţei celei mari, cînd mai tot soborul eram în sobornicească biserică întru un cuget lăudînd pe Dumnezeu şi rugîndu-ne pentru mîntuirea sufletelor noastre şi pentru pacea lumii, după cum avem predanie, cîntîndu-se atunci Canonul cel Mare, numai iată că am auzit cum au intrat nişte boieri în mănăstire şi pecetluiesc uşile la chiliile părinţilor celor mai însemnaţi de prin slujbele mănăstirii. Deci cu toţii foarte spăimîntîndu-ne, nu ne dumiream ce este, că aşa fără de veste întru aşa zile sfinte care sînt pentru curăţirea sufletului se face acest lucru, cînd în ţara Moldovei este domnitor creştin şi nu se află nici o năvălire de oareşicare varvari; şi după ce am ieşit din biserică, am văzut că aşa este cu adevărat, căci umblau ca nişte lei turbaţi de mînie prin farmalîcurile mănăstirii acei boieri, Lascarachi Catargiu, Dimitrie Ralet, şi Priveghetorul din Tîrgul Neamţului, Neculai Pîrvu, şi Poliţ-Maistru Ion Grigoriu, care arăta uşile pe care să le pecetluiască, şi alţii, înconjurînd chiliile părinţilor cu ostaşi într-armaţi, şi pecetluindu-le uşile precum am zis, aşijderea şi la sobornicească cămară a mănăstirii şi la cancelarie, la arhivă şi la bibliotecă; şi încă şi la Părintele Arhimandrit Nathanail, Starețul mănăstirii, zicînd că starețul ţine în mănăstire spioni ruseşti. Întru acestea şi întru altele încă şi-au mai arătat neomenia, căci au adunat pe vreo cîţiva părinţi cinstiţi şi i-au închis într-o chilie la un loc, puindu-le strajă ca nu cumva să fugă; apoi după ce i-au ţinut 24 de ceasuri acolo închişi la arhondaric jos, păziţi de Poliţ-Maistru cu ostaşii, le-au dat drumul la unii, iar pe patru părinţi cinstiţi, după ce au despecetluit uşile care le pecetluiseră, văzînd că nu au găsit nici o pricină ca să se încaiere de sobor, cu mare batjocură i-au pornit la Iaşi, nelăsîndu-i nici măcar să se închine la Sfînta Icoană cea făcătoare de minuni a Prea Curatei Maicii lui Dumnezeu, căci un monah Ionathan alergase cu fuga în sobornicească biserică ca să se închine, dar chiar înaintea Icoanei Prea Curatei Maicii lui Dumnezeu ajungînd, a alergat un radovoi cu şapca în cap şi cu sabia la dînsul şi l-a răpit cu cumpliţie de acolo, şi i-au pus pe toţi întru o haraba, împreună cu două femei, ca desăvîrşit să-şi facă rîs de călugări.

Deci cine poate să povestească batjocurile şi necazurile ce au pătimit acei părinţi pe drum, mai ales şi vreme de seară fiind, asemenea şi frica şi grija soborului în mănăstire? Căci se vedea o pornire cu nemilostivire nu de la păgîni, nu de la eretici, ci chiar de la creştini patrioţi şi mai ales de la domnitorul pămîntului Moldovei, pentru care nu avem cui să ne jeluim, la cine să alergăm şi pe cine să punem mijlocitor spre îmblînzire; fără numai după cum şi întru altele primejdii este obiceiul soborului, a alergat cu rugăciuni la ajutorul Prea Curatei Maicii lui Dumnezeu rugîndu-se ei, spre a fi scutit de acea ispită negîndită.

Căci de ar fi fost alţii străini, apoi te jeluiai domnitorului; iar acestora acum se potrivea a li se grăi zicerea aceea a Sfîntului Prooroc şi împărat David, adică «Că de m-ar fi ocărît vrăjmaşul aş fi răbdat, şi cel ce mă urăşte de ar fi grăit mari asupra mea m-aş fi ascuns de dînsul. Iar tu omule, cel întocmai la suflet dregătorul meu şi cunoscutul meu, care împreună cu mine te-ai îndulcit în mîncări, în casa lui Dumnezeu am umblat cu un gînd»; şi iarăşi rugăciunea lui către Dumnezeu şi hotărîre, adică: «Să vie dar moartea peste ei şi să se pogoare în iad de vii, că vicleşug este în locaşurile lor» (Psalm 54), pentru că aceştia pe de o parte cereau rugăciuni ale soborului către Dumnezeu întru nevoile lor, iar pe de alta, cu vicleşug căutau prilej spre a risipi soborul, aprinzîndu-şi mînia lui Dumnezeu pe capul lor, şi neluînd seama la cuvîntul ce este scris, că «Pe cel ce va strica casa lui Dumnezeu, strica-l-va pe acela Dumnezeu» (Cartea I-a către Corinteni 3, 17).

Însă nelegiuiţii aceştia nu s-au mulţumit numai cu atîta, ci ca să vezi ce grozăvii s-au mai lucrat şi după acestea, că întru a treia săptămînă a Sfîntului şi Marelui Post, a trimis domnul Grigorie Ghica pe un arhimandrit învăţat, Antonie[17], cu poruncă de a scos din stăreţie pe Părintele Arhimandrit Nathanail, pe lîngă care trebuşoară, tot atunci la februarie în 24 de zile acel arhimandrit a citit în trapeza sobornicească în faţa soborului şi nişte ocări şi îngroziri foarte aspre de către domnitor, şi apoi s-a aşezat el ţiitor de loc al Stareţului, alegîndu-şi singur vreo şase nume din sobor care ştiau numai a iscăli ceea ce va zice el, sub nume de sfat al soborului, pentru ochii oamenilor, ca să poată aduce întru împlinire tot planul domnului Grigorie Ghica cu care tainic îl însărcinase, precum şi zice în ofisul ce i-a dat în 2 martie, cum că toate chipurile să le facă spre a aduce întru împlinire deosebitele dispoziţii cu care l-a însărcinat.

Deci în vremea acestui ticălos sfat prin vicleşug adunat, nimic însemnat nu se poate lămuri ce s-a lucrat în folosul mănăstirilor, decît spre cea de istov desfiinţare a vieţii călugăreşti. Aceasta cu multă părere de rău vi-o înfăţoşez. Că netrecînd multă vreme, a venit de la Iaşi la mănăstire un boier, anume Anastasie Panu, aducînd şi nişte programe alcătuite gata, pentru înfiinţarea seminarului în mănăstire; şi iscălindu-le mai întîi acel arhimandrit Antonie, ca unul ce ţinea loc de Stareţ şi ca unul ce nimic nu-i păsa pentru stricarea orînduielii călugăreşti, fiindcă nici el nu se ţinea de dînsa, a mai silit şi pe ieromonahii Dimitrie de la Oancea (ce nu era hirotonit din soborul nostru), Ghenadie Durăuanul şi Teodosie Florea, şi monahii Ieremia şi Timotei de au iscălit, pe care îi alesese el singur ca spre sfat din partea soborului, prin care vicleşug a putut umple gazetele de minciuni, cum că soborul a cerut să fie seminar în mijlocul mănăstirii.

Deci isprăvindu-se această mîrşavă faptă cu cele mai silnice chipuri (că şi scaunul ridicase acel boier ca să dea în cap monahului Gherasim, logofătul cel mare al mănăstirii, pentru că nu a voit să iscălească), precum s-a înştiinţat mai pe urmă soborul, a mers cu aşa ispravă acel boier la Iaşi.

După acestea, netrecînd multă vreme, a venit la mănăstirea Neamţului ministrul bisericesc împreună cu alţii, şi trăgîndu-se clopotul cel mare, spre a se aduna soborul în sobornicească biserică, a mers şi ministrul acolo, îmbrăcat întru toată uniforma sa şi a început a ceti acele programe; dar bătut fiind nevăzut de Prea Curata Maica lui Dumnezeu, a început îndată a tremura din tot trupul foarte cumplit, încît nu a putut citi nici măcar 4 rînduri din acel program în faţa soborului; şi fiindcă se afla în mare primejdie, i-a luat altul programele din mînă; şi fiindcă se îneca de tot, i-a adus degrab arhondarul cel mare al mănăstirii un pahar mare cu apă rece, de l-a băut acolo în biserică ministrul unde înţepenise lîngă strana arhierească în faţa a tot soborul spre a-şi mai veni ceva în fire; şi aşa a ieşit din biserică.

Şi netrecînd multă vreme, a trimis domnul Grigorie Ghica altă poruncă, ca Mănăstirea Neamţului să facă numaidecît cu a sa cheltuială în Tîrgul Neamţului sinagogă evreiască.

Şi nevoind soborul a-i împlini această nelegiuită poruncă, el a trimis pe un boier spre execuţie în mănăstire, ca să silească pe sobor spre a-i împlini citata poruncă, căruia boier îi plătea mănăstirea pe fiecare zi cîte doi galbeni austrieci şi la doi slujitori un galben pe fiecare zi, osebit de mîncare şi de băutură pentru dînşii şi pentru cai, vreme de trei luni de zile, pînă ce a pus mănăstirea 2.000 de galbeni cheltuială şi osebit material, de s-a făcut sinagogă evreiască în ce chip au cerut evreii la domnitorul Grigorie Ghica[18].

Eu voiam ca pe acestea şi alte tiranii ce s-au lucrat împotriva soborului să le cinstesc cu tăcere, dar însă mi-am luat de seamă cum că mai bine este a şti şi urmaşii că nu întru alt chip, ci cu acest fel de silnicii s-a primit seminarul în Mănăstirea Neamţului, prin care a venit şi focul iadului în ea: putoarea

---

[17] „1855 fevr. 24 – 1855 mai 19. A ţinut loc ca de stareţ un arhimandrit străin, de la alta mănăstire: Arhimandritul Antonie Dumbravă (răzeş de la Poereca), egumen de la Mănăstirea Bogdana. De aceea i se zice şi «Bogdăneanu». Om sec, plin de vicii, şi nu semăna a călugăr. El era un adevărat obiect de scandal în mănăstire. Îşi bătea joc de bătrîneţe, de călugărie, de aşezăminte, şi sugea vîrtos: băuturi, tutun, femei, bani şi răzgâiere. În timpul lui partizile s-au batjocorit grozav, şi în acea primăvară cîntau buhăile (cucuvelele) în toate părţile prin mănăstire. Adevăraţii călugări cu viaţă sfîntă plîngeau nenorocirea soborului. Antonaş a rămas proverbial. Acest răstimp de 3 luni şi 3 zile (2 luni şi 23 de zile) sau mai bine de 93 de zile se considera ca prohodul Mănăstirii Neamţu. El nu este scris de părinţi în pomelnic" (n. Narcis Creţulescu).

[18] Din tomul 7 al Istoriei, scris în 1872 la Noul Neamţ, f.41r-42r, reiese că evreii au dobîndit acest favor în urma incendierii sinagogii din Tîrgul Neamţ, de care incendiere nu ar fi fost străini călugării Mănăstirii Neamţ (n. n.).

tiutiunului[19] şi mîncarea cărnii – batjocoritoarele tagmei călugăreşti şi defăimătoarele tagmei călugăreşti şi Sfintelor Scripturi la iveală, care rele întrebuinţări necinstitoare tagmei călugăreşti, precum am zis, măcar deşi mai-nainte se aflau cîte pe undeva, însă tainic, iar în timpul ocîrmuirii arhimandritului Antonie te înnăduşa fumul tiutiunului cînd intrai în chiliile stăreţeşti. Această înţelepciune şi luminare a minţii, în loc de a Sfîntului Duh, a intrat în soborul

---

[19] Dar poate-mi va zice cineva că dacă nu-i bun tiutiunul apoi de ce l-a lăsat Dumnezeu ca să răsară şi să crească el precum şi alte buruieni? Aceluia eu în numele adevărului îi răspund că şi mătrăguna, strigoaia şi altele le-a lăsat Dumnezeu, precum şi paserile, dobitoacele, peştii, hiarele şi altele, dar nu se mănîncă din toate. Precum nici buruienile nu este de folos a se obişnui de călugări, şi mai ales aceasta, care aşa în ce chip o obişnuiesc oamenii se cunoaşte a fi potrivnică cuvintelor Dumnezeieştii Evanghelii, că zice Mîntuitorul nostru că «tot ce intră în gură merge în pîntece şi ieşind pe afedron nu spurcă pe om, iar acele care ies din gură, acestea sînt care spurcă pe om» (Matei 15: 11,17,18,20) şi iarăşi zice în Evanghelia de la Ioan (14, 24): «Cel ce nu mă iubeşte pe Mine cuvintele Mele nu le păzeşte».

Deci noi vedem că la cei ce trag tutunul prin nas le intră în scaunul minţii, iar la cei ce trag cu luleaua, cu ciubucul şi cu ţigara, le intră în suflet şi împute sufletul, şi apoi iarăşi pe gură înapoi, nemergînd la şezut ca să iasă pe afedron, precum se zice hotărît în Dumnezeiasca Evanghelie; şi Mîntuitorul arată creştinilor celor numiţi în numele Său că cerul şi pămîntul vor trece, iar cuvintele Sale nu vor trece. Deci tutunul pe gură intră şi spurcă sufletul cu putoarea cea nesuferită şi apoi iese iarăşi pe gură înapoi ca pe un ogiag, şi încă şi prin nas ca prin nişte răsuflători ale ogiagului.

Şi încă unii din tutungii zic că tutunul se cheamă curat, pentru că el este o buruiană pe care nici un dobitoc nu o obişnuieşte; şi dacă-l bei el numai pe suflet îl spurcă, iar pe trup nu. Însă ei robiţi fiind acestei buruieni puturoase, apoi totdeauna beau şi se odihnesc cu conştiinţa poftorind acea zicere, că ce intră pe gură nu spurcă pe om, lăsînd cealaltă parte a cuvîntului, căci tutunul, precum am zis, numai cît robeşte sufletul omului la pofta lui şi apoi iese pe gură înapoi. Dar bine să ştie fiecare că Scriptura zice că tot cel ce se robeşte de vreo patimă rob păcatului este, şi robul în casă nu petrece, ci afară din casa vieţii de veci.

Deci pe mulţi din cei care obişnuiesc a unelti această buruiană i-am auzit că mai bine ar putea să rabde de mîncare şi de băutură decît să-i lipsească tutunul; iată vederată robie! Iar pentru că nu se cuvine a mînca călugării carne, aceasta este prea dovedită prin toate tipicele Bisericii creştineşti; şi mai ales canonul 34 al Sfîntului Nichifor Mărturisitorul hotărăşte că se cuvine a se anatematisi acel monah care nu s-ar întoarce despre această greşeală (vezi la Pidalion fila 478). Deci cine ar avea această putere, ca să mişte acest aşezămînt bisericesc, cînd nici nu rămîne la voirea cuiva să mănînce sau nu, ci desăvîrşit se cuvine ca toţi călugării să ştie această bună rînduială, mărturisită şi de însăşi Prea Curata Maica lui Dumnezeu către Cuviosul Dosithei, care s-a aşezat pentru monahi prin tipicurile bisericeşti, dacă voiesc să moştenească şi fericirea Sfinţilor Părinţi, a celor ce prin povăţuirea Sfîntului Duh au aşezat Canoanele şi Tipicele Bisericii? Căci de a intrat cineva în rînduiala monahicească, apoi acestuia negreşit că-i stă asupră datoria ca pe toate cele ale rînduielii chipului monahicesc, în orice fel de loc, fără de nici o aflare de pricină, pînă la cea mai de pe urmă a sa răsuflare să le păzească, şi prea cu cuviinţă, căci noi adică nu slava cea de la oameni, ci pe cea de la Dumnezeu se cade a o căuta; şi iarăşi, nu oamenilor, ci lui Dumnezeu mai vîrtos ni se cuvine a plăcea. Care lucru chiar al faptei celei prea bune este, căreia nimic nu-i este cu neputinţă, şi mai ales că şi poruncă apostolească avem, ca să ne ţinem de cuvintele cele sănătoase, depărtîndu-ne şi «fugind de prepusurile cele viclene şi cuvintele cele deşarte ale oamenilor stricaţi de minte şi lipsiţi de adevăr» (I Timotei 6: 3-5). Şi iarăşi, tot acolo mai jos zice: «Apucă-te de viaţa cea veşnică la care şi chemat eşti şi ai mărturisit mărturisirea cea bună înaintea a multe mărturii; poruncescu-ţi înaintea lui Dumnezeu care înviază toate şi înaintea lui Hristos Iisus, Care a mărturisit înaintea lui Ponţiu Pilat mărturisirea cea bună; să păzeşti porunca nespurcată şi nevătămată pînă la arătarea Domnului nostru Iisus Hristos» (stihuri 12, 13, 14). Şi iarăşi, tot acolo mai jos zice: «Lucrul cel încredinţat ţie păzeşte-l, depărtîndu-te de glasurile deşarte cele spurcate şi de vorbirile cele potrivnice ale ştiinţei celei cu nume mincinos, cu care unii lăudîndu-se întru credinţă au rătăcit» (stih 20-21). Şi iarăşi zice: «Mărturisesc înaintea lui Dumnezeu şi a Domnului Iisus Hristos şi a îngerilor celor aleşi, ca să păzeşti acestea fără de căutare la faţă, nimic făcînd după plecare» (Cap 5: 21) (n. Andronic).

Sfintelor Mănăstiri Neamţu şi Secu prin întemeierea seminarului.
Căci cu pricina greutăţii claselor programului ce s-a pus de ministrul bisericesc pentru această seminarie, în ce chip pare-mi-se că nici întru o parte de loc prin prejur se va fi aflînd au trebuit ca numaidecît prin silniciile ministrului bisericesc şi prin îngrozirile cu surgunii şi cu pierdere de istov a tuturor drepturilor mănăstirii să primească soborul măcar şi nevrînd pe Arhimandritul Dionisie Romano[20], cu numele cum că este stareţul acestor mănăstiri pe care domnul Grigorie Ghica mai întîi l-a rînduit la aceste mănăstiri locotenent de stareţ în locul Arhimandritului Antonie, după cum şi însuşi Prea Sfinţitul Mitropolit Sofronie, la mai în 19 zile, anul 1855, a făcut cunoscut soborului despre aceasta. Dar el a stat în Tîrgul Neamţului pînă ce marele logofăt Gheorghe Sturza şi cu beizadeaua Iancu Ghica[21] şi Grigorie Cozadin, cei

---

[20] „Care venind copil din ţara ungurească s-a botezat de un Cuza în Sfînta Mănăstire Neamţu şi după ce a crescut în vîrstă a fost călugărit aici, şi din vîrsta tinereţilor a fugit din mănăstire şi s-a oploşit prin Valahia vreo 26 de ani pînă acum. Deci el măcar deşi în tinereţile sale a luat chipul călugăresc întru aceste Sfinte Mănăstiri, însă după ce a fugit din mănăstire şi a umblat prin lume învăţînd învăţături ale dascălilor de astăzi volterişti, apoi cînd a venit acum în mănăstire de-a dreptul ca stareţ, nu călugăr, nici arhimandrit, precum se zice, ci chiar un omuşor de rînd cu numele şi cu faptele, plin de patimi era, căci osebit împotriva Sfintelor Canoane şi a orînduielii călugăreşti mînca carne şi bea şi tutun, care aceste două patimi cu totul a trebuit a le stîrpi din sobor, dacă le-ar fi aflat la cineva din cei neputincioşi, dar nu să le unelteaască încă şi singur, ca povăţuitor de călugări după cum se numea.

Încă pe lîngă acestea era plecat şi la patimile de sub pîntece cu totul, şi spre îndeplinirea acestei pofte avea feluri de închipuiri: că mai întîi, după ce a intrat stareţ soborului, apoi cînd se ducea vreun călugăr ca să ia blagoslovenie, ca de la alţi stareţi, în loc de a-l găsi cu Vieţile Sfinţilor citind sau alte cărţi folositoare de suflet ţinîndu-le în mîini, îl găsea cu o lupoaică ţinînd-o în braţele sale, şi adesea ori netezind-o cu mîinile, de pe care ridica dreapta şi o da de o săruta călugărul, fără a-l blagoslovi, care lupoaică el singur ştia pentru ce-i era dragă. Aşa o ţinea cu sineşi în chilia stăreţească. Mai ţinea între alţii şi pe un mirean în chiliile stăreţeşti cu nume de director, căruia-i cumpărase lîngă biserica Sfintului Haralambie, la Tîrgul Neamţului casă foarte desfătată spre a-i fi lui spre plăcere, în petreceri cu Anafrosa necreştina, soţia acelui director, Petrachi Nenişor, unde mulţime de bancheturi şi jocuri făceau împreună şi cu profesorii săi, care-i adusese din Valahia, la care danţuri asistau şi unii din vieţuitorii din Tîrgul Neamţului care au şi făcut cunoscut Înalt Prea Sfinţitului Mitropolit, de a alungat, din porunca Guvernului, pe acel Nenişor împreună cu Anafrosa cea zisă mai sus".

Coana Frosa era o evreică, proprietară a unui teatru ambulant (aşa funcţionau în epocă casele de toleranţă). La aceste bordeluri îşi petreceau vremea boiernaşii acelei vremi, foşti studenţi la Paris, educaţi într-o desăvîrşită imoralitate în „oraşul luminilor" (v. Constantin Gane, op. cit., vol. II, p. 503-505). Cu adevărat, era mai mult decît smintitoare prezenţa stareţului Mănăstirii Neamţ în asemenea local...

„Se mai ducea numitul arhimandrit şi la Urecheni adeseori spre petreceri cu cei ce avea el cunoştinţă; iar la Mănăstirea Agapia fiindcă avea mumă, apoi toată dreptatea-şi făcea a merge, măcar deşi l-a prins straja mergînd noaptea pe jos singur pe unde nu i se cuvenea arhimandritului şi superiorului, şi măcar că odată i-a tuns şi coama şi coada la calul cu care era ascuns la o prietenă spre a petrece de nevoie întru acea noapte. Şi nu numai la Agapia era oaspe, ci la Mănăstirea Văratec încă s-a aflat şi mare făcător de bine, după cum se pare, şi milostiv pribag şi negru [??], căci nişte cărămidă ce era făcută la Oşlobeni (moşie a mănăstirii) încă din vremea stăreţiei Părintelui Arhimandrit Nathanail spre a se face biserica Sfîntului Ierarh Nicolae acolo, el cu mare dragoste o a hărăzit spre a se face nişte umblători în Văratec la nişte prietene vechi ale sale, pe unde s-a aflat cu cercetare de către comisie la fuga sa din stăreţie" (n. Andronic).

[21] Fiul domnitorului Grigorie Ghica, aghiotant domnesc; participant la revoluţia din 1848 de la Paris; foarte cunoscut în epocă pentru aventurile sale imorale; membru al guvernelor lui Cuza, participant activ, alături de Costache Negri, la soluţionarea afacerii mănăstirilor închinate; căsătorit cu Alexandra Blaramberg, verişoara sa primară, prin trecere la papism (v. Constantin Gane, *op. cit.*, p. 503-513) (n.n.).

ce erau rînduiţi spre această lucrare, au silnicit soborul lavrei cu feluri de îngroziri ca să dea în scris cum că-l cere de stareţ mănăstirea pe Dionisie, şi încă cu rugăminte; precum şi de seminar se zice că s-a rugat soborul ca să fie în lăuntrul mănăstirii, despre care cred că veţi fi înţeles cum s-a rugat. Şi aşa la mai în 24 de zile, nefiind cu putinţă a scăpa din mîna silnicilor şi făcîndu-se acest înscris de către sobor, ca rugîndu-se, după cum am zis, precum l-a dictat Iancu Ghica, apoi în 25 mai au făcut şi acei boieri răspuns către domnul Grigorie Ghica cît de bine au isprăvit ei trebuşoara aceasta, şi între altele i-au scris şi aceste laude, cum că prin chemarea părintelui Arhimandrit Dionisie[22], a zidit Grigorie Ghica din nou acest sfînt locaş şi a întărit casa lui Dumnezeu, şi a depărtat din ea pentru totdeauna necuviinţele care au tulburat liniştea şi au învăluit interesele ei, au scăzut averea ei şi i-au adus şi defăimare şi altele.

Iar după ce au aşezat pe Arhimandritul Dionisie acei boieri în strana stărească în sobornicească biserică, apoi în cuvîntul ce l-a făcut către sobor Gheorghe Sturza a zis între altele aşa: cum că „Numai de la un asemenea bărbat se poate aştepta înflorirea acestor mănăstiri, întemeierea credinţei, lăţirea cunoştinţelor, îmbunătăţirea clerului şi renaşterea morală a întregii ţări. Îmbrăţoşaţi-l dar, daţi-i ascultarea cuvenită…" şi altele. Vai de noi! Vai de noi! Dar mai vai şi amar de acei ce şi-au pus nădejdea fericirii lor spre acest fel de om, care nici pe sineşi nu se poate povăţui spre mîntuire! Apoi întorcîndu-se Gheorghe Sturza către Arhimandritul Dionisie i-a zis: „Primeşte această numeroasă turmă sufletească pe care părinteasca îngrijire a domnitorului o încredinţează prin mine" şi altele; iată cine încredinţează pe soborul Lavrei Neamţului în seama Arhimandritului Dionisie...

După aceasta a făcut şi Arhimandritul Dionisie un cuvînt către sobor, în care între altele a zis aşa: „Părinţilor şi fraţilor, scopul mîntuitor care a adunat pe toţi petrecătorii în această sfîntă mănăstire nimeni nu se poate îndoi că este mîntuirea sufletului, petrecerea după poruncile şi legea Domnului întru o viaţă neprihănită…" şi altele; apoi a adăugat zicînd: „Chem şi rog pe toţi bărbaţii iubitori de bine să se adune împrejurul meu: mă veţi găsi gata la tot ce este bun şi folositor; voi înlesni fiecăruia cu plăcere calea spre fapta bună, voi avea priveghere neadormită a întîmpina pe cît se va putea trebuinţele duhovniceşti şi materiale ale fiecăruia cu ajutorul lui Dumnezeu, voi întinde mîna şi voi ridica pe cel căzut, voi sprijini pe cel ce se poticneşte, voi încuraja pe cel deznădăjduit şi deprins din tinereţe cu suferinţele, voi şti să sufăr cu

---

[22] „1855-1856. Dionisie Arhimandrit – Romano – Sadoveanu (pentru că fusese egumen la Mănăstirea Sadova în Valahia. El era protejat de Grigorie Ghica vodă, şi ca domn al ţării l-a rînduit stareţ la Mănăstirea Neamţu fără consimţămîntul Mitropolitului Sofronie Miclescu şi fără alegerea prevăzută de aşezămîntul mănăstirii. În mai 19 l-a rînduit locţiitor de stareţ. Apoi a ordonat prin boierii săi soborului, ca numaidecît să-l aleagă de stareţ, că altfel îi surghiuneşte pe toţi. Soborul imediat s-a prefăcut a-l agrea şi l-a ales cu formalităţi simulate. La iunie 5, 1855 s-a instalat stareţ. El a stărеţit 1 an, o lună şi 13 zile. Cum a căzut vodă Grigorie Ghica, Mitropolitul, înţeles din vreme cu călugării, îl vîna; şi cu căderea lui Ghica Vodă a răsturnat şi pe Arhimandritul Dionisie cu sunet".

„Dionisie este originar din satul Silişte din Transilvania, nepot duhovnicului Dorothei din Mănăstirea Secu, care l-a şi adus de copil mic aici în mănăstire, unde l-a botezat părintele Dorimedont şi duhovnicul Filip ca preot. Ei sînt de origine saşi (ţuţueni sau ungureni, cum le zic călugării). A ieşit din mănăstire, a umblat prin lume, prin Iaşi, Bucureşti, Buzău şi pe aiurea. […] Era un bărbat prea dezmăţat: tutungiu, femeiatic, glumeţ pînă la dezgust, cheltuitor nerezonabil, asociat cu oameni bănuiţi, băutor de vin, mîncător de carne, fanfaron, răzgîiat, şi discuta religia pe care urma să o practice ca stareţ. […] Iubea călugării libertini […]

Toţi părinţii fruntaşi ai soborului spun cu încredere că Stareţul Paisie Velicicovchi ar fi proorocit că de la al 13-lea stareţ are să se înceapă decadenţa Mănăstirii Neamţu cu toate soboarele sale" (n. Narcis Creţulescu f 115-117 mss. rom. 5694 BAR)

Cu adevărat, proorocia s-a împlinit: Arhimandritul Antonie fusese cel de-al 13-lea. Din vremea lui Cuza s-au stins, forţat, multe din predaniile paisiene, călugării Mănăstirii Neamţu s-au risipit care încotro, goniţi de vînturile umaniste şi ateiste ale modernismului epocii (n. n.).

cel ce suferă, să rabd cu cei ce pătimesc, să plîng cu cei ce lăcrimează..." şi altele.

Vedeţi, iubiţilor cititori şi cunoaşteţi că cuvintele lui ar rămînea să fie de om dulce la cuvînt şi îmbunătăţit, şi care l-ar durea inima şi şi-ar pune sufletul pentru mîntuirea sufletelor omeneşti şi pentru cinste şi îmbunătăţirea unei aşa de mari lavre; dar fiindcă cuvintele Mîntuitorului sînt foarte adevărate, pentru aceasta, ca să aibă ele şi mai mare tărie, zice că «Cerul şi pămîntul vor trece, iar cuvintele mele nu vor trece» (Marcu 13, 31), apoi iarăşi zice: «Amin, amin grăiesc vouă, cel ce nu intră prin uşă în staulul oilor, ci sare pe aiurea, acela fur este şi tîlhar» (Ioan 10, 1). Deci este cunoscut cum că Arhimandritul Dionisie a intrat stareţ acestor sfinte mănăstiri nu prin uşă, cu buna voinţă a soborului, căci nici nu-l ştia soborul bine cine este, ca să-l ceară de stareţ; şi pentru aceea nici nu a urmat ca un stareţ, potrivit chemării sale, după cum veţi vedea: că în 5 zile ale lunii lui iunie s-a pus stareţ soborului cu chipul care s-a arătat, însă încă pînă a nu se ridica în scaunul stăreţiei, cum a intrat în mijlocul acestui sobor, ca un lup îmbrăcat în piele de oaie, fără a se sfătui cu cineva din părinţii soborului, îndată a început a sfărîma zidirile ctitoriceşti, după împuternicirea ce zicea el că are de la domnul Grigorie Ghica, încît puţin de nu a rămas Mănăstirea Neamţului, în scurtul timp al stăreţiei lui, ca o urîciune a pustiirii.

Iar Părintele Arhimandrit şi Stareţ Nathanail, după scoaterea sa din stăreţie în anul 1855 februarie în 24, mai liniştindu-se la chilie pînă la sosirea în stăreţie a acestui Dionisie, acesta în grabă l-a izgonit din sobor cu mare neomenie şi a umblat zbuciumîndu-se din loc în loc pînă în anul 1856, cînd, atunci, în luna lui mai, aflîndu-se la o moşie a mănăstirii, anume Oancea, acolo foarte tare s-a bolnăvit; şi împărtăşindu-se cu Sfintele şi de viaţă făcătoarele lui Hristos Taine, s-a mutat către Domnul cînd îi citeam eu rînduiala la ieşirea sufletului, mai în 29 zile, marţi, în săptămîna a şaptea după Paşti, şi s-a îngropat în pridvorul sobornicestii biserici a Mănăstirii Neamţului.

Încă să se ştie şi aceasta, că şcoala publică din Tîrgul Neamţului o a zidit Părintele Arhimandrit şi Stareţ Neonil, cu aşa hotărîre, ca să se înveţe copiii învăţături bisericeşti, şi profesorul să fie faţă duhovnicească, călugăr, iar nu politicească, nici măcar preot de mir; şi aşa a urmat din anul 1853, de cînd s-a înfiinţat, pînă în anul 1855, mai în 20 zile, neamestecîndu-se ministrul bisericesc întru nimic în trebile acestei şcoli, iar atunci îndată şi-a aflat loc ministrul prin Arhimandritul Dionisie, cînd încă nici nu intrase stareţ, şi cînd încă nici măcar locotenent de stareţ nu intrase el pe poarta mănăstirii, că voind să se îmbuneze a arătat ministrului bisericesc că acea şcoală se afla foarte în proastă stare; însă el s-a lăudat că intrînd stareţ o va îmbunătăţi. Totodată, cum a intrat stareţ, a şi început a trimite la ministru catalog pentru cei ce învaţă şi a cerut ca să se trimită de acolo om la examen, apoi a tocmit tot el şi profesori mireni la această şcoală, cărora pe toată luna le dădea mulţime de bani leafă din cămara mănăstirii, şi slugile lor aşijderea erau tocmite tot de către mănăstire cu însemnat condei de bani leafă pe fiecare lună, şi osebit de casă şi de alte înlesniri ce li se făcea de către mănăstire, şi de masă, care cu zacuscă cu tot trebuia să fie de 4 ori pe fiecare zi şi aceia nu mai prost, fără numai de cărnării, unturi şi peşte, măcar de ar fi fost şi în zi de post; apoi mai trebuia încă pe fiecare lună ca să cheltuiască mănăstirea vreo 300 de lei pe cafea, dulceţi şi ceai, tot pentru dînşii.

După aceasta, aşezînd şi şcoala primară şi gimnaziul în Tîrgul Neamţului, a amăgit prin îngroziri viclene pe unii din părinţii soborului, de au iscălit un jurnal, pe care le ştia cum l-a alcătuit pentru acea şcoală, speriind pe părinţi că dacă nu vor iscăli, apoi în puţină vreme va fi plină mănăstirea de copii la acea şcoală, căreia i-a şi scos el hrisov deosebit, măcar că tocmai cum a voit să-l scoată nu a putut, fiindcă părinţii duhovnici ai soborului, simţind această lucrare, au protestat pe la locurile cuviincioase, şi el, văzînd că nu a putut scoate hrisovul în ce chip a voit, a început a îngrozi cu surgunii pe părinţii cei ce au protestat, aducînd spre a-i îngrozi pe Constantin Negri la mănăstire, însă nu a isprăvit nimic. Deci adunîndu-se copii la acea şcoală, a îndatorit el pe cămara mănăstirii ca să-i caute cu toate cele trebuincioase, precum cu mîncare bună, cum porunceau profesorii, cu haine bune şi cu încălţări, cu cărţile, cu hîrtia, cu condeiele cîte le trebuiau şi altele, încît osebit de tot ajutorul putincios al mănăstirii, numai într-un an am cheltuit şi bani cu ţinerea acelei şcoli mulţime de mii de lei.

Iar Arhimandritul Antonie, care fusese locotenent de stareţ şi iscălise programele, după ce s-a dus de la mănăstire, netrecînd multă vreme, îndată a înnebunit şi a şi orbit, însă Arhimandritul Dionisie cu tovarăşii şi partizanii săi nimic nu au luat în băgare de seamă aceasta, ci prin silniciile cu care au putut au pus în lucrare şi au vîrît seminarul deasupra sobornicestii trapeze. Şi ministrul bisericesc a trimis rector la această seminarie din partea sa, hotărînd mănăstirii ca pe fiecare an, osebit de casă, de masă şi de altele, să-i dea leafă cîte 200 de galbeni austrieci, şi osebit 1500 de lei de cheltuială, pentru că a venit din ţara nemţească în Moldova. Apoi a mai trimis ministrul bisericesc şi alţi profesori la acest seminar, cărora însuşi Arhimandritul Dionisie le-a rînduit leafă cît a

voit, osebit de masă şi de alte înlesniri. Şi aşa din început s-au fost pus 140 de elevi, şi din atîţia rămăseseră într-o jumătate de an 4 elevi şi 5 profesori, şi pe urmă a picat şi podul sobornicestii trapeze, peste care era întemeiată seminaria.

Iată că întru acest chip s-a aşezat seminarul în lăuntrul Mănăstirii Neamţului, precum am zis, iar nu prin cererea a tot soborul, precum tot se încurcă de cei care caută pricini spre dărîmarea soborului. Care bine să ştie că minciuna, orişicum o ar învîrti, tot minciună rămîne, şi de diavolul – tatăl minciunii – îşi vor avea parte aceia ce voiesc prin minciună a întuneca adevărul, că aşa zice şi Sfîntul Prooroc David: «Pierde-vei pe toţi cei ce grăiesc minciună».
Între aceste, Arhimandritul Dionisie, pentru pravila soborniceştii biserici, care din predanie de la Prea Cuviosul Părintele nostru Stareţ Paisie Velicicovschi s-a păzit pînă acum nerăşluită, el nu numai că nu a mers la dînsa adeseori, după cum i se cuvine unui stareţ a fi întru toate pildă soborului celui căruia i se numeşte ocîrmuitor, ci încă pizmuind celor ce mergeau, s-a făgăduit că o va reforma, dovedind această greşită socotinţă a sa şi în faţa lumii, căci în anul 1856, în ziua de luminatul praznic al Înălţării Domnului nostru Iisus Hristos, fiind farmaclîcurile mănăstirii şi ograda pline de boieri şi de tot felul de norod din toate stările, a trimis de a chemat din Dumnezeiescul Altar pe eclesiarhul cel mare al mănăstirii[23], cînd avea cea mai multă treabă – fiindcă liturghisea cu arhiereu[24], unde trebuia să stea nedepărtat de el – şi cum a ajuns eclesiarhul în cerdacul stăreţiei noi, sus, fiind de faţă şi arhondarul cel mare al mănăstirii, a început a răcni cît un leu la eclesiarhul, zicînd că „Ce sînt acestea?" şi de ce huiesc clopotele atît de mult, şi de ce treabă facem atîtea sfinţiri de apă şi masle? Şi pentru ce s-a mai cîntat Acatistul în sobornicească Biserică şi Paraclisul şi sfinţirea apei în ziua de praznic, că cu acestea numai cît se lungeşte pravila în zadar; şi încă a mai adăugat zicînd că călugării Mănăstirii Neamţului acestea le-au făcut numai ca să amăgească norodul; însă să nu mai gîndească una ca aceasta, căci s-au trecut cele de demult, şi lumea s-a civilizat, şi cele de ieri astăzi nu se mănîncă. Că Hristos şade în ceruri, iar pămîntul s-a dat oamenilor ca să facă ce vor vrea; şi dacă călugărilor le trebuiesc acatiste, paraclise şi sfinţiri de apă, apoi să şi le facă prin chilii, iar să nu îngreuieze norodul cu acestea. Şi altele multe vorbe putrede necreştineşti i-a mai zis ca un dascăl parizian. Iar eclesiarhul pe toate acestea auzindu-le nenădăjduind din gura aceluia care se numea stareţ – şi care ar fi trebuit să se bucure, văzînd că el nu ştie nimic din rînduiala mănăstirii şi că călugării se silesc şi ţin predaniile Părinteşti, şi încă să-i ajutoreze şi să-i încurajeze spre acestea, dar nu să le împuţineze rîvna cu ale sale răcnete – fiindcă avea treabă grabnică în Dumnezeiescul Altar numaidecît, precum am zis, nu a răspuns alta nici un cuvînt, ci precum pururea le este obiceiul călugărilor, lăsînd acestea la purtarea de grijă a Prea Curatei Maicii lui Dumnezeu, nu s-a uitat la bîrfiturile lui, ci a cerut iertăciune şi a alergat în biserică. Pe care cuvinte seci şi necreştineşti le-a mai poftorit şi în faţa arhiereului ce liturghisea şi a altor feţe cinstite zicînd că cu acest fel de prelungire a rugăciunilor a făcut mare osteneală şi arhiereului, ca şi cum acestea le-a săvîrşit soborul numai atunci, iar nu şi în toţi anii, fiindcă el nu ştia rînduiala mănăstirii, şi nici nu avea sfătuire pentru aceasta cu părinţii duhovnici ai soborului, care ştiau. Şi aşa s-a şi lăudat atunci de faţă că pentru altă dată o va regula el rînduiala; dar nu i-a ajutat Prea Curata Maica lui Dumnezeu spre a-şi împlini acest scop păgînesc.

În vremea cînd a intrat stareţ, ţintirimul bisericii Sfîntului Ioan Bogoslovul, unde se îngropau toţi acei ce se trec din această viaţă întru acest sobor, era bine îngrădit cu zaplazi împrejur şi drăniţit, iar el a poruncit de l-a stricat şi a mutat gardul mult în lăuntru, lăsîndu-l descoperit şi nepuindu-i porţi, ca spre batjocorirea credinţei noastre pravoslavnice, osebit de mormînturile părinţilor şi fraţilor ce au rămas afară de ţintirim şi altele, peste care a făcut el o şură mare, şi le calcă carele şi dobitoacele. Dar, încă, şi acele din lăuntru să nu rămînă în pace, ci să le calce bivolii, caii şi alte dobitoace, care au stricat şi au călcat pe prea cinstitele cruci ce erau puse după obiceiul creştinesc pe la mormînturile morţilor. Încît ne era mai mare jalea privind acestea. Ba, încă, nici bolniţa cea pentru cei smintiţi la minte nu a lăsat-o în pace, că a stricat başcele[25] de acolo, unde se închideau cei care erau tare nebuni, şi şurile unde se adăposteau spre aerisire, vara, neputincioşii şi cei îndrăciţi. Asemenea şi gardurile, nefăcînd mai-nainte altele. Şi aşa, din această pricină, mulţi din aceia care erau tare nebuni, neputîndu-se opri de vreun gard, se duceau

[23] Eclesiarhul cel mare al mănăstirii era însuşi autorul acestor rînduri, Ieromonahul Andronic Popovici (n. n.)

[24] Calinic Miclescu, egumenul Mănăstirii Slatina (n. Narcis Creţulescu)

[25] başcă: beci (n. n.)

prin pădure, şi acolo cu mare greu îi găseau părintele Pamfil monahul, nacealnicul acestei bolniţe, morţi.

Istorisind, noi, pe rînd, pe toate necazurile şi pagubele pe cîte le-a pricinuit acest arhimandrit mănăstirii şi soborului fraţilor, apoi, atunci, gîndesc că ar trebui să se alcătuiască o carte foarte mare. Căci nu era îndestulat el că făcea mare necaz părinţilor ce erau rînduiţi prin slujbele obşteşti, pentru că iconomului celui mare îi pusese un mirean, cu nume de agricultor; vivliothicariului, iarăşi mirean vivliothicar; grădinarului, botanic mirean. Dechiilor[26] pe la moşii, osebit de vechilii[27] cunoscuţi de aşezămînt, le mai pusese şi alţi vechili şi revizori. Asemenea, şi în Tîrgul Neamţului, la ospitalul cel mare al mănăstirii, după ce a alungat cu mare batjocură de acolo pe ieromonahul Theofan inspectorul, apoi, osebit de doctorii cei mai-nainte rînduiţi, a mai rînduit şi el alt doctor, revizor, pe Costache Vîrnav[28]. Şi în chiliile stăreţeşti ţinea vreo cîţiva mireni, cu nume de directori, secretari şi logotheţi, care toţi unelteau împreună cu dînsul tiutiun. Încît, cînd te apropiai de chiliile acelea, nici nu puteai să mai zici altceva, decît că este o cafenea acolo; că de departe te înnăduşa tartaricească putoare a tiutiunului. Încă şi bucătar îşi avea la stăreţie, tot mirean; pentru că bucatele călugăreşti nu îi plăceau. Şi pentru aceea nu a şezut vreodată cu fraţii soborului în trapeză la masă, întru toată vremea stăreţiei sale. Şi acestor mireni, osebit de leafa ce li se da din cămara mănăstirii cu porunca lui, şi altele lucruri trebuitoare, cu prisos, dar încă le da voie de mergeau şi pe la metoacele mănăstirii, şi îşi luau porci, pîine, grîu, popuşoi, orz, ovăs, fîn, legumi şi altele.

El în anul 1856, luna lui ianuarie întîia zi, fiind cu mitra arhimandriţească în cap şi îmbrăcat cu mantie arhierească, deasupra sobornicestii trapeze a mănăstirii, unde înfiinţa seminarul, în faţa a tot soborul şi a ministrului bisericesc şi a altor boieri, în cuvîntul ce l-a grăit el atunci către sobor, între altele bîiguieli a zis mai rostit aşa: „Mie să nu-mi zică nimeni din călugări că «am venit la mănăstire să mă mîntuiesc»; aceasta nu voi să o aud”... şi altele.

Deci mai primind şi 791 de lei şi 32 parale de la jugăritul moşiei Vînători, şi 777 de lei din pădurea Lipovei şi 5.180 de pe zece fălci de pădure de pe moşia Groşii, şi 1.850 de lei pe cinci fălci de pădure de la Alecu Catargiu şi 4.273 de lei 20 parale de la metocul Sfîntului Gheorghe a moşiei Năniesti, şi 7.400 de lei milă de la Iancu Adamachi, 5.810 lei de la ierodiaconul Gheorghe, 4.420 lei de la duhovnicul Ilarie din Mănăstirea Secu, 2.590 lei de la boierii Brînzeşti din Tîrgul Frumos, 1.700 lei de la ieroschimonahul Conon, 1.480 lei de la Dimitrie Paraschiv, 1.000 lei de la Constantin Hermeziu, 7.877 lei tot mile hărăzite soborului şi 2.437 lei i-a primit prin ieromonahul Andronic, eclesiarhul cel mare al mănăstirii numai de acei ce s-au trecut şi în pomelnicul mare; iar care bani mai întrecea de la privegheri sau panahizi, şi acei de pe sărindarele ce le da creştinii, nicidecum nu este ştiut cîţi a primit; şi încă a mai vîndut şi mulţime de locuri ale mănăstirii şi ceara din Tîrgul Neamţului, fără să arate cînd a luat, ca să nu mai ştie soborul ce face el.

Şi nemairăbdîndu-l milostivirea lui Dumnezeu şi Prea Curata Maica lui Dumnezeu, apărătoarea şi neruşinata nădejde a noastră, a aprins foc al rîvnei casei lui Dumnezeu în inima Prea Sfinţitului Mitropolit al Moldaviei Sofronie, care cunoscînd că soborul nu are putere, măcar de ar şi şti ce să facă, mai ales cînd a simţit că a vîndut mulţime de locuri ale mănăstirii fără să ştie soborul, sau măcar economul, sau cămăraşul, şi nici n-a încîrnit în cămara mănăstirii acei bani, atunci a rînduit o comisie de feţe duhovniceşti la mănăstire, ca în faţa soborului să se vadă adevărul. Dar el cît a putut s-a silit de s-a dus acea comisie nelucrătoare, arătînd încă şi oareşicare prihăniri asupra mitropolitului şi a tuturor arhiereilor Moldaviei către domnul Grigorie Ghica. Între altele încă mai avea el şi acest obicei, de zicea cîteodată că cît va ţine guvernul cu dînsul, atîta va stăreţi, iar cînd va vedea că guvernul nu-i ajută, nici îi ţine în seamă, atunci ne lasă dracului şi se duce, care cuvînt cînd îl auzeam zicînd aşa acel ce se numea că ne este stareţ, foarte greu ne cădea; el cînd vedea crucea stareţului Neonil cea cu cavaleria Sfintei Ana clasa a doua, striga în faţa tuturor, ocărînd pe eclesiarhul cel mare, ca să nu o mai scoată în vederea norodului, căci este cruce rusească. Iată ce fel de minte deşartă avea acest ticălos arhimandrit. Deci se înţelege că s-au auzit aceste toate şi pe la Iaşi. Şi chiriarhia ţării, ca ceea ce priveşte spre totbinele îndeobşte al mănăstirilor, cum s-a mazilit domnul Grigorie Ghica şi a mers la Paris de s-a împuşcat singur[29], îndată socotind şi avînd grijă ca nu

---

[26] Dichiu: administrator al unei mănăstiri (n. n.)

[27] Vechil: împuternicit (n. n.)

[28] Constantin Vîrnav: medic român (1806-1877), unul din organizatorii sistemului sanitar în Moldova lui Cuza; autor al unui studiu de geografie medicală a Moldovei (Physiographia Moldaviae, 1838) (Lazăr Şăineanu, *Dicţionar universal al limbii române*, Chişinău, 1998, p. 1354) (n.n.)

[29] Domnitorul Grigorie Ghica a fost mazilit la 15 iulie 1856, prin numirea de către Poartă a caimacamului

cumva să fugă încotrova Arhimandritul Dionisie – după cum am zis că se şi lăuda fără de a-şi da răspuns cum a dispozat averea mănăstirii, a trimis la 8 zile ale lunii lui iulie, anul 1856, poruncă la duhovnicii soborului Lavrei Neamţului spre a nu da nimic, nici o ascultare Arhimandritului Dionisie, totodată hotărînd soborului ca să-l ţină în cea mai de aproape priveghere, ca unul ce întru totul şi-a călcat datoriile de stareţ. Deci sosind acea adresă noaptea spre 10 zile ale lunii lui iulie, au mers egumenul Mănăstirii Secului împreună cu alţi părinţi la chiliile stăreţeşti; şi înţelegînd de la casnici că este dus – precum adeseori avea acest obicei a mînea pe aiurea fără să ştie soborul unde este –, i-au pecetluit uşile chiliilor, şi apoi cercînd l-au aflat la Mănăstirea Văratecul, de unde pornind nu a voit să vie la mănăstire precum era chemat, ci mergînd s-a aşezat la un mirean în Tîrgul Neamţului. Şi de multe ori i s-a făcut chemare de către sobor ca să vie să şadă la mănăstire, dar el însă nu a voit să vie, ci şedea acolo şi mînca carne, împreună cu Grigorie Cozadin şi cu un ucenic al său, în toată vremea Postului Adormirii Prea Curatei Maicii lui Dumnezeu, precum a spus însuşi acel ucenic, nefiind întrebat de cineva, care nu i se cuvine lui să o mănînce nici în cîşlegi, necum în post[30]. Şi aşa chibzuindu-se că dacă nu voieşte să vie la mănăstire, negreşit că şi plănuieşte a se duce undeva, după cum se lăuda înainte, precum am zis, s-a însărcinat de către sobor un părinte şi cu doi rîndaşi în uliţele tîrgului, ca să ia seama, cînd se va duce să dea de ştire la mănăstire încotro a apucat; iar altfel de instrucţii nu li s-a pus, şi care aşa au şi urmat, nimic mai adăugînd.

Dar Arhimandritul Dionisie a trimis jalobă la căimăcămie şi la Prea Sfinţitul Mitropolit, tînguindu-se că este arestuit cu mare urgie de către sobor în Tîrgul Neamţului, şi se ruga să-l slobozească din acea arestuire. Şi prin partizanii săi veniră de la Piatră Gheorghi comandirul de jandarmi cu armaşul cu vreo 30 de ostaşi la mănăstire; şi punînd ostaşi prin cerdacurile mănăstirii cu armele în mîini, ca să îngrozească pe sobor să trimită rugăminte în scris către Arhimandritul Dionisie, cum că-l roagă să vie iarăşi să fie stareţ mănăstirii, soborul nu s-a îngrozit nimic, ci a hotărît că nici nu voieşte să-l mai vadă în mijlocul său. Şi după ce prin vreo cîteva scrisori către sfatul soborului nu au isprăvit nimic acei boieri, apoi s-au dus, lăsînd în urmă mulţime de laude îngrozitoare asupra sfatului soborului.

Deci unii din părinţi se cam îngrozeau văzînd atîtea cumpliţii lucrîndu-se prin partizanii lupului celui ce voia a intra iarăşi în staul; dar însă cu nădejdea întru ajutorul Prea Curatei Maicii lui Dumnezeu s-au îmbărbătat, şi aşa, deşi «certînd ne-a certat Domnul, dar morţii nu ne-a dat» – că prin mila şi înţeleapta punere la cale a înaltului guvern şi a Prea Sfinţitului Mitropolit, împreună şi a iubitorilor de Dumnezeu arhierei ai ţării Moldaviei, care pururea se silesc pentru binele şi întemeierea iubitei patrii – s-a trimis la mănăstire, la faţa locului, o înaltă comisie, politicească şi bisericească. Şi din partea bisericească au fost Prea Sfinţiţii Arhierei Nectarie Sotiriopoleos, locotenent Episcopiei de Roman, şi Meletie Istrati, Episcop Huşului; osebit de aceştia au mai fost şi Arhimandritul Nicon, egumenul Mănăstirii Bisericani. Iar din partea politicească: marele logofăt Grigorie Crupenţchi, adjutantul domnesc Petru Schilete şi alţii.

Şi foarte cu luare aminte, lucrînd aceste cinstite feţe fără părtinire şi înfăţoşind pe Arhimandritul Dionisie cu părinţii soborului, asemenea şi jaloba soborului cu ale lui alăturîndu-le, toate îndreptările lui bine s-au adeverit că nu au fost aşa în ce chip le spunea pe hîrtie. Şi apoi văzînd el cum că în loc să se folosească, mai tare se încurcă cu înscrisurile lui cele dăscăleşti pe care le dădea ca spre răspuns comisiei la întrebări, a fugit pe taină noaptea din mănăstire, fără ştiinţa soborului şi a comisiei, şi s-a ascuns la Grigorie Cuza (care pe cîinii din ograda sa îi avea pe numele Sfîntului Nicolae, a Sfîntului Gheorghe şi a altora; se vede că cel asemenea pe cel asemenea iubea, căci şi în vremea comisiei veniră la mănăstire împreună cu Vasilie Bucşinescul, şi după cît puteau ajutora ca să intre Dionisie iarăşi stareţ, măcar pe vreme de două săptămîni, dînd bani şi rachiu pe la unii din cei mai neputincioşi fraţi, dar însă nimic nu au isprăvit).

Deci lucrînd cu frica lui Dumnezeu şi cu înţelepciune acei cinstiţi comisari, şi cunoscînd bine nevinovăţia soborului, au arătat către înalta ocîrmuire toate pe larg; iar înalt Prea Sfinţitul Mitropolit, înconjurat de clerul ţării Moldaviei, voind ca şi în viitor să nu mai poată acest arhimandrit a tulbura linişte soborului Sfintelor Mănăstiri Neamţu şi Secu, au încheiat un jurnal în acelaşi an 1856 luna august în 18 zile, sub nr. 1246, în care între altele se hotărăşte ca niciodată să nu mai poată fi Arhimandritul Dionisie povăţuitor

---

Toderiţă Balş. Grigorie Alexandru Ghica s-a sinucis la 24 august 1857.

[30] În anul 1477, Prea Cuviosul Părintele nostru Pafnutie, egumenul mănăstirii celei din Borova, unde este hramul Acoperămîntului Prea Curatei Maicii lui Dumnezeu, în Rusia, a poruncit unui mirean zugrav anume Dionisie şi tovarăşilor săi tot mireni zugravi ca să nu mănînce carne întru cîtă vreme vor lucra întru acea mănăstire pentru ca să nu se sminteasscă călugării. Iar ei uitînd porunca şi pe taină ducînd carne în mănăstire, s-au umplut toţi de rîie. Vezi în Vieţile Sfinţilor, luna mai, întîia zi (n. Andronic).

turmei cuvîntătoare şi la asemenea sfinţite aşezăminte, ca să nu mai adauge defăimare treptei prin asemenea osîndite urmări. Apoi după aceasta, ocîrmuirea bisericească împreună şi cea politicească, socotind ce este de folos şi mai cinstit, spre a mai sta această sfîntă Lavră spre slava lui Dumnezeu şi întru lauda Prea Curatei Maicii lui Dumnezeu şi podoaba patriei, a dat voie soborului, ca potrivit aşezămîntului, statornicit şi întărit pentru aceste mănăstiri, să-şi aleagă povăţuitor din sînul său, cum va socoti cu dreptul, şi spre care vor avea mai multă încredere şi dragoste, netemîndu-se de nimeni, şi aşa sobornicește s-a ales şi s-a pus Părintele Gherasim Stareţ. Acesta a fost din neam drept patriot Moldovean născut în oraşul Botoşani din părinţi bine-credincioşi[31], şi din tînără vîrstă iubind viaţa monahicească a alergat la Sfînta Mănăstire Neamţu în soborul Prea Cuviosului Părintelui nostru stareţul Paisie Velicicovschi; şi supunîndu-se sub jugul Dumnezeieştii ascultări, s-a făcut călugăr iscusit, atît în lucrările duhovniceşti, precum şi în cele politiceşti. Şi cunoscîndu-se vrednic, a fost pus dichiu pe la moşiile mănăstirii, econom mare şi vechil moşiilor din Basarabia ale mănăstirii şi în alte slujbe de căpetenie. Apoi acum prin voia lui Dumnezeu, cu o împreună glăsuire a tot soborul hirotonindu-se ierodiacon, ieromonah şi hirotesindu-se arhimandrit de Prea Sfinţitul Meletie, Episcopul Huşului, s-a suit la scaunul stăreţiei, precum am zis, în anul 1856 septembrie întîi. Şi era la statul trupului de mijloc, ochii căprui, faţa rotundă, nasul mic, capul mic, gura potrivită, părul în cap şi mustețile în doi peri, dar barba mai mult albă şi mică, şi la glas nu tocmai mare.

Deci netrecînd multă vreme după punerea sa în stăreţie, a venit bine-credinciosul caimacam, ocîrmuitorul ţării Moldaviei Theodor Neculai Baloş la mănăstire, şi şezînd o săptămînă întreagă, a cercetat însuşi cu amănuntul şi a aflat că toate au fost adevărate cele ce s-au dezvelit de sobor către înalta comisie pentru Arhimandritul Dionisie, şi bucurîndu-se s-a întors cu pace întru ale sale.

Apoi după ducerea caiamacamului, cunoscînd Părintele Stareţ Gherasim bine în ce stare i s-au încredinţat aceste sfinte mănăstiri, care departe se aflau de starea lor cea dinainte, între altele multe păgubiri ce a pătimit, după împrejurările cu care au fost înghesuite mănăstirile acestea, a văzut că sînt foarte împovărate; şi prin două hrisoave ale domnului Grigorie Ghica, unul din 1855 sub nr. 3016, şi altul din anul 1856, sub nr. 1274, care erau pentru şcoala din mănăstire şi pentru internatul şi gimnaziul din Tîrgul Neamţului, şi privind la hotărîrile fericiţilor ctitori, înzestrătorii acestor sfinte mănăstiri, care numai pomeniri şi rugăciuni pentru dînşii şi pentru toţi pravoslavnicii creştini poruncesc să se facă neîncetat fără a mai zice că iartă pe călugări de acele hotărîri dacă nu le-ar împlini, foarte s-a îngrozit de această mare sarcină ce i s-a pus, căci din pricina neajungerii banilor pentru întinsele cheltuieli, nici pomenirile fericiţilor ctitori nu se pot săvîrşi cu toată îndestularea, precum cer ei, nici ţinerea bisericilor şi a soborului şi a casei primirii străinilor nu poate să ajungă deplin spre lauda lui Dumnezeu din pricina lipsei celor de nevoie; toate acestea şi cele asemenea luîndu-le în băgare de seamă cu prea plecate metanii şi cu lacrimi împreună cu tot soborul, a rugat pe Prea Sfinţitul Mitropolit şi pe înaltul guvern de s-a milostivit asupra acestor sfinte mănăstiri şi a soborului din ele, şi prin hrisovul din anul 1856 noiembrie 29 sub nr. 34, secţia a 2-a, din secretariatul de stat nr. 40, a hotărît să rămînă în totul nelucrătoare acele două hrisoave ale domnului Grigorie Ghica arătate mai sus, regularisind lămurit prin aceasta cum să se urmeze.

---

[31] „Gherasim Miron: ieroschimonah şi arhimandrit. Acesta este cel dintîi stareţ ales dintre moldoveni neaoşi. El este fiul lui popa Miron din sat de la Ciuşme de lîngă Botoşani (mare ctitor la biserica satului de acolo). el a fost ales stareţ după Dionisie Romano, la 1856 septem. 1. Iar la 1860 noem. 14 guvernul l-a surghiunit la M-rea Coşula, iară la 1861 august 17/18, noaptea, a murit în etate de 61 de ani şi s-a îngropat afară lîngă biserica mare, spre amiază-zi, în Mănăstirea Neamţu.

Gherasim nu ştia cartea lui Dionisie, nici nu avea experienţa şi fanfaronia lui, dar ca călugăr şi ca administrator şi ca simţămînt era înzecit mai superior lui Dionisie. El a fost vechil mănăstirii şi iconom mare şi a făcut treburi bune. El, voind a restaura biserica mare din Mănăstirea Neamţu, i-a stricat cele două turnuri din urmă clădite de lemn de stejar de Stareţul Dometian, şi astfel, prin o lucrare providenţială, a scăpat biserica mare din Mănăstirea Neamţu nedistrusă de focul din 1862 noem. 25 spre 25. Tot stareţul Gherasim a pus meşteri şi pe de o parte au stricat din lucrările lui Dionisie, iar pe de alta a pus artişti de au zugrăvit peste tot trapeza mănăstirii într-un chip rar de văzut, ba încă şi de nevăzut. A tipărit un ceaslov. Şi reformele aduse de secularizare îi scurtară stăreţia şi viaţa. Cu Gherasim se stinge şi obiceiul cel vechi al mănăstirii de a se aduna lîna mănăstirii cu călugării, la care lucrau şi înaltul cler şi boierii ţării. Gherasim ar fi fost cel mai bun stareţ dintre toţi, dar din nenorocire stăreţia lui cade la spartul iarmaroculuiˮ (n. Narcis Creţulescu f117r-117v din mss. rom. 5694 BAR).

Deci în vremea stăreției sale s-a întîmplat o minune în această sfîntă mănăstire întru acest chip: un om, anume Vasilie a lui Toader Chițescul din satul Roșiorii, ținutul Sucevii, moșie a boierului Iancu Forăscu, în anul 1856, decembrie în 6 zile, a pătimit aceasta că din bun sănătos l-a apucat o amețeală cu nebuneală amestecată, încît fugea pe cîmpi. Deci prinzîndu-l alți oameni, l-au adus la biserica cea de acolo a satului cerînd rugăciunile preoților, unde după puțin a și amuțit desăvîrșit neputînd vorbi nimic; iar în anul 1857, martie 11, trimițîndu-l boierul cu scrisoare la această mănăstire spre a i se face sfintele rugăciuni pentru tămăduire, i s-a făcut sfințirea apei și i s-au citit rugăciunile Marelui Vasilie, și i s-a făcut Sfîntul Maslu de trei ori. Și la sfîrșitul Sfîntului Maslu de a treia oară, cînd au deschis ieromonahii Sfînta Evanghelie spre a o pune pe capul bolnavului după obicei, în vremea rugăciunii celei de pe urmă a rînduielii Sfîntului Maslu, atunci s-a întîmplat să fie acolo scris tocmai cuvîntul acesta care zice așa: «Effatha, deschide-te» (Marcu 7, 34). Deci văzînd-o aceasta preoții au zis lui: „Cere-ți iertăciune, Vasilie!", iar el atunci cu luminat glas a strigat „Blagosloviți părinți sfinți și mă iertați pe mine păcătosul", și așa a rămas vorbind foarte lămurit, și s-a tămăduit și de celelalte neputințe desăvîrșit, prin mila Prea Curatei Maicii lui Dumnezeu, și s-a dus la casa sa bucurîndu-se.

‹fragment despre înnoiri și ctitorii la Mănăstirile Neamțu și Secu și schiturile Vovidenia și Sihăstria Seculuiˆ

Iar Părintele Arhimandrit și Stareț Gherasim, voind să aducă după cît se va putea iarăși la starea cea dintîi mănăstirea, s-a apucat și a pus în lucrare ca să se săvîrșească la loc zidirile ce le-a sfărîmat Arhimandritul Dionisie, și a pus de a zugrăvit toată casa trapezei obștii foarte frumos, și s-a apucat ca să facă meremet[32] și sobornicești biserici a Înălțării, însă numai cît a început a strica acoperămîntul vechi să o acopere cu tablă de aramă și a început a-și aduce materialul, și îndată s-a pornit balaurul iadului, diavolul, cu toate puterile prin slugile sale și a oprit lucrul și a prăpădit materialul tot întru acest chip:

În anul 1859, domnul Moldaviei Alexandru Cuza, prin ofisul sub nr. 121 a pus îndatorire ministrului bisericesc de a trimis în Mănăstirea Neamțului o comisie, înjghebată de cinci persoane mireni, adică Alexandru Tiriachiu – ministrul cultului, Iancu Ghica – adjutant domnesc, Grigorie Cozadin, Scarlat Pastia, Costică Cerchez – secretar, și două persoane din partea clerului, însă nu rînduiți de chiriarhul țării după Canoanele Bisericii, ci numai de satana rînduiți și de ofis numite și anume: Melhisedec[33] Arhimandritul, rectorul Seminariei de Huși, și Protoiereul Dimitrie Mateiași, rectorul Seminariei de Roman.

Aceștia cu toții, însoțiți cu comandirul de jandarmi al districtului ținutului Neamțu, au sosit fără de veste la Mănăstirea Neamțului în 11 iunie, nu spre închinare, ci spre prădare; și mergînd cu toții drept în chilia stărețească, și spunînd Părintelui Arhimandrit Gherasim, Starețul actual, misia lor, Starețul le-a vorbit cele de cuviință, hotărînd că nu le dă averea mănăstirii; iar dacă guvernul voiește să o ia, apoi numai prin putere o va lua, căci soborul nu are arme să-i stea împotrivă; și auzind acestea numiții comisari, îndată cu repejune au trimis porunci ca să adune tot soborul de la Mănăstirea Secului și de pe la Schiturile Vovidenia, Pocrovul, Sihăstria Secului și Sihla, la Mănăstirea Neamțului. Și după ce s-au adunat, îndată au poruncit de s-a tras clopotul cel mare, ca să meargă cu toții la trapeză. Însă pînă a nu intra soborul la trapeză, mai întîi a pus comandirul jandarmi la ușa trapezei în rînd ca marșrut[34]; și așa printre jandarmi a intrat soborul în trapeză, rămînînd jandarmii la ușă.

Deci adunat fiind tot soborul, s-a suit în amvonul trapezei (unde se citea cuvîntul lui Dumnezeu către sobor) Alexandru Tiriachiu ministrul și cu Grigorie Cozadin, și a citit în auzul tuturor ordinul domnesc cel pentru prădarea mănăstirii, asupra căruia Părintele Stareț Gherasim a dat răspuns că „Soborul nu se împotrivește ocîrmuirii, fiindcă are mai vîrtos și poruncă apostolică, de a se supune stăpînirilor celor mai înalte; dar ne pare rău de aceasta, că vedem adunare care nu este nici de cinstea soborului și nici de a unui guvèrn creștin[35], fiindcă stau jandarmi la ușa trapezei, puși în rînd ca marșrut, care lucrare dă

---

[32] lucrare de reparație și întreținere (n. n.)

[33] Arhimandritul Melhisedec Ștefănescu, ajuns apoi arhiereu de Roman, șef, împreună cu arhiereul Filaret Scriban, al partidei naționale între clerici, promotorul curentului de latinizare a limbii bisericești. În muzeul masoneriei de la sediul Marii Loje Naționale a României de pe Calea Victoriei, există astăzi o fotografie a sa „împodobit" cu toate însemnele franc-masonice (n. n.)

[34] Mersul unui tren de marfă pe distanță lungă, fără a lăsa sau a lua vagoane pe parcurs; aici cu înțelesul de cordon de jandarmi (n. n.)

[35] Aici a fost înșelarea care a domnit în epocă, neștiindu-se că apartenența la masonerie înseamnă lepădarea – nu explicit, ci implicit – de Hristos și poruncile Sale, de Biserică. Aceasta este și explicația imoralității grosolane a generației pașoptiste (n. n.)

înțelegere fiecărui privitor ca şi cum soborul nu ar voi să se supună stăpînirii". Şi auzind acestea comisarii, îndată ministrul a început ca un leu a striga din amvon cu mînie asupra Stareţului şi a-l înfrunta în faţa soborului cu multe feluri de cuvinte scandaloase zicînd că nu este trebuinţă lui de a lua seama lucrărilor comisiei domneşti, căci ea poate face orice va voi. Şi altele multe a mai zis, care sînt publicate prin adaosul Buletinului Oficial al Moldaviei, nr. 63 din luna august 1859.

Apoi ieşind din trapeză aşa mînioşi şi însoţiţi cu jandarmi, au început a pecetlui uşile prin mănăstire, adică cancelaria – în care erau actele lucrătoare –, biblioteca – unde se păstrează hrisoavele şi toate documentele ctitoreşti şi cărţile cele de vînzare –, pirgul cel mare – unde este toată arhiva şi biblioteca cea veche a mănăstirii, în care se păstrează cărţile vechi în mai multe limbi, şi tălmăciri de prin alte limbi în limba moldovenească încă netipărite –, cancelaria cămării, şi însăşi toată cămara chinoviului; însă mai întîi au luat din ea lada cea de fier, în care se păstrau toţi banii mănăstirii şi 15.000 de galbeni austrieci; erau numai aur, pregătiţi pentru meremetul sobornicestii biserici a Mănăstirii Neamţului; iar 400 de galbeni pentru înnoirea schitului Orgueştii, care se lucra. Şi mare deosebire se înţelegea de la păgînia turcilor pînă la aceşti prădători: căci în anul 1821, cînd erau volintirii în Mănăstirea Secului, atunci la Mănăstirea Neamţului, precum am scris în istorisirea stăreţiei Părintelui Arhimandrit Ilarie, s-au fost pus spre pază turci; iar la ridicarea lor din mănăstire, Părintele Stareţ Ilarie a scos să le dea 400 de galbeni bacşiş, iar turcii nu au voit să primească, zicînd că mulţi mănîncă de la mănăstirea aceasta, şi ei au blestem de la proorocul Mohamet să nu ia de la case obşteşti, ci mai ales să dea. Şi încă spre dovadă au făcut cu alor cheltuială vreo cîteva zile mese cu peşte pentru tot soborul lavrei. Iar aceşti comisari volterişti şi calvinişti şi luteranişti au dezbrăcat pe Mănăstirea Neamţului şi pe cele alte de averi zicînd că sîntem de un sînge cu italienii.

Iar după acestea însuşi ministrul Tiriachiu, cu o pornire foarte furioasă şi cu tot dispreţul, a luat din mîinile Stareţului şi cheia care era de la lada cu banii lavrei, fără să-l mai întrebe ceva cu blîndeţe, şi îndată a pus străjeri jandarmi, atît pe la numitele locuri, cît şi prin prejurul mănăstirii, ca nici un călugăr să nu poată ieşi afară altfel fără numai prin ştirea ministrului şi a comandirului de jandarmi. Şi aşa, prin acest fel de forme, Tiriachiul, Cogălniceanul, Cozadin, Cerchez, Ghica, Ciulei, Borie, Panu, Pastia, Vîrnav, Cuza, Roset şi alţi cinovnici[36] şi ştrengari, cei mai înjosiţi şi lepădaţi de Dumnezeu, cu crucile şi răscrucile în gură, fără de nici o frică, spurcaţii şi nelegiuiţii, au prădat desăvîrşit sfintele mănăstiri şi au făcut turme, cirezi şi herghelii din vitele călugărilor.

Apoi tot această nelegiuită comisie, îndată a pus în mănăstire şi o altă osebită ocîrmuire – fără de ştiinţa chiriarhului şi împotriva Sfintelor Canoane ale Bisericii Pravoslavnice, care hotărăsc ca în mănăstire de monahi numai o începătorie să fie, iar nu două –, căci a pus un comitet, întărit cu act din partea ministrului cultelor, sub titlul de administrativ, izbind comisia cu înformarea acelui comitet chiar în dignitatea chiriarhului şi a lavrei, fără să mai poarte vreun respect şi către stareţul legiuit şi să nu facă conrupţie soborului, neluînd ei seama că la tagma monahicească nu se încap nicidecum a fi alţi administratori afară de stareţul şi de duhovnicii soborului. Şi îndată acel ticălos comitet şi-a făcut pecete osebită de a soborului şi a început a se amesteca în lucrările duhovniceştii rînduieli şi documentele cuvenite numai dignităţii Stareţului, neîntrebînd de nimic pe Stareţul şi necerîndu-şi sfătuire; ba încă la atîta obrăznicie a ajuns, că i-a trimis stareţului şi adresă cu invitare, ca numaidecît să oprească de liturghisit pe duhovnicii care nu ascultă de poruncile comitetului.

După aceasta domnii comisari, voind să stingă pomenirea călugărilor ce s-au ostenit în sfintele ascultări chinoviale, şi pentru ca urmaşii monahi care după vremi vor fi în mănăstire nici să nu mai ştie ce administraţie şi ce regulă a avut acest numeros sobor, au încărcat toate delile[37] din arhiva mănăstirii, în număr de 1189, cuprinzătoare de contracte, de condiţii şi de altele felurite înscrisuri începătoare din anul 1778, şi altele 264 de dele, cuprinzătoare de toate semile[38] Lavrei Neamţului, de primiri şi de cheltuieli, întărite, încredinţate, ... şi pecetluite, şi altele 76 de condici de semile soborului Lavrei, legate cu mucava şi controlate, începătoare în anii 1780 – potrivit poruncii domnescului ofis sub nr. 171, care este publicat prin buletinul oficial nr. 47 în anul 1859 iunie 11 zile –, ba încă pe cele mai din urmă condici însuşi ticălosul comitet noaptea încărcîndu-le pe din dosul cămării lavrei, ca să nu simtă soborul, în vremea privegherii Sfîntului Marelui Ierarh Neculai, le-au trimis la ministrul bisericesc de care era înjghebat numitul comitet (adică: Sofronie Vîrnav, Ieremia Zane, Antim, Timothei, Petru Gheorghiu, Anastasie

[36] Cinovnic: funcţionar de stat de rang inferior (n. n.)
[37] Delă: dosar (n. n.)
[38] Seamă: dare de seamă, act (n. n.)

Racliș, cu tovarășii lor). Încă acest ticălos comitet, pe lîngă alte nelegiuiri, a învoit şi musafir ca să mănînce carne, în toată vremea Sfîntului şi Marelui Post în mănăstire, care nelegiuită faptă niciodată nu a aflat loc întru aceste sfinte mănăstiri. Şi măcar deşi mult le-a stat împotrivă Părintele Stareț Gherasim, dar însă ei mergînd de-a dreptul la arhondaricul cel mare, au hotărît arhondarului zicînd: „Noi ca comitet dezlegăm"; şi îndată Nichita Darie, care lua pe fiecare an leafă cîte 3.000 de lei numai ca să ție cu dînşii şi să dea mîncare bună şi de ajuns comisarilor prădători, le-a împlinit toată porunca, dînd bucate de carne de obște în toate zilele de peste an la musafiri. Pe aceste prădări şi dezbinări ale clerului celui tînăr privindu-le cu ochii săi şi judecîndu-le cu mintea, Prea Sfințitul Chiriarh al țării, Mitropolitul Sofronie, şi cunoscînd că acestea sînt începeri ale sfărîmării Bisericii Pravoslavnice din Moldavia, îndată a şi protestat de asemenea nelegiuite lucrări către domnul Alexandru Cuza, cu protestul sub nr. 1334, anul 1859 septembrie 9 zile asupra ofisului domnesc nr. 174, care era întăritor şi povățuitor comisiei prădătoare, dar însă nimic nu a isprăvit cu aceasta, ci încă mai tare l-a întărîtat pe domnul Cuza asupra călugărilor. Deci tot în anul 1859, octombrie 18, mergînd iarăşi la Mănăstirea Neamțului ministrul bisericesc Alexandru Tiriachiul, şi sfătuindu-se cu Sofronie Vîrnav şi cu ajutorii săi, a mers la Părintele Stareț Gherasim şi a început a zice: „Să porunceşti a scoate afară din sobornicească biserică pravila ce se săvîrşeşte în limba slavonă". Iar Starețul nicidecum nu s-a învoit. Atunci ministrul izbind cu pumnul de trei ori în masa din casa Starețului, a strigat la sfinția sa: „Numaidecît să săvîrşeşti această bună voire şi hotărîre a guvernului". Şi Părintele Stareț i-a spus lămurit că el nu este pus stareț ca să strice rînduielile mănăstirii, ci ca să le păzească nestrămutate, precum sînt aşezate de Prea Cuviosul Părintele nostru Stareț Paisie Velicicovschi, arătînd şi către Icoana Prea Fericitului Stareț cu mîna. Şi aşa ieşind ministrul şi cu comitetul din chiliile stăreţeşti, cu multe laude tiraneşti au mers cu toții în sobornicească biserică, şi cu mare obrăznicie şi cu tiraneşti vorbe şi rîsuri au început a smînci sfintele cărți slovenești din strană, şi scoțîndu-le pe acestea afară, îndată s-au pus prin trăsuri şi au alergat şi la Mănăstirea Secului întru aceeaşi zi, făcînd asemenea batjocură şi acolo în biserica lui Dumnezeu.

Apoi tot întru această vreme, au luat şi maşina tipografică cu toate strumentele de la mănăstire, întru o zi de Duminică, nelăsînd nici măcar pînă ce se va săvîrşi cartea Dumnezeieştii Liturghii care atunci începuse a se tipări[39]. Şi încă Mihail Cogălniceanu silnicea pe singuri părinții tipografi ca să o desfacă şi să o încarce; dar însă nici întru un chip nu s-au învoit a o face aceasta părinții, ci se ruga neîncetat ca să se milostivească şi să lase maşina, măcar pînă ce se va isprăvi de tipărit Liturghia, din care abia o duiumă era gata. Însă ei nu numai că nu s-au milostivit a lăsa lucrul cel chiar drept al soborului, ci îndată au adus jidovi şi au desfăcut maşina şi o au încărcat luînd-o în folosul lor, suduind pe călugări tot de cruci şi de răscruci. Asemenea au luat şi instrumentele legătoriei şi ale vărsătoriei, tot cu tiranie, încă şi un teanc nou ‹de hîrtie› pentru tipărit, şi maşinile cele de lucrat postavul trebuitor pentru hainele soborului acestei lavre. Deci după toate prădările şi tiraniile cîte s-au făcut şi s-au vărsat asupra soborului Lavrei Neamțului, s-a mai apucat ticălosul Sofronie Vîrnav încă şi de spus cuvinte în biserică şi în trapeză, din sec capul său din lăuntrul căruia descoperea o tăinuită ereticească şi păgînească otravă, şi încă a oprit de a se prăznui în sobornicească biserică şi slujbele a multor sfinți, precum vom arăta în tomul următor.

Apoi în anul 1860, Sofronie Vîrnav a bătut telegraful din tîrgul Piatra, cerînd de la Guvern grabnică voie ca să surghiunească pe părinți, cîți va voi el din sobor, şi a dobîndit putere nemărginită prin mijlocirea lui Costică Cerchez, ce era înțeles cu dînsul mai dinainte, şi aşa, luînd pe ispravnicul de ținut ce era văr cu dînsul, anume Scarlat Vîrnav, şi venind în mănăstire cu mulțime de jandarmi în 21 april, îndată fără de veste a închis sub caraul[40] pe şapte părinți proiestoşi. Iar Părintele Stareț Gherasim şi cu tot soborul, văzînd această cumpliție fără de omenie, foarte s-a îngrozit, şi nedumerindu-se ce este, s-a sfătuit cu părinții duhovnici, şi au mers cu toții împreună în arhondaricul cel mare al mănăstirii, şi au început a ruga pe ispravnicul ca să spună ce este pricina de a închis sub arest pe acei părinți, aşa, nejudecați. Şi el a răspuns că lui aşa-i este poruncit, şi numai comitetul din mănăstire ştie. Deci Părintele Stareț Gherasim a întrebat şi pe ticălosul Sofronie, fiind de față, ca să spună ce vinovăție au făcut părinții acei ce erau puşi sub arest. Iar el, în fața ispravnicului şi a altor persoane, a început a ocărî şi pe Starețul şi pe toți Părinți duhovnici, cu cele mai mari defăimări şi îndată a pus jandarmi şi la uşa clopotniței, hotărînd ca să nu

[39] Tipărită abia un an mai tîrziu. Tipografia Mănăstirii Neamț, confiscată de guvernul ateu al lui Cuza, a devenit tipografia oficială a Modovei, la fel cum şi cea de la București, a Mitropoliei, a devenit tipografie de stat (n. n.).

[40] santinelă, strajă (n. n.)

mai suie nimeni la toacă sau la clopote fără învoirea ispravnicului; asemenea a pus şi împrejurul a toată mănăstirea vreo 40 de plăieşi cu puştile şi au scos vorbe în sobor că are să surghiunească 50 de călugări. Iar în 22 april, nejudecînd nimic pe acei şapte călugări, ci numai scoţîndu-le nume că sînt bostangii, i-a surghiunit cu nepovestite silnicii tirăneşti înconjuraţi de jandarmi. Şi după aceasta, tot prin maşinăriile acestui ticălos Sofronie, întru acelaşi an 1860 iulie 20, s-a făcut judecată nedreaptă asupra Prea Cuvioşiei Sale Părintelui nostru Arhimandrit şi Stareţ Gherasim, de către boierul Grigorie Cuza, moşul lui Alexandru Cuza, şi s-a şi scos din stăreţie; şi apoi mergînd acel Sofronie la Prea Sfinţitul Mitropolit Sofronie de două ori l-a rugat ca să-l hirotonească ierodiacon, dar neînvoindu-se nicidecum Mitropolitul la această cerere a lui vicleană, ştiindu-l nevrednic – pentru că făcuse şi vreo două ucideri –, îndată el i-a proiectat surghiunia. Şi aşa întru acelaşi an, luna lui noiembrie în 8 zile, în vremea Dumnezeieştii Liturghii, mergînd la Mitropolie cu mulţime de jandarmi Mihail Cogălniceanu – ministrul primar – şi Costică Cerchez şi alţi mulţi tovarăşi ai lor, au luat fără de veste cu tirănească neomenie pe Prea Sfinţitul Mitropolit, fără să-l mai lase să-şi pună ceva la cale sau să-şi ia pe cineva din tagma duhovnicească cu sine, şi punîndu-l întru o trăsură, înconjurat de jandarmi cu săbiile scoase, l-au dus cu mare nemilostivire şi grăbire în surghiun la Mănăstirea Slatina. Şi tot atunci, întru a 14-a zi noiembrie, venind la mănăstire arhiereul Vladimir Suhopan[41] şi ministrul bisericesc Alexandru Romalo, cu Gheorghe comandirul de ţinut cu ai săi jandarmi, şi punînd deodată şase jandarmi la chilia Stareţului caraul, a doua zi de noapte l-au dus înconjurat de jandarmi în surghiun la Sfînta Mănăstire Coşula, şi acolo l-au pus sub mare strajă.

Iar în anul 1861, pregătindu-se Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Sofronie ca să treacă în Basarabia sub scutul pravoslavnicului împărat a toată Rusia şi simţind vrăjmaşii, au făcut în toate chipurile ca să nu treacă în grab, şi aşa înăduşit fiind de necurmatele tiranii, s-a mutat către Domnul şi s-a îngropat în pridvorul soborniceştii biserici a Sfintei Mănăstiri Neamţu întru acelaşi an 1861, mai în 21 de zile, Duminică. Asemenea şi Părintele nostru, Arhimandritul şi Stareţul Gherasim, după amara surghiunie, din multele întristări ce pe toată ziua i se adăugau, neîncetat vărsînd găletuşi de sînge din lăuntru, s-a mutat către Domnul întru acelaşi an, luna august în 18 zile, întru al treilea ceas al nopţii, vorbind pînă la cea mai de pe urmă răsuflare, şi dînd blagoslovenie, iertare şi pace la toţi; numai singur ticălosul Sofronie nu s-a dus la iertăciune, şi încă şi după moarte s-a arătat cu răutate asupra Stareţului, că nu i-a dat grîu şi miere ca să-i facă colivi pentru panahizi. Aşa s-a săvîrşit Prea Cuviosul Ieroschimonah, Arhimandrit şi Stareţ Gherasim, în vîrstă de 61 de ani, pătimind amîndoi, împreună cu Mitropolitul Sofronie, pentru că nu s-au învoit prin nici un fel de îngroziri a se uni împreună cu prădătorii Sfintelor Mănăstiri Neamţu şi Secu, şi s-a îngropat lîngă sobornicească biserică a Sfintei Mănăstiri Neamţu, în partea despre amiază-zi. Apoi Sofronie Vîrnav cu a sa partidă rămînînd neîngrijat despre Mitropolitul şi despre Stareţul, se silea prin cei mai uşori de minte făcînd toate chipurile ca să se hirotonească el şi să intre el stareţ soborului acestei lavre. Dar însă în urmă prin învoirea celei mi multe părţi a soborului s-a ales şi s-a pus Părintele Timothei[42], hirotonindu-se după trepte, ierodiacon, ieromonah şi hirotesindu-se arhimandrit. Iar Sofronie a rămas ca şi întîi, iarăşi balaur al iadului muşcînd pe fiecare cu dinţii săi. Deci pe toate acestea necreştineşti urmări şi altele nenumărate privindu-le cu jale soborul, a făcut mulţime de jalbe cu cereri către guvern ca să se trimită comisie duhovnicescă să judece pe Sofronie Vîrnav în sobor şi să facă dreptate soborului. Şi neavînd ce face domnitorul Cuza, măcar pentru ochii oamenilor, a rînduit pe Prea Sfinţitul Arhiereu Vladimir Irinopoleos[43] şi cu alţii, însă Sofronie Vîrnav, şezînd şase săptămîni în Iaşi, a oprit acea comisie şi a venit numai el împreună cu Dimitrie Roset, ministrul bisericesc, la mănăstire, care în loc să facă dreptate soborului şi să judece toate pricinile lui Sofronie Vîrnav pe care le însemnase soborul întru un memoar, el a început a ponegri tot soborul cu cuvinte pline de otravă, numindu-ne pe toţi rusolatri. Şi încă Sofronie a început a striga că moşiile ce le are mănăstirea în Basarabia el le va cere prin ocîrmuirea Moldaviei de la Franţa, şi Franţa le va lua cu putere de la Rusia. Iar soborul a început a zice că nu are altă cerere, fără numai ca să se dea dreptăţile ce le-a mai avut înainte aceste Sfinte Mănăstiri, şi ministrul Roset a hotărît strigînd că „Numai atunci veţi dobîndi dreptăţile mănăstirii care le cereţi, cînd ţarul

[41] Un alt membru al taberei unioniste, dintre clericii grupaţi în jurul lui Alexandru Ioan Cuza (n. n.)

[42] L-au ales în noiembrie şi l-au instalat la 25 decembrie 1860 (n. Narcis Crețulescu) „1860-1867. Timothei Ionescu, ieroschimonah şi stareţ şi arhimandrit. Român moldovean"

[43] v. nota 25

Alexandru Nicolaievici al Rusiei vi le va da, iar de la domnul Alexandru Cuza să nu le nădăjduiţi vreodată". Şi după acestea, pe Arhimandritul Timothei, Stareţul ce s-a pus după surghiunia Părintelui Gherasim, prin formal înscris l-a mărginit ca numai să dea blagoslovenie pentru toacă, pentru clopoţelul trapezei şi să primească preotul cu prescura, iar celelalte drepturi, pe toate, necanoniceşte le-a însuşit comitetului. Şi încă a îngrozit pe sobor că are să surghiunească şaptezeci şi patru de nume pentru totdeauna din mănăstire, între care se cuprind Arhimandritul Timothei Stareţul şi Părintele duhovnic Isihie, Egumenul Mănăstirii Secului, şi mai toată ceata duhovnicească, însă soborul pe tainâ a trimis ştiinţă la consiliul miniştrilor despre această punere la cale a lui Dimitrie Roset, şi aşa nu şi-a putut împlini acel plan. Dar şi-au diriguit altul mai viclean, căci au dat voie comitetului, ca cu ce chipuri vor şti ei, să împrăştie pe părinţii duhovnici din sobor. Şi îndată Sofronie Vîrnav trimitea cîte un ţigan străjer ca să cheme pe cîte un duhovnic la comitet, dar cu hotărîre ca să nu-l lase pînă ce nu va porni, ci să-l ia dinapoi. Şi după ce mergea duhovnicul, le punea înainte că este porunca ministrului ca să meargă el de ascultare la cutare vie, sau la locurile unde erau calicii şi calicile toate de prin ţară adunate, sau la vreun boier să slujească cînd îi va porunci boierul, sau cu vreun neamţ ca să măsoare nişte pămînt, ca să nu mai aibă vreme a-şi citi vreo rugăciune, sau şi sub nume de egumen la vreun schit – numai să-l depărteze din sobor. Şi dacă duhovnicul ar fi zis că nu poate a primi acea slujbă fără blagoslovenia Stareţului, sau că este vătămat şi bolnav şi se roagă de iertăciune, apoi ei îndată se sfătuiau ca să încheie act şi să-l trimită surghiun pe numitul duhovnic, fiindcă se pune împotrivă orînduirilor ministerului. Şi aşa prin această drăcească maşinărie, ticălosul Sofronie Vîrnav s-a făcut şi mai cumplit batjocoritor decît înainte, atît Stareţului în faţă, cît şi întregului sobor, neîncetat strigînd şi în biserică şi în trapeză şi în tot locul că sînt cu toţii bostangii împreună cu Stareţul lor.

Şi văzînd părinţii lavrei că din zi în zi se tot adaugă aceste cumpliţii necreştineşti, au început a-şi părăsi metania şi chiliile şi toate ale lor şi a se duce unii pe la Sfintele Locuri ale Ierusalimului şi ale Sfîntului Munte Athon; iar alţii au trecut tainic în Basarabia[44] la moşiile mănăstirii, sub scutul prea puternicului pravoslavnicului împărat a toată Rusia Alexandru Nicolaievici, şi au fost primiţi cu adevărată dragoste creştinească; căruia milostivul Dumnezeu să-i dăruiască lungime de zile, ca să ne aducă pe toţi iarăşi la fericire; şi în vecii cei fără de sfîrşit să i se facă veşnică pomenire numaidecît. Amin.

Anexa I – Despre Sfîrşitul lui Sofronie Vîrnav[45]

Deci, acum, voind eu să închei şi pre această sfîntă carte, găsesc de cuviinţă ca să arăt, măcar cît de în scurt, mai întîi, şi pentru sfîrşitul [306r] monahului Sofronie Vîrnav, despre carele foarte de multe ori am mai grăit, puţină istorisire. Deci, să se ştie: că dupre cum am priimit ştiinţile, el după arderea Sfintei Monastiri Neamţului, eşind şi mergînd pre la Bucureşti şi pre la Iaşi şi prin alte oraşe, şi turburînd ocîrmuirile politiceşti şi duhovniceşti prin nestîmpăratul şi nepacinicul său haracter, după multă luptă a fost sfinţit; prea sfinţiţii arhierei măcar şi nevrînd de l-au hirotonit ierodiacon, preot, şi l-au hirothisit şi protosinghel. Şi, după aceasta, fiind el întru această prea înaltă treaptă bisericească întrat, şi văzind cum că nu poate a priimi şi pre cea mai mare steapenă, a arhieriei, apoi a început a se tocmi advocat, în pricini de judecăţi, şi pre la creştini, şi pre la jidovi. Şi aşa, aflîndu-să întru acest fealiu de ascultări de sineşi alease, şi de sineşi rînduitoare, dupre cum am auzit, a fost otrăvit, de jidovi şi de alţi tovaroşi ai lor, în tîrgul Bărladului, în anul 1867. Şi el, văzindu-să în primejdia morţii, a chiemat pre un mirean ce s-a aflat înaintea ochilor săi şi s-a mărturisit, zicînd cum că el a dat foc Monastirii Neamţului; iară mai mult nu a putut a mărturisi. Şi aşa, muncindu-să cu ticăloşie în vreame de doaăsprezeace zile, apoi, la 26 de zile ale lunii lui dekemvrie, nemărturisit, nepocăit şi neîmpărtăşit cu prea sfîntul trup şi sînge al Domnului nostru Iisus Hristos, cu mult şi amar necaz, şi cu grozevii pline de tînguiri şi-a dat sufletul din trup, cu [306v] porunca lui Dumnezeu, şi a mers ca să dea răspuns de toate ceale ce a lucrat întru această lume amăgitoare. Iară trupul lui s-a pus pe năsălie, în biserică; şi îndată, de către tîrgoveţi, prin telegraf, a fost înştiinţat prinţul Carol[46] despre a lui moarte. Şi el a trimis pe un hirurg de l-a scos din biserică, de pe năsălie, şi l-a spintecat; şi bortelindu-l şi găvăonoşindu-l, adică despicîndu-i capul, i-a scos crierii, toţi; de asemenea, i-a

[44] Autorul acestei cronici a trecut şi el în Basarabia, precum însuşi mărturiseşte în cronica sa din 1876, aflată astăzi la Arhivele Statului din Chişinău, după ce a stat, în 1862, 2 săptămîni la Schitul Sihăstria Secului. În Basarabia a întemeiat, împreună cu ieromonahul Theofan Cristea şi alţi călugări nemţeni Mănăstirea Noul Neamţ, pe moşia Chiţcani (n. n.).

[45] filele 305v-308r ale Tomului VII (1856-1867) al Istoriei Sfintelor Mănăstiri Neamţu şi Secu, compusă de Andronic Duhovnicul în 1876 (n. n.)

[46] Carele întrasă domn ţării Moldaviei şi Valahiei, după eşirea cea cu necinste a prinţului Cuza (n. aut.).

scos şi ochii, şi gîtlejul din grumazu, şi stomahul tot, cu toate maţile şi cu inima; şi pre toate pecetluindu-le, prin bukaluri şi gavanoase, le-a trimis domnului Carol, spre încredinţare de moartea lui; şi Carol văzindu-le, le-a ţeremonoşat cu aruncarea lor la cîini. Carii, şi ei, mirosindu-le, au fugit. Iară coşul lui, după deşertarea lui de maţe, l-a îngropat un călugăr carele s-a fost aflat în tot tîrgul Bărladului, întru acea vreame. Grozavă privire! O, prea iubiţilor miei cetitori[47]! Şi cred că va fi fost aceasta! Şi că pre toate acestea, mai mult, le-a priimit el în vederea ochilor omeneşti, pentru hula ce a făcut cu obrăznicie din amvonul Sfintei Monastiri Neamţului, pre carea o a borît asupra prea sfîntului şi prea neîntinatului [307r] şi prea feciorescului pîntece al Prea Curatei Maicii lui Dumnezeu, dupre cum se spune la cartea cea cu minunile Maicii Domnului: că Dumnezeu rabdă pre ocara cea asupra Sa; iară cea spre a Sa prea iubită Maică nu îndelung rabdă, ci izbîndeşte. Că pentru ia ţine şi pre toată lumea. Acum, dară, iarăşi, mai întorcîndu-mă încă puţin, fac aducere aminte, ca să nu să uite, şi aceasta: adică, ca la vremea cuviincioasă să se întreabe, de către prea iubiţii noştrii patrioţi, că de ce nu a făcut acum, de cînd a luat avearile, ministrul bisericesc, măcar cea mai mică întemeiare întru aceste sfinte monastiri, mai mult decît făcusă călugării, cînd ocîrmuiau ei. Pentru că venitul bănesc este tot acelaşi, şi încă mai mult, fiindcă acum poslușnici[48] nu să mai înmulţesc la monastire, şi din călugării cîţi au fost foarte puţini au rămas. Şi moşiile, acum, toate să dau în poseasie, atît ceale mai din nainte, precum şi ceale patrusprezeace moşii ce rămînea atuncea pe cînd striga ministrul bisericesc să se facă de către monastire ghimnaziu şi internat şi seminarie, pe conta casei, cu pădurile, viile, vitele, şi altele toate, măcar că zicea ministrii, pe atuncea, că sînt căutate în chipul cel mai rău de călugări, ce n-au nici i ideae despre acestea. Vezi, prea iubitule cetitoriu, broşura tipărită cu acte ofiţiale, doveditoare stării de astăzi, precum să zice în ia, a Monastirilor Neamţul şi Secul, însoţite şi de raportul comisiei înalt rînduită, [307v] cu osebite cercetări, la aceste sfinte monastiri, în anul 1858, la 15 zile ale lunii lui octovrie, faţa 23 şi mai încolo, cum însuşi ministrul bisericesc le-a publicat pre acestea, care averi, toate, pînă la cel mai mic lucru, din anul 1859, de la 11 zile ale lunii lui iunie, le are întru deplină stăpînire, acelaşi minister. Şi nu am văzut, nici am auzit, ca să se fie făcut ceva mai nou de cînd a luat administraţia asupra sa; fără numai atît ştim: cum că, după ce au fost rămas cinci profeasori şi vreo patru elevi, apoi, căzind şi podul sobornicestei trapezi, peste carele era întemeiată seminaria, s-au mutat rectorul şi cu profeasorii în casele tipografiei, mai în jos de odaia cea mare a monastirii, unde este şi biserica Sfîntului Mare Mucenic şi Tămăduitoriului Panteleimon. Şi acolo, iarăşi, să mai înmulţise elevii. Şi a mai ţinut, cu mare greu, cam şchiopătînd din zi în zi, umbra de seminarie, pînă la anul 1861, cînd au fost făcut acolo profeasorii şi un joc, numindu-l al lui Adam. Unde mai toţi tinerii, precum este ştiut, au jucat cu pieile goale, în ziua de anul nou, atît băeţii, precum şi mulţi din cei îmbrăcaţi în chipul monahicesc, şi încă şi de cei hirotoniţi. Această înţelepciune, în loc de a Prea Sfîntului Duh, a întrat în mijlocul fraţilor sfintei lavrei noastre prin întemeiarea ştiinţelor scolastice de către domnul rector şi de profeasorii cei puşi de ministrul bisericesc. Iară de atuncea, din acea [308r] vreame, nu sînt nici rectori, nici profesori, pre la monastirile noastre; ci, încă, şi monahi, foarte puţini, prin îngrijirea ministrului bisericesc, carele tot striga mai înainte cum că călugării nu ştiu ocîrmui avearile şi prăpădesc în zedar avearile. De aceia, precum am mai zis, bine cinstitorii noştri patrioţi pot să întrebe pe domnul ministru că: de ce întru atîta vreame, cînd nici o împiedecare nu are despre călugări, nu au întemeiat, pre lîngă semenaria ce era, şi un ghimnaziu şi internat, pre care le tot pretinda însuşi mai înainte, neîncetat, de la noi, călugării. Iară eu, lăsîndu-le pre toate şi pre toţi întru a lui Dumnezeu judecată, pun sfîrşit şi acestei sfinte cărţi, precum am zis.

Anexa II – „Istorie pentru vedenia ce au văzut un părinte, anume Theodosie, din Sfânta Monastire a Neamţului, în anul mântuirii 1797, în luna dechemvrii, pentru aceiaş monastire, după adormirea Preacuviosului Paisie Starețul şi arhimandritul Sfintelor Monastiri Neamţu şi Secu, cu trei ani mai în urmă” [49]

S-au întâmplat mai sus numitului părinte, după eşirea de la cântarea Utreniei, într-una din zile, [că] s-au culcat să se

---

[47] Pre acestea toate, şi încă şi înzecit mai multe, cu multe lacrămi, le-a spus un băiat din Bărlad ce era în vîrstă de 22 de ani, carele a fost ucenic şi slujitor lui Sofronie Vîrnav pînă la a lui moarte; şi în urmă s-a închinoviat la Schitul Prodromul moldovenesc, în Athon, la 1868 (n. aut.).

[48] ascultători (n. n.)

[49] „În urmă la pag. 9 din dos este scrisă videnia monahului Teodosie Rusu Vedenia monahului Theodosie rusu din Mânăstirea Neamţu, videnie văzută la 1797 Dechemvrie 20 spre 21. Ceteşte-o acolo. Aice notez că videnia s-a scris:

1. De un monah rus la 1797 Dechemvrie 28
2. De părintele Ghenadie Placa cămăraşu la …
3. De monahul Maftei Munteanu la 1849 Octom. 12
4. Am scris-o eu Narcis Creţulescu (atunci îmi zicea Nicolai Costescu) din porunca păr. duhov. Ioasaf Apostoliu la anul 1856 decembrie 18 de pe a monahului Maftei Munteanu” (n. Narcis Creţulescu din mss. rom. 5694 BAR, f. 106v)

odihnească, şi întru vedenia visului i s-au părut că au eşit afară pe poarta mânăstirii şi au stătut înaintea porţii în depărtare ca la 30 de paşi. Şi era monahul îmbrăcat cu rasa şi cu camilafca pe cap, şi cu cârjuliţa în mână, şi din cei bătrâni fiind cu procopsala, multe limbi ştia. Au rădicat ochii în sus, şi au văzut un trup înainte-i întunecat şi foarte înfricoşat la vedere, îmbrăcat cu haine nemţeşti, precum sînt căpitanii de oaste, pălăria lui împletită de şerpi vii, capetele lor să închipuia în pietre scumpe, obrazul lui negru cu totul, barba mică, ca a lui Cazlarii Atazi (adecă Atazi să vede că au fost un om însămnat de viteaz în aceiaşi vreme) nasul mare şi nările foarte largi, cu ochii scăpăra foc ca fulgerul, vederile sângerate ca [pe] nişte luceferi întorcându-i, cu dinţii de oţel, şi din nasul lui eşia fum puturos ca de pucioasă, dupre cum scrie la Iov; urechile îi era[u] lungi şi ascuţite ca de măgariu. Ceafa lui fier bătut, umerii lui de oţel ca nicovala, şi în cap avea patru coarne de capră, doaă înainte, strâmbe, şi doaă înapoi, iară mâinile lui bălauri, şi fieştecare deget a[l] mâinii lui cap de şarpe. Camzocul lui piele de aspidă, brâul şarpe de cei de Indiia, carii ca săgeata trece prin om, avea şi coada ca de vasilisc, ascuţită în vârf cu bold, şi încârligată în sus ca a caprei, iară picioarele oable, cu ciubote de aspidă verzi, cu potcoave de fier, în chipul unghiilor leului; baston avea un şarpe viu, şi de cap ţiindu-l, să răzăma într-însul; sabiia lui paloş lung de văpae cu doaă ascuţişuri legată la brâu; scaunul lui tigru, mulţime de ofiţeri împrejurul lui şi mulţime de ostaşi, toţi aseminea lui cu chip urâţi şi scârnavi, carii cu mare frică st[ăte]a[u] înaintea lui. Şi apropiindu-se monahul, i-au zis lui:

– Ce iaşti tu?

– Cneaz sînt, călugăre, au zis cătră dânsul.

Zis-au monahul:

– Moschicesc sau nemţăsc?

– Nu sînt om.

Zis-au monahul:

– Dar ce iaşti tu?

I-au răspuns cneazul:

– Pre care voi îl numiţi satana eu sînt al doilea după dânsul, orânduit preste toate oştile lui, arhistrateg.

I-au zis monahul:

– Ce cauţi aicea?

– Am comandă, îi răspunde, aici la voi![50].

I-au zis monahul:

– Aicea nu iaste războiu, nici ostaşi.

Răspuns-au cneazul:

– Dar cum zici că nu sînt? Dar călugării ce sînt? Ei ne dau războiu no[u]ă şi noi lor.

Au zis monahul:

– Dar câtă sumă de oaste ai tu aicea cu tine?

I-au răspuns:

– Şasă zăci de mii.

Zis-au monahul:

– Pentru ce atâţia, fiindcă aicea nu sînt nici trei sute de călugări?

Zis-au cneazul:

– Nu te mira, călugăre, că unde sînt ostaşii tari, acolo şi oaste mai multă trimite împăratul. Priveşte la împăraţii lumii, precum au fost şi Dariie, împăratul perşilor, când au făcut războiu cu Alexandru Machidon: i-au trimis lui Alexandru un sac de mac, zicându-i: „De vei putea număra mulţimea seminţii macului, vei număra şi oştile meale". Alexandru i-a răspuns că macul iaste dulce şi bun la mâncare. Apoi i-au trimis şi Alexandru lui Dariie o traistă de chiper[51] negru, zicând: „Aşa sînt oştile meale".

S-au mirat monahul auzind acestea. I-au zis cneazul:

– Ce te miri? Că aceste mii de-a pururea şăd aicea, iară în vreme de nevoe şi înmiit mai multe oşti aducem la războiu. Însă mai în scurt, să-ţ[i] spun adevărul, călugăre: încă de la Sfeta Gora[52] de când şidea Stareţul Paisie în Monastirea Pandocratorului, la chiliia Sfântului Constantin, de atunci sînt rânduit ca să-i dau războiu în toată viaţa lui. Şi fiindcă şidea acolo cu linişte, am rânduit eu pe oarecarii, cu chip de râvnă ca să vină la călugărie, care avea şi sirmeadin[53] destul, şi l-am îndemnat să-ş[i] facă monastire la Prorocul Ilie, şi cu multe griji l-am încurcat. Şi văzând că şi acolo şăzând ne ardea luminile ochilor, am îndemnat pe lăcuitori să le deie o mânăstire împărătească[54]. Şi acolo puţin nu căzusă în unghiile mele, dară Hristos al lor ajutându-le, am rămas biruit. Însă după aceaia, găsind vreme cu prilej, i-am rădicat cu totul şi i-am adus în Moldova, la Monastirea Dragomirna, şi acolo numai unul dintru ai noştri am găsit.

Deci am rădicat oştile chesariceşti[55], şi au cuprins cu stăpânirea locul acela, iară pe Stareţul l-am gonit şi l-am dus la Secu, şi acolo am găsit iară pe unul de ai noştri. Deci am îndemnat pre stăpânitori ca să le dea Monastirea Neamţului. Acolo am găsit doi de-ai noştri. Şi acolea unde iaste medeanul[56] de războiu, şi al lor, şi al nostru, pe mulţi am câştigat.

Deci i-au zis monahul:

– Apoi nu să mântuiasc din mâinile voastre nici unul dintru acei ai Stareţului?

I-au răspuns:

---

[50] „Adică polc de oaste" (notă în text). Polc: „detaşament"

[51] Piper

[52] Sfântul Munte

[53] bănet

[54] Simonos Petra

[55] Împărăteşti, austriece

[56] Maidanul, locul de bătălie

– Cât au fost Starețul viu, mulți au scăpat, dar mulți am şi câştigat.
I-au zis monahul:
– Acum ai mulți cu tine?
Iară el au zis:
– Aicea în Neamțu numai cincizeci de mii am, fiindcă în Secu am lăsat zece mii.
I-au zis monahul:
– Apoi îngeri nu sînt aicea?
I-au răspuns cneazul că fieştecare călugăr are câte un înger, iar cei ce-L ascultă pe Hristos încă şi mai mulți au cu sine împreună.
I-au zis monahul:
– Dar îngerii nu pot nimic împrotiva voastră?
Răspuns-au cneazul:
– Să-ți spui ție, călugăre, că atâta putere are un înger, încât pe tatăl nostru satana, îl goneşte cu toate oştile lui, cât nu poate nici înapoi să caute.
Dar zice:
– Când?
– Când ascultă călugărul pre Hristos şi face poruncile lui Dumnezeu.
Atuncea, aşa vorbind iai între sine, monahul cu cneazul, iată că răspunsără un cuvânt poroncitoriu: „Haide degrab!", şi cuvântul l-au zis turcesc: „Tezghet!"[57]. Şi numaidecât s-au văzut că au eşit o săniuță de cele de poştă, cu cai cu tot, şi în loc de cai, era treizăci de draci în chip de câini înhămați, carii era[u] negri şi din ochi slobozia[u] scântei de foc. Şi în săniuță şidea unul cu haine călugăreşti, ca un arhimandrit, cu barba mică neagră, şi treizăci mergea[u] înainte calauzi[58], şi alți treizăci împrejurul lui. Şi în capră şidea unul vezetiu, şi în loc de biciu ținea un şarpe de cap şi mâna pe ceelanți. Şi când au lovit cu biciuşca întâi, numai cât s-au mişcat săniuța, iară când au lovit a doă oară, au țiuit urechile tuturor şi îndată au purces la vale, pe la stărețiie şi pe la casa îndrăciților. Şi acolo, drept pe malul magherniții, au întâlnit pe alt căpitan de poştă, cu cinsprezăci înainte şi cu alți cincisprezece înapoi, aseminea lor urâți şi scârnavi. Şi au dat „bună calea" unul altuia şi au întrebat cel ce viniia:
– Unde te duci bimbaşa Savracachie?
– Mă duc, zice, stăpâne, că m-au trimis cneazul zarafilor până la Târgul Neamțului şi până la Târgul Pietrii pentru o trebuință.
– Dar tu, căpitane Lustuțioane, de unde vii?
– Stăpânul m-a trimis aicea la Monastirea Neamțului.
– Pentru ce, zice, te-au trimis?
Răspunse:
– Un călugăr s-au aşternut cu fața la pământ şi cu lacrămi roagă pre Dumnezeu, ca să ne prăpădească pre noi, şi au ars inima stăpânului.
Iară acela i-au zis:
– Dar aicea iaste cneazul Zarafil. Să mergi la dânsul şi să-i arăți.
– Cum, zice, să nu merg?!
Şi iată că numaidecât sosi înaintea cneazului căpitanul acela, iar cneazul înteținд cu cuvântul, i-au zis ce [anume].
– Ce ai venit tu, bre?
Răspunde căpitanul:
– Stăpânul m-au trimis.
– La ce te-au trimis?
Răspunde căpitanul:
– Un călugăr s-au aşternut cu fața la pământ şi cu lacrămi roagă pre Dumnezeu ca să ne piarză pre noi, şi au ars inima stăpânului
Iară cneazul îndată i-au zis:
– Dar aicea treaba mea iaste.
Iară el au zis:
– Nu ştiu, stăpânul m-au trimis.
Îi zice cneazul:
– Haide, du-te.
Şi s-au dus şi au început a-i scutura chilia călugărului aceluia[59]. Şi îndată fulger din cer s-au trimis asupra diavolului aceluia şi au început a-l trânti şi a-l străpunge cu foc, tăvălindu-l la pământ, şi el striga: „Vai! Vai! Că m-au ars!" Şi aşa tăvălindu-să, a fugit la cel mai mare. Iar cel mai mare i-au zis:
– Vai de capul tău, mişălule, cu ce obraz ti vei duce la stăpânul acum? Iară călugărul au râs de mişălătutea lui, şi îndată i-au zis cneazul:
– Pentru ce râzi, călugăre, şi zici că mulți ostaşi sînt ai miei? Că măcar de ți să pare că sînt mulți, dar nu toți sînt iscusiți la războiu şi la trebi. L-au întrebat călugărul:
– Pentru ce mai şăzi aicea?
Răspuns-au cneazul:
– Să-ți spun, călugăre, pe rând.
După ce a murit Starețul Paisie, cel înfricoşat no[u]ă şi ajutătoriu voă şi mare la Dumnezeu, îndată au trimis stăpânul şi a luat doaăzeci de mii şi au rămas treizeci de mii aicea, şi făcându-să Sofronie stareț în locul lui Paisie, şi milostiv fiind, au priimit fel de fel de față, şi au priimit copii mici, împreună să petrecă cu călugării (că pe copii, precum în cărțile voastre să scrie, nu-i aduce Dumnezeu la monastire, ci satana, şi iarăşi în cărțile voastre iaste scris

[57] „Adică degrab mergiți" - notă în text
[58] Călăuze
[59] „Acest călugăr au fost frate bun starițului Venedict, căruia şi lovituri i-au dat diavolul, şi în cergă învălit l-au dus părinții la bolniță şi mult au zăcut, iară chiliia aceia au fost de la vale de prescurăriia de astăzi. În care mai pre urmă au păzit shimonahul Iust ce au fost nacealnic la vite". (notă în text)

că unde sînt copii şi vin, nu-i trebuinţă de satana) şi încă au mai rădicat zece mii şi am rămas doaăzeci de mii.
Deci i-au zis monahul:
– Dar aceia unde sînt rânduiţi?
I-au răspuns cneazul:
– Înlăuntru în monastire opt[sprezece] mii, iar pe la chiliile cele de afară două mii. Iau zis iarăşi monahul:
– Dar la schit la Vovidenie şi la Procov?
I-au zis:
– Doă sute la Vovidenie sînt şi trei sute la Procov.
Zis-au monahul:
– Pentru ce la Procov mai mulţi, iară la Vovidenie mai puţini?
Zice cneazul:
– La Procov totdeauna se roagă lui Dumnezeu şi este loc dosit, fără sminteală. Iară la Vovidenie vin mireni, femei şi copii.
I-au zis monahul:
– Dar cu cei ce umblă pe afară în ascultare, câţi umblă?
Răspunde cneazul:
– Niciunul.
– Pentru ce?
Zice cneazul:
- Cei ce umblă în voile lor, singuri cad în prăpăstiile răutăţilor şi a poftilor celor răle: nu avem trebuinţă a lua aminte de ei, ca unii ce singuri să pierd şi să dau în unghiile noastre.
Iară de cei ce cu ascultare dreaptă şi cu frica lui Dumnezeu umblă, nu putem a ne atinge de dânşii, că Hristos al vostru îi păzeşte. Aceste toate auzindu-le monahul de la dânsul, l-au mai întrebat:
– Deci ce mai şăzi acum aicea, că toate să fac dupre voia ta? Stareţul au murit, vin din destul se aduce, copii se priimiesc, femei vin la monastire, apoi, ce mai zăboveşti?
Deci cneazul, oftând greu, au zis:
– Ah, blestematele de terfeloage de cărţi! Arde-le-ar focul! Pentru acelea mai şidem. Că au într-armat Stareţul pe ucenicii săi cu toate cele mai tari arme şi nu putem acum pentru acele a ne duce. Iar însă degrab şi de acelea voi răsufla, că le voi răpune[60] şi de aceea mă voi odihni.

I-au zis monahul:
– Cum de-mi spuseşi tu aceste taine ale tale?
I-au răspuns cneazul:
– Şi cum pot să nu-ţi spui, măcar că Dumnezeu m-au silit: au nu vezi pre îngerul lui Dumnezeu că şade deasupra capului meu?
Şi rădicându-şi monahul ochii în sus, a văzut pe Arhistrategul Mihail mai mult decât soarele strălucind, şi toiagul Arhanghelului înfipt în grumazii cneazului.
Iară monahul, cum au văzut pre Arhanghel, îndată au căzut la pământ, zicând:
– Pier, Doamne!
Iară Arhanghelul au zis:
– Nu te teme, că nu vei peri.
Deci s-au sculat monahul de la pământ, şi i-au zis Îngerul Domnului:
– Vezi, smerite călugăre, ce vrăjmaşi cumpliţi şi neadormiţi aveţi asupra voastră? Ci vă întăriţi întru Domnul şi întru puterea tăriei Lui şi vă siliţi din tot sufletul spre poruncile Lui, că Dumnezeu iaste cu voi!
Aceste zicând Îngerul, s-au atins cu toiagul acel de foc care îl ţinea în mână, de grumazii cneazului şi îndată s-au făcut ca nişte fum, şi ca nişte apă împărţită, şi s-au făcut nevăzut şi au întrat în pământ, mistuindu-să cu toate oştile lui.
Iară Îngerul cu multă slavă şi bucurie s-a înălţat la ceriu. Iară bietul călugăr au căzut la pământ uimit şi înspăimântat, cu amar plângând.
Şi aşa plângând s-au deşteptat şi după aceea au şăzut doaă zile şi doaă nopţi nimic mâncând sau bând, tot plin de mâhniciune. Apoi, a treia zi adormind puţin, i-au zis oarecine:
– Ce te mâhneşti? Scoală-te şi mergi de le spune acestea fraţilor tăi ca să le scrie spre folos, întărindu-să întru Dumnezeu, păzindu-i toate poruncile Lui. Aceste puţine din cele multe ce au vorbit monahul cu diavolul ce s-a arătat în chip de cneaz [s-au scris aici de mine ...].

[60] Spusele s-au înfăptuit în anul 1862, când în urma sunui incendiu, toate cărţile din pirgul (turnul) cel mare au fost mistuite de flăcări. Din 12.000 de manuscrise, cărţi şi documente, au mai rămas după incendiu aproape jumătate. Arhiereul Narcis Creţulescu notează şi el la f. 106v a mss. rom. 5694 a BAR: „Stareţul Dionisie face seminarul din Mănăstirea Neamţu la 1856-7. Eu am fost elev. Mănăstirea Neamţu şi biblioteca clasică arde la 1862 noem. 24 spre 25. Vedenia s-a făcut la 1797 dechem. 20. Prin urmare videnia s-a realizat întocma. Eu Narcis, care am scris la 1856 dechem. 18, am fost martor ocular la realizarea celor prospuse în videnie. 1. ca elev în şcoala mănăstirii sub Dionisie, Gherasim şi Timothei, 2. cu arderea mănăstirii. Le-am notat acestea să fie de credinţă la urmaşi. 1897 aug. 13 Mănăstirea Neamţu, † Narcis Creţulescu".

LISTA PARȚIALĂ A NUMELOR CELOR ANGAJAȚI ÎN REZISTENȚA ROMÂNEASCĂ ANTICOMUNISTĂ, UCIȘI PRIN DETENȚIE, MUNCĂ FORȚATĂ, TORTURI, ASASINAȚI SAU EXECUTAȚI ÎN URMA CONDAMNĂRII LA MOARTE, DUPĂ 23 AUGUST 1944, ALCĂTUITĂ DE EUGEN ȘAHAN
(partea a V-a)

2456. FABRITIUS GUSTAV ADOLF, 38, 1950; 2457. FACIU NICOLAE, 59, 1960; 2458. FAITA ELENA; 2459. FALIBOGA ION, învățător, Târgu Mureş, Mureş, 01.08.1963, Gherla ucis prin detenție; 2460. FANEA ION, ofițer, ucis în anchetă; 2461. FANEA IOSIF, sticlar, 23, Arad, 10.03.1948, Aiud, ucis prin detenție; 2462. FANEA VICTOR, preot, 41, Sâncrai, Satu Mare, 04.1960, Salcia, ucis prin muncă forțată; 2463. FANTAZIU ALEXANDRA, 1955, Movila Gâldăului, decedată în D.O.; 2464. FARAGO ALEXANDRU, 74,, 1953; 2465. FARCANE GHEORGHE, țăran, Bihor, 1959, Gherla ucis prin detenție; 2466. FARCAŞ ANTON; 2467. FARCAŞ IOAN, muncitor, 28, Marghita Bihor, 22.02.1953, Poarta Albă, ucis prin muncă forțată; 2468. FARCAŞ IOSIF, miner, 53, Budai-Marghita, Bihor, 13.03.1953, Poarta Albă ucis prin muncă forțată; 2469. FARCAŞ LADISLAU, 64, 1957; 2470. FARCAŞ LORAND; 2471. FARCAŞ MANOLE, țăran, 48, Câmpeni-Surduc, 02.11.1951, Peninsula ucis prin muncă forțată; 2472. FARCAŞ RETA; 2473. FARKAŞ ANTON, plt. Major, 48, Arad, 05.12.1947, Aiud, ucis prin detenție; 2474. FARNACHE DUMITRU, țăran, Bihor, 05.1961, Gherla, ucis prin detenție; 2475. FASOLA STERIANA, 54, Cavadineşti, Iaşi, 13.03.1953, Galați, ucisă prin detenție; 2476. FAUR IOAN, țăran, 54, Şomeşcheş, Arad, 04.08.1949, Şomeşcheş, ucis de securitate; 2477. FAUR NICODIM; 2478. FAUR PETRU,, țăran, 52, Şepreuş, Arad, 1949, Şepreuş, ucis de securitate; 2479. FAZĂL NEGIP, țăran, , 42, Tătaru, Constanța, 21.10.1948, Constanța, ucis în anchetă; 2480. FAZECAŞ FRANCISC; 2481. FĂNICĂ CONSTANTIN, muncitor, 57, Cotu Lung, Brăila, 28.11.1947, Aiud, ucis prin detenție; 2482. FĂRCAŞMANOLE; 2483. FĂRCĂŞANU ION; 2484. FĂT CASIAN, țăran, 42, Finiş-Bihor, 19.04.1954, Gherla, ucis prin detenție; 2485. FĂT SAVU Periprava, ucis prin muncă forțată; 2486. FĂCIU NICOLAE; 2487. FĂNTĂNARU ALEXANDRU 63, Arad, 1958, Timişoara, executat; 2488. FECHETE BELA, țăran, 60, Armeniş-Braşov ?, 04.03.1953, Poarta Albă, ucis prin muncă forțată; 2489. FEDELEANU NICOLAE; 2490. FEDIUC NICOLAE 34, Rădăuți-Suceava, 30.07.1952, Târgu Ocna, ucis prin detenție; 2491. FEDIUC TEODOR, of. sanitar Corni, 24.05.1951, Dorohoi, ucis în anchetă; 2492. FEHER GRIGORE 61 1963; 2493. FEHERDI MARGARETA 60 1960; 2494. FELEA ILARION, profesor, 58, Arad, 18.09.1961, Aiud, ucis prin detenție; 2495. FELEA VASILE; 2496. FELECHI NICOLAE, țăran, 44, Porumbenii Mari Harghita, 20.03.1953, Poarta Albă, ucis prin muncă forțată; 2497. FELIU GHEORGHE, contabil, 59, Bacău, 07.05.1953, Capu Midia, ucis prin muncă forțată; 2498. FELMAN ODISEI, țăran, 31, Oancea-Covurlui, 05.05.1947, Aiud, ucis prin detenție; 2499. FENECHIU GHEORGHE 59 02.08.1961, Gherla, ucis prin detenție; 2500. FENEŞAN ENACHE, student Mehadia, 1945, Mehadia, asasinat de sovietici; 2501. FEODOROV VICTOR; 2502. FERAR IOAN, muncitor, 30, Mutești, 19.03.1953, 5 Culme, ucis prin muncă forțată; 2503. FERARU CONSTANTIN; 2504. FERARU DUMITRU, țăran, 48, Mileanca-Botoşani, 16.02.1953, Poarta Albă, ucis prin muncă forțată; 2505. FERARU MARIN, țăran, 32, Hotărani-Dolj, 30.05.1960, Aiud, ucis prin detenție; 2506. FERENȚ ION, țăran, 51, Roznov-Neamț, 15.12.1952, Galeşu, ucis prin muncă forțată; 2507. FERMO IOSIF, ziarist, 73, Bucureşti, 06.07.1953, Aiud, ucis prin detenție; 2508. FIAT TEODOR 1950, Gherla, ucis prin detenție; 2509. FICIU NICOLAE 60 26.01.1960, Gherla, ucis prin detenție; 2510. FIERARU ION 66 12.10.1963, Gherla, ucis prin detenție; 2511. FILDERMAN IOSIF, comerciant, 59, Bacău, 09.11.1951, Gherla, ucis prin detenție; 2512. FILIMONESCU ROMULUS 70 10.10.1959, Gherla, ucis prin detenție; 2513. FILIP (?), (soția Ion) 1964 sinucisă (soț dispărut); 2514. FILIP (?), preot Brăteşti-Iaşi, 1952, Bacău, ucis în anchetă; 2515. FILIP AUGUST; 2516. FILIP DINCĂ, pastor 05.1977, Ploieşti, ucis de securitate; 2517. FILIP ION, învățător, 46, Pantelimonu de Jos Constanța, 10.03.1950, Timişoara, ucis de securitate; 2518. FILIP MIHAI, măcelar, 49, Oradea-Bihor, 18.01.1953, 5 Culme, ucis prin muncă forțată; 2519. FILIP NICOLAE; 2520. FILIP ŞTEFAN; 2521. FILIPASCU ALEXANDRU, prof. univ. 50, Petrovişeu, 20.12.1952, Galeşu, ucis prin muncă forțată; 2522. FILIPESCU (?), avocat, 56, Cetatea Albă-Basarabia ucis prin detenție; 2523. FILIPESCU ALDEA; 2524. FILIPESCU ANDREI, inginer Gherla, ucis prin detenție; 2525. FILIPESCU GHEORGHE, cizmar, 56, Oltenița-Ilfov, 21.08.1952, Târgu Ocna, ucis prin detenție; 2526. FILIPESCU VASILE; 2527. FILIPOVICI

MILCA Liupcova Caraş-Severin, 1951-1956, Ezeru-Călăraşi, decedată în D.O.; 2528. FILON ALEXEI, ţăran Calafindeşti-Suceava, 06.08.1949, Calafindeşti, ucis de securitate; 2529. FILU GHEORGHE; 2530. FINŢESCU ALEXANDRU 70 1951; 2531. FIRICĂ HARALAMBIE, comisar, 56, Bucureşti, 10.02.1953, Capu Midia, ucis prin muncă forţată; 2532. FIRON IOAN; 2533. FIRON MARIN; 2534. FISCH ION; 2535. FIT FLORIAN; 2536. FLĂMÂNDU TEODOR 47, Prundu Bârgăului Bistriţa-Năsăud, 15.12.1951, Canal, ucis prin muncă forţată; 2537. FLĂNUŢĂ ION; 2538. FLENCHEŞ(?) Călineşti-Argeş ucis prin detenţie; 2539. FLENCHEŞ GHEORGHE, funcţionar, 55, Câmpina-Prahova, 08.10.1960, Aiud, ucis prin detenţie; 2540. FLOCEA (?), ţăran Gura Humorului Suceava, 1949, Stulpicani, ucis de securitate; 2541. FLOCOSU PANTELIMION Pojoreni-Gorj ucis prin detenţie; 542. FLOHR DAVID, avocat, 48, Bucureşti, 29.11.1952, 5 Culme, ucis prin muncă forţată; 2543. FLOREA ANTON 55, Lupeni-Hunedoara, 29.01.1951, Peninsula, ucis prin muncă forţată; 2544. FLOREA EUGEN, economist Braşov ucis prin detenţie; 2545. FLOREA ION 67 10.11.1962, Gherla, ucis prin detenţie; 2546. FLOREA ION, avocat 1949, Bihor, ucis de securitate; 2447. FLOREA ION (ADERII), ţăran Valea Holodului Bihor, 03.08.1949, Ucuriş, ucis de securitate; 2448. FLOREA IOSIF, funcţionar, 26, Sebeşel-Sibiu, 14.06.1950, Aiud, ucis prin detenţie; 2449. FLOREA MARIN; 2550. FLOREA NICOLAE; 2551. FLOREA SANDU 1960, Gherla, ucis prin detenţie; 2552. FLOREA TRAIAN 1953 ucis de securitate; 2553. FLORESCU (?), inginer Ploieşti, 1960, Strâmba, ucis prin muncă forţată; 2554. FLORESCU CONSTANTIN, funcţionar, 33, Bucureşti, 1953, Gherla, ucis prin detenţie; 2555. FLORESCU CONSTANTIN, N.; 2556. FLORESCU DUMITRU, ţăran, 55, Orbeni-Bacău, 20.02.1953, Capu Midia, ucis prin muncă forţată; 2557. FLORESCU DUMITRU, N.; 2558. FLORESCU GHEORGHIŢĂ; 2559. FLORESCU ION, avocat Bucureşti, 07.1950, Jilava, ucis prin detenţie; 2560. FLORESCU PUIU, inginer Bucureşti, 1950, Jilava, executat; 2561. FLORESCU ŞTEFAN 37 1950; 2562. FLORESCU VASILE 1952, Gherla, ucis prin detenţie; 2563. FLORICUŢĂ GHEORGHE, ţăran Valea Neagră-Maramureş Gherla, ucis prin detenţie; 2564. FLORIN MIHAI, ţăran, 45, Galda de Jos-Alba, 05.04.1950, Cluj, ucis de securitate; 2565. FLOROIU ION 1958, Jilava, ucis prin detenţie; 2566. FLORUŢĂ ION, curier Bucureşti, 08.11.1945, Bucureşti, ucis de comunişti; 2567. FLUERAŞ ION, fruntaş socialist, 71, Bucureşti, 07.1953, Gherla, ucis în "reeducare"; 2568. FOCA ANTON, ofiţer Brăila, 1950, Brăila, ucis în anchetă; 2569. FOCŞA GAVRIL; 2570. FOCŞA TOADER; 2571. FOCŞENEANU PETRE, preot, 39, Podu Turcului-Bacău, 17.06.1953, Gherla, ucis prin detenţie; 2572. FODOR IOSIF; 2573. FODOR PETRE, ţăran, 44, Bagaciu-Cluj, 17.05.1952, Capu Midia, ucis prin muncă forţată; 2574. FOLEA AUGUSTIN; 2575. FOLEA VASILE; 2576. FONEA FLORIN; 2577. FORIŞ(?), mama Foriş Ş. 1947, Oradea, ucis de securitate; 2578. FORIŞŞTEFAN (ISTVAN), fruntaş comunist, 54 11.06.1946, Bucureşti, ucis de comunişti; 2579. FORTUNESCU CONSTANTIN, profesor Craiova Gherla, ucis prin detenţie; 2580. FORŢU GAVRILĂ, profesor Săcuieni-Cluj, 11.1949, Zam-Sâncrai, ucis de securitate; 2581. FORŢU GHEORGHE; 2582. FOTEA DUMITRU Năduşiţa-Basarabia Siberia, decedat în lagăr; 2583. FOTESCU GHEORGHE; 2584. FOX IOAN-ANDREI 41, Reşiţa-Caraş-Severin, 27.03.1951, Capu Midia, ucis prin muncă forţată; 2585. FRANCISC PALFI, ţăran, 46, Oradea-Bihor, 10.03.1952, 5 Culme, ucis prin muncă forţată; 2586. FRANGOPOL DUMITRU, inginer, 66, Constanţa, 23.10.1952, Capu Midia, accident în muncă forţată; 2587. FRANGULEA (?), avocat Iaşi, 1960, Periprava, ucis prin muncă forţată; 2588. FRĂSINEANU GHEORGHE Calvini-Buzău Jilava, ucis prin detenţie; 2589. FRĂŢILĂ ION, ţăran, 38, Chirbou-Hunedoara, 11.02.1953, 5 Culme, ucis prin muncă forţată; 2590. FRĂNCU (?), sublocotenent 1951, Făgăraş, ucis prin detenţie; 2591. FRĂNCU ANTONIE; 2592. FRĂNCU ATANASIE; 2593. FRĂNCU NICOLAE, avocat, 30, Bucureşti, 1953, Baia Sprie, ucis prin muncă forţată; 2594. FRĂNCU PETRE, muncitor, 25, Târnova-Caraş-Severin, 29.08.1952, 5 Culme, ucis prin muncă forţată; 2595. FRENDLER FILIP 55 24.06.1950, Gherla, ucis prin detenţie; 2596. FRENTIU VALERIU, episcop gr.cat. 77, Oradea-Bihor, 12.07.1952, Sighet, ucis prin detenţie; 2597. FRICĂŢEL TUDOR 54, Basarabia, 1946, U.R.S.S. decedat în lagăr; 2598. FRITZMAN IOSIF; 2599. FRONARU VASILE; 2600. FRONOIU TUDOR, croitor Vadu Săpat-Prahova ucis de securitate; 2601. FRUJINĂ ALEXANDRU, ţăran Argeş Aiud, ucis prin detenţie; 2602. FRUMUŞEANU ALEXANDRU Aiud, ucis prin detenţie; 2603. FRUMUŞEANU EMANOIL, preot Frumuşeni-Gorj Periprava, ucis prin muncă forţată; 2604. FRUNTEANU NICOLAE; 2605. FRUNZĂ (?) 1951-1956, Fundata, decedat în D.O.; 2606. FUDULEA DUMITRU, ţăran Camena-Tulcea, 09.03.1950, Pădurea Babadag, ucis de securitate; 2607. FUDULEA NICOLAE CUŞA, ţăran, 40, Vasile Alecsandri Tulcea, 28.03.1952, Constanţa, ucis în anchetă; 2608. FUDULEA STERE, ţăran Babadag-Tulcea, 1950 ucis de securitate; 2609. FUFĂ ŞTEFAN, muncitor Ogrezeni, 24.04.1949, Arnota, ucis de securitate; 2610. FUGAŞIN GHEORGHE; 2611. FUHRMAN ALFRED; 2612. FUICU NICOLAE, ţăran, 58, Berzovia-Caraş-Severin, 24.10.1952, Poarta Albă, ucis prin muncă forţată; 2613.

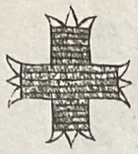

FULICEA ION, muncitor, 46, Braşov, 25.07.1951, Gherla, ucis prin detenţie; 2614. FUR (?) Văliug-Caraş-Severin Banat, ucis de securitate; 2615. FURTUNĂ CONSTANTIN 53, Basarabia, 1946, U.R.S.S. decedat în lagăr; 2616. FUSCH PETRE, lăcătuş, 38, Lenanheim-Timiş, 02.04.1950, Aiud, ucis prin detenţie; 2617. FUSS ADOLF; 2618. GABOR CONSTANTIN Vrancea, 1952 ucis de securitate; 2619. GABOR MĂRIOARA; 2620. GABOR VASILE, preot, 27, Tămăşeni-Neamţ decedat în pădure; 2621. GAETAN GHEORGHE, muncitor, 56, Podu Iloaiei-Suceava, 22.03.1953, Poarta Albă, ucis prin muncă forţată; 2622. GAFENCU EUGEN; 2623. GAFENCU GHEORGHE, ţăran, 59, Deleni-Iaşi, 30.12.1960, Aiud, ucis prin detenţie; 2624. GAFENCU VALERIU, student, 31, Sângerei (Basarabia), 18.02.1952, Târgu Ocna, ucis prin detenţie; 2625. GAFTOI IOAN, pomicultor, 45, Izvoarele-Prahova, 18.12.1952, Peninsula, ucis prin muncă forţată; 2626. GAFTON NICOLAE; 2627. GAG VASILE, ţăran Nermiş-Arad ucis prin detenţie; 2628. GAIDAMOVICI MARIA 51, Horodişte-Basarabia U.R.S.S. decedată în lagăr; 2629. GAIŢĂ ION, ţăran, 27, Găgeşti-Vrancea, 1950, Gherla, ucis prin detenţie; 2630. GAIŢĂ VASILE, ţăran, 62, Mereina-Oraviţa Caraş-Severin, 26.02.1953, Poarta Albă, ucis prin muncă forţată; 2631. GAJDASTSI ADALBERT, preot, 65, Bucureşti, 14.09.1952, Aiud, ucis prin detenţie; 2632. GAJINSCHI EMANOIL, ţăran, 42, Tes-Timiş, 29.01.1953, 5 Culme, ucis prin muncă forţată; 2633. GAJU IOAN, ţăran, 28, Zgribeşti-Caraş-Severin, 25.09.1952, Timişoara, executat; 2634. GALACTION LIVIU MUNTEANU, preot Cluj-, 1963, Aiud, ucis prin detenţie; 2635. GALACZI ANDREI 63 1963; 2636. GALAN IACOB, 2637. GALAN IFTENIE; 2638. GALAN NICODIM, avocat, 43, Bucureşti, 10.02.1953, Aiud, ucis prin detenţie; 2639. GALAN PAVEL 50 1974; 2640. GALAN TEODOR; 2641. GALEA ŞERBAN, muncitor Gherla, ucis prin detenţie; 2642. GALERIU IOAN, preot, 55, Sibiu-, 19.11.1953, Poarta Albă, ucis prin muncă forţată; 2643. GALL FRANCISC; 2644. GALUT NISTOR; 2645. GAMULEA ANASTASIA; 2646. GANE CONSTANTIN, scriitor, 77, Bucureşti, 13.05.1962, Aiud, ucis prin detenţie; 2647. GANEA ALEXANDRU Galaţi, 1951, Aiud, ucis prin detenţie; 2648. GANEA ION 1950, Gherla, ucis prin detenţie; 2649. GANEA MARIN; 2650. GANEA ŞERBAN; 2651. GANEA VASILE; 2652. GANEA VOICU, ţăran, 48, Cobadin-Constanţa, 13.03.1953, Capu Midia, ucis prin muncă forţată; 2653. GANOCZI COLOMAN, mecanic Timişoara, 1945, Târgu Jiu, ucis de siguranţă; 2654. GANŢESCU ALEXANDRU; 2655. GARAGAIANU MARIA, ţărancă Siliştea-Teleorman, 07.07.1950, Siliştea, ucisă de securitate; 2656. GARALIU CONSTANTIN 57 1961; 2657. GARBIZ PETRU, electrician, 46, Salina-Tulcea-Tulcea, 18.04.1951, Poarta Albă, accident în muncă forţată; 2658. GARLATI (?) Oradea-Bihor, 03.1954, Poarta Albă, ucis prin muncă forţată; 2659. GAROFIL DIMCIU, ţăran, 34, Babadag-Tulcea, 02.1950, Gherla, ucis în "reeducare"; 2660. GASPAR IOAN; 2661. GASPAR MIKLOS; 2662. GAVĂT ION 58, Năvodari-Constanţa, 16.01.1953, Capu Midia, ucis prin muncă forţată; 2663. GAVĂT ŞTEFAN, colonel, 53, Bucureşti, 15.12.1950, Aiud, ucis prin detenţie; 2664. GAVRIL IERONIM; 2665. GAVRILĂ ILEANA; 2666. GAVRILĂ ION, muncitor, 43, Molu-Sibiu, 09.01.1953, 5 Culme, ucis prin muncă forţată; 2667. GAVRILĂ LAUREAN, ţăran Ardusat-Maramureş, 15.05.1951, Gherla, executat; 2668. GAVRILĂ LOZE, ţăran, 40, Hodiş-Cluj, 29.09.1953, 5 Culme, ucis prin muncă forţată; 2669. GAVRILESCU EUGEN (PUIU), student Fălticeni-Suceava, 1950, Piteşti, ucis în "reeducare"; 2670. GAVRILESCU IONEL; 2671. GAVRILOIU MATEI 39 1960; 2672. GAVRILOVICI ALEXANDRU; 2673. GAVRIZI STENCA, ţăran, 36, Giurgiu, 29.05.1953, Poarta Albă, ucis prin muncă forţată; 2674. GAZDARU DOBRE, ţăran, 54, Buzău, 18.03.1953, Poarta Albă, ucis prin muncă forţată; 2675. GAZINSCHI EMANOIL 43 1953; 2676. GĂBOREANU IOAN CODREA, notar Giuleşti Maramureş, 1946 ucis de comunişti; 2677. GĂINAŢ PETRE, ţăran, 55, Vicovu de Sus-Suceava, 15.01.1953, 5 Culme, ucis prin muncă forţată; 2678. GĂINĂ EZECHIEL; 2679. GĂLBEAZĂ SIMION Cluj, 15.05.1951, Gherla, executat; 2680. GĂMAN EDUARD, învăţător, 50, Bucureşti, 15.01.1953, Aiud, ucis prin detenţie; 2681. GĂRĂGĂIANU MARIA; 2682. GĂVAN IOAN; 2683. GĂJU IOAN Zgribeşti Caraş-Severin, 29.07.1950, Timişoara, executat; 2684. GĂNDEA PETRE; 2685. GĂRBOVAN VICTOR, zidar, 50, Hunedoara-Hunedoara, 03.09.1953, Peninsula, ucis prin muncă forţată; 2686. GĂRLIU CONSTANTIN; 2687. GĂRNEAŢĂ IOAN 65 1964; 2688. GĂSCĂ PETRE; 2689. GĂŢĂ ECATERINA-SUSANA, studentă, 28, Bucureşti, 09.04.1948, Bucureşti, ucisă în anchetă; 2690. GĂŢUC ISTRATI 39 17.08.1960, Gherla, ucis prin detenţie; 2691. GEANTĂ ION 21 26.11.1951, Gherla, ucis prin detenţie; 2692. GEANTĂ VASILE; 2693. GECSE BELA; 2694. GEGIU ANGHEL; 2695. GELUCIU CONSTANTIN 1951, Gherla, ucis prin detenţie; 2696. GEMPIREA ENE 58 1952; 2697. GEORGESCU (?), şef birou Bucureşti, 1950 sinucis la arestare; 2698. GEORGESCU (?), medic Ţăndărei-Ialomiţa ucis prin detenţie; 2699. GEORGESCU ALEXANDRU 63, Ploieşti, 12.05.1961, Aiud, ucis prin detenţie; 2700. GEORGESCU ALEXANDRU 58 1959; 2701. GEORGESCU ALEXANDRU, N. inginer, 42, Câmpina-Prahova, 16.10.1950, Aiud, ucis prin detenţie; 2702.

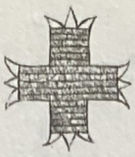

GEORGESCU CONSTANTIN; 2703. GEORGESCU CORNELIU; 2704. GEORGESCU DUMITRU 76 1962; 2705. GEORGESCU DUMITRU, învățător, 47, Piatra-Teleorman, 21.10.1947, Aiud, ucis prin detenție; 2706. GEORGESCU EDUARD; 2707. GEORGESCU EUGENIU 51 1953; 2708. GEORGESCU GEORGE, profesor Ploiești ucis prin detenție; 2709. GEORGESCU GHEORGHE 77 29.04.1959, Gherla, ucis prin detenție; 2710. GEORGESCU GRIGORE, învățător, 63, Mihai Vodă-Călărași, 22.08.1952, Poarta Albă, ucis prin muncă forțată; 2711. GEORGESCU GRIGORE, polițist, 74, București, 28.05.1953, Peninsula, ucis prin muncă forțată; 2712. GEORGESCU GRIGORE 66, Craiova, 27.04.1952, Sighet, ucis prin detenție; 2713. GEORGESCU IOAN, învățător, 64, Pitești-Argeș, 04.02.1953, Capu Midia, ucis prin muncă forțată; 2714. GEORGESCU ION, funcționar, 40, București, 22.05.1950, Aiud, ucis prin detenție; 2715. GEORGESCU ION 59 1958; 2716. GEORGESCU IULIAN; 2717. GEORGESCU MARIA; 2718. GEORGESCU NICOLAE, preot București Jilava, ucis prin detenție; 2719. GEORGESCU NICOLAE, B.; 2720. GEORGESCU SOTIR 1952, Bândoiu-Salcia, ucis de securitate; 2721. GEORGESCU STELIAN ucis prin detenție; 2722. GEORGESCU TOMA, preot Târgoviște-Dâmbovița, 12.1952, Capu Midia, ucis prin muncă forțată; 2723. GEORGESCU VASILE, funcționar, 23, București, 21.09.1952, 5 Culme, ucis prin muncă forțată; 2724. GEORGESCU VASILE 82 1962; 2725. GEORGESCU VASILE BĂRLAD, avocat, prefect, 78, Băcani-Vaslui, 20.07.1962, Botoșani, ucis prin detenție; 2726. GERESCU NICOLAE 1953, Gherla, ucis prin detenție; 2727. GHELMECI ȘTEFAN, învățător Mozăceni-Argeș, 1949, C. de Argeș, ucis în luptă; 2728. GHENCE ION; 2729. GHENERARU NICOLAE, general Aiud, ucis prin detenție; 2730. GHENOIU VICTOR MIRCEA București Ocnele Mari, ucis prin detenție; 2731. GHEOGHIU ION 53 1951; 2732. GHEORDUNESCU GHEORGHE, țăran, 72, Muscel, 1953, Aiud, ucis prin detenție; 2733. GHEORGHE CONSTANTIN 48 1953; 2734. GHEORGHE DUMITRU 1949, Gherla, ucis prin detenție; 2735. GHEORGHE EUGEN, avocat, 58, Babadag-Tulcea, 30.01.1953, Năvodari, ucis prin muncă forțată; 2736. GHEORGHE GHEORGHE; 2737. GHEORGHE GHEORGHE, T.; 2738. GHEORGHE ILIE, funcționar, 49, Pitești-Argeș, 15.01.1953, Capu Midia, ucis prin muncă forțată; 2739. GHEORGHE ILIE, T.; 2740. GHEORGHE ION, inginer Galați, 1958, Aiud, sinucis în penitenciar; 2741. GHEORGHE ION, tractorist, 23, Istovăț-Suceava, 21.02.1948, Aiud, ucis prin detenție; 2742. GHEORGHE ION 66 1962; 2743. GHEORGHE IONEL, comerciant, 44, Ianca-Brăila, 05.1948, Brăila, ucis în anchetă; 2744. GHEORGHE MATEI; 2745. GHEORGHE MIHAI, avocat Vâlsănești-Argeș, 09.08.1946, Pitești, ucis de comuniști; 2746. GHEORGHE NICOLAE, muncitor, 45, Voirin-Rm. Sărat Buzău, 14.02.1953, 5 Culme, ucis prin muncă forțată; 2747. GHEORGHE NICOLAE, țăran, 46, Săcele-Constanța, 08.08.1948, Aiud, ucis prin detenție; 2748. GHEORGHE NICOLAE, zidar, 22, București, 03.01.1951, Aiud, ucis prin detenție; 2749. GHEORGHE ȘTEFAN, muncitor, 30, Işalnița-Dolj, 17.08.1947, Aiud, ucis prin detenție; 2750. GHEORGHE TOADER, inginer Galați, 20.08.1951, Gherla, ucis în "reeducare"; 2751. GHEORGHESCU (?), student București, 02.1951, Pitești, ucis prin detenție; 2752. GHEORGHESCU GHEORGHE, funcționar, 51, București, 22.04.1955, Aiud, ucis prin detenție; 2753. GHEORGHIAN (?), soție inginer București București, sinucis în anchetă; 2754. GHEORGHIAN HARALAMBIE, prefect Zgărdești-Basarabia, 1951, București, ucis în spitalul nr.9; 2755. GHEORGHICEANU CONSTANTIN; 2756. GHEORGHICEANU GHEORGHE; 2757. GHEORGHIEȘ ALEXANDRU, general Aiud, ucis prin detenție; 2758. GHEORGHIU (?), director IHR Mamaia-Constanța ucis de securitate; 2759. GHEORGHIU ALEXANDRU; 2760. GHEORGHIU ANASTASE, avocat, 63, București, 18.11.1961, Botoșani, ucis prin detenție; 2761. GHEORGHIU CASIAN, comisar Chișinău-Basarabia Galați, ucis prin detenție; 2762. GHEORGHIU CONSTANTIN, învățător, 54, Focșani-Vrancea, 12.1952, Capu Midia, ucis prin muncă forțată; 2763. GHEORGHIU DIMITRIE 61 08.07.1960, Gherla, ucis prin detenție; 2764. GHEORGHIU DIMITRIE, inginer, 50, București, 15.09.1949, Aiud, ucis prin detenție; 2765. GHEORGHIU DUMITRU, avocat, 59, Hârșova-Constanța, 26.12.1952, Capu Midia, ucis prin muncă forțată; 2766. GHEORGHIU DUMITRU, D.; 2767. GHEORGHIU GEORGEL, subsecr. de stat București, 09.1958, Jilava, ucis prin detenție; 2768. GHEORGHIU GHEORGHE MĂRĂȘEȘTI, profesor, 31, București, 11.1949, Zam-Sâncrai, ucis de securitate; 2769. GHEORGHIU ION; 2770. GHEORGHIU ION, I.; 2771. GHEORGHIU NICOLAE 1959, București, ucis în anchetă; 2772. GHEORGHIU TUDORACHE 78 04.03.1960, Gherla, ucis prin detenție; 2773. GHEORGHIU VASILE; 2774. GHEORGHIU VASILE, C.; 2775. GHEORGHIU VIRGIL (ION ?), student, 29, Iași, 28.12.1948, Răstolița, ucis de securitate; 2776. GHERAN NICOLAE 1949, Gherla, ucis prin detenție; 2777. GHERASIM VICTOR, avocat, 48, București, 18.06.1949, Aiud, ucis prin detenție; 2778. GHERĂSOIU IOAN 50 1954; 2779. GHERDA FLOREA , profesor București, 1949, Gherla, ucis prin detenție; 2780. GHEREN NICOLAE; 2781. GHERGHEL IOAN, muncitor, 42, Focșani-Vrancea, 24.05.1953, Galeșu, ucis prin muncă forțată; 2782. GHERGHICEANU CONSTANTIN 1953, Gherla,

ucis prin detenție; 2783. GHERMAN ION; 2784. GHERMAN MIHAI; 2785. GHERMAN NICOLAE; 2786. GHERMAN OCTAVIAN, solist operă, 51, Iași, 1960, Periprava, ucis prin muncă forțată; 2787. GHERMAN TOADER, muncitor, 29, Avrămeni-Botoșanil, 20.12.1952, 5 Culme, ucis prin muncă forțată; 2788. GHERUȚKI VLADIMIR; 2789. GHEȚU TUDOR, țăran, 68, Țepeș Vodă Constanța, 1958, Poarta Albă, ucis prin muncă forțată; 2790. GHEZA GHEORGHE 61 1952; 2791. GHEZEȘAN ALEXANDRU; 2792. GHIAȚĂ GHEORGHE 72, Malovăț-Severin, 21.06.1961, Aiud, ucis prin detenție; 2793. GHIAȚĂ PETRE; 2794. GHIBU ION 56 1959; 2795. GHICA HENRICH, profesor, 70, București, 09.04.1953, Aiud, ucis prin detenție; 2796. GHICA VLADIMIR, monsenior, 81, București, 16.01.1953, Jilava, ucis prin detenție; 2797. GHIGENESCU VINTILĂ 32 1951; 2798. GHIJU IOAN; 2799. GHIKA VLADIMIR; 2800. GHILA IULIU, avocat, 58, Târgu Mureș-Mureș, 16.12.1950, Aiud, ucis prin detenție; 2801. GHILEA AUREL; 2802. GHIMBOAȘĂ NICOLAE, MILCUȚ, țăran, 48, Teregova-Caraș-Severin, 02.08.1949, Timișoara, ucis de securitate; 2803. GHIMIȘ GHEORGHE, țăran Gura Humorului Suceava, 1949, Stulpicani, ucis de securitate; 2804. GHIMPEREA ENE, țăran, 58, Oltina-Constanța, 11.02.1952, 5 Culme, ucis prin muncă forțată; 2805. GHIMPU NECULAI 59 1960; 2806. GHIMUȘ GHEORGHE, antrepre-nor, 55, București, 11.05.1950, Aiud, ucis prin detenție; 2807. GHINDEA (?), preot Drăguș-Brașov ucis în anchetă; 2808. GHINEA DUMITRU 41 1952; 2809. GHINESCU MIREA, țăran, 45, Bascov-Argeș, 21.02.1953, Poarta Albă, ucis prin muncă forțată; 2810. GHINESCU NICOLAE; 2811. GHINEȚ DIONISIE, țăran, 53 1953 ucis prin detenție; 2812. GHINEȚ IONIȚĂ, țăran, 54, Ghigoești-Neamț, 20.01.1953, Poarta Albă, ucis prin muncă forțată; 2813. GHIOCEL ROMULUS 34 1953; 2814. GHIORGHIAȘ GHEORGHE; 2815. GHIRCULESCU NICOLAE; 2816. GHIRDA IOAN; 2817. GHIȘA DUMITRU 62 30.09.1952, Gherla, ucis prin detenție; 2818. GHIȘE NICOLAE 26 1955; 2819. GHIȘEA PETRU; 2820. GHIȚAN SEPTIMIU; 2821. GHIȚĂ ALEXANDRU; 2822. GHIȚĂ ION, țăran Găgești-Vrancea, 1953, Aiud, ucis prin detenție; 2823. GHIȚĂ MARIN, muncitor, 24, Bârsoiu-Vâlcea, 22.04.1947, Aiud, ucis prin detenție; 2824. GHIȚĂ MARIN, A.; 2825. GHIȚESCU STAN, ministru, 71, Gorgoli-Teleorman, 25.02.1952, Sighet, ucis prin detenție; 2826. GHIȚESCU VIRGIL; 2827. GHIȚULESCU DUMITRU-AMEDEU; 2828. GHIUJDEA ION, student 15.11.1957, Jilava, executat; 2829. GHIURCUȚĂ (?), țărancă 25.10.1944, Masca-Arad, asasinată de sovietici; 2830. GHIURCUȚĂ ȘTEFAN, țăran 25.10.1944, Masca-Arad, asasinat de sovietici; 2831. GHIUVALA (?), cioban Babadag-Tulcea, 09.1949, Siutghiol, ucis de securitate; 2832. GHIUVEA IANCU, țăran, 39, Beidaud-Tulcea, 16.12.1949, Constanța, executat; 2833. GIANGĂ VASILE 44 1953; 2834. GIGURTU ION, prim ministru, 73, București, 07.1959 ucis prin detenție; 2835. GIONEA SAVA; 2836. GIOSAN GHEORGHE, general 1953, Capu Midia, ucis prin muncă forțată; 2837. GIUCĂ PAVEL 49 1967; 2838. GIUGIUC (?), procuror Craiova, 1945, București, ucis de comuniști; 2839. GIULESCU LUCA, muncitor, 46, Amărăști-Vâlcea, 04.12.1952, 5 Culme, ucis prin muncă forțată; 2840. GIURCĂ GHEORGHE; 2841. GIUREA CONSTANTIN, muncitor, 50, București, 08.03.1953, Poarta Albă, ucis prin muncă forțată; 2842. GIURGIU ION; 2843. GIURGIU MIHAI, pădurar Răchițele-Cluj, 1954, Mt. Bihor, ucis de securitate; 2844. GIURIȚA TOZA Denta-Timiș, 1951-1956, Lățești-Ialomița, decedat în D.O.; 2845. GIUROIU ȘTEFAN; 2846. GIUROVICI BORA Câmpia-Caraș-Severin, 1951-1956, Valea Viilor Ialomița, decedat în D.O.; 2847. GJEBAC PAVEL, muncitor, 46, Letea-Bacău, 1951, Gherla, ucis prin detenție; 2848. GLAJAR VASILE, avocat, 70, Bod-Brașov, 13.08.1958, Văcărești, ucis prin detenție; 2849. GLANTZSTEIN ABRAȘA SAȘA Jilava, executat; 2850. GLASSER MARK, vicar general Iași, 25.05.1950 ucis prin detenție; 2851. GLATZ ALEXANDRU, general, 71, Craiova, 07.02.1953, Sighet, ucis prin detenție; 2852. GLĂJAR VASILE; 2853. GLĂVAN IOAN, țăran, 54, Simersig-Timiș, 20.11.1952, Peninsula, ucis prin muncă forțată; 2854. GLIDA IULIU, avocat, 58, Târgu Mureș-Mureș, 1950, Aiud, ucis prin detenție; 2855. GLIGOR ION; 2856. GLIGOR TRAIAN, țăran, 25, Cacova-Alba, 09.03.1949, Mesentea-AB, ucis în luptă; 2857. GLIGORUT (?) Cluj-, 09.08.1950, Băișori-CJ, ucis de securitate; 2858. GLOGOJANU FLOREA, militar, 46, București, 1952, Aiud, ucis prin detenție; 2859. GLOGOVCEAN IOȚA Saravale-Timiș, 1951-1956, Bumbăcari-Brăila, decedat în D.O.; 2860. GOANȚĂ IOAN; 2861. GOANȚĂ NICOLAE, preot (Basarabia), 1944, Craiova, asasinat de sovietici; 2862. GOCIMAN GHEORGHE, viticultor Iveşti-Vrancea, 1952, Iveşti, decedat la arestare; 2863. GODEANU DUMITRU 55 1959; 2864. GODINĂ VASILE; 2865. GODOROJA TEODOR Horodişte-Basarabia U.R.S.S. decedat în lagăr; 2866. GOESCU ZAMFIR, general Aiud, ucis prin detenție; 2867. GOGA GHEORGHE 63 1955; 2868. GOGIULESCU ȘTEFAN, avocat, 63, Urși-Olt, 15.12.1952, Capu Midia, ucis prin muncă forțată; 2869. GOGOI GHEORGHE, țăran, 53, Ploiești, 25.02.1953, Poarta Albă, ucis prin muncă forțată; 2870. GOGU ALEXANDRU, țăran, 40, Beidaud-Tulcea, 13.03.1950, Timișoara, ucis de securitate; 2871. GOGU

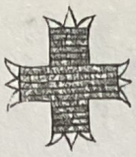

GHEORGHE; 2872. GOGU ION, pieptănar, 22, Vălari-Gorj, 06.04.1953, 5 Culme, ucis prin muncă forţată; 2873. GOIAN BETINA, actriţă ucisă prin detenţie; 2874. GOINA SAVU 49 1953; 2875. GOLBAN DIONISIE ŞTEFAN, ţăran, 29, Chiselniţa-Basarabia, 1943, U.R.S.S, ucis în lagăr; 2876. GOLDSTEIN ISAC; 2877. GOLDSTEIN SAMUILĂ 48 1949; 2878. GOLEA GHEORGHE; 2879. GOLEA ION, student, 31, Bahnea-Mureş, 31.10.1953, Jilava, executat; 2880. GOLESCU ZAMFIR, general ucis prin detenţie; 2881. GOLGOJEANU FLOREA, militar, 46, Bucureşti, 08.06.1952, Aiud, ucis prin detenţie; 2882. GOLGOŢIU ION Baia Mare-Maramureş, 1946 ucis de comunişti; 2883. GOLOPENŢA ANTON, cercetător, 42, Bucureşti, 09.01.1951, Jilava, ucis prin detenţie; 2884. GOLSTEIN LEVI 50 1951; 2885. GOMOIU VICTOR, ministru, 78, Bucureşti, 01.02.1960, Aiud, ucis prin detenţie; 2886. GONDOR IOSIF, ţăran, 41, Târgu Mureş-Mureş, 03.03.1953, Poarta Albă, ucis prin muncă forţată; 2887. GONEA SAVA 1953, Gherla, ucis prin detenţie; 2888. GONGESCU EDUARD; 2889. GORAN VETURIA; 2890. GORBAN TEODOR Sânnicolau Mare Timiş, 25.01.1960, Periprava, ucis prin muncă forţată; 2891. GORGANI DUMITRU, ţăran, 61, Pătrăuţi-Suceava, 01.03.1953, Peninsula, ucis prin muncă forţată; 2892. GORODIUC AUREL, inginer Găineşti-Suceava, 1949, Găineşti, ucis de securitate; 2893. GORTVA IOSIF, ţăran, 38, Nadeş-Timiş, 03.09.1948, Aiud, ucis prin detenţie; 2894. GORUN GHEORGHE, ţăran, 29, Comeat-Timiş, 17.01.1953, 5 Culme, ucis prin muncă forţată; 2895. GOSMAN GHIŢĂ RADU, comerciant, 65, Focşani-Vrancea, 1952, Păţeşti, decedat la arestare; 2896. GOTAC PETRE 42 1958; 2897. GOTCU STELIAN, funcţionar, 46, Ion Creangă-Neamţ, 02.02.1953, Poarta Albă, ucis prin muncă forţată; 2898. GOTEA (?), student Cluj-ucis prin detenţie; 2899. GOTZ ANTON 45 1948; 2900. GRAMA GHEORGHE, teolog, 40, Şetbeni-Mureş, 1950, Ocnele Mari, ucis prin detenţie; 2901. GRAMA OCTAVIAN, student Iaşi ucis prin detenţie; 2902. GRAMOVICI (?) 1951-1956, Fundata, decedat în D.O.; 2903. GRASU DAMU 71, N. Bălcescu-Constanţa, 18.04.1963, Aiud, ucis prin detenţie; 2904. GRASU NICOLAE 50 1950; 2905. GRASU STERE, ţăran, 32, Ceamurlia de Sus Tulcea, 09.1950, Constanţa, ucis de securitate; 2906. GRASU TĂNASE 48 1953; 2907. GRAUR PETRICĂ 21 1949; 2908. GRĂDINARU CONSTANTIN, ofiţer Craiova ucis prin detenţie; 2909. GRĂDINARU MIHAI 32, Dorohoi-Botoşani, 04.03.1953, Capu Midia, ucis prin muncă forţată; 2910. GRĂDINARU PANAIT, ţăran Cloşca Poarta Albă, ucis prin muncă forţată; 2911. GRĂMADĂ NICOLAE, profesor, 53, Ploieşti, 19.01.1953, Capu Midia, ucis prin muncă forţată; 2912. GRĂMESCU RADU; 2913. GREBENEA NICOLAE; 2914. GRECU CONSTANTIN, pensionar, 48, Leorda-Botoşani, 10.10.1950, Peninsula, ucis prin muncă forţată; 2915. GRECU DĂNILĂ, ţăran, 45, Copăcel-Braşov, 11.02.1953, Poarta Albă, ucis prin muncă forţată; 2916. GRECULESCU CONSTANTIN, învăţător Laicăi-Argeş Galaţi, ucis prin detenţie; 2917. GREFF MIHAI 25 1962; 2918. GRESU CORNEL 1960, Gherla, ucis prin detenţie; 2919. GRIGORAŞ(?), student Cluj-Cluj, sinucis în anchetă; 2920. GRIGORAŞ ANTONIE, preot M-rea Cocoş ucis prin detenţie; 2921. GRIGORAŞ ION, student Piteşti, sinucis în "reeducare"; 2922. GRIGORE DUMITRU, militar 19.12.1945, Ianca-Brăila, asasinat de sovietici; 2923. GRIGORE EREMIA, muncitor, 61, Zărneşti-Braşov, 23.09.1960, Aiud, ucis prin detenţie; 2924. GRIGORE MARIN 63 23.04.1960, Gherla, ucis prin detenţie; 2925. GRIGORE MIHAI; 2926. GRIGORE NICOLAE, ţăran, 67, Domneşti-Argeş, 1959 ucis prin detenţie; 2927. GRIGORE VASILE, militar 11.01.1946, Găeşti-DB. asasinat de sovietici; 2928. GRIGORESCU ALEXANDRU, căpitan, 32, Răstoliţa-Mureş, 28.12.1948, Răstoliţa, ucis de securitate; 2929. GRIGORESCU ALEXANDRU, GH.; 2930. GRIGORESCU AUREL, ţăran, 68, Cozieni-Prahova, 20.02.1953, Capu Midia, ucis prin muncă forţată; 2931. GRIGORESCU EUGEN; 2932. GRIGORESCU NICOLAE, învăţător, 57, Câmpina-Prahova, 30.07.1960, Galaţi, ucis prin detenţie; 2933. GRIGORESCU PETRE, colonel, 51, Craiova, 07.01.1951, Aiud, ucis prin detenţie; 2934. GRIGORESCU TRAIAN, student Caracal-Olt Sibiu, executat; 2935. GRIGORESCU TUDOR, student Romanaţi, 1949, Iugoslavia, ucis de U.D.B.; 2936. GRIGORESCU VASILE 67, Râmnicu Sărat Buzău, 02.12.1962, Aiud, ucis prin detenţie; 2937. GRIGORIU MIHAI; 2938. GRIGORIU CONSTANTIN; 2939. GRIGORIU GHEORGHE, consil. just. Văcăreşti, ucis prin detenţie; 2940. GRIGORIU GRIGORE 59 1961; 2941. GRIGORIU NECULAI, contabil, 41, Iaşi, 18.05.1950, Aiud, ucis prin detenţie; 2942. GRIGOROVICI ALEXANDRU 48 13.05.1961, Gherla, ucis prin detenţie; 2943. GRIGOROVICI GEORGE, prof. univ. 79 02.1951 ucis prin detenţie; 2944. GRIGOROVICI GHEORGHE Timişoara, 1961, Salcia, ucis prin muncă forţată; 2945. GRIMALSCHI PAVEL Jilava, ucis prin detenţie; 2946. GRINDEANU ALEXANDRU; 2947. GRINDEANU ION, ţăran Silvaşu Câmpie Bistriţa-Năsăud, 03.08.1951, Silvaşu, ucis de securitate; 2948. GRIOCARU ION, ţăran, 57, Vlăsăreşti-Iaşi Iaşi, 10.02.1953, Poarta Albă, ucis prin muncă forţată; 2949. GRIPOREANU TRAIAN; 2950. GRITTA OVIDIU; 2951. GROAPĂ MARIN; 2952. GROMIC GHEORGHE, zidar, 68, Suceava, 28.08.1953, Peninsula, ucis prin muncă forţată; 2953. GROPŞOREANU CRISTOFOR 64 1955; 2954. GROSARU

GHEORGHE, țăran, 44, (Bucovina), 1950, Suceava, executat; 2955. GROSS GHEORGHE 38 1961; 2956. GROSS IOAN, inginer, 58, Predeal-Braşov, 21.11.1952, Peninsula, ucis prin muncă forțată; 2957. GROSU CORNEL 31 26.08.1960, Gherla, ucis prin detenție; 2958. GROSU GHEORGHE, țăran, 32, Hărman-Braşov, 16.11.1952, 5 Culme, ucis prin muncă forțată; 2959. GROSU GHEORGHE, funcționar, 39, Suceava, 11.05.1950, Aiud, ucis prin detenție; 2960. GROSU JEAN, avocat Brăila, 1951, Galați, ucis prin detenție; 2961. GROSU NICOLAE, țăran, 50, Ceamurlia de Sus Tulcea, 20.03.1950, Piteşti, ucis de securitate; 2962. GROSU STERE Ceamurlia de Sus Tulcea, 1950, Mamaia, executat; 2963. GROSU VIRGIL; 2964. GROSULESCU PETRE; 2965. GROŞEANU ION, ziarist 1949, Iugoslavia, ucis de U.D.B.; 2966. GROVU EMILIAN, student, 24, Cârțişoara-Sibiu, 09.04.1950, Aiud, ucis prin detenție; 2967. GROZA HORIA, director Lovrin-Timiş, 1954, Lovrin, ucis în anchetă; 2968. GROZAR ŞTEFAN; 2969. GROZAVU IOAN; 2970. GROZĂVESCU DRAGU, țăran, 83, Caransebeş-Caraş-Severin, 1952, Gherla, ucis prin detenție; 2971. GROZĂVESCU IOAN, țăran, 32, Caransebeş-Caraş-Severin, 1949 ucis de securitate; 2972. GROZĂVESCU PETRE, țăran, 31, Caransebeş-Caraş-Severin, 1951, Caransebeş, ucis prin detenție; 2973. GROZDEA DUMITRU, avocat Bucureşti, 19.08.1950 ucis prin detenție; 2974. GRUIA ANGHEL, țăran, 48, Bârtăneşti-Teleorman ?, 22.07.1952, Poarta Albă, ucis prin muncă forțată; 2975. GRUIA ION, prof. univ. 11.1952, Sighet, ucis prin detenție; 2976. GRUIA NICOLAE, IONESCU; 2977. GRUMEZA (?) 1951-1956, Fundata, decedat în D.O. 2978. GRUNEANU CONSTANTIN; 2979. GUGUILĂ DORU; 2980. GUIDO AGOSTINO; 2981. GUIU GHEORGHE 61 1965; 2982. GULEA ADAM; 2983. GULEA GHEORGHE, țăran, 55, M. Kogălniceanu Constanța, 21.11.1959, Aiud, ucis prin detenție; 2984. GULEA ION Aiud, ucis prin detenție; 2985. GULL MIHAIL, țăran, 51, Bufa, 12.1952, Capu Midia, ucis prin muncă forțată; 2986. GULYAS GHEORGHE; 2987. GUMĂ ALEXANDRU; 2988. GUMENI (?) 1951-1956, Fundata, decedat în D.O.; 2989. GUNĂ IOAN, țăran Giubega-Dolj, 1950 ucis de securitate; 2990. GUNU GHEORGHE, țăran, 37, Cimpor-Sibiu, 20.11.1952, 5 Culme, ucis prin muncă forțată; 2991. GURAN (?), avocat Constanța, 1960, Salcia, ucis prin muncă forțată; 2992. GURAN MILCA Variaş-Timiş, 1951-1956, Feteşti-Ialomița, decedată în D.O.; 2993. GURĂ ION, țăran Giubega-Dolj ucis de securitate; 2994. GUREANU GRIGORE; 2995. GURHER SIGISMUND; 2996. GUROIU ŞTEFAN 1953, Gherla, ucis prin detenție; 2997. GUSS MIHAIL 51 1952; 2998. GUSSI IOAN; 2999. GUST VALDEMAN, funcționar, 61 04.03.1953, Capu Midia, ucis prin muncă forțată; 3000. GUŞE (?), polițist Bucureşti ucis prin detenție; 3001. GUŞIȚA GHEORGHE, țăran, 47, Casimcea-Tulcea, 13.03.1950, Timişoara, ucis de securitate; 3002. GUTH BORBALA 47 1959; 3003. GUȚĂ GHEORGHE, profesor Bihor, 1953, Gherla, ucis prin detenție; 3004. GUȚESCU GHEORGHE, preot, 41, Bălăneşti-Gorj, 19.02.1953, Peninsula, ucis prin muncă forțată; 3005. GUȚIU OLIMPIA ; 3006. GUȚU IOAN, țăran, 60, Petea de Câmpie Mureş, 01.04.1947, Aiud, ucis prin detenție; 3007. GUȚU TEODOR, pensionar, 67, Timişoara, 02.01.1953, Capu Midia, ucis prin muncă forțată; 3008. GUZGAN VASILE; 3009. GYARFAS ELEMER; 3010. GYONGYOSI ŞTEFAN; 3011. GYORFI DIONISIE 72 22.02.1962, Gherla, ucis prin detenție; 3012. GYORI IANOŞ 59 1961; 3013. GYROVICI RADOSLAV 1953, Gherla, ucis prin detenție;

Document

MEMORIILE CĂPITANULUI COLA NICEA
SAU DESPRE ISTORICUL FORMĂRII CETELOR DE LUPTĂTORI ROMÂNI PENTRU EMANCIPAREA POLITICĂ A ROMÂNIMII DIN MACEDONIA

MEMORIILE CĂPITANULUI COLA NICEA
SAU DESPRE ISTORICUL FORMĂRII CETELOR DE LUPTĂTORI ROMÂNI PENTRU EMANCIPAREA POLITICĂ A ROMÂNIMII DIN MACEDONIA

Pentru reprimarea insurecției din Macedonia (1902-1903), cu toate că aproape toți bărbații au fost arestați, bulgari și români care au luptat pentru autonomia Macedoniei, s-au format mai multe cete de luptători care se răfuiau cu armatele imperiale turcești. De exemplu, Mitra Vlahul, din regiunea Castoriei, a continuat lupta până în anul 1906, când a fost omorât în satul Dumbeni.

Guvernul turc, spre a se justifica față de opinia publică internațională că răspunderea o au creștinii care se războiesc între ei pe considerente naționale, a convenit cu guvernul grec spre a trimite bande grecești, cu scopul de a distruge cetele bulgaro-române care acționau în comun pentru înfăptuirea autonomiei Macedoniei.

În anul 1903, bande grecești, numite antarți, formate pe teritoriul statului grec și comandate de ofițeri din armata regulată greacă, trecând granița cu consimțământul autorităților turcești, au început să atace satele bulgărești și românești care nu nutreau sentimente grecești și se împotriveau înfăptuirii acelei Megali Ideea, adică de reconstituire a Imperiului bizantin (prin elenizarea popoarelor din balcani n.n.)

Căpeteniile antarților greci au început să amenințe prin scrisori pe fruntașii români adepți ai școlii românești[1], aducându-le aminte că vor fi exterminați cu toată populația dacă nu închid școlile românești.

Ce e drept, cea mai mare parte a populației românești a refuzat să capituleze. Din nefericire, însă, au fost și sate care dintru început au respins școala românească. Aceștia au fost așa-zișii grecomani. Cauze de ordin politic au dus la crearea sentimentelor pro-grecești. Imperiul turc era deja un mare bolnav. Un colos cu picioare de lut. Prin conviețuirea lor multiseculară cu grecii, prin contribuția românilor ca armatoli[2] împotriva ocupanților turci, la răscoalele din 1770 și 1821, cei mai mari căpitani de haiduci fiind români, apoi vecinătatea imediată a Greciei, sprijinul de care se bucura Grecia în apus, admirația apusului pentru cultura greacă veche, duseseră la convingerea că Grecia ar putea deveni moștenitoarea teritoriilor turcești din Balcani. Așadar, se crea convingerea că sub un Imperiu bizantin restituit, interesele românilor ar fi fost pe deplin satisfăcute (interese de ordin economic, nu și național. Grecomanii aveau o conștiință etnică, ci nu și națională.)

Românii credincioși ideii naționale au început să riposteze împotriva acestor atacuri, organizându-se, la rândul lor, în cete de armatoli.

Iată primii dintre cei care au dat riposta cuvenită. Mihali Handuri din satul Livezi și Hali Joga din satul Gramaticova, urmați de alți tineri, au început să atace bandele grecești în regiunea Vodena-Veria. Armatolii Mușa Darlaiani și Iani Ceara din Veria s-au unit cu Mihali Handuri, Hali Joga și Cola Macri. Aceste cete acționau independent și în înțelegere cu cetele bulgărești. Ideea națională cuprinsese puternic și pe bulgari. Satele bulgărești erau bine organizate; ele furnizau luptători, armament, alimente. În schimb, satele românești nu erau deloc organizate. Armatolii români trăiau din capturi și ajutați din când în când de populația românească locală. Aceasta era situația până la venirea lui Gheorghe Mucitani, zis și Casapu, în toamna anului 1906.

În scopul organizării satelor românești, s-au alcătuit două comitete, unul la București sub conducerea lui Alex Coșca și Sterie Milioru (comitetul era compus din șapte membri), și alta la Sofia sub conducerea lui Gheorghe Mucitani ajutat de Gachi Todu, Nachi Cișma, Unciu Dimași, toți din satul Gopești, și Costa Dabija și Tachi al Dimcei din Crușova.

Cum Gheorghe Mucitani era un vechi luptător în comitetul revoluționar pentru autonomia Macedoniei, s-a hotărât împărțirea pe districte unde trebuie să acționeze armatolii. Fiecare district era condus de un

---

[1] La începutul secolului trecut, statul român subvenționa 113 școli primare și 6 școli secundare (n.n.)

[2] „om de arme/oaste" Dicționar aromân (Macedo-vlah) Matilda Caragiu Marioțeanu, Editura Enciclopedică. Soleiman Magnificul a recunoscut autonomia teritorială și administrativă și dreptul la miliție națională, populațiilor aromâne, recunoscând 14 Căpitanate de armatoli: în Macedonia – Veria, Servia, Alassona, Grebena, Milias, în Tesalia – Olimp, Mavrovuni, Cochia, Agrafa, Patradgik, Malakassis, în Acarnania și Etolia – Venetico, Lidociki și Xeromenos. Cf. POUQUEVILLE (F.C.H.L) *Histoire de la Régénération de la Gréce*, Vol. I, p. 61, Deuxième édition, Paris, 1825.

Theodor Capidan: *Macedoromânii*

Răspândirea Românilor în Sud-Estul european în prima jumătate a secolului XX

voievod. Cetele româneşti au cerut libera trecere prin satele bulgăreşti, folosindu-se de canalul creat spre a ajunge la locul unde trebuiau să acţioneze. Astfel, Coşca şi Milioru au trecut în Pind, având totodată şi sarcina de a acţiona şi în Grecia. Mucitani în Meglenia, Veria, Vodena, unde s-au unit cu celelalte cete de armatoli. El a fost recunoscut ca voievodul regiunilor respective la întrunirea de constituire, în iarna anului 1906, în Balta Ianiţa. Acestuia i s-a alăturat şi Cola Nicea, din satul Selia, Ianacula Pendifunda, tot din Selia, Mita Zdru din Cândrova şi Chicea Roşu din Gramaticova. Mai târziu au venit Toli Mocanu şi Iorgula Cutova.

Iată numele cetnicilor din grupa lui Mucitani:

Mihali Handuri, Hali Joga, Muşa Darlaiani, Iani Ceara, Hrista Ciomu, Cola Macri, Gachi Todu, Nachi Cuşma, Unciu Dimaşi, Costa Dabija, Gachi al Dimcei şi Iani Vuloagă din Perivoli. Ceata era alcătuită din 19 oameni.

Lupta de la Condusula

Între oraşul Neaguşte şi oraşul Veria (antica, apostolica Bereia), se află localitatea Condusula. Aici îşi păşuna oile şi caprele celnicul[3] român Dinu Bajdechi din Vodena. Comitetul grecesc l-a somat să-şi retragă copiii de la şcoala română (Dinu Bajdechi era preşedintele comunităţii româneşti din oraşul Vodena). El nu s-a supus ameninţărilor căpitanului antarţilor greci, Costas Acritas. Noi am înarmat păstorii şi am mai angajat doi paznici, pe Cola Ghizari şi Lambri Celea, am mai înştiinţat şi ceata lui Handuri să ocupe poziţie înspre munte pentru acoperire la o eventuală retragere. După câteva zile, o ceată de circa 30 de antarţi greci atacă turmele lui Bajdechi. Păstorii se opun. Ei sunt ajutaţi şi de ceata lui Handuri. La auzul împuşcăturilor, o patrulă de soldaţi turci a alergat la faţa locului. Grecii s-au văzut împresuraţi din două părţi. Pe de o parte păstorii cu ceata lui Handuri, pe de altă parte turcii. Încăierarea a durat cam vreo trei ore, au fost împuşcaţi 13 greci, câţiva făcuţi prizonieri. Handuri s-a retras spre munte fără a fi observat de turci. (Armata turcă acţiona împotriva tuturor insurgenţilor pentru pacificarea regiunii.)

Tot în vara anului 1904, o ceată grecească condusă de ofiţerii Savas şi Theodosis au omorât doi aromâni, pe Celea şi pe Tugearu, şi tot ameninţau pe cei din satul Gramaticova, că dacă nu vor închide şcoala românească, vor da foc satului. Românii au dat de veste cetei lui Handuri şi Joga, ca să vină spre Gramaticova. Aici, în apropiere de ruinele unui fost sat, Dârjilova, ceata românească a ocupat loc lângă o fântână. Grecii au poposit şi ei la fântână, fără să bănuiască însă de prezenţa românilor. Românii deschid foc. Grecii răspund, ocupând poziţie după trunchiurile copacilor. Grecii erau înarmaţi cu arme Gras cu cartuşe cu praf negru care scoate fum. Românii aveau arme Manlicher cu gloanţe de oţel, care nu scoteau fum şi perforau copacii. Neputând rezista, grecii o iau la fugă, lăsând pe teren nouă morţi.

Mult timp după aceea n-a mai călcat picior de antart pe lângă satul Gramaticova.

Lupta de la Catraniţa

Catraniţa este un sat bulgăresc, locuit în bună parte şi de turci. Bulgarii de aici erau grecomani, precum şi o bună parte din oraşul Vodena (antica Edessa). Organizaţia bulgărească a căutat să facă şi aici un nucleu revoluţionar. Acest sat, aşezat pe lacul Ostrov, nu are legătură cu alte sate bulgăreşti. Deci comitetului revoluţionar bulgar îi trebuia un cap de pod. Capul de pod îl constituia satul românesc Gramaticova. Ceata lui Colimani, compusă din cincisprezece cetnici[4], plus Mihali Handuri cu alţi trei cetnici s-au dus la Catraniţa, iar adepţii comitetului local i-au găzduit la patru case diferite. Au început consultările, apoi a fost chemat şi primarul satului. Primarul nu a consimţit să intre în organizaţie, dimpotrivă, i-a denunţat la comandamentul militar turc. Casele au fost blocate de armata turcă. Lupta a început. Ceata lui Mihali Handuri a izbutit să iasă din blocadă şi, trecând din casă în casă, a ajuns până la casa primarului. Aici ei au arestat pe fiul şi pe fata primarului, iar pe nevasta acestuia au trimis-o să spună soţului ei că, dacă nu izbuteşte să-i determine pe turci să se retragă, armatolii români şi comitagiii bulgari îi vor masacra familia. Primarul, văzându-şi familia în pericol, a derutat armata turcă, îndreptând-o spre lac, în altă direcţie, n-a divulgat nimic şi, întrucât era pe înnoptate, ceata lui Handuri împreună cu Iani Ceara, Hristu Ciomu şi Cola Macri, împreună cu fata şi fiul primarului au ieşit din sat spre pădure, care era aproape de tot, au eliberat pe ostatici şi au plecat spre Gramaticova. Ceata lui Colimani s-a bătut cu armata turcă vreo două ceasuri şi, pentru că se înnoptase, a plecat din sat, lăsând pe locul de luptă morţi dintre tovarăşii lui.

---

[3] „cap de familii păstoreşti, posesori de oi multe" Dicţionar aromân (Macedo-vlah) Matilda Caragiu Marioţeanu, Editura Enciclopedică.

[4] „paricipanţi la lupta armată a populaţiilor slave din Peninsula Balcanică împotriva asupritorilor turci", DEX

Lupta de la Jerven

La o consfătuire a cetelor bulgăreşti din sectorul Florina şi Vodena, care a avut loc la Jerven, un sat bulgăresc din apropierea satului românesc Paticina, a luat parte şi ceata lui Handuri şi a lui Hali Joga. Luptătorii fiind trădaţi, satul a fost înconjurat de armata turcă, care era destul de numeroasă. Cetnicii, încercând să iasă din sat, au dat peste armată. Gornistul turc a dat semnalul pentru atac. Prima victimă a fost gornistul turc. Lupta a fost crâncenă. Au căzut morţi din ambele părţi. Nu îmi amintesc numărul celor căzuţi. Aici a fost rănit grav Miha Zugravu. Dus în cârcă de tovarăşii lui, a fost transportat la Bitolia, unde a fost tratat până la vindecare. Cele două cete, a lui Handuri şi Muşa Darlaiani, s-au mai războit când cu turcii, când cu grecii, până la venirea lui Mucitani, în iarna anului 1906, după care s-au retras spre iernare în Balta Ianiţa. În munţi nu mai aveau ce căuta. În timpul iernii munţii se depopulau. Fălcările[5] împreună cu turmele coborau la şes pentru iernat. Tot aici, în Balta Ianiţa, se retrăgeau şi cetele bulgăreşti. Înşişi grecii iernau tot aici. Balta devenea un adevărat peisaj etnic. Un câmp de vânătoare de oameni, de curse şi ambuscade. Oamenii se adăposteau în colibe. Efectivul cetelor bulgăreşti era de circa două sute de oameni. Ceata românească avea vreo douăzeci de luptători. Numărul antarţilor greci, de asemenea, se ridica la circa două sute.

Trebuie să remarcăm totuşi că în cetele bulgăreşti erau mulţi români, mai ales de prin regiunea Megleniei. Bunăoară, ceata voievodului bulgar Apostol era alcătuită, în proporţie de 20%, din români. Cetele staţionau în Balta începând din noiembrie până în aprilie, când apele începeau să se retragă.

Colibele erau făcute din stuf, înconjurate cu un gard lat de peste un metru de pământ bătut, pentru a nu fi perforat de gloanţe. Colibele bulgăreşti erau aşezate înspre oraşul Ianiţa, aproape de satele bulgăreşti de unde se aprovizionau. Coliba românilor era înspre oraşul Veria, o citadelă a românismului din Balcani, patria mai multor oameni de vază din cultura românească. În apropierea noastră era satul Licovişte. De la noi încolo începeau colibele greceşti, situate între satul Trahovişte şi râul Carasmac (anticul Aliakmon). Armata turcă ţinea sub încercuire taberele, însă numai cele bulgăreşti şi cea românească. Tabăra grecească nu era asediată. Grecii ieşeau şi intrau slobozi în tabără. Înţelegerea tacită între guvernul grec şi cel turc era, prin urmare, evidentă.

Turcii erau cazaţi în corturi. Ei au încercat să ne atace, însă potecile erau pline cu apă, nu se putea merge pe bărci, ci numai pe buşteni, câte unul sau doi oameni. Când se apropiau de noi, noi îi împuşcam. Mai târziu, apa îi scotea morţi la mal. În afară de aceasta, potecile erau foarte zigzagate, încât era greu să fim descoperiţi, iar din loc în loc stăteau oameni la pândă.

Turcii au postat tunuri la marginea bălţii, aproape de satul Iancişte. Au instalat şi un observator, noi însă, spre a-i induce în eroare, arboram albituri pe nişte sălcii, departe de noi, astfel încât artileria turcă trăgea toată ziua în gol. A doua zi deplasam albiturile pe alte locuri, spre a-i face să creadă că ne-am schimbat bârlogul. După fiecare bombardament încercau să pătrundă, însă erau respinşi totdeauna cu pierderi pentru ei. Concomitent cu turcii ne atacau şi antarţii greci. Într-un timp, grecii au incendiat satele bulgăreşti Ţarvori şi Gufalova. Drept represalii, noi am incendiat satele greceşti Nisia şi Trahovista. Prin agenţii noştri, noi ştiam poziţia colibelor greceşti. La rândul lor, şi ei cunoşteau poziţia noastră. Uneori ajungeam atât de aproape, încât ne înjuram reciproc. Grecii aveau arme Gras, ale căror gloanţe nu răzbeau prin stufărişul des. Dimpotrivă, armele noastre Manlicher perforau tot ce întâlneau. Cetnicii bulgari aveau comandant pe voievodul Apostol, românii pe Gheorghe Mucitani, grecii pe Tellos Agras. În luna aprilie, apele retrăgându-se, ne-am retras în munţii româneşti. Grecii şi bulgarii au făcut la fel.

În primăvara anului 1907, comitetul revoluţionar grec a ţinut o consfătuire în casele doctorului Pericardis din Neaguşte (soţia acestuia, Maruşa Hagicu, românca de origine, era sora lui Dimitruli Hagicu, asasinat de antarţii greci la moşia sa din satul Grijali).

La consfătuire s-a luat hotărârea de a incendia satul românesc Gramaticova, dar nu au reuşit. Satul întreg, bărbaţi şi femei, înarmaţi cu arme şi grenade, conduşi de bravul învăţător de limba română, Gheorghe Celea, au făcut zid. Cu un an mai înainte au încercat să incendieze satul Patecina. La fel s-a întâmplat şi aici. Conduşi de Hrista Papanicola, românii, bărbaţi şi femei, au respins pe antarţi.

Totuşi, ei au reuşit să distrugă satul românesc Selia de Sus, iar aceasta din cauza neunirii românilor, unde o bună parte erau grecomani, în frunte cu celnicul lor, Hrista Vasile, zis Sârbu.

Cât priveşte Gramaticova, antarţii au trimis în mai multe rânduri scrisori de ameninţare către celnicul Sterie Cuşa, şeful comunităţii române, somându-l că, dacă nu va fi izgonit învăţătorul Gheorghe Celea, praf şi pulbere se va alege de satul lor. Scrisoarea era semnată nu de Tellos Agras, ci chiar de Kostas Akritas, comandantul suprem al forţelor de antarţi din

[5] Grup de familii păstoreşti conduse de un celnic (n.n.)

Ceata lui Mihali Handuri, anul 1906, luptând în munții din nordul Greciei

toată Turcia. Antarţii aveau nevoie de satele româneşti Gramaticova, Cândrova şi Patecina, situate într-o regiune masiv bulgărească, pentru ca de aici să purceadă la atacarea satelor bulgăreşti şi, mai ales, să poată stabili legătura directă cu bandele de antarţi care acţionau în regiunea Morihova.

Nordul Macedoniei, cât şi centrul, fiind puternic locuit de bulgari, pentru a ajunge aici, antarţii se foloseau [de satele] româneşti Samarina, Blaţa, Neveasta, Clisura, Târnova, Negovani, Belcameni, Magarova şi Nijopole. În aceste sate, din nenorocire, o parte din populaţia românească era grecomană, supusă, prin urmare, mitropolitului grec al Paflagoniei, cu arhiepiscopia în oraşul Bitolia, de a cărui autoritate morală şi spirituală ascultau toţi adepţii aşa-zisei Megali Ideea.

Noi ştiam planurile grecilor. Cu câteva zile înainte am interceptat o scrisoare de la un curier al lor, adresată unui fruntaş bulgar grecoman din satul Oşlen, anume Boiciu, în care scria: „Să ne aşteptaţi după câteva zile (am uitat locul în care se preciza), căci vom veni, o ceată în satul vostru, iar alta la Mănăstirea Papandi, şi de acolo vom merge spre o direcţie necunoscută." Noi ştiam această direcţie necunoscută: satul Gramaticova. Dar Gramaticova era bine înarmată, având în fruntea ei pe învăţătorul Gheorghe Celea şi pe armatolul neînfricat Adam Gulea.

Gramaticova era centrul unde se întâlneau cetele române-bulgare. Aici se luau iniţiativele, iar cuvântul hotărâtor îl avea învăţătorul Gheorghe Celea.

Cum noi cunoşteam ţinta antarţilor, după scrisoarea interceptată, am înarmat vreo 15 păstori la pândă. În aceste locuri pădurea era foarte deasă, alcătuită din nişte arbuşti numiţi de localnici pixari (mirt, în greaca veche). Ne-am hotărât să-i atacăm prin surprindere spre a-i deruta. Observatorii noştri ne-au înştiinţat că cinci oameni merg pe cărare înspre noi. Noi ne-am aşteptat să fie mulţi, de aceea ne şi pregătiserăm ca atare. Ne-am instalat în aşa fel, încât atunci când vor fi aproape de noi să-i somăm în turceşte, adică ordonându-le: „Teslim, gheaur!" (Predaţi-vă, ghiauri!). Handuri era îmbrăcat în uniformă de soldat turc. El cunoştea bine limba turcă, iar noi, ceilalţi, vorbeam şi greceşte. Noi ştiam că grecii nu se opun armatei turceşti. Turcii îi atacau pe greci spre a demonstra opiniei publice mondiale că nu părtinesc cu ei, însă, după ce îi ţineau câtva timp prizonieri, erau puşi în libertate. Iată un exemplu. Un detaşament de aproape şaptezeci de antarţi, conduşi de Iorgachi, căpitan în armata regulată greacă, s-au predat la numai câţiva soldaţi turci, în satul Petrova de lângă Salonic, numai la simpla somaţie a turcilor. Prinşi, ei au fost depuşi la închisoarea Edikule din Salonic, apoi condamnaţi la numai trei luni închisoare. Iată dovada elocventă a înţelegerii tacite între guvernul grec şi turc.

Ţin să menţionez că acest Iorgachi era român de origine. La început era adeptul ideii de autonomie a Macedoniei, prin urmare a luptat în cadrul unei cete bulgăreşti, apoi, ducându-se în Grecia, a trădat cauza şi s-a pus în fruntea unui detaşament de antarţi.

Tot aşa, o altă bandă de antarţi, condusă de Ianis Avghros, român renegat, de fel din oraşul Tricala (teritoriul statului grec), s-a predat la o patrulă de soldaţi turci, în Meglenia, între satele româneşti Oşani şi Luminiţa.

La somaţia de „Teslim gheaur!" rostită de Handuri, antarţii nici n-au mişcat măcar. Ştiind că au de-a face cu soldaţi turci, nişte quasi aliaţi, unul dintre antarţi a strigat: „Suntem greci, nu suntem bulgari, nici români." Fără a pierde o clipă, noi i-am înhăţat şi i-am dezarmat îndată. Grecii şi-au dat seama că au căzut într-o cursă. Prima grijă a fost să-i identificăm, după ce i-am izolat unul de altul. Cu toţii erau cinci. Spre surprinderea noastră, am aflat că unul din ei era Tellos Agras, comandantul forţelor de antarţi din regiune. La auzul acestui nume am rămas nedumeriţi. Noi ştiam că scrisorile de ameninţare trimise la români erau semnate de Kostas Akritas, pe adevăratul său nume Mazarakis, colonel în armata greacă, iar mai târziu ministru de război în cabinetul Venizelos. Ni s-a spus atunci că Akritas a plecat în Grecia pentru recrutarea de antarţi, iar comanda fusese remisă lui Agras, locţiitorul lui. Ceilalţi se numeau Doni Minga, după spusele lui revizor şcolar, Safiros Longos, Tollios şi Gheorghios Tollios, adică tatăl şi fiul, doi briganzi de meserie, care, cu câţiva ani în urmă au sechestrat pe un mare bogătaş din Neaguşte şi a fost răscumpărat cu o mare sumă de bani. Ei ne-au spus că nu sunt antarţi, ci plătiţi numai spre a le servi drept călăuze.

În ce priveşte pe Safiros Longos, ştiam că el era fiul unui mare industriaş din Neaguşte, proprietarul unei mari fabrici de torcătorie şi ţesături. El ne-a spus că a fost luat de către antarţi spre a-l prezenta românilor, demonstrându-le că oamenii bogaţi sunt anti autonomişti. Am aflat cu acest prilej că Safiros Longos era român. Părinţii lui vorbeau încă româneşte, însă el a umblat pe la şcoli înalte greceşti, aproape că a uitat limba natală. Suspinând, ne-a declarat că dacă îi vom da drumul ne va fi de mare folos, dimpotrivă, dacă îl omorâm nu avem nimic de câştigat. Şi s-a ţinut de cuvânt. De multe ori prin oamenii noştri ne-a informat despre deplasările antarţilor. Ne-a pus în gardă despre o consfătuire care a avut loc în oraşul Veria, la care a participat şi mitropolitul respectiv, unde s-a luat hotărârea de a se

distruge satul românesc Doliani. Întrebat Mingas, dacă este revizor şcolar, ce caută cu antarţii, ne-a declarat că s-a pus la dispoziţia cauzei pan-elenismului, că vrea să convingă pe români şi pe bulgari, aceşti greci vlahofoni şi bulgarofoni, hondrochefali (capete groase), că autonomia Macedoniei este o aberaţie, şi că reînfăptuirea, reconstituirea vechiului Imperiu bizantin sub tutela bisericii din Constantinopole şi luminaţi de minunata cultură greacă antică, va pacifica Balcanul. Ne-am dat seama imediat cât de şovini erau grecii şi ce soartă aştepta numeroasele popoare din Balcani, adică grecizarea totală. Doni Minga nu era grec, ci bulgar din Neaguşte cu sentimente greceşti. Interogarea lui am făcut-o în limba bulgară.

A rămas de anchetat principalul acuzat, Telos Agras, comandantul forţelor de antarţi. Nu îmi amintesc data când a fost capturată banda, însă aceasta n-are importanţă, când căutând lupul, lupul este în cuşcă. Capturarea s-a făcut pe muntele Perişori, între Vodena şi Neaguşte.

Gheorghe Mucitani nu ştia greceşte. El era din Cruşova, din Macedonia de nord, unde nu sunt greci, şi nu umblase la şcoala greacă. Mihali Handuri făcea pe interpretul. Întrebările le punea Gheorghe Mucitani:

– Cum te cheamă? Care îţi este numele adevărat? (Noi ştiam numele lui adevărat, ni-l spusese Safiros Longos).

– Mă numesc Kostas Agapinos. Pseudonimul mi l-am luat când am devenit comandantul forţelor de antarţi.

– Ce înseamnă Telos Agras?

– Telos înseamnă cel perfect, desăvârşit, dar mai înseamnă şi cel de la distanţă, din depărtare, care nu este printre noi. Agras înseamnă cel sălbatic, cel fioros, cel de neîmblânzit.

– De unde sunteţi originar?

– De loc sunt din Creta. Am absolvit şcoala militară din Atena, iar în armata greacă am gradul de lohagos (căpitan).

– Cu ce scop ai venit în Macedonia şi cine te-a angajat?

– Silogul Panelenic din Atena se ocupă cu formarea bandelor de antarţi, luptătorii pentru elenizarea populaţiei macedonene. Ca ofiţer, am dorit să fac parte din această societate şi m-am înrolat ca voluntar.

– Acţiunea Silogului priveşte numai grecizarea, nu şi cucerirea Macedoniei?

– Deocamdată trebuie s-o grecizăm, elementul grec fiind în minoritate, trebuie să desfiinţăm pe bulgari, pe români, pe albanezi, apoi vom începe lupta cu turcii. La o eventuală prăbuşire a Imperiului otoman, nu putem revendica Macedonia atât timp cât suntem în minoritate. Marile Puteri nu ne vor admite acest lucru.

– Cine organizează bandele şi cine [dă] ordine?

– Mitropoliţii din eparhiile de pe teritoriul turc, pe lângă faptul că sunt păstori sufleteşti, ei hotărăsc asupra modului nostru de a acţiona. Comitetul Civil Intern ne pune la dispoziţie curieri şi călăuze. Fondurile vin din Grecia prin consulate, sunt date mitropoliţilor, iar aceştia le întrebuinţează după nevoie.

– Ştiţi cine stăpâneşte Macedonia?

– Turcii.

– Atunci de ce nu vă bateţi cu turcii? Ce aveţi cu bieţii români şi bulgari, care sunt tot creştini ca şi voi?

– Am zis că trebuie să obţinem majoritatea grecizând pe bulgari, pe români şi pe albanezi.

– Nu cred că veţi reuşi. În sânul acestor popoare s-a trezit conştiinţa naţională. Ele luptă pentru autonomia Macedoniei. Noi vrem să creăm o Elveţie a Balcanilor, unde toate popoarele conlocuitoare, greci, bulgari, români şi albanezi să se bucure de drepturi egale. Autonomia este singura soluţie echitabilă. Numai grecii, care sunt şovini, aroganţi, snobi chiar, utopici, se împotrivesc.

[...]

– Sunteţi lipsiţi de cavalerism. În iarna 1906-1907, în Balta Ianiţa, în timp ce ne atacau turcii, ne loveaţi şi voi, mişeleşte, pe la spate.

– Este drept, căci noi vrem să distrugem tot ce este ortodox şi nu nutreşte sentimente greceşti. Ortodoxia este o biserică greacă, iar cei ce mărturisesc ortodoxismul trebuie să simtă ca atare. Consultaţi calendarul ortodox. Toţi sfinţii sunt greci. Biblia s-a scris în limba greacă, în ce priveşte Noul Testament, cântările bisericeşti tot în greceşte au fost compuse, apoi cultura şi arta greacă antică este superbă. Întreg apusul o admiră şi ne susţine pe noi ca urmaşi ai vechilor eleni. La ce vă trebuie şcoli româneşti, la ce bun să vă instruiţi într-o limbă barbară, limba unui popor rezultat din contopirea unui pâlc de romani şi daci cu o sumedenie de popoare barbare năvălite din Asia? Iată definiţia lui Soutsos, poetul nostru, cu privire la poporul român: „Sperma ton varvaron, ghenimata putanas" (Sământă de barbari, odrasle de târfă). În Tesalia, teritoriul Greciei libere, sunt atâţia vlahi. Ei nu cer şcoală românească.

– Nu cer, pentru că nu admiteţi funcţionarea şcolii româneşti. Credeţi că veţi reuşi să grecizaţi elementele alogene din Macedonia?

– Noi avem răbdare. Mai devreme sau mai târziu, vom izbuti. Iată, comitagiii[6] Cota din Prespa, Ciociu din Rahova Meleniei, Gonu şi Lazu din oraşul Ianiţa au

[6] „membrii ai unei organizaţii revoluţionare bulgare care a luptat în trecut pentru eliberare" DEX.

dezertat din cetele voievodului bulgar Apostol şi s-au alăturat marii cauze greceşti. Acest lucru trebuie să-l faceţi şi voi. Respingeţi românismul, că doar sunteţi greci care au uitat limba.

– Dacă am fi greci care am uitat limba, Dvs., care vă mândriţi cu miracolul culturii antice greceşti, cum vă explicaţi faptul că o limbă barbară ca cea românească, limbă care nu se poate mândri că are creatori de opere literare la nivelul culturii antice greceşti, a putut absorbi limba greacă? Doar se ştie că o cultură superioară absoarbe pe alta inferioară. Aşa s-au întâmplat lucrurile în Imperiul roman de răsărit, care s-a transformat în Imperiul greco-bizantin, cu slavizarea cuceritorilor bulgari de către slavii învinşi, cu romanizarea cuceritorilor franci de către galii latinizaţi.

Este drept, conştiinţa naţională la români, bulgari şi albanezi nu e încă pe deplin formată, de aceea mulţi dintre ei devin grecomani şi luptă pentru o cauză străină de neamul lor.

– Tocmai de aceea ne grăbim şi noi să căutăm să înăbuşim în faşă acţiunea de formare a conştiinţei naţionale la popoarele alogene.

– Conştiinţa naţională a început să se trezească. Suntem mulţi şi nu ne veţi putea ucide pe toţi. Noi îndurăm jugul turcesc. Vrem să-l scuturăm, proclamând autonomia Macedoniei, alcătuind un stat multinaţional, unde însuşi poporul grec din Macedonia să facă parte din acest stat. Veniţi voi, tocmai din Creta, dintr-un teritoriu care el însuşi este sub stăpânire turcească, ca să ne impuneţi jugul grecesc? Cu ce drept? Când a aparţinut vreodată Macedonia la Grecia? Dimpotrivă, Macedonia a fost cuceritoarea Greciei. Numai graţie statelor elenistice, odraslele Macedoniei, limba şi cultura greacă a cucerit Orientul apropiat. Noi ne socotim urmaşii tracilor macedoneni contopiţi cu romanii. Vă suntem superiori ca obârşie. De altfel, [grecii] de azi au foarte puţin [în] comun cu grecii vechi. În cea mai mare parte sunteţi români, slavi şi albanezi grecizaţi. Se poate demonstra aceasta prin nomenclatura topică, de origine slavă, românească şi albaneză, antroponomia; nume ca Chitos, Mitros, Flesas, Nacos, Nasios, sunt româneşti.

– Am vrea să ştim, câţi antarţi aveţi în subordine?

– Vreo două sute, împărţiţi în mai multe cete şi care acţionează între Salonic şi Ostrov.

– De unde sunt de fel?

– Cei mai mulţi sunt din Creta, câţiva din Grecia şi foarte puţini din Macedonia, pe care îi folosim ca curieri.

– De ce voi, cretanii, nu luptaţi pentru eliberarea insulei voastre?

– Căpitane Gheorghe (pentru prima dată a pronunţat acest nume), când am plecat din Grecia, nu cunoşteam realităţile din Macedonia. Ni se spunea că autonomiştii sunt puţini la număr, că populaţia ne aşteaptă cu braţele deschise. Cei câţiva vlahi şi bulgari rătăciţi vor ceda imediat, îndată. Imediat însă ce am trecut râul Bistriţa (anticul Alikmon), mi-am dat seama că situaţia e cu totul alta. Populaţia din aceste locuri nu e grecească. Cei mai mulţi sunt bulgari, apoi români. Greci sunt puţini şi numai pe la oraşe şi în câteva sate de clăcaşi pe la beii turci. Tineretul bulgar mai rupe ceva greceşte, bătrânii însă nu cunosc greaca. Ei bine, mitropoliţii noştri ne-au dat curieri din rândul acestor oameni, şi deşi sunt plătiţi bine, cu şase lire pe lună, cred că ei m-au atras în această cursă. Nu ştiu ce soartă mă aşteaptă, dar dacă îmi daţi drumul, cum aţi făcut cu ceilalţi trei, îmi iau cretanii mei şi mă duc în Grecia, îndemnând pe orice cretan să nu se mai înroleze ca antart.

– Ceata lui Mitra Vlahu a capturat la Leaova patru antarţi greci originari din Creta. Fiindu-i milă de ei, că erau tineri, i-a pus să jure pe Sfânta Evanghelie că se vor întoarce în Grecia. După ce le-a dat drumul, în răstimp de vreo două luni i-a capturat din nou, într-o luptă dată în apropiere de satul Luminiţa şi, desigur, de data aceasta i-a omorât.

– Cred că erau nişte fanatici. Scopul nostru este să desfiinţăm mai întâi elita românească. Să silim pe fruntaşii români să-şi retragă fiii de la şcolile româneşti; poporul de jos, desigur, se va alătura acestora. Agras era acum abătut. A pronunţat un cuvânt: „Eritalcala". Mai târziu am aflat că, în dialectul cretan, *eritalcala* înseamnă *s-au înecat corăbiile*.

După ce am terminat cu Agras, l-am luat la interogator pe Done Minga. Întrebările le punea tot Mucitani.

– De unde eşti? Ce meserie ai?

– Sunt bulgar din Neaguşte. Sunt revizor şcolar la şcolile cu limba de predare greacă. Minga începu să plângă, se văita şi ne ruga să-i dăm drumul, el nefiind cretan, [ci] macedonean. După ce i-am colindat timp de şapte-opt zile prin satele româneşti şi bulgăreşti, în cele din urmă ne-am dus în pădurea Beladova de lângă Paticina, unde a avut loc condamnarea. Sentinţa am citit-o eu. Am expus atunci pe larg crimele [pe] care le-au comis bandele greceşti. La acuzaţia că românii sunt măcelăriţi pentru că sunt în cârdăşie cu bulgarii, am demonstrat că în Epir nu există picior de bulgar, aşijderea în Samarina, Perivole, Avdela, Ianina, Caterina, totuşi românii sunt masacraţi oriunde nu se supun politicii de grecizare. Sentinţa a fost scrisă în limba română şi turcă şi atârnată de pieptul lui Agras.

Iată culpele care i s-au pus în sarcină:
Au incendiat conacul celnicului român Zega, căsăpindu-i două mii de oi, două sute de vaci şi omorându-i toţi păstorii.
La moşia lui Toli Hagigogu au omorât mai întâi opt păstori. Văzând că celnicul Hagigogu nu-şi retrage copiii de la şcoala românească, după un an i-au mai omorât încă cinci păstori, au măcelărit trei mii de oi, iar herghelia de cai au luat-o şi au trimis-o în Grecia.
Lui Muşa Caprini din Veria i-au căsăpit o mie cinci sute de oi şi capre. Lui Tuşu Bucovala i-au măcelărit două mii de oi şi capre. Lui Sterie Duma din Livezi i-au măcelărit o mie de oi şi capre. Au incendiat casele fruntaşilor români din Selia şi Xirolivad, precum şi şcolile româneşti din aceste sate. Au incendiat satul Gramaticova. In satul Huma din Meglenia au ucis zece elevi de la şcoala românească în timp ce făceau o excursie cu şcoala. Au omorât pe preoţii români Papatănase şi Gheorghe Ripidoni.
Pentru toate aceste crime şi celelalte, neidentificate până acum, sunteţi condamnaţi la moarte. Căpitanul nostru a dat dispoziţii să-i păzim şi să le permitem să vorbească între ei. (Până atunci fuseseră ţinuţi izolaţi). După câteva ceasuri am ieşit din pădure lângă o livadă în plină floare. Curierii noştri ne-au adus de mâncare şi câteva sticle cu rachiu. Am dat şi celor doi prizonieri porţii egale de mâncare şi rachiu, după cum am primit şi noi. Niciodată nu i-am ţinut flămânzi. Agras, când căpăta rachiu, avea poftă de vorbă. Într-un timp, Agras începu să fredoneze un cântec din timpul revoluţiei din 1821. Acest cântec, creaţie populară, îl cântă atât grecii, cât şi românii din părţile locului. Căpitanul ne-a ordonat să-l lăsăm să cânte, şi apoi să-i tălmăcim cântecul, întrucât, după cum s-a mai spus, Mucitani nu ştia greceşte. După ce a terminat de cântat, Handuri i-a tradus cântecul. Era cântecul dedicat lui Atanasie Diacul, adică viteazul călugăr, cel care a bătut pe turci în lupta de la Hanul din Gravia. Iată textul în traducere: [aici sunt două rânduri scrise de mână în limba greacă, nu am recunoscut bine literele şi nu l-am mai scris]. „Fă-mi-te turc, Diacule, schimbă-ţi religia şi te închină la geamie şi vei fi grațiat" (călugărul luptător căzuse captiv în mâinile turcilor). La încheiere cântecul suna astfel: „Ia vezi ce timp minunat a ales moartea să mă răpească, acum când pomii înfloresc şi poienile se umplu de iarbă."
Prin intermediul lui Handuri, Mucitani i-a spus lui Agras, captivul condamnat la moarte:
– E o mare deosebire între voi, Atanasie Diacul şi ceilalţi căpitani de haiduci de la răscoala din 1821, care, pare-mi-se, cei mai mulţi nici nu au fost greci, ci români. Pe atunci, la îndemnul poetului Rigas Pheraios, alt român de-al nostru, revoluţia a fost proclamată în numele creştinătăţii. Sub steagul revoluţiei au alergat greci, români, bulgari, albanezi, ba chiar şi voluntari din apusul Europei, cum a fost bunăoară poetul Byron, englez, şi italianul Santaroza. Voi, revoluţionarii de azi, v-aţi cârdăşit cu păgânii împotriva creştinilor.
Antarţii voştri, împreună cu başibuzucii lui Hairedin Bei din Vodena, zilele trecute aţi omorât patruzeci de ţărani români şi bulgari în satul Licovişte, pe când aceştia se întorceau de la târg în satele lor din Meglenia. În ţinutul Veriei, antarţii şi başibuzucii[7] au organizat atâtea măceluri împotriva populaţiei paşnice româneşti. Sunteţi în relaţii de colaborare cu Halil Bei şi Ramis Bei, cele două căpetenii de başibuzuci. În timpul staţionării noastre în Balta Ianiţa, în timp ce ne băteam cu turcii, ne-aţi atacat şi voi, mişeleşte, pe la spate. Vreţi să aveţi Macedonia? Bateţi-vă cu turcii, ocupanţii ţării, nu cu noi, românii, care nu avem nimic contra voastră, ci doar atât, vrem să ne păstrăm limba.
Agras devenise calm, sfida chiar moartea. Într-adevăr, credea în idealul pentru care se angajase să lupte. În ce îl priveşte, era sincer, crezuse într-un ideal, a fost învins, dar ţinea să moară ca un om de onoare. Atitudinea lui în faţa morţii, plină de demnitate, merita stima noastră. Iar noi l-am respectat. Nu a fost schingiuit, nici înjurat, batjocorit. În cele din urmă, spuse:
„S-ar putea să aveţi dreptate, nimeni nu poate şti pe ce făgaşe se va desfăşura istoria. Deocamdată, duşmanii noştri, ai grecilor, nu sunt turcii, ci voi, românii şi bulgarii, fiindcă voi atentaţi la marele ideal al panelenismului. Cum se va sfârşi lupta, Dumnezeu ştie, eu însă cred în destinul Eladei. Ţinuturile în care curge azi [sânge] de greci, de români, de bulgari şi de albanezi, de vinovaţi şi nevinovaţi, potrivit credinţei noastre multiseculare, mai devreme sau mai târziu, le vom recâştiga. Marii învinşi veţi fi voi, românii, apoi bulgarii. Mai ales voi, românii. România nu vă poate ajuta cu nimic. România are alte deziderate, eliberarea Transilvaniei, a Basarabiei. Admiţând că într-o zi se va înfăptui unitatea naţională a poporului român, voi, cuţovlahii din Macedonia, tot nu veţi avea nimic de câştigat. După înfăptuirea unităţii naţionale, România va trebui să lupte în continuare pentru păstrarea noilor sale frontiere, pentru că, urmând să aibă un duşman de mărimea Rusiei şi a unei Ungarii mutilate, atenţia ei se va îndrepta nu spre salvgardarea intereselor românilor din Macedonia, ci înspre câştigarea de aliaţi care să-i asigure integritatea noilor sale frontiere. Iată

[7] „ostaşi voluntari, fără soldă, din trupele otomane neregulate care trăiau din jaf" DEX.

Eroul Căpitan (Viteazul) Aromân
George Mucitanu din com.
Crușova (Macedonia)

de ce marii învinşi, marii sacrificaţi de însăşi România, presupusa voastră patrie pentru care luptaţi cu atâta abnegaţie, veţi fi voi, cuţovlahii.
– Înainte de a muri, ţin să vă spun încă o dată: Adevărata voastră patrie nu este România, ci Elada.
– Ştim că România nu ne poate ajuta cu nimic. România îşi are marile sale deziderate, altele decât cele ale românilor macedoneni. Tocmai de aceea noi ne pronunţăm pentru autonomia Macedoniei, adică ne luăm soarta în propriile noastre mâini. Nu cerem nimic de la România. E patria noastră, îi dorim tot binele, dar nu-i cerem să ne ajute, bunăoară să ne trimită armament şi oameni, cum procedează Grecia, care organizează bandele pe teritoriul ei şi le trimite apoi peste frontieră.
După pronunţarea sentinţei, Mingas plângea şi se văita. Agras a uitat că este prizonier şi s-a răstit către Mingas, mustrându-l: „Nu ţi-e ruşine să plângi ca o femeie? Te-am socotit un om demn, plin de curaj. Constat însă că m-am înşelat. Aşa este lupta, din ea ies învinşi şi învingători. Noi am căzut învinşi, cauza pentru care luptăm, însă, nu este pierdută."
Noi i-am lăsat să vorbească. Niciodată nu am recurs la torturi, cum făceau bandele greceşti. Noi am ales pedeapsa cea mai uşoară, fără chinuri, spânzurătoarea. Ceva mai mult, după cum se vede din aceste rânduri, le-am dat chiar voie să ne şi acuze.
Agras spuse lui Mingas: "Unui antart nu-i este admis să plângă. Adu-ţi aminte ce planuri făceam noi dacă vreunul din duşmanii noştri ar fi căzut în mâinile noastre, mai ales învăţătorul Gheorghe Celea şi acel Lycanthropos (lupul om) Adam Gulea, cum i-am fi tras în ţeapă ori i-am fi orbit, reeditând în mic fapta basileului Vasile Bulgaroctonul, şi i-am fi trimis apoi orbi în satele lor, spre a pune în groază pe români."
Cât timp i-am avut în captivitate, încercam fel de fel de trucuri spre a le stoarce informaţii. Niciodată nu am întrebuinţat mijloace josnice de constrângere, căci după felul său cavaleresc, Agras n-ar fi scos nici un cuvânt. Când dispuneam de rachiu, îi dam şi lui. Agras, om cult, începea să spună atunci lucrurilor pe faţă. Ataca frontal, pleda, îşi apăra cauza neamului său. În timp ce Mingas plângea, era sfârşit, Agras se ţinea demn, cavalereşte. Niciodată nu l-am ofensat. În felul lui, îl socoteam un luptător în slujba unui ideal, nicidecum un tâlhar. Uneori făceam chiar filologie comparată. Handuri îi spunea că şi româna a contribuit la formarea limbii neogreceşti, nu numai în ce priveşte lexicul, ci chiar sintactic. Sintactic, greaca veche are mult mai multă asemănare cu germana decât cu neogreaca, care se potriveşte mult cu româna. Poţi gândi neogreceşte şi să traduci direct în română, ceea ce nu poţi face, când este vorba de greaca veche. Apoi lexicul. Iată, bunăoară, cuvinte de origine română intrate în patrimoniul limbii neogrece: porta, manichi (mânecă), mandra, mula (catâr), stani (stână), urda şi multe altele.
Agras regreta mult că a căzut în mâna românilor şi nu a bulgarilor, căci bulgarii, mai barbari în felul lor, i-ar fi omorât imediat. Handuri îi spunea că toţi cetnicii români sunt din Macedonia şi vorbesc tot atât de bine greaca ca şi româna. Agras regreta că românii macedoneni, aceşti greci care şi-au uitat limba, au apucat pe o cale greşită, în loc să se întoarcă la matcă.
La o întrebare, cine subvenţionează mişcarea antarţilor, cu o mândrie caracteristică luptătorului idealist, Agras a răspuns:
– Statul grec nu obligă pe nimeni să devină antart. Recrutarea antarţilor o face Silogul „Ellinismos", care este condus de greci eruditi. Aceşti învăţaţi au legături cu Guvernul şi cu Patriarhia de la Constantinopole. Statul nu alocă nici un fond mişcării antarte. Fondurile se obţin prin donaţii. Mai ales negustorii greci din Egipt, din România şi din America dau sume mari de bani. Grecii din Rusia nu pot contribui cu nimic. Statul rus se opune. La mijloc este vorba de bulgari, fraţii ruşilor, şi interzic acţiunea de finanţare a revoluţiei noastre.
După terminarea cercetărilor ne-am transportat în apropiere de gara Bladova. Mihali Handuri şi Muşa Darlaiani făceau de pază, în timp ce noi i-am spânzurat de un nuc. Scrisă în rezumat, în româneşte şi în turceşte, sentinţa le-a fost pusă pe piept.
Iată textul: „Aşa va s' pată tuţ aţeli greţ care vatămă armâni, ardu horile armâneşti şi vatămă prăvdzile armâneşti."[8]

Semnat: Gheorghe Mucitani
Mihali Handuri

Vestea morţii lui Agras se răspândise ca fulgerul în toată Macedonia. În timp ce ai noştri jubilau, grecii şi grecomanii intraseră în derută. Mitropoliţii greci din Veria şi Vodena au intervenit pe lângă autorităţile turceşti, promiţându-le mari sume de bani ca să scoată potere pentru salvarea vieţii lui Agras. Astfel, cât timp l-am avut în captivitate, poterele mişunau peste tot. S-au retras numai atunci când l-au găsit mort. L-am spânzurat dinadins lângă gară, să fie văzut de oricine, pentru că altfel Comitetul grec ar fi negat, spunând că a plecat în Grecia pentru recrutarea de antarţi.
Drept represalii, Comitetul Grecesc, la o şedinţă ţinută în oraşul Neaguşte, a hotărât distrugerea satului românesc Doliani. Informaţi fiind de agenţii noştri,

[8] „Aşa vor păţi toţi acei greci care ucid pe aromâni, dau foc satelor armâneşti şi le omoară animalele"

ceata noastră s-a deplasat îndată la Doliani, spre a preîntâmpina atacul.

Ceata grecească era condusă de căpitanul Serafim (alias colonelul grec Fufas). Antarții erau în număr de circa patruzeci, mai toți străini de regiune, cu câțiva curieri localnici. În dimineața zilei de 29 iunie, la mlaștina din Xirovuni de lângă Doliani, ne-an ciocnit cu banda grecească. Antarții nu știau de prezența noastră acolo. Luați prin surprindere, i-am încercuit, cum însă satele Doliani, Selia și Xirolivad erau înțesate de armată turcă, aceasta, la auzul împușcăturilor, s-a deplasat în grabă și, fiind cât pe aci să ne încercuiască, ne-am retras. Tot așa și grecii au rupt-o la fugă. Ce e drept, grecii luptau bine, călăuzele lor însă i-au părăsit, lăsându-i singuri în locuri necunoscute.

După câteva zile ne-am dus la locul unde s-a dat lupta. Am găsit o sabie cu inscripția: „Serafim taie și nu curge sânge". Am mai observat o dâră de sânge pe o distanță de circa 2 km. Mai târziu am fost informați că a fost ucis Serafim și un grec din Neaguște, Micibunas, și câțiva alții au căzut răniți.

Comitetul grecesc, care era sigur de reușită, a rămas consternat de acest eșec, în schimb românii au prins curaj. Rapsozii populari au compus cântece, glorificând pe luptători, cântece care se mai cântă încă în Macedonia. Spre deosebire de cântecele grecilor, stăpânite de ură: *to ematon rumunon na hisi podon* (sângele românilor să curgă la picioarele noastre), cântecele noastre erau pline de noblețe.

Pentru continuarea luptei aveam nevoie de muniție. În acest scop, Mucitani a plecat să procure cartușe, lăsând în locul lui pe Handuri, care era cel mai vechi cetnic și un bun organizator.

Întrucât antarții omorau la drumul mare pe oricare român întâlnit, am luat hotărârea să aplicăm legea talionului: pentru un român ucis, vom omorî doi greci. În vestul Macedoniei se află orașul Cojani. De la Salonic au fost expediate câteva lăzi cu cărți românești pentru școlile din orașul Grebena. Lăzile erau trimise prin poștă și însoțite de un soldat turc. În timp ce soldatul dormea, grecii au deschis lăzile și, luând cărțile, au umplut lăzile cu excremente. Jandarmul n-a observat ce s-a întâmplat în timpul popasului la Cojani. Abia când au ajuns la destinație, le Grebena, s-a văzut conținutul lor. Un român din satul Avdela se întorcea acasă, venind din România, unde era plecat la muncă. Teroriștii greci l-au împușcat cu șase gloanțe în centrul orașului Cojani. Aflând despre acest asasinat, cu prilejul bâlciului de 1 august din orașul Veria, ne-am postat la pândă pe șoseaua Veria-Cojani și am împușcat doi negustori greci care veneau cu mărfuri de la bâlci. Omorul a avut loc lângă satul Castani. După această măsură de represalii, negustorii greci nu mai îndrăzneau să folosească șoseaua Veria-Cojani. Am ordonat ca nici un chirigiu român să nu mai transporte mărfuri pentru orașul Cojani. Negustorii greci din Cojani și Grebena au încercat atunci să se folosească de gara Sorovici. Am luat hotărârea să barăm și această șosea. Satele de prin prejur fiind turcești, într-o zi ne-am deghizat în ciobani și am atacat, omorând câțiva greci. Așadar și ruta Sorovici a devenit inutilizabilă. Nu le rămânea negustorilor greci decât să se aprovizioneze din Grecia prin portul Volos, lucru prea costisitor. Văzându-se constrânși, negustorii au fost nevoiți să apeleze la români. Criza de aprovizionare a durat trei luni. Nu se aprovizionau grecii, dar nici chirigiii români nu aveau de lucru. S-au început tratative între chirigii și negustorii din Cojani și Veria: chirigiii să fie liberi să circule fără teama de a fi atacați, să se mărească costul transportului, spre a se recupera pierderile din timpul crizei de aprovizionare. Grecii au primit condițiile puse de români. Ceva mai mult, negustorii greci, ca să fie și mai siguri de securitatea lor, au început să ne facă daruri prin chirigiii noștri. Negustorul Tega Varduni ne-a trimis multe piei argăsite pentru confecționarea de cartușiere, precum și opinci roșii cu ciucuri. Desigur, oamenii nu spuneau numărul, câți suntem, astfel că într-o zi ne-am pomenit cu 40 de perechi de opinci și vreo 20 de oale pline cu vin. Le-am primit pe toate, numai vinul l-am dat la chirigii, noi neavând încredere. Ne temeam să nu fie otrăvit.

Văzând că grecii ne știu de frică, după ce ne-am răzbunat asupra orașelor Grebena și Cojani, ne-am hotărât să izolăm satele grecești de principalul centru de aprovizionare, orașul Veria. Astfel, într-o zi, pândind pe drumul care duce de la satul grecesc Cernova la Veria, am omorât doi greci; mai târziu, chiar în seara aceea, am capturat patru greci, tot din Cernova, deplasați în satul Turcohori. La ancheta făcută, am constatat că erau curieri ai bandelor grecești. Astfel, și drumul dintre orașele Veria și Neaguște a fost barat. Pe acești greci i-am capturat în felul următor. În timp ce noi patrulam de-a lungul liniei ferate, la un moment dat am auzit niște oameni vorbind la umbra unui arbore, i-am înconjurat și, crezând că suntem ceata grecească, se uitau la noi și ne-au răspuns că nu cunosc pe nimeni din ceată; ne-au întrebat cine suntem noi și unde sunt prietenii noștri. Noi le-am răspuns tot pe grecește și, cum cunoșteam numele unor antarți, le-am spus că suntem cutare și cutare. Până să se dezmeticească, am pus mâna pe ei și i-am împușcat. Cadavrele lor au fost descoperite după câteva zile, intrate în putrefacție. Între Veria și

Ghida, la locul denumit Sufullio, se află un pod de lemn lung de aproape 40 de metri, care trece pe deasupra unei mlaştini adânci. Într-o zi de marţi, zi de târg la Veria, după ce am lăsat să treacă pe pod mai multe care trase de cai şi de bivoli, am tras în convoi, animalele s-au speriat şi au căzut în mlaştină cu oameni şi care. În ziua aceea am împuşcat 15 greci. Am lăsat cuvenitul răvaş, prins pe o salcie, motivul pentru care au fost împuşcaţi aceşti greci, explicând că sunt represalii pentru omorurile comise de greci împotriva populaţiei româneşti. Între Neaguşte şi oraşul Caterina, aproape de râul Bistriţa (Aliakmon), se află Mănăstirea Calipetra din satul Rahova. Mănăstirea aceasta servea drept cuib de adăpostire pentru antarţii greci. Noi primisem informaţii din Neaguşte că o bandă grecească, condusă de un ofiţer grec pe nume Amalias, în drum spre Caterina, va poposi la mănăstire. Noi am stat la pândă o zi întreagă pe drumul care duce la mănăstire, dar nu s-a ivit nimic. Ne-am introdus în mănăstire şi ne-am adresat starețului, natural pe greceşte, că ne-am rătăcit de tovarăşii noştri antarţi şi nu mai putem da de urma lor. Starețul ne-a răspuns că antarţii trecuseră ieri pe la mănăstire. Printre ei se afla şi Amalias. El a vrut să ne servească cu cafele, însă, dându-şi seama că nu suntem greci, i-a căzut ibricul din mână. L-am arestat şi legat bine. Am mai arestat încă patru greci care lucrau la mănăstire şi i-am împuşcat pe toţi. Aşadar şi drumul la Caterina a devenit inutilizabil. Jale mare a cuprins pe grecii din Veria. În semn de doliu, prăvăliile s-au închis, băteau clopotele de la toate cele 70 de biserici din oraş.

După aceste măsuri de represalii, notabilii greci de la oraşe şi sate au intervenit pe lângă comitetul revoluţiei greceşti, ca antarţii să nu mai ucidă populaţia paşnică românească, ci bandele să se bată între ele fără să atace pe păstorii şi pe chirigiii români.

Comitetul grecesc, spre a iscodi unde sunt cetele româneşti (ei credeau că sunt mai multe cete, deoarece noi ne deplasam repede şi apăream acolo unde nici nu se aşteptau) au trimis la Selia un preot grec, anume Papastavris, însoţit de un grec din Veria, Zafaras, cu icoana de la schitul Dovra, ca să meargă pe la stânele grecomanilor; adevărata lor misiune era însă culegerea de informaţii.

Fiind înştiinţaţi imediat, am pândit în apropiere de localitatea Maruşa, de lângă Veria, şi i-am împuşcat pe amândoi: pe Papastavras şi pe Zafaras.

După aceste acţiuni de terorizare, grecii din Neaguşte şi din Veria, mai ales după ce am împuşcat la munca câmpului pe un grec din Veria, Bunţolas, au prins atâta groază de armatolii români, încât nu îndrăzneau să iasă la munca câmpului, nici la culesul viilor, crezând că toate drumurile sunt pline de armatoli români.

Nedumerirea lor era şi mai mare, mai ales că noi nu împuşcam pe românii grecomani. Pe aceştia îi socoteam fraţi şi căutam să ni-i apropiem prin trezirea conştiinţei româneşti cu ajutorul cărţilor şi revistelor care soseau din ţară. Grecul împuşcat la munca câmpului, am scris pe răvaşul prins de pieptul lui, a fost executat ca măsură de represalii pentru un băiat de 12 ani, fiul românului Adamaca din Xirolivad, care a fost împuşcat de greci.

În luna august, ceata noastră, cu Mihali Handuri, Muşa Darlaiani şi ceilalţi, a plecat din Gramaticova spre Selia.

Am ajuns pe vârful muntelui Carataş, la locul denumit „La Cruce". Era spre Înserat; de departe am observat mulţi oameni mergând spre aceeaşi direcţie, spre Selia de Sus, căci a doua zi era sărbătoarea Sfintei Marii, 15 august. Ne-am postat la o cărare pe unde trebuiau să treacă aceşti oameni.

Când s-au apropiat de noi, am văzut că erau înarmaţi. Am deschis foc asupra lor prin surprindere. Antarţii au luat-o la fugă în debandadă, profitând de întunericul care căzuse. După ce s-au depărtat, au tras şi ei câteva salve şi au apucat-o spre Neaguşte. Îndată după atac am cercetat locul unde ne ciocnisem cu ei. Am găsit două arme Gras, o pereche de opinci şi dâre de sânge. După câteva zile am fost informaţi că fuseseră împuşcaţi doi greci, dintre care unul se numea Epaminondas Carabinas, şi câţiva [fuseseră] răniţi.

În primăvara anului 1908, luna mai, în timp ce turme de oi şi de capre ale românilor din Gramaticova se deplasau de la şes la munte, comitetul grecesc din Neaguşte a ordonat antarţilor să atace pe aceşti români lângă satul bulgăresc Golişani. Antarţii se deghizaseră în ţărani muncitori şi se prefăceau că lucrează la prăşitul porumbului. Ţăranii din Golişani, observându-i că au arme asupra lor şi identificându-i că sunt antarţi, au anunţat ceata bulgărească a lui Iciu Ceauş, din care pe vremea aceea făceam şi noi parte. Ne-am apropiat tiptil şi am împuşcat şapte din ei, câţiva au căzut răniţi, iar ceilalţi au rupt-o la fugă. Armata turcă, care staţiona în satul bulgăresc Tarmarinova, a căutat să intervină, noi însă am dispărut în pădure şi nu ne-a mai dat de urmă. Cu o zi mai înainte de acest atac, doi albanezi grecomani înarmaţi, organe ale comitetului grecesc, spre a teroriza populaţia bulgărească din regiune, au spart zăgazul de la iazul care alimenta cu apă moara din Piscupie, sat bulgăresc, pentru ca atunci când morarul şi alţi săteni ar fi mers să repare spărtura, să-i împuşte. Văcarul satului, observându-i, a dat de veste sătenilor.

Înştiinţaţi fiind de săteni de acest fapt, ne-am deplasat la faţa locului, unde pândeau albanezii, şi i-am împuşcat, luându-le totodată şi armele, două puşti Martini. Pe vremea aceea eram contopiţi cu ceata lui Iciu Ceauş şi Traian Cucuda.

Peste câteva zile ne-am despărţit de cele două cete bulgăreşti şi ne-am transportat la munte, în satele româneşti care aveau atâta nevoie de apărare. Pe drum ne-am oprit în satul grecesc Iavorţa, spre a omorî vreun grec, dar n-am găsit pe nimeni. De frica represaliilor noastre, localnicii se retrăseseră în pădure şi stăteau ascunşi. Întrucât grecii omorâseră în satul Doliani pe românul Gherase, un om bătrân, împreună cu fiica sa, în timp ce se găseau la prăşitul porumbului, în drum spre Cernova, întâlnind doi greci care transportau cherestea la oraş, i-am împuşcat pe amândoi împreună cu catârii lor. Prin urmare, ochi pentru ochi, dinte pentru dinte.

Atacurile dintr-o parte şi de alta deveneau tot mai îndârjite. Comitetul grecesc voia să dea un atac în stil mare, adică să incendieze satul Xirolivad, chiar cu ajutorul armatei turceşti care staţiona în sat. Noi am aflat de acest lucru printr-o întâmplare stranie. Ofiţerul turc din sat primise un ordin confidenţial de la Comandamentul din Veria, cu următorul conţinut: „Zilele acestea vor trece prin satul Xirolivad nişte prieteni de-ai noştri. Dumneavoastră să le daţi tot ajutorul spre a-şi îndeplini misiunea. Parola va fi «plug» în limba turcă. La auzul acestei parole, voi să nu ieşiţi din cantonamente." Cum ofiţerul turc nu era prea edificat asupra acestui ordin, se adresase învăţătorului român, Sterie Duli din Xirolivad, confidenţial, impunându-i sub prestare de jurământ să nu divulge acest secret. Desigur, învăţătorul nu s-a ţinut de cuvânt şi pusese în gardă pe conducătorii comitetului din sat.

Peste câteva zile, o ceată de antarţi condusă de ofiţerul Amalias, se aşezase în apropiere de sat, cu scopul de a-l ataca. Au stat două zile în satul Castania, la colibele sărăcăceanilor (Sărăcăceani sunt un trib românesc grecizat de mult, păstori risipiţi prin toţi munţii de la sud de versantul Balcanilor. Interesant este faptul că, deşi nu ştiu româneşte, continuă totuşi să se considere vlahi, adică români). Antarţii s-au interesat de poziţia satului Xirolivad, de tăria cetei armatolilor. Cum sărăcăceanii nu cunoşteau numărul nostru, le-au spus că suntem vreo patruzeci, plus mai mulţi păzitori înarmaţi. Antarţii au capturat un păstor român, l-au ţinut toată ziua legat şi au încercat să scoată informaţii de la el. Totuşi, păstorul a izbutit să le scape din mâini, şi cu toate cartuşele trase după el, nu l-au nimerit. Ajuns în sat, el a adus vestea despre prezenţa antarţilor la colibele sărăcăceneşti. Antarţii, bănuind că românii s-au pus în gardă, nu au mai îndrăznit să atace.

Păstorii români erau înţeleşi cu sărăcăceanii astfel: armatolii români să nu-i atace şi pe ei, iar ei, la rândul lor, să-i înştiinţeze ori de câte ori de va pripăşi vreo ceată de antarţi. Întrucât sărăcăcenii nu şi-au respectat angajamentul, ne-am hotărât să-i pedepsim, ucigând pe câţiva dintre ei.

E o zicală românească: apa doarme, dar duşmanul ba. În timp ce ne aflam în pădurea Flamura din Xirolivad, trădaţi fiind, am fost împresuraţi de armata turcă. După o încercare care a durat cam o oră, am izbutit să ieşim din cerc, însă aici a fost rănit armatolul nostru Hrista Ciomu.

Urmăriţi de armată, n-am mai stat în Xirolivad, ci am coborât în satele bulgăreşti şi ne-am unit cu ceata lui Traian Cucuda din satul Licovişte. În apropiere de acest sat era o moşie turcească, Braniata. Pe această moşie, nişte albanezi musulmani din tribul gheg îşi făcuseră colibe şi îşi păşunau caii. Gheghii intraseră în legătură cu grecii să omoare bulgari din Licovişte, pentru ca aceştia să părăsească satul şi în locul lor să se stabilească gheghi din Albania. Dintru bun început, au împuşcat chiar doi ţărani bulgari. Aşadar, trebuiau pedepsiţi. Am împresurat colibele, le-am dat foc, am împuşcat doi din ei, de asemenea şi caii.

Am fost informaţi că o ceată de antarţi poposea la stânele românilor grecomani din Selia, anume la locul denumit Giuneapeni (jnepeni). Am încercat să-i înconjurăm, dar pândarul lor ne-a observat. Antarţii au rupt-o la fugă, neavând poftă să se angajeze în luptă. Aceste fapte au avut loc în anul 1906-1907, înaintea loviturii de stat a junilor turci.

Din Salonic ne-a venit o veste tristă. A fost omorât Vasile Jacachi, bun român, negustor într-un sat de lângă Veria, Macriguşi. Era omul care ne-a dat cele mai preţioase informaţii. Iată cum a fost împuşcat. La acest asasinat, poliţia turcă a colaborat direct. Vasile Jacachi era însoţit de Vasile Zeana, salariatul şcolii superioare comerciale române din Salonic. În timp ce erau amândoi în tramvai, un terorist grec trage în Jacachi şi îl omoară. Vasile Zeana pune mâna pe asasin şi îl imobilizează, însă un comisar turc, care se afla în tramvai, îl arestează pe Zeana, acesta protestează, însă între timp asasinul dispare, bineînţeles ajutat de comisarul turc.

Ne-am propus să-l răzbunăm. După divulgările făcute de Agras, ştiam că toate uneltirile împotriva românilor porneau de la mitropolitul grec din Salonic. El făcea rapoartele către Silogul din Atena şi, în acelaşi [timp, era] omul de legătură dintre antarţi şi autorităţile turceşti. Urma deci să fie asasinat mitropolitul. Mihali Handuri n-a vrut să se tragă la sorţi, ci a cerut să i se

dea cinstea de a fi ucigaşul unui mitropolit grec. Înarmat cu acte false şi însoţit de un ghid care cunoştea bine Salonicul, au depistat casa mitropolitului, totuşi, conspiraţia transpirând, autorităţile turceşti îl arestează şi îl condamnă la moarte, însă nu a fost executat, deoarece între timp survine constituţia democratică a junilor turci şi este graţiat. După arestarea lui Handuri am rămas eu ca şef al cetei româneşti.

Ne venise ordin de la ceata bulgărească a lui Vani Manafi să mergem să ne aprovizionăm cu muniţii. Vani Manafi era şeful nostru ierarhic. În momentul acela se afla la Gramaticova, iar noi la Xirolivad, cale de o zi şi o noapte.

Ţăranii bulgari din satul Arsen ni s-au plâns de beiul turc, proprietarul moşiei unde lucrau ţăranii ca clăcaşi (Ţăranii bulgari şi greci pe vremea stăpânirii otomane erau clăcaşi pe moşiile beilor, numai românii au fost totdeauna liberi. Ei n-au cunoscut şerbia. Satele româneşti se bucurau de statutul de chefalohori, adică nu aparţineau nici unui stăpân). Beiul se ducea din când în când pe la moşie şi se informa asupra acţiunii cetnicilor, după care înştiinţa autorităţile turceşti. Într-o zi, pe când venise la moşie, l-am capturat, l-am dus în pădurea de lângă satul Mesimeri, l-am anchetat despre toate informaţiile [pe] care le dăduse, şi l-am executat. Autorităţile au luat măsuri şi au trimis potera împotriva noastră. Ne-au descoperit că suntem în pădurea Mesimeri şi ne-au împresurat. Manafi era chiar din acel sat şi cunoştea bine poziţiile ocupate de armata turcă. Am ales un loc unde am crezut că va fi mai uşor de străpuns. Noi eram 15 oameni. Am angajat o luptă corp la corp, crâncenă. În această ciocnire au fost răniţi grav doi din tovarăşii noştri. A fost împuşcat ofiţerul turc care comanda detaşamentul, un soldat mort. Ceilalţi au luat-o la fugă. Am luat sabia ofiţerului, iar de la soldat arma Mauzer. Pe răniţii noştri nu i-am lăsat să cadă în mâinile inamicului. Unul din ei era rănit la gură, deci putea să meargă, celălalt la ambele picioare, şi l-am luat în cârcă până am ajuns în Balta Ianiţa. Aici am cumpărat medicamente din oraşul Ianiţa şi s-au vindecat. Între timp ne regrupăm, venind aici ceata lui Coliman şi a lui Traian Cucuda.

De la Vodena ne vine ştirea că preotul din satul Nisia, cândva înfocat exarchist (Biserica bulgară, după desfiinţarea Patriarhiei de Ohrida, nu mai recunoştea jurisdicţia Patriarhiei din Constantinopole), organizatorul comitetului bulgăresc, devenind apostat, s-a pus în slujba inamicului, în următoarele împrejurări:

Fiind arestat ca terorist, a fost condamnat la 20 de ani de muncă silnică. Întrucât organizaţia grecească avea nevoie de el spre a şi-l face informator, intervine pe lângă autorităţile turceşti şi este graţiat, cu condiţia să devină patriarhist. Preotul a început să dea toate informaţiile cu privire la mişcările noastre şi ale bulgarilor, aşadar trebuia pedepsit. Preotul obişnuia să se ducă în toate zilele de târg la Vodena, unde se întâlnea cu cei cărora le dădea informaţiile. El însă nu pleca singur, ci însoţit de un grup numeros de soldaţi turci. Într-o zi de târg l-am pândit la marginea unei păduri şi, când a trecut prin dreptul nostru, am tras şi l-am rănit, însă a putut să fugă, întrucât noi a trebuit să angajăm lupta cu soldaţii care îl escortau. Au căzut morţi trei soldaţi, iar noi am pierdut pe un tovarăş scump, anume bulgarul Mihalceto. Fiind rănit grav, nerecuperabil, şeful cetei, Coliman, spre a nu cădea viu în mâinile adversarului, i-a descărcat pistolul în tâmplă şi a murit. I-am luat arma, precum şi armele soldaţilor căzuţi. Locul unde s-a dat lupta era situat la câţiva kilometri de oraşul Vodena.

După aceste isprăvi am plecat toate cetele spre Sborsko, unde aveam depozitul de muniţii. Eram în total vreo 35. După ce ne-am aprovizionat cu [muniţii], fiecare ceată a plecat în sectorul ei, dar am fost trădaţi. Am mai poposit câtva timp la Gorno Rodivo, în pădurea Blavoda. Coliman a rămas locului, căci era sectorul lui. Traian Cucuda a luat-o spre sud, la Vestocop, iar noi cu Vani Manafi în satul bulgăresc Gugova, de lângă satele româneşti Paticina, Gramaticova. Trădaţi fiind, armata turcă împresoară satul. Ne-am despărţit în două cete, una sub comanda lui Vani Naţu din Rosilova, iar cealaltă, cu noi împreună, sub comanda lui Vani Manafi. Am încercat să ne strecurăm, dar toate poziţiile erau ocupate. Am căutat să intrăm în Balta Bladova, dar şi balta era păzită. A trebuit să angajăm lupta. Armata turcă era formată din soldaţi de elită, avgitabur (vânători de munte), instruiţi special pentru urmărirea cetelor. La această ciocnire a căzut eroic viteazul Vani Manafi, luptător neînfricat pentru autonomia Macedoniei, şi Carageata. Din informaţiile care ne-au parvenit după două zile, dintre soldaţi au căzut opt. Ceata lui Vani Naţu n-a intrat în luptă, căci la auzul împuşcăturilor, toată armata se concentrase împotriva noastră. Noi, scăpând din această cursă, ne-am dus la Paticina, apoi la Gorna Rodivo, unde se afla Coliman, şi i-am povestit totul. Coliman ştia de întâmplarea noastră şi de cine am fost trădaţi.

În satul Cornițelova era un detaşament turc comandat de un ceauş (plutonier). Ceauşul teroriza populaţia bulgărească din sat, nu-i lăsa să iasă la munca câmpului (spre a nu lua contact cu cetele şi a le aproviziona). O delegaţie de ţărani bulgari se adresează lui Coliman, ori părăseşte regiunea, ori îl

lichidează pe ceauş. În fiecare sâmbătă ceaușul pleca la Vodena pentru aprovizionarea armatei, dar nu pleca singur, ci după ce trimitea o patrulă de avangardă înainte. Întrucât soldații plecau pe jos, ei porneau la drum cu un ceas mai devreme, iar ceaușul, călare, îi ajungea din urmă mai târziu.

Noi eram patrusprezece la număr. Am pus țărani să ne semnalizeze atunci când va trece avangarda prin fluturare de batistă albă, iar când va trece ceaușul, prin batistă roșie. Țăranii ne-au rugat să nu-l omorâm, ci să-l prindem viu și să-l împușcăm departe de hotarul lor, spre a nu avea urmări de pe urma autorităților.

Zis și făcut. Ne-am pus la pândă la stânga și la dreapta drumului, în nişte tufişuri, iar când să treacă ceaușul, am sărit patru inși, am înhățat calul de frâu, l-am dezarmat, l-am legat și apoi ne-am transportat lângă satul bulgăresc Pociup. Anchetat, ne-a mărturisit că a luat parte la lupta din Gugova, unde au fost omorâți Manafi și Carageata. A fost executat departe de satul Pociup, iar calul l-am slobozit în altă parte. Patrula avangardă, care ajunsese la Vodena, a așteptat să vină ceaușul, dar degeaba. În cele din urmă au anunțat autoritățile superioare. Autoritățile și-au dat seama de ce s-a întâmplat, de aceea au trimis potere grele să-l găsească, viu sau mort, dar n-au găsit nimic. Coliman a prins un țăran turc din Meglenia și l-a trimis la șeful districtual Vodena, cu următorul bilet scris în limba turcă: „Ceaușul, comandantul detașamentului din satul Cornițelova, a plecat în lumea cealaltă să ducă salutări și să ceară iertare lui Vani Manafi, pe care el l-a împușcat în lupta din satul Gugova."

Noi am părăsit regiunea, spre a nu ne descoperi poterele. După zece zile de la atacul contra ceaușului, antarții greci au incendiat zece case ale fruntașilor din satul bulgăresc Pojarsko. În Pojarsko grecii nu reușiseră să facă nici un prozelit. Antarții erau în înțelegere cu jandarmii turci, care le-au înlesnit opera de incendiere. Cu o zi înainte de incendiere, casele respective au fost percheziționate. Incendiul a avut loc ziua în amiaza mare. Antarții au operat nestingheriți de jandarmi, se spune chiar că în timpul nopții au fost găzduiți la postul de jandarmi. La acest atac greco-turc, satele bulgărești din jur au fost cuprinse de groază. În timpul acela făceam parte din ceata lui Coliman. Ne-am hotărât să acționăm prompt. În apropiere de satul Gorna Rodivo, unde ne găseam noi, este satul Tresino, cu populație mixtă, bulgari și turci. În acest sat propaganda grecească a izbutit să facă vreo cincisprezece bulgari grecomani. Din când în când satul era vizitat de mitropolitul din Vodena, care trasa sarcini agenților grecomani din Tresino. Se vorbea chiar că acești bulgari grecomani erau în legătură cu incendierea caselor fruntașilor autonomiști bulgari din Pojarsko.

Coliman a luat măsuri pentru incendierea celor cincisprezece case de bulgari grecomani. S-au dat dispoziții, ca în ziua sorocită să mai vină vreo treizeci de oameni de prin satele bulgărești care [erau] bine organizate, fiecare sat având câte zece oameni înarmați, gata oricând pentru acțiune, cum s-ar zice, era un fel de miliție populară. Noi eram 20 de oameni. Am stat toată ziua în sat, găzduiți pe la casele bulgarilor autonomiști. Eram aprovizionați cu câte 2-3 litri de petrol amestecat cu cenușă. Însoțiți de curierii din sat, ne-am postat câte trei oameni la fiecare casă de grecoman. La ora fixată, am început să dăm foc la ușile caselor. Când s-au trezit oamenii, casele ardeau deja. Au început să sară prin ferești. Noi aveam ordin să-i împușcăm. Unii din ei aveau arme și trăgeau în noi. Populația turcă, precum și jandarmii, au deschis foc și ei. Coliman s-a suit pe o ridicătură de teren de lângă mahalaua turcească și a început să strige cât îl țineau puterile, că cetnicii nu au nimic cu turcii. Populația turcă să-și vadă de treabă și nu i se va întâmpla nimic. O parte din noi am înconjurat postul de jandarmi, spre a nu-i da posibilitatea să intervină. Soldații trăgeau în vânt pe nimerite. Am stat până când casele au început să ardă bine, după aceea ne-am retras la Gorni Rodivo, la locul denumit Țarven Camen, de lângă satul Paticina. Un curier ne-a adus ordin din Veria, să ne retragem în sectorul românesc, spre a apăra satele Selia, Doliani, Xirolivad, Gramaticova, Cândrova.

În primăvara anului 1908, antarții au măcelărit turmele celnicului român Toli Hagigogu, circa trei mii de oi și capre, și au ucis cinci păstori, spun cinci, deoarece cu un an în urmă au fost uciși încă opt păstori. Culpa? Nu s-au supus poruncii lui Akritas de a-și retrage copiii de la școala românească.

Noi am mai fost înștiințați că o numeroasă ceată de antarți va ataca în satul Durmani turmele mai multor români.

Am luat măsuri să contracarăm atacul. În ceată am mai primit încă doi oameni din Doliani și Veria, astfel ne socoteam destul de tari spre a zădărnici planul grecilor.

Aflând că suntem tari, antarții n-au îndrăznit să atace târlele din Durmani, ci s-au abătut la turmele lui Hagigogu, unde au comis măcelul pomenit mai sus, în timp ce noi îl așteptam la Durmani, distanță de mai bine de zece kilometri.

Ne-am hotărât să ne răzbunăm imediat. Cum? Incendiind cartierul grecesc din orașul Veria.

În orașele din Macedonia fiecare grup etnic își avea cartierul lui. Astfel, în Veria era cartierul grecesc,

românesc, turcesc şi evreiesc. Oraşul Veria, anticul Bereia sau Beroia, este unul din cele mai vechi oraşe din Peninsula Balcanică. Aici istoria vorbeşte la tot pasul. Apostolul Pavel, predicând, a întemeiat aici una din primele sale biserici creştine. Undeva în oraş există o stâncă, un fel de stânca Pnyx (de unde oratorii atenieni îşi rosteau discursurile) al Veriei. Tradiţia spune că de pe această stâncă a vorbit apostolul neamurilor. Oraşul are o reţea de canalizare foarte bună. Râul care alimentează oraşul cu apă, Anadere, de la sursă încă se împarte în două. O parte e condus pentru alimentarea cu apă a mai multor mori, iar cealaltă, după ce trece printr-o conductă care trece pe sub deal şi despre care poporul vorbeşte că datează din antichitate, e dispersat în oraş. În oraş se întâlnesc multe cişmele şi o foarte mare fântână arteziană (sindrivan). Planul nostru era să distrugem conducta chiar la intrarea sub deal. Rămas fără apă, întrucât casele din Veria erau construite din scândură, am fi putut da foc la câteva case de la periferie, şi apoi întreg oraşul din partea grecească ar fi devenit o mare de flăcări. Totul era pus la punct. Aşteptam doar ordinul să acţionăm. Vreo douăzeci de oameni de ai noştri, un fel de miliţie populară, erau înarmaţi cu târnăcoape şi lopeţi pentru distrugerea conductei. (În text este scris cuvântul *canal*, sub formă de canal intră pe sub deal, noi însă am înlocuit cuvântul *canal* prin *conductă*).

Tocmai când eram gata să acţionăm, am primit instrucţiuni din Veria şi Doliani, să stăm pe loc. Ni se spusese: „Este uşor să distrugi un oraş, dar este foarte greu să-l construieşti, mai ales când este vorba de un oraş istoric. Ne va condamna posteritatea şi riscăm să intrăm în istorie ca ucigaşi ai urmelor Apostolului Pavel." Însuşi celnicul Hagigogu, cel ale cărui turme fuseseră măcelărite, ne-a trimis vorbă printr-unul din feciorii săi, să renunţăm la acest plan. Comunitatea română din Doliani a trimis în persoană pe preotul Papatanase, rugându-ne să nu facem acest sacrilegiu, incendiind un oraş care numără 70 de biserici, unde a vorbit apostolul ginţilor şi se află moaştele Sfântului Antonie. La fel, bătrânul celnic Petre Badralexi a trimis pe cineva din oamenii lui, spunându-ne să renunţăm la acţiune. Ni se spusese că se aşteaptă din Occident o comisie care să cerceteze la faţa locului cele ce se petrec la noi.

În iarna anului 1906-1907 a venit în Balta Ianiţa inspectorul general al cetelor bulgăreşti, Boris Sarafof. Era însoţit de un ziarist american, pare-mi-se, după cât îmi aduc aminte, de la Daily Herald, şi a stat aproape o lună în Baltă. A vizitat şi coliba noastră, „Vlaşca ceta", şi a stat cinci zile printre noi. La plecare a dăruit lui Mihali Handuri pistolul său automat, un Mauser.

Sarafof s-a declarat mulţumit de activitatea noastră, ne-a vorbit de vechea prietenie dintre români şi bulgari, de pe vremea domniei fraţilor asăneşti, de buna înţelegere care există de veacuri între cele două naţionalităţi din Macedonia şi de faptul că eram la punct cu ştirile politice, întrucât prin Salonic noi primeam regulat ziare româneşti din ţară şi mai ales franţuzeşti. Ţăranii nu ştiau cine este, bănuiau însă că este o căpetenie mare, de aceea îşi ziceau între ei: „Doide voivoda" (A venit voievodul). Într-o zi venise vorba despre asasinarea lui Ştefan Mihăileanu, la Bucureşti. Ne-a spus textual: „Să nu credeţi că l-am ucis pe Ştefan Mihăileanu pentru faptul că era român. Organizaţia noastră condamnă la moarte pe toţi acei care trădează poporul macedonean, indiferent de grupurile etnice care alcătuiesc acest popor. Grecii ucid pe români şi pe bulgari pentru că nu vor să devină greci, spre a-şi crea mai apoi, din teritorii care nu le aparţin nici istoriceşte şi nici din punct de vedere etnic, o Grecie mare. Ştefan Mihăileanu nu e singurul caz. Ştiţi doar că tot organizaţia noastră l-a omorât şi pe Tachef, în timp ce era primul ministru al Bulgariei, pentru faptul că Tachef se pronunţase pentru încorporarea Macedoniei la statul bulgar, nu la obţinerea independenţei sale." Totuşi, ironia soartei, după ce s-a întors din Bulgaria, după vreo două luni, a fost asasinat şi el, împreună cu profesorul Garvanof, chiar în casa lui, de Panița. La rândul lui, Panița, socotit trădător al cauzei macedonene, refugiat în Austria, a fost asasinat de Menca Cârnicit, soţia de mai târziu a lui Ivanciu Mihailof, marele luptător pentru dreptatea poporului macedonean.

În primăvara anului 1907 ne venise trista veste din oraşul Bitolia, că şeful cetei destinate pentru Pind şi Tesalia, Alexandru Coşca, a fost omorât într-o luptă cu armata turcă, în satul Slivița de lângă lacul Prespa. Restul cetei scăpând, condusă de Sterie Millioru şi Gachi Marami, a ajuns în Pind, a trecut în Tesalia pe teritoriul grec până la Volos şi, după ce a dat câteva atacuri, s-a întors din nou în Pind.

În Pind, ceata lui Milioru a dus lupta cu bandele greceşti care erau conduse spiritual de Episcopul Emilianos din Grebena. Într-o zi, în timp ce se afla în vizită canonică în episcopie, Milioru l-a pândit şi l-a împuşcat.

O altă ceată românească a trecut în Epir, în părţile oraşului Ianina, condusă de Scupra, Budas şi Nicu Balamoti. Pentru nimicirea acestei cete, guvernul grec a pus un mare premiu, totuşi ceata s-a întors cu bine în Pind, în sectorul Vlahuhori.

Însă premiul a rămas tot premiu. Chiar după proclamarea constituţiei junilor turci, Nicu Balamoti a fost ucis de nişte greci, la o petrecere, lângă lacul

Theodor Capidan, *Macedoromânii*
Aşezările româneşti din sudul Peninsulei Balcanice

Ianina. Semnificativ este faptul că nici în regiunea Ianinei nu există greci. Epirul este locuit de albanezi şi români.

Episcopul grec din Castoria, Fotios, turba de necaz că n-a putut face nimic în regiunea Prespa, deşi conlucra pe faţă cu autorităţile turceşti. Prin agenţii lui, promiţând mari sume de bani, a încercat să-l atragă pe Mitru Vlahu, şeful unei cete, să se pună în slujba cauzei greceşti. N-a reuşit, pentru că solii pe care îi trimetea episcopul, Mitru Vlahu îi împuşca. Totuşi, episcopul a reuşit să-l convingă pe voievodul bulgar Cota, din satul Rulea, în schimbul a şase lire pe lună, plătite anticipat pentru timp de jumătate de an, adică în total 36 de lire, ca să-l prindă pe Mitru Vlahu şi să convingă pe bulgari să renunţe la exarhism şi să redevină patriarhişti. Dar Cota din satul Rulea n-a reuşit în acţiunea lui. Din ordinul lui Mitru Vlahu, toate satele îl urmăreau, de aceea stătea ascuns pe la rudele sale. După şase luni, Cota a trimis un sol la episcop şi i-a cerut alte 36 de lire, simbrie anticipată pentru o jumătate de an. Episcopul a ripostat că nu-i poate plăti, fiindcă nu a făcut nimic pentru cauza grecească. Cota i-a trimis atunci episcopului o scrisoare, că dacă nu îi dă banii, va merge la Castoria şi îi va reteza capul. Episcopul întrebase pe aducătorul scrisorii, unde se află prietenul său Cota. Fără să-şi dea seama, curierul divulgase ascunzătoarea lui Cota. Imediat episcopul l-a denunţat la autorităţile turceşti; prins, a fost judecat şi condamnat la moarte. Execuţia a avut loc în piaţa Atpazar din Bitolia.

Trebuie să menţionez că acest Cota îşi dăduse drept ostatici pe cei doi băieţi ai lui, care, duşi la Atena, au fost instruiţi la şcolile greceşti şi au devenit apoi din bulgari elines bulgarofoni.

Spre a masca denunţul făcut de episcop, grecii au preluat cadavrul lui Cota şi l-au înmormântat cu mare alai.

Pentru că nu i-a reuşit planul, Episcopul Fotios - mai ales după ce Pavlos Melas, comandantul suprem al forţelor de antarţi din vestul Macedoniei, împreună cu un alt şef, Caravanghelis, fuseseră prinşi şi omorâţi de Mitru Vlahu - cu ajutorul bandelor greceşti susţinute de armata turcească, a pus la cale asasinarea câtorva români din satul Pleasa, pentru că nu au consimţit să închidă şcoala românească din sat.

În părţile Coriţei acţiona o ceată românească condusă de Coconeşi şi Nastu.

Într-una din vizitaţiile sale canonice, Coneşi Tuna (Naum) l-a pândit pe „sfântul episcop" şi l-a ucis prin părţile Biglistei.

Trebuie să menţionez faptul că acest „sfânt episcop", într-o vizită canonică în satul Zagoricen, a chemat pe fruntaşii bulgari din sat şi le-a spus să renunţe la exarhat şi să accepte autoritatea Patriarhiei din Constantinopole. Bulgarii au răspuns că ei rămân credincioşi bisericii exarhale. Episcopul a poruncit atunci bandelor greceşti, care au tăbărât în sat şi au trecut prin ascuţişul sabiei [pe] toţi bărbaţii şi femeile [pe] care i-au găsit în sat. Numărul celor ucişi se ridică la 80 (cifrele sunt luate după organul comitetului grec, Makedonikos Agon, care considerase drept o mare faptă patriotică acest măcel comis de antarţi împotriva apostaţilor bulgari).

Dintre toate satele locuite de români antigrecomani, regiunea Meglenia a fost cea mai crunt lovită de antarţi.

Ţinutul Megleniei, o enclavă lingvistică cu un dialect aparte de cel macedo-român, mult mai apropiat de dialectul daco-român, însă, ca şi acesta, foarte bogat în slavisme, numără următoarele sate: Livezi (sat mare, locuit de gramosteni), Oşani, Cupa, Luminiţa, Berislav, Lundzini, Huma, Ţărnareca, toţi creştini ortodocşi, iar Nânta şi Fuşteni locuite de români islamizaţi.

Întrucât în Meglenia nu existau nici greci, nici grecomani, propaganda grecească a întrebuinţat toate mijloacele permise şi nepermise spre a-şi face prozeliţi. Începând din preajma Salonicului şi până în nordul Vardarului, satele bulgăreşti erau toate organizate milităreşte şi toate militau pentru autonomia Macedoniei. Propaganda grecească îşi făcuse în cele din urmă un adept aici, anume Iorgachi, român din satul Belcameni, mare exploatator de păduri în ţinutul Strumiţa; după ce a conlucrat cu organizaţia bulgărească de sub conducerea voievodului polcovnic Iancof, a trădat cauza macedoneană. Astfel a trecut în Grecia, unde a organizat o bandă de 70 de antarţi şi apoi, cu consimţământul autorităţilor turceşti, s-a întors pe teritoriul turcesc, cu scopul de a prinde pe voievodul Apostol. Bulgarii însă i-au jucat o festă renegatului Iorgachi, anume, au anunţat comandantul detaşamentului care cantona în satul Petrovo, că la o anumită casă stă ascuns voievodul Apostol, când în realitate respectivul nu era altul decât Iorgachi. Împresurat, Iorgachi se predă fără luptă. În zadar protesta el că acţiunea sa nu este îndreptată împotriva autorităţii de stat, ci împotriva bulgarilor şi a românilor autonomişti. Transportat la Salonic, este condamnat numai de formă la trei luni închisoare.

Acţiunea lui Iorgachi eşuând, propaganda grecească a închiriat un hotel în oraşul Ghevgheli, unde antarţii oblăduiţi de autorităţile turceşti îşi dădeau întâlnire şi elaborau planuri.

În ţinutul Megleniei este Mănăstirea Sfântul Ilie. De foarte mulţi ani slujba religioasă se făcea la această

Ceata lui Nicea (Voivodă aromân) pentru apărarea
limbei lor Maternă în ținutul Solia și Xirolivad.

mănăstire în limba română. Sfătuite de antarţi, autorităţile turceşti au alungat pe călugării români şi au adus în loc călugări greci. Ca egumen al mănăstirii a fost instalat un ofiţer grec, fost antart, cu numele de Paraschevopulos, iar acum purta numele de cuviosul Ioakimos.

La Ghevgheli activa un ofiţer grec care făcea pe negustorul de făină şi un alt grec, anume Dimitrios Kakavis, proprietarul hotelului închiriat şi pus la dispoziţia antarţilor.

Autorităţile turceşti au început să aresteze în masă pe români, înscenându-le procese de neloialitate faţă de statul turc. Cel care culegea delaţiunile şi le preda autorităţilor turceşti era un anume Askitis, dragomanul[1] consulatului turcesc din Salonic. Mulţi dintre cei arestaţi au fost condamnaţi pe viaţă şi trimişi departe în interiorul Turciei, în insula Rodos, Budrum Cale, Yemen şi la Fezan, în Libia. În închisoarea de la Fezan a stat închis şi profesorul român Constantin Noe, învăţătorul Constantin Canacheu şi învăţătorul Stoe Pampor. Odată cu victoria democratică a junilor turci, deţinuţii au fost graţiaţi, mulţi însă, neputând suporta clima caniculară din Yemen şi oaza Fezan, nu s-au mai întors acasă.

Totuşi, chiar după victoria junilor turci arestările au continuat în Meglenia. În sate nu au rămas fără numai femeile. Un grup de tineri megleno-români s-au hotărât atunci să-l împuşte pe călăul Askitis. Sorţii au căzut asupra lui Costa Canacheu, zis Ţirţiricu. Cum el nu cunoştea nici Salonicul, nici [pe] Askitis, a fost însoţit de un alt român, anume Hrita Caramiha din Samarina. Canacheu s-a postat la uşa consulatului şi, când să iasă Askitis, omul lui Papadiamantopulos, consulul grec din Salonic, a fost împuşcat mortal.

Menţionez că după războiul mondial, Papadiamantopulos a fost numit ambasador al Greciei la Bucureşti. Guvernele „României Mari", care abandonaseră total cauza românimii din Macedonia, conlucrau cu el şi îl invitau la recepţiile oficiale, în timp ce atâtea case româneşti din Meglenia purtau încă doliul pentru cei morţi în deşertul Libiei şi al Arabiei din cauza lui.

Cât de mare a fost pierderea lui Askitis pentru greci, se [vede] din faptul că, scurt timp după aceea, Caramiha a fost asasinat în plină stradă la Salonic, iar Costa Canacheu într-un sat din jurul Salonicului. Totuşi, populaţia românească din Meglenia scăpase de un călău. Rămânea acum lichidarea cuviosului Ioakimos, starețul mănăstirii, cel care izgonise pe călugării români şi înlocuise limba română de la oficierea slujbei religioase, într-o regiune unde nu exista nici picior de grec.

Autorităţile şcolare şi bisericeşti ale românilor au protestat pe lângă guvernatorul Macedoniei, Galip Paşa, împotriva pactizării armatei turceşti cu antarţii, precum şi pe lângă comisia Europeană formată special spre a se edifica şi raporta despre cauzele luptelor dintre diferitele naţionalităţi din Macedonia.

În urma acestui demers, Banda lui Ianis Avgheros a fost capturată de armata turcă între Oşani şi Luminiţa. În această bandă se găseau şi câţiva mercenari turci.

La interogator, Avgheros recunoscuse că este subvenţionat de un paşă turc, Galip Paşa, comandantul unui corp de armată, la început cu şase lire pe lună, iar mai târziu cu 15 lire, drept răsplată pentru faptele sale de arme împotriva cetelor autonomiste bulgaro-române.

Redau mai jos numele antarţilor din banda lui Avgheros, după cartea lui Focief, „La justice turque et les reformes en Macedonie", pag. 178: Ianis Avgheros din Trikala, Nikolas Klisuras din Larissa, Ilias Nikolau, Markos Gionis, Ianis Kostas şi un turc, Sali.

În timpul războiului balcano-turc, când armata greacă opera în regiunea Megleniei, Nikolas Klisuras, fostul antart din banda lui Avgheros, comandantul unui detaşament militar acum, deşi trecuseră cinci ani, în urma democratizării constituţiei turceşti, luptele interne dintre naţionalităţi ne mai existând, totuşi numitul ofiţer fost antart, care avea pică pe populaţia românească din Meglenia, ajungând în satul Luminiţa, prima lui grijă a fost să spânzure pe preşedintele comunităţii româneşti împreună cu Ivan Chihaia, şi a împuşcat în mijlocul satului pe Ivan Şulca, Tuţi Dugi şi Stroe Cioti.

Cine să protesteze împotriva acestor nelegiuiri? Guvernul român? Nici o schiţare de protest. În sânul Partidelor de guvernământ, Liberal şi Conservator, erau mulţi politicieni descendenţi din familii fanariote şi levantine, care sabotaseră şi mai sabotau cauza românească din Macedonia.

O idilă

Starețul Mănăstirii Sfântul Ilie, ofiţerul antart în rasă călugărească Ioakimos, îşi făcuse un prozelit în satul Oşani, pe băcanul Ita Domuzi.

Domuzi, omul de legătură între banda lui Avgheros şi comitetul grec din Ghevgheli, era mereu pe drumuri. În lipsa lui, starețul se ducea la băcănie, până când, într-o zi, îi făcuse anumite propuneri soţiei băcanului. Cum romîncele din Macedonia sunt renumite pentru fidelitatea lor conjugală, precum şi pentru castitatea fecioarelor, adulterul fiind necunoscut, soţia îşi înştiinţează soţul.

[1] „interpret, tălmaci oficial folosit în trecut în ţările din Orient." DEX.

Domuzi face rost de o cantitate de stricnină de la un farmacist român din Salonic şi îşi sfătuieşte femeia să-l otrăvească pe „sfântul stareţ". Într-o zi, pe când Domuzi era plecat după cumpărături la Ghevgheli, vizitată fiind de stareţ, ea îl invită la masă şi îl lasă singur, scuzându-se că posteşte şi că trebuie să stea în prăvălie.

Stareţul a mâncat cu poftă, însă după câtva timp, stricnina făcându-şi efectul, cuviosul părinte a început să se zvârcolească şi apoi a murit. Moartea lui Ioakimos a produs mare zarvă în sânul comitetului grecesc din Ghevgheli. Constatându-se la disecţie că era otrăvit cu stricnină, Domuzi este arestat, dar el a demonstrat că în ziua respectivă nu era acasă, ci la Ghevgheli. De teamă să nu-l piardă pe Domuzi, prozelit zelos pentru cauza grecească, comitetul grecesc nu a mai făcut pâră împotriva soţiei băcanului.

Epilogul: românii au scăpat de „sfântul stareţ", fostul ofiţer grec Paraskevopulos şi fostul antart.

Din cele relatate mai sus, guvernul turc era un complice faţă de formarea şi acţiunea bandelor greceşti.

Raţiunea? În timp ce bulgarii şi românii luptau pentru autonomia Macedoniei (înţeleg independenţă), prin urmare ei atentau la integritatea frontierelor imperiului otoman, grecii erau mai de preferat. Deocamdată ei se rezumau la grecizarea elementelor alogene. Am putea spune că militau chiar oarecum şi pentru menţinerea statu quo-ului în Macedonia. O Macedonie autonomă (adică independentă) ar fi însemnat mormântul cauzei greceşti la nord de Olimp, întrucât nu numai la nord de Olimp, ci chiar mult mai spre sud, adică la nord de munţii Oeta şi Agrafa, până la schimbul de populaţie intervenit după primul război mondial între Grecia şi Turcia, urmaşii lui Socrate şi Pericle au fost într-o înspăimântătoare minoritate.

Or, până la grecizarea Macedoniei trebuia să treacă mult, foarte mult timp, dată fiind rezistenţa naţionalităţilor eterogene. Astfel, pentru guvernul turc iridenta[2] grecească era mai de preferat.

De această suplete diplomatică a grecilor şi-au dat seama şi românii, însă cu mult mai târziu.

Fruntaşii iridentei române au izbutit să convingă oficialităţile turceşti că, dintre toate naţionalităţile conlocuitoare în Macedonia, românii sunt cei mai interesaţi pentru menţinerea dominaţiei turceşti la sud de Balcani. Românii, ne putând aspira la o unire a lor cu Ţara Românească, dată fiind interpunerea între aceste două grupuri româneşti a unor alte state suverane, menţinerea la viaţă naţională a românilor numai în cadrul Imperiului otoman putea avea loc. Convins de acest lucru, sultanul dă în cele din urmă cunoscutul firman prin care se recunoştea de drept existenţa minorităţii române în Turcia. (Până aci, pentru statisticienii turci nu exista rubrică de apartenenţă etnică, tot ce era creştin ortodox fiind considerat grec şi lăsat sub autoritatea spirituală a Patriarhiei din Constantinopole – Rum Patriki). Socot că în cele din urmă între români şi bulgari, dacă nu ar fi fost alungată Turcia din Balcani, ar fi izbucnit un conflict tot atât de înverşunat ca acela dintre greci şi români. Renunţând la autonomia Macedoniei, românii ar fi atentat la viitorul macedo-bulgarilor. Cred că aceasta a fost şi raţiunea pentru care Ştefan Mihăileanu a fost asasinat de agenţii organizaţiei bulgare.

Lista românilor din Meglenia arestaţi prin înscenările lui Askitis şi aruncaţi în diferite închisori din Turcia:

Satul Oşani: Stoe Pampor, Dumitru Sturi, Diacu Gica, Petre Sotir, Vanghele Buciu, Hrista Marciu, Cioca Menciu, Tanasi Terzi, Ivan Galia, Stoia Botir, Nucica Burac, Dima Murgea, Gona China, Riza Ada, Nuna Zana, Piti Petca, Foti Ciorta, Gheorghe Iachiţa, Avram Zega; **Satul Berislav:** Dumitru Iciu, Taşa Chihaia, Dionis Vasile, Vasile Duciu, Stoian Iofce, Riza Conda, Ivan Puşa, Duciu Petruş, Iepa Pacea; **Satul Ţărnareca:** Ioan Gh. Nastu, Tanasi Nastu, Ioan Nastu, Nicola Papanicola, N. Hrista Jara, Tanasi Jara; **Satul Luminiţa:** Gona Meghea, Tanasi Hrista, Tanasi Casap, Dima Ghimuşi, Dima Ecea, Taşa Paciuc, Dima Delmian, Proşa Migea, Vlaicu Manea, Taşca Pifu, Petre Ogea, Stavre Isu, Tuci Cacoran; **Satul Huma:** Hrista Riza, Petre M. Leşa, Ivan Dumitru, Vanghele Micu; **Satul Cupa:** Petre Popa Dima, Taşa Stoici, Dimu Petcu, Ghimu Ghicu, Tani Ioan, Dimu Stoiu, Traian Ciupa. În **Satul Lunguţa** nu au fost arestaţi.

Satul Livezi (deşi situat în Meglenia, este locuit de români din tribul gramostean) arestaţi: A.D. Canacheu, St. Canacheu, D.I. Budera, Gh.F. Guli, Taşcu Vangheli, Toli C. Chiosi, N.M. Nedi, St. Beca, St. Sotir, Tuşu C. Farini, Nachi Ruca, Guşu I. Limona, Nicolae Hristu, D. Papaconstantin, M.G. Guli, Naşu Caramiciu, Taşu Caragheorghe, G.N. Mişu, I.G. Farini, Foti Vrana, D.G. Bocea, D.N. Bocea, Nacu Rapca, Gh. Naşu Picu, Nachi Gh. Lesne, Hrista Farini, Gh.N. Hrisicu, Gh.D. Bicu, Ion St. Abrazi, Nicolae St. Abrazi, D.N. Beli, G.S. Şauli, M.C. Trandafili, G.St. Culerda, St.D. Sivi, Tica Gapa, C. Saramandu, M.Goli Saramandu, Oani Saramandu, Maria C. Saramandu, Maruşca C. Saramandu, Nicolae Corculescu, N.I.Iepure, D.G. Barza, M.D. Cucuda, C.D. Cucuda,

[2] „mişcare politică de eliberare a teritoriilor şi populaţiilor naţioanle de sub ocupaţie străină". DEX

Sotir D. Barza, Cutula D. Barza, N. Neşa, N. Maţa, Naşi Greba, Gh.D. Ghizari, D. Taşu Gherani, Onciu Bola, Costa Chichen, Iancu Barboşca, Gh. Papanastasi, Gh. Tauşan, Iana Dona, Piceava, M.G. Ghizari, St.N. Iorgu, Costa Ciota, Gh.N. Mavricapa, Gh. Panci, N.D. Anagnosti Dina Trandafili, Apostol Condu, Taşu I. Boza, Sterie Tegu Ghiţă, Sterie Manguschi, Gh.T. Farini, N.St. Manguşar, Sterie Puşanu, Zisu Tabacu, Taşu Paşata, Foti Paşata, Todi D. Gioga, Dina Paşata, Stama D. Budera, Chiciu Tabacu, Sterie N. Brova, Nachi Babagianu, Nicolae Capsu, Taşcu Custica, Gh. Pociu.

Lista românilor ucişi de bandele de antarţi greci de sub comanda lui Kostas Akritas (alias Mazarakis), ofiţerul grec Tellos Agras, alias Kostas Agapinos şi Pavlos Melas:

Preotul Papanace, Cola Cutroni, Gula Cucutegu, Bebe Mocanu, Iani Apala, Toli Carafoli, Mişi Paceavura, Iani Dzima, Tuşu Vrana, Gheorghe Cutova, Iani Ţiţimeaua, Gheorghe Blacioti, Atanase Cealera, Ţiţi Blacioti, Apostol I.Caramitru, Gh.Caraiani, Gh. Hondruanton, Gh.D. Caranica, D. Adamaca, Gh. Dalametra, Nicolae Prapa, Gh. Atanase Gachi, Sterie Busbuchi, Sterie Furchioti, Mitru Furchioti, Cola Furchioti, Iani Greca, Cutula Bola, Gh.I. Mustaca, Dumitru Ziseca, Cola Ceamitru, Costa Hleaha, Piti Tamuiani, Iani Bufa, Piti Soldatu, Gheorghe Şula, Iani Vani, Hrista Bandi, Dumitru Hagicu, Gheorghe Jacachi, Panaioti Bagiuiani, Tuşa Calaiati, Hrista Cuţitaru, Gheorghe Murgiu, Gheorghe Fruxilea, Buşu Buşulenga, Cola Becea, Cola Cutroni Ceamitru, Alexe Cuturicu, Guta Cuturicu, Costa Cacioiani, Dzima Agorasti, Guşa Bitîrnu, Dumitru Cuţuiani, Miltiade Papari, Nicolae Zarcadi, Nicolae Averu, Iani Blicuşu, Atanase Caranaşu, Nic. Papastere, Mihali Mahera, Ioan Ceamitru, Zicu Adamicu, Alexe Averu, Dumitru Huleva, Gheorghe Gherasi, Soţia lui Gh.Gherasi, Vasile Jacachi, Guşu Juguleanu, Gheorghe Casapi, Tuşu Juguleanu, Dina Caranica, Gheorghe Varsami, Tolea Caţaroiani, Apostol Ceara, Guşa Luca, Gheorghe Rusu, Gheorghe Carafoli, Nicola Cufuioti, Hristu Huleva, Iani Lago, Sterie Plastira, Cola Daufa, Tuşa Faca, Cola Gableţa, Cola Luzu, Guşa Ioţi, Costa Mişaca, Nastase Prapa, Iani Cutova, Ghoerghe Cutova, Iani Mocanu, Iorga Mocanu, Dică Mitra, C. Caranica, Dimitri Jacachi, Ioan Cuturicu, Sterie Zarcada, Ioan Dăscălicu, Ioan Hristacu, Guşa Sunburu, Petre Buşulenga, I.St. Cealera, Gheorghe Hristacu, Atanase Mişarli, Iani Gula, Buşa Tanasi Zisi, Guta Colcu, Dumitru Gheorghe, Panaioti Caramitru

Trebuie să se aibă în vedere că satele Xirolivad şi Selia sunt numai locuinţe de vară, în timpul iernii populaţia cobora în oraşul Veria. Dacă în Manualul de Geografie al lui Tsamasfiros, tipărit în 1925, oraşul Veria avea o populaţie de 7.550 de locuitori, constând din greci, români, turci, evrei şi ţigani, ne putem da seama cât de mari au fost jertfele acestor localităţi pe altarul menţinerii românismului în Macedonia.

Români ucişi de antarţi:

Din **Satul Gramaticova**: Ghiţă Celea, Hrista Celea, Mita Nasta, Colipetri, Hrista Balamaci, Vanghele Pundichi, Hristu Tugearu, Hrista Preşa, Mita Dică, Coli Mitruşu, Costa Sarafu, Dumitru Sarafu, Dina Coli, Gheorghe Lolea, Coli Iaciu, Tase Iorgachi, Chendra Iorgachi; din **Satul Paticina**: Costarelli, Feciorul lui Costarelli, Loba Gheorghe, Sofia Tase, Mihali Juja, Cola Roşu (ars în casă), Mihali Chendra Dina, Haida Costa Muşat, Chita Gachi, Ioan Ionescu, Chita Muşat; din **Satul Papadia**: Gheorghe Gachi, Hrista Paxi, Vasile Gachi, Ianachi Doda, Zicu Iaciu; din oraşul Vodena: Mihali Duca, Bajdechi; din **Satul Belcameni**: Vanghele Niculeanu; din **Satul Catăhău:** Adam Muşi; din **Satul Negovani:** Tomaidi, Preot Tudor Papagheorghe, Hristu Papa, Naca Şuma; din **Satul Pisuderi:** Dumitru Duma; din **Satul Hrupişte,** Dicea Guşu, Nicolae Poteu, Mitacu; din **Satul Neveasta:** Foti Başe, Nanu şi soţia lui; din **Satul Nijopole:** Guşu Marcu, Învăţătorul Nijopoleanu; din **Satul Vlahoclisura:** Revizor şcolar Ghica Const; , Nicolae Tegu, Gheorghe Nasta; din **Satul Cruşova:** Constantin Naşcu, Taşcu Darja, Vanghele Nicolae, Nic; Toma Nasi; din **Satul Corino:** Măcelărirea celor 2000 de oi şi, 200 de vaci ale celnicului Zega; din **Satul Gopeş:** Alex; Coşca, Gheorghe Şuniţa, Mitru Paşu Ghega, Gheorghe Dati; din **Satul Târnova:** Toma Pavli, Maria Globaru, din **Satul Magarova:** Mihali Dida; Din **Satele Magarova** şi **Târnova:** Gh; Nazari, Piha Bogiu, Sterie Semu, M; Anduri, Antoni Chilipuri, Traian Dafin, M; Carapencea, D-tru Caramiciu; din **Satul Moloviţte:** Ştefan Bargiu, Tasa Begu, Mitru Şoptia, Gheorghe Caşu, Nicola Ciomu, Zisi Ghişca, Hrista Bambula, Dola Spiru, S; Ciomu, Tonciu Papagheorghe; din **Satul Turia:** Învăţător D-tru Cicma, Gheorghe Cicma, Nastase Cicma, Gheorghe Mihadaş, Sotir Furchioti, Eftimie Carapuiu, Zisi Bugicu, Spiru Carataşu, Guli Ciufeta, Nicolae Duca, din **Satul Perivole:** Constantinescu, Iorgu Guşi, Tinca Apostolina, Guşa Papatodor, Nicola Apostolina, Iorgu Perdichi, Pitu Zarula, N; Fusca, Fuca, Leon Manuluş, in Oraşul Coriţa, Protopop Haralamb Balamace, Sotir Balamace, Vasile Foti, Vasile Talabacu, Butaş; din **Satul Avdela:** Toli Papa, Sterie

Papa, Pericle Puiareu, Gheorghe Pupi, Nicola Caţohi, din **Satul Băiasa:** Învăţătorul D-tru Şumba; din **Satul Furca:** Furceanu, Sotir Furceanu.

Ne lipsesc datele celor ucişi în Tesalia (teritoriu grec), al celor din regiunea Ianina (Epir), precum şi al celor din Macedonia orientală (regiunea Seres, Drama, Cavala), al căror număr trebuie să se ridice la mai multe zeci de victime.

Atentate neizbutite:

Apostol Mărgărit, inspector şcolar, Preotul Dumitru Constantinescu, Lazăr Duma, inspector şcolar şi vice consul Georgescu, consul general la Salonic, Petre Trifon, vice consul Dr. Taşcu Trifon, Gh. Magiari, preşedintele comunităţii române din oraşul Perlepe, unde s-a născut şi mama mitropolitului Andrei Şaguna, Dr. Pericle Pucerea, Preotul Papatodi ....., Pictorul C-tin Şcodreanu, Miu Dafin, N. Petraşincu, Gheorghe Bela, Învăţătorul Nic. Buia, Iana Buracu, Taşcu Tîrpa, Gheorghe Cherestigiu, N. Mazu, N. Başcalfa, C-tin Farini, Vanghele Anastase, Sotir Papa, M. Zugrafu, Ianachi Cardula, Preotul Papazisi din Samarina, Gheorghe Globaru, Nicolae Balamoti, N. Ţaţa, Costa Chiose, Vasile Hasangi, Învăţătorul Ion Peaha, Vanciu Cardula, Ion Papahagi, Vasile Zarma, Panait Şaşamuti, Dumitru Cutuplea, Ioţu Matuşu, Preot Nance Papanicola, Olga Nance, Vasile Dinu din Hrupişte, Nicu Iorgu din Vlahoclisura, Toli Hagigogu din Veria, Profesor Gheorghe Cionga, Sterie Dulică, Adam Adamaca, Toli Mocanu, Apala....., Preotul Papagheorghe, D. Palicari, Hrista Cealera, Atanase Tanaşoca, Gheorghe Repidoni, Gh. Bucuvala, Cola Ciuca, Guşu Mişca, Gheorghe Dalametra, Hrista Manaculi, Hrista Ciomu, Gheorghe Iorganda, Vanghele Roşu, Muşi Gachi, Miha Zdru.

Personalităţi marcante greceşti ucise de armatolii români:

Tellos Agras,
Mitropolitul Emilianos din Grebena,
Mitropolitul Fotios din Castoria.

Epilog

1912. Miracolul miracolelor în istoria diplomaţiei: cârdăşia de arme greco-bulgară. Vrăjmăşia de veacuri între presupuşii urmaşi ai vechilor eleni şi bulgari pentru moment lua sfârşit.

Pierzând nădejdea grecizării populaţiei eterofone din Macedonia, spre a putea pretinde mai târziu vechea ţară a traco-ilirilor marelui Alexandru Macedon, grecii schimbă armele de luptă. La rândul lor nici bulgarilor nu le convenea o Macedonie autonomă, în care s-ar fi putut dezvolta în mod egal cu bulgarii şi grecii, şi românii şi albanezii. O Macedonie autonomă ar fi atentat la idealul formării unui mare ţarat bulgar la sudul Dunării. Bulgaria avea o experienţă. Ea desfiinţase independenţa Rumeliei, stat cu o populaţie mixtă alcătuită din bulgari, români, greci, macedo-bulgari şi mai ales turci, proclamat independent în urma victoriei de la Plevna. Prin anexarea Rumeliei, Bulgaria se apropia de Baia (franţuzeşte, *la baie*) tracică a arhipelagului. Cum Macedonia era locuită în cea mai bună parte de bulgari (vezi harta etnografică a epocii respective), populaţie care oscila între o conştiinţa etnică macedo-bulgară (makedonţi) şi panbulgară, visa să ajungă la Salonic. Sârbii, la rândul lor, trăind cu visul ţarului lor, Duşan, a cărui frontieră de sud era la Capu Matapan, deşi nu aveau conaţionali, fără numai foarte puţini în nordul Vardarului, nu avea decât de câştigat de pe urma alianţei interbalcanice. Micul Muntenegru spera şi el să-şi rotunjească graniţa prin ocuparea Sangeacului, coridor creat artificial odată cu formarea statului sârb, spre a despărţi aceste două popoare de acelaşi sânge şi aceeaşi lege. Slăbită şi înfrântă de către Italia în urma războiului purtat în Libia, Turcia nu mai putea să resziste alianţei balcanice. Ce a urmat se ştie. Ţara iliro-tracilor, Macedonia, este hăcuită în patru ciosvârte de către învingători. Pe de altă parte, susţinută de către Italia, care visa să pună piciorul în Balcani şi de către Austro-Ungaria, care visa să ajungă limitrofă cu Marea Egee (şi aşa acest imperiu era un mozaic de popoare, nu ar fi stricat cu nimic peisajul etnic dacă se mai adăugau încă câteva naţiuni), se creează statul albanez. De la răscoala lui Scanderbeg, poporul albanez nu a mai încercat să-şi scuture jugul străin. Închinători la trei religii, despărţit în două triburi ale căror dialecte pot fi foarte uşor considerate limbi proprii (este foarte mare deosebirea între dialectul gheg şi tosc), albanezii n-au fost niciodată uniţi. Nordul catolic năzuia să ajungă într-o zi sub oblăduirea unei ţări catolice, centrul musulman se simţea foarte bine în cadrul statului turc. Pentru acţiunile de jaf ale başibuzucilor, această hoardă modernă, graniţele care ar fi urmat să se impună le-ar fi dat lovitura de graţie. Sudul ortodox era demult grecoman. Albanezii sunt singurul popor din Balcani care nu participă la mişcarea de resurecţie a naţiunilor sud-balcanice.

La dezbaterile de la Londra, care au loc imediat după victorie, punctul de vedere al guvernului român, reprezentat prin ministrul nostru din capitala Angliei, N. Mişu, era să se creeze un stat dualist româno-albanez. Acest punct de vedere este sugerat de delegaţia macedo-română care participă neoficial la dezbateri.

1913. Războiul interbalcanic. Ce a urmat se ştie.

Ca țară care a contribuit la pacificarea Balcanilor, de data aceasta pacea se încheie la Bucureşti. Arbitru: Titu Maiorescu. În timp ce la Londra cuvântul statului român de a se crea un stat albano-român nu putea avea sorți mari de izbândă, acum când destinul poporului român din sudul Dunării se hotăra la București, patria mamă își sacrifica pe fiii cei mai buni, urmașii regelui, ale cărui inițiale voievozii munteni le puneau cu mândrie drept titulatură: „Io ..... voievod al ..... etc.". Soarta poporului român din sud este abandonată, şi anume într-un moment când condițiile de pace le dicta România. Şi iată că s-au adeverit spusele lui Agras: „Marii învinşi veți fi voi, cuțovlahii, sacrificați de însăşi patria voastră mamă, pe care o iubiți atât şi pentru care luptați cu atât abnegație."

OMUL CREȘTIN

CUVÂNT DE FOLOS AL PĂRINTELUI ARSENIE PAPACIOC DESPRE PĂRINTELE MARCU DUMITRESCU DE LA MĂNĂSTIREA SIHĂSTRIA

Mai întâi de toate cu părintele Marcu (Costică Dumitrescu) ne-am cunoscut în luptă. Ne-am împrietenit; ne-am împrietenit pentru că eram cu mare plăcere într-o jertfire, în jertfă, în luptă, care ne cerea cu orice chip sânge. Era mai mărişor decât mine cu vreo 2-3 ani însă în luptă, în încordarea aceasta a inimii pentru ideal nu mai contează vârsta. Contează mişcarea, eroismul, contează poziția.

A fost foarte rezistent în suferințe. I se spunea Fachirul, nume pe care Securitatea de pe vremea aceea, în timpul lui Carol al II – lea, i l-a dat, pentru că suferind, suferea cu o răbdare nemaipomenită, fără vaiete.

Ne-am încurajat încontinuu; prin închisori întâlnindune foarte rar pentru că eram izolați. Eu eram la Zarcă, el la fel; mai puteam comunica câte ceva prin morse, prin perete. Am avut cea mai frumoasă părere de om de jertfă despre Părintele Marcu față de mulți cu care eram obligați să ne întâlnim, să trăim, să plănuim. Nu era vorba de o negustorie în luptă. Nu era vorba de scopuri. Se jertfea fără discuție, având în vedere marile idealuri ale omului, ale neamului, ale neamului nostru.

Eram foarte ataşaţi de numele acesta de neam. Chiar şi Căpitanul făcea foarte mult caz că neamurile vor veni toate la Judecată. Am avut o ocazie să asist la o discuție de oameni trăitori, legionari, în afară de închisoare. Ne spuneau ei de unde ştie Căpitanul despre neamuri. Intr-adevăr, se spune în multe părți că neamurile vor veni la Judecată şi vor fi judecate neamurile şi inşii. Deci părintele Marcu nu era un om care să fi făcut, repet, negustorie cu lupta lui.

Am plecat la mănăstire dintr-o nebunie pentru Hristos. M-am călugărit cu multă râvnă, că dacă nebunia pentru Hristos nu există, nu poți să rezişti. Aici te pierzi ca să te poți regăsi, în poziție îngerească. Nu la multă vreme a venit la mănăstire şi Părintele Marcu la Slatina. Pe mine m-au arestat la Slatina, mănăstirea ctitorită de Alexandru Lăpuşneanu. M-au luat din biserică, unde slujeam, la două noaptea, şi m-au dus la Miliția din Suceava. L-am auzit într-o celulă alăturată pe Părintele Marcu, era şi el arestat.

Părintele Marcu a fost arestat pentru trecutul său legionar, eu însă am fost judecat pentru că fac parte din Rugul Aprins cât şi din Garda de Fier. M-au condamnat 40 de ani să fie siguri că acolo voi zace în veci. Fără discuție, s-a observat că ne-a apărat Dumnezeu grozav, deşi noi din partea duşmanilor eram mereu pe listele lor negre.

L-am vizitat ca monah, pentru că era foarte hotărât pentru Hristos; era într-o chilie alături de Părintele Cleopa, dar nu se putea mărturisi la el, pentru că Părintele Cleopa se temea.

M-a chemat printr-o scrisoare să vin să-l mărturisesc, şi m-am dus sute de kilometri, de la Techirghiol. Avea ceva tainic, nu era vinovat, el conta că ar fi făcut parte dintr-o echipă atunci când a fost omorât Armand Călinescu; a fost şi el invitat, dar nu a primit să facă parte din echipa respectivă, el contând în lumea legionarilor de mare ținută ca un om de jertfă. Noi doream o jertfă interioară continuă. Nu a fost vinovat. Mi-a spus că s-a discutat că aş fi făcut şi eu parte, dar nu e adevărat.

Eu i-am spus: fi liniştit, nu-i nimic, prigoanele nu s-au terminat, pentru că cine fuge de prigoană fuge de Dumnezeu, cum spune Sfântul Teodor Studitul. Şi Biserica are încă nevoie de prigoane.

Îl pomenesc cu mare drag, cu trăire, cu odihnă, a fost monah simplu. Mergea încovoiat cu un mic baston, şi se ocupa de stupii mănăstirii Sihăstria.

Îmi amintesc că ieşind de la părintele din chilie, pe un coridor m-a întrebat cineva despre Mişcarea Legionară, ce este. I-am spus: n-ai să pricepi, dar un lucru trebuie să înțelegi şi să te temi: patronul Mişcării Legionare este Arhanghelul Mihail şi i-am spus troparul: "Unde umbrează darul tău Mihaile Arhanghele, de acolo se teme toată lucrarea diavolului, că nu suferă să rămână lângă lumina ta lucifer, care a căzut din cer. De aceea ne rugăm ție: săgețile lui cele de foc îndreptate cu vicleşug împotriva noastră stinge-le prin mijlocirea ta, vrednicule de laudă Mihaile Arhanghele." Asta era Garda de Fier, i-am spus.

Ultima dată m-am întâlnit cu el la Aiud pe un coridor. Ne-au scos din celule pentru o conferință. Au început să vorbească tot dintre ai noştri, pervertiți, în cadrul

reeducărilor. Era o sală mare, şi eu m-am ridicat în mijloc şi le-am spus: ce vorbiți voi, ce ştiți voi despre Evul Mediu, Evul Mediu a fost teocentrist a pus pe Dumnezeu în frunte - m-am repezit la ei - pentru nişte papi nenorociți acuzați Biserica Lui Hristos şi virtuțile creştine. Aşa s-a terminat conferința şi m-am întâlnit cu părintele Marcu pe un coridor şi i-am spus: ai grijă de tine, nu te lăsa. Dar el a înțeles să aibe grijă să nu trădeze. I-am spus că nu mă refer la trădare, ar fi fost o jignire pentru el, ci să aibe grijă de el, să nu postească aspru, dacă găseşte o bucată de pâine să o mănânce.

Nu aveai ce să cedezi, nu ne jucam cu viața. Aici la Aiud nu se mai punea problema Mişcării Legionare, vroiau să ne dărâme complet din credința în Hristos. Acesta a fost obiectivul lor mai înalt decât celălalt.

De Legiune s-au lepădat mulți dar nu erau pentru mine nişte căderi de mântuire. Mişcarea Legionară trebuia privită ca urmând întocmai învățătura creştină. Şi aici s-a greşit mult din partea unor legionari cu uciderile, nu şi-au dat seama. Acestea au adus răzbunări şi au omorât toată elita. Aceasta nu era elita Mişcării Legionare, era elita neamului nostru.

Mă gândesc la o figură uriaşă: Gheorghe Clime. Era inginer silvic, l-am cunoscut şi l-am avut la mare evlavie. Când s-a pus problema Bisericii, eram de față, Codreanu a spus: îl fac pe Clime patriarh. Era capabil oriunde îl puneai, era grozav. Era mai în vârstă decât noi, poate decât şi Căpitanul.

Am meditat mai târziu asupra momentului, Clime era în stare de orice oriunde îl puneai. Eu sunt cleric şi văd importanța unui patriarh în Biserică. E vorba mai întâi de toate de o trăire creştină ireproşabilă, să nu mai arunce cineva în Hristos şi în Biserica Lui pentru conduita negativă, să nu zic stângace, a conducătorului suprem.

În închisoare rugăciunea era singura hrană, singurul motiv de supraviețuire. În închisori a fost un regim de exterminare, în primul rând cu o foame *nemaiîntâlnită*, eram uscați, aşchie. M-au băgat adesea la răcitor, unde era moarte sigură. Eram într-o haină subțire şi ne băgau iarna; acolo era primejdie şi vara.

Răcitorul era o celulă frigoriferă, ciment peste tot, înaltă de cinci metri; nu aveai voie să stai jos; puteai să stai pe putina de necesități de la 10 seara la cinci dimineața; în rest trebuia sa stăm în mişcare. Noi nu aveam putere nici să suflăm. Am avut momente foarte interesante acolo, aveam o curiozitate binecuvântată să văd cum iese sufletul; nu a ieşit. Ultima condamnare la răcitor a fost de şapte zile, dar m-au ținut numai cinci pentru că mulți au murit. Eram controlați des dacă trăim.

Eram fiecare în celula noastră. Dacă era încă unul era bine pentru câte mai lipeam unul de altul, ne mai încălzeam.

Sunt sigur că îngerii din ceruri erau geloşi pe noi pentru că ei nu au această suferință dincolo de firea noastră.

S-au întâmplat multe lucruri, semne care sunt greu de spus.

Nu se pot spune. Lucrurile acestea dacă s-au întâmplat, cel dintâi lucru pe care trebuie să-l respecți este să nu vorbeşti pentru că le iei toată frumusețea duhovnicească. S-a văzut că Dumnezeu este alături de noi.

Dar nu se poate fără jertfă. Nu se poate fără cruce; asta a fost, asta o recomand şi aşa vreau cu orice chip să trăiesc. Şi cruce înseamnă să duci ce nu-ți convine. Marea greşală a oamenilor în lume este că nu suportă suferința şi nu înțeleg că este singura acțiune, singura preocupare, singura trăire împotriva tot ce este rău de sub patronarea diavolului.

Prin Cruce a mântuit lumea Hristos. Crucea este cel mai lăudat lucru al pământului. Când Mântuitorul era pe lacul Ghenizaret şi a spus ucenicilor săi ajungă la țărm cu corabia, a început o furtună mare şi mari valuri acopereau corabia; ucenicii erau disperați şi au spus scoală Doamne că pierim. Au stat valurile la porunca Mântuitorului şi le-a spus: n-am dat eu porunca bine? am dat-o bine, dar vroiați fără valuri, vroiați fără jertfă, vroiați fără cruce.

Asta spun: cine fuge de prigoană fuge de Dumnezeu, zice şi Sfântul Teodor Studitul.

Şi repet: Biserica are nevoie de prigoane, pentru că te trezeşte, te ține prezent şi e luptă.

Avem pe Maica Domnului, avem înger păzitor, avem cunoştință mare, putem fi dumnezei după har. Orice clipă poate fi un timp grozav de important pentru mântuirea noastră şi dacă nu trăim clipa prezentă nu o trăim nici pe următoarea şi aşa mai departe.

Deci prezență continuă, nu mă refer la nevoințe ci să ardă inima în noi cu orice chip. E singurul timp pe care îl avem, fiind considerat cel mai mare dar de la Dumnezeu faptul că trăim.

DESPRE PĂRINTELE CONSTANTIN VOICESCU*

Preliminarii. Vocația omiletică sau învățătorească a părintelui Constantin Voicescu poate fi analizată doar în contextul celorlalte slujiri specifice preoției: cea sfințitoare şi cea pastorală. Părintele nu învăța doar de la Amvon, ci prin tot ce făcea ca preot şi ca om, căci însăşi viața sa era pildă şi învățătură pentru toți cei care au avut privilegiul de la Dumnezeu să-l cunoască şi să-i fie în preajmă. El a înțeles în mod exemplar că numai concordanța dintre cuvânt şi faptă este conformă cu Evanghelia Mântuitorului nostru Iisuș Hristos. Căci, după cum "Cuvântul trup S-a făcut" (Ioan 1, 14; adică "El, Hristos, S-a întrupat"), aşa învățătura predicată trebuie să se întrupeze şi să rodească mai întâi în viața celui care o rosteşte. Chiar şi predicatorii păgâni erau atenți la acest amănunt, deosebit de semnificativ. Bunăoară, celebrul orator latin Quintilian (cca. 30-95) se exprimă astfel: "Non posse oratorem esse, nisi bonum virum"[1]. Desigur, armonia desăvârşită între cuvânt şi faptă o are numai Hristos, ca Dumnezeu şi Om desăvârşit, dar cei care au fost consacrați pentru a-L sluji trebuie să se străduiască a-L imita. Iar cine l-a cunoscut bine pe părintele Voicescu şi-a dat seama fără greutate că sfinția sa trăia într-o neîntreruptă "Imitatio Christi", ca să folosim formularea inspirată a lui Toma de Kempis. Ceea ce predica la Amvon era mai întâi trăit şi experimentat în faptele, cuvintele, gesturile şi toate manifestările personale. Parcă ar fi avut mereu în vedere sfatul înțelept al Fericitului Augustin (354-430), notat în lucrarea *De doctrina christiana*: "Sit eius quasi copia dicendi forma vivendi"[2].

Iată de ce încercarea noastră de a schița portretul omiletic al părintelui Constantin trebuie să aibă tot timpul în vedere şi celelalte dimensiuni ale personalității lui, ca preot şi ca om. Altfel riscăm o analiză unilaterală, minimalizatoare. În acest context, precizăm că părintele nu era neapărat cotat drept un predicator celebru, de talia altor părinți, recunoscuți unanim ca foarte populari: Galeriu, Ilie Moldovan, Cleopa, Teofil Părăian etc. Părintele Voicescu era apreciat cu prioritate pentru alte calități: duhovnic înțelept şi cald, slujitor impecabil, om de atitudine civic-morală, nu doar religioasă, preot implicat în foarte multe acțiuni sociale şi caritabile ş. a. Numai în lumina acestor slujiri ne apare şi adevărata dimensiune a predicatorului. Căci învățăturile pe care le dezvolta la Amvon erau întotdeauna în legătură strânsă cu problemele curente, fie duhovnicești, fie social-caritabile, fie chiar politice uneori, atunci când considera că trebuie luată o anumită atitudine.

Astfel, *ca duhovnic* era unul dintre cei mai căutați preoți din Bucureşti, frecventat atât de creştini obişnuiți, cât şi de un important număr de intelectuali, de toate vârstele. Între aceştia, mulți, foarte mulți tineri. Sub epitrahilul său îngenuncheau adesea şi importanți oameni politici. Nu mai este un secret acum că fostul preşedinte al României, Emil Constantinescu l-a avut duhovnic şi avem convingerea că, dacă părintele ar mai fi trăit, Constantinescu ar fi avut în el cel mai prețios sfetnic şi, în consecință, ar fi făcut mai multe lucruri bune şi mai puține greşeli.

Ca slujitor în cadrul serviciilor divine, publice şi particulare, oficia cu totală dăruire, întotdeauna cu veşmintele curate, discret în voce şi gestică, foarte delicat cu ceilalți co-slujitori. Cu toate că dispunea de o voce sonoră şi caldă, cu o bună întindere, nu abuza niciodată de aceste calități. Părintele cunoştea cu siguranță Canonul 75 fixat la Sinodul al VI-lea ecumenic (Constantinopol, 692), care zice: "Voim ca cei ce se află în biserică spre a cânta, să nu se folosească de strigăte netocmite şi să silească firea spre răcnire, nici să adauge ceva în afară de cele ce sunt orânduite de Biserică, care nu-i sunt nici potrivite nici cuviincioase, ci cu multă luare aminte şi smerenie să aducă cântări lui Dumnezeu, Cel care veghează asupra celor ascunse, căci sfântul cuvânt a învățat pe fiii lui Israel să fie cucernici..."[3]. Atent la aceste îndrumări, părintele se făcea foarte plăcut prin cântare şi vorbire, atât credincioşilor, cât şi colegilor de Altar. Chiar şi atunci când interpreta singur "Iubi-Te-voi, Doamne", o colindă, sau vreo altă piesă mai deosebită, părintele cânta mai mult cu sufletul decât cu vocea, dulce, uşor, plin de simțire, cu o smerenie exemplară.

Ca om de atitudine, părintelui îi era în totalitate străin pasivismul. Aşa a fost educat de mic, aşa se explică apartenența sa la "Frățiile de cruce", aşa se face că de tânăr a cunoscut închisorile, atât sub regimul antonescian, cât şi sub comuniști. Până la evenimentele din anul 1989, fiind anchetat lunar, părintele şi-a manifestat atitudinile civice în mare

---

* Studiu dedicat cinstirii memoriei părintelui, la 4 ani de la trecerea în veşnicie.

[1] "Nu poate fi [cineva] orator, dacă nu este bărbat virtuos", *Ars Oratorica*, III, 33.

[2] Să-i fie lui felul de a trăi precum bogăția grăirii", P. L., XXXIV, 4, 61.

[3] *Pidalion*, Bucureşti, 1933, p. 288.

taină, sfătuind mai mult la Spovedanii, iar în predici vorbind oarecum "cifrat", pentru a nu fi cumva înregistrat ca atare de urechile omniprezentei Securități (de altfel, părintele strecura anumite sfaturi cu atâta iscusință, încât ceea ce credincioşii simpli înțelegeau fără greutate, scăpa întotdeauna domnilor cu "ochi albaştri"...)

Crescut şi educat în spiritul patriotismului autentic, după dec. '89 părintele s-a simțit dator să vorbească deschis şi ferm, renunțând aproape în totalitate la problemele personale şi dedicându-se, în schimb, parohiei şi problemelor cetății. Unii l-au înțeles şi judecat greşit, acuzându-l, chiar, că face politică, în loc să-şi vadă de "datoriile" lui preoțeşti... Dar părintele tocmai asta făcea: a înțeles că datoriile lui erau legate şi de viața publică, pentru că preotului nu-i poate fi indiferent pe mâna cui se află țara. Cei care s-au grăbit să-l judece ar fi trebuit să ştie că în vremuri grele şi tulburi pentru stat şi Biserică, înşişi călugării de la Muntele Athos, bunăoară, coborau în viața publică, renunțând la liniştea chiliei şi luând atitudine deschisă împotriva celor care lezau interesele comunității. O asemenea atitudine a avut părintele Voicescu. Spunea lucrurilor pe nume, dând gir duhovnicesc unor oameni politici pe care-i cunoştea bine, alteori înfierând lichelismul şi pe reprezentanții lui. Părintele însuşi participa la întrunirile Alianței Civice şi a purtat cu mândrie ecusonul de "Golan" în Piața Universității. Nu era preotul care să rostească doar "Doamne, Doamne"..., să împartă binecuvântări şi apoi să doarmă liniştit. A fost un om de atitudine, cum rar se poate întâlni! Era permanent preocupat de soarta țării şi nu de puține ori îndurerat de oportunismul unora dintre cei aflați la putere.

Slujirea social-caritabilă a părintelui era foarte bine cunoscută şi înainte de "revoluție". Nu doar bătrânii şi familiile sărace din parohie beneficiau de iubirea lui samariteană, ci şi cei din aziluri, din orfelinate, spitale etc., pentru care organiza mereu colecte cu daruri, pe care le oferea cel mai adesea personal. După "revoluție", părintele s-a angajat cu toată ființa în Asociația medical-creştină Christiana, arhicunoscută acum. Trebuie să subliniem că părintele nu făcea acte de caritate numai pentru că aşa trebuie să facă orice preot. Le făcea pentru că era un om darnic prin firea şi educația lui. Nimeni n-a sesizat vreodată, nici în parohie, nici în afara ei, nici în familie chiar, vreo urmă de zgârcenie, fiind foarte fericit ori de câte ori avea prilejul să ofere ceva. "Când dai, să dai cu fața veselă şi voioasă!" - sfătuieşte un vechi proverb românesc. Am convingerea că părintele cunoştea proverbul acesta. De aceea, era foarte prietenos şi comunicativ, atât în familie, cât şi în afara ei. Era, mai bine zis, un extraordinar de bun interlocutor. Nu doar față către față, ci şi la telefon. Cei care l-au cunoscut îndeaproape ştiu că una din bucuriile lui era să primească şi să dea telefoane... Trăind retras, după moartea mamei preotese Laura, ca un monah, părintelui, printre alte foarte multe activități, îi plăcea să facă vizite şi să fie vizitat. Iar când nu se putea acest lucru, *vorbea la telefon* cu persoanele cu care ar fi dorit să stea de vorbă aievea. Nu era zi onomastică sau de naştere a unui apropiat, fără să-i dea măcar un telefon. Ca să nu-i uite, părintele îşi făcea liste speciale şi-i suna pe rând... Iar această predispoziție pentru comunicare, dincolo de aspectul ei prietenesc, l-a ajutat foarte mult, de fapt, şi în slujirea predicatorială.

*

VOCAȚIA OMILETICĂ a părintelui se înscrie, aşadar, cum spuneam mai sus, în atmosfera harică a vocației generale de preot şi de om. Căci predicile lui erau, de fapt, ecoul sau fructul preocupărilor enumerate anterior. Ecoul felului obişnuit de a trăi, a vorbi şi a simți. I se potrivesc atât de bine, în acest sens, spusele filosofului Syrus: "Sermo imago animi est; vir qualis, talis est oratio"[4]. Nu vorbea niciodată la întâmplare şi nu urmărea succesul facil, imediat. Aşa se face că nu era un predicator "spumos", stilul lui fiind simplu, sobru, întotdeauna ferit de dulcegării şi prețiozități. Ştia foarte bine că predica nu este un scop în sine, o "artă pentru artă", ci un mijloc de a-L propovădui pe Hristos şi Evanghelia Sa, *o artă pusă în slujba lui Dumnezeu şi a oamenilor*. Înțelept şi modest, părintele nu vorbea niciodată despre sine, ci despre învățătura lui Hristos, receptiv la avertismentul inspirat al Marelui Pavel: "Nu ne propovăduim pe noi înşine, ci pe Hristos" (II Cor. 4, 5).

Însă, pentru o analiză cât de cât sistematică, fie şi sumară, a slujirii sale omiletice, este nevoie să punctăm câteva repere concrete, pe care le vom detalia, apoi, pe rând: *pregătirea pentru predică, slujbele la care vorbea, genurile şi temele abordate, structura unei predici obişnuite.*

- ***pregătirea pentru predică*** părintele o îmbina întotdeauna cu pregătirea pentru slujbă, în general: Canonul pentru Sfânta Împărtăşanie şi alte rugăciuni, unite cu munca de documentare, selecție şi ordonare a materialului omiletic. Este foarte importantă această simbioză de rugăciune şi muncă, *ora et labora*, pentru că predica nu este doar un act al preotului: este o lucrare sinergică, *o împreună-lucrare a omului cu Dumnezeu.* De aceea, pregătirea propriu-zisă a

[4] "Cuvântul este imaginea sufletului; cum este omul aşa-i este şi felul de a vorbi", *Sententiae*, 845.

predicii trebuie să fie precedată întotdeauna de rugăciune către Dumnezeu pentru a-I cere ajutorul. Cu privire la alcătuirea predicilor, ne-au rămas de la părintele câteva dosare cu schiţe şi note, care cuprind, deodată cu versetele comentate ale Evangheliilor, o sumedenie de idei personale, alături de idei culese din autori diferiţi, teologi şi laici. Nu trebuie să trecem cu vederea cultura uriaşă de care dispunea părintele, care se reflectă pilduitor în toate predicile. Cărţile din bibliotecă nu erau doar obiecte de raft, ci instrumente efective de lucru: mai toate au mici sublinieri, notiţe pe marginile paginilor, trimiteri la alte surse bibliografice etc.[5]. Cine a intrat în camera de lucru a părintelui îşi aminteşte că masa cea mare era plină cu cărţi, din cele mai variate domenii. Dar nu erau aşezate pe masă la întâmplare: fiecare avea un semn (sau mai multe), căci erau puse acolo pentru a fi utilizate[6]. Părintele era deosebit de conştiincios atât în munca de documentare, cât şi în cea de redactare a predicii. Ştia, aşa cum afirmă părintele profesor de Omiletică, Dumitru Belu, că *reuşita predicii este direct proporţională cu efortul care se depune la elaborarea ei*. Iar dovadă pentru hărnicia părintelui stau cele peste 100 de schiţe-manuscris, după care (şi cu ajutorul înregistrărilor audio) s-ar putea reconstitui mare parte dintre predicile rostite la Sapienţia;

- ***slujbele la care predica***. Trebuie să notăm că părintele nu lăsa nici o slujbă fără cuvânt de învăţătură. Nu doar în duminici şi sărbători, ci *la toate slujbele oficiate*: vecernii, parastase, acatiste etc. La slujbele de peste săptămână recurgea de multe ori la cuvinte de învăţătură din Sfinţii Părinţi, din care citea anumite pasaje, pe care le comenta pe scurt, legându-le întotdeauna de prezentul cotidian. Trebuie să facem aici o paranteză. Părintele era un fidel şi pasionat cititor al scrierilor Sfinţilor Părinţi, parcurgând acasă aproape integral traducerile din colecţia P.S.B., subliniind, astfel, anumite pasaje, pe care le recitea, apoi, cu voce tare în cadrul catehezelor din serile de miercuri, vineri şi sâmbătă. Uneori, părintele apela şi la scrieri laice, cu aceeaşi intenţie de a oferi credincioşilor nu doar noţiuni religioase, de catehism, ci cultură, cât mai multă cultură, teologică şi neteologică. Ştia bine că creştinul de la oraş nu poate fi convins cu "retorici ieftine şi cu floricele", vorba Î. P. S. Antonie al Ardealului[7]. Ştia, de asemenea, că *multa cultură îl apropie pe om de Dumnezeu, puţina cultură (mediocritatea) îl îndepărtează...* În acest sens, strădaniile părintelui erau mereu orientate şi pentru a transmite cultură, cât mai multă cultură, nu doar cele strict necesare în vederea mântuirii. De aceea, la părintele, imaginea de *catehet* sau *învăţător* este mai proeminentă decât cea de omilet şi liturgist;
- cu privire la ***genurile şi temele abordate***, o edificare propriu-zisă se poate face doar atunci când se va reuşi tipărirea volumului cu predici. Pentru moment, notăm că genul preferat al părintelui era *omilia,* în special *omilia tematică*. Nu se depărta niciodată de la textul evanghelic, pe care-l tâlcuia cu răbdare, dar desprindea întotdeauna şi o anumită temă, de obicei *morală*. Părintele avea o preocupare aparte, în cadrul predicilor morale, anume, evidenţierea virtuţilor: iubire, milostenie, dreptate, conştiinţă, perseverenţă etc. Iată, bunăoară, cum se exprimă, la un moment dat, în legătură cu *virtutea conştiinţei*: "Avem un ochi de a cărui curăţie depinde posibilitatea noastră de discernământ. *Depinde de noi ca ochiul conştiinţei şi minţii noastre să fie limpede...*"[8]. Sau, în altă parte, vorbind despre *perseverenţă*, spune: "Învăţăm din exemplul magilor că dacă perseverezi, poţi să ajungi şi tu să-L găseşti pe Hristos. Dacă-L cauţi, Îl găseşti!"[9]. Simplu, direct, convingător. În cadrul aceluiaşi gen al predicilor morale, părintele ataca uneori şi subiecte cu implicaţii politice, cum spuneam şi mai sus, dar nu de dragul politicii, ci ca om de atitudine. Iată un fragment cu trimitere directă la conducătorii politici: "Vorbind despre Ştefan Voievod, spuneam că el, atletul creştinătăţii, el, cel mare şi sfânt, se pleca dimpreună cu boierii lui în faţa lui Iisus. Aşa trebuie să fie un cârmuitor, aşa trebuie să fie un om al cugetării: să se plece în faţa lui Iisus, ca să ia putere de la El, de la Dumnezeu. Altfel, cel care nu-L recunoaşte ca rege al inimii sale pe Domnul

---

[5] Cu privire la documentarea bibliografică am putea da o sumedenie de exemple, dar, din economie de spaţiu, ne oprim la unul singur, pentru ilustrare. La o predică despre cinstirea sfinţilor, în schiţa părintelui apare următoarea notiţă: "Răspunsul dat de M. Vulcănescu lui Emil Cioran, care îi spusese, între altele, că «*Noi nu fusesem în stare să dăm lumii măcar un sfânt*»: *"Ar fi trebuit să vezi pe bătrâna pe care am cunoscut-o într-un sat îndepărtat, ai cărei genunchi lăsaseră urme în pământul colibei, de atâtea mătănii ce făcuse. Adevărata sfinţenie n-are nevoie să se arate pentru a fi recunoscută"* (dintr-o scrisoare a lui Cioran către fiica lui M. Vulcănescu, în *Rev. de istorie şi teorie literară*, nr. 3-4, 1988, p. 194". De observat, pe lângă semnificaţia deosebită a citatului, notarea exactă a sursei bibliografice.

[6] O parte dintre aceste cărţi erau achiziţionate de părintele personal, altele îi erau aduse de către unii fii duhovniceşti, ei înşişi iubitori de lectură bună. Reţinem, aşadar, această frumoasă conlucrare cu duhovnicul, pe linie culturală, benefică pentru ambele părţi...

[7] *Vocaţie şi misiune în vremea noastră*, Sibiu, 1984, p. 163.

[8] Din predica la duminica a III-a după Rusalii.

[9] Din cuvântul la Naşterea Domnului.

nostru Iisus Hristos, nu e nici cârmuitor, nici om al cugetării..."[10]. Sau, în aceeaşi predică, atitudinea faţă de comuniştii şi neo-comuniştii ucigaşi: "Întotdeauna au fost scelerați care au ucis. Să ne gândim numai la vremea noastră, la oamenii uciși la Timişoara, la cei uciși aici, în Piața Universității din Bucureşti, în centrul țării, ce înseamnă asta, metaforic gândind, decât ucidere de prunci? Câți vor fi fost uciși, iubiții mei, în aceşti ultimi 50-60 de ani? Nici acum nu este cunoscut numărul celor uciși fără vină şi nu se ştie unde se află mormintele lor. Sunt atâtea morminte fără cruci, la noi şi-n toată Rusia, ca de altfel în toată lumea asta cunoscută..."[11].

• ***structura unei predici*** nu se deosebeşte esențial de cea a majorității predicatorilor: introducere, tratare (*cu explicații, argumentări şi ilustrări*) şi încheiere. Interesant de reținut sunt formulele de adresare. Cel mai adesea, la început, *Iubiți frați şi surori în Domnul nostru Iisus Hristos*, iar în interiorul predicii, *iubiții mei*, rostită pe un ton cald, familial. Din când în când întâlnim şi adresarea *iubite frate şi iubită soră*, dar nu la începutul frazelor ci în interiorul lor, de genul "Ia întreabă-te, *iubite frate şi iubită soră*, de câte ori ai iertat din inimă celui care ți-a greşit..."[12].

Mergând pe firul unor predici obişnuite, facem acum câteva remarci.

Mai întâi, notăm că părintele rostea nişte **introduceri** foarte frumoase din punct de vedere literar-omiletic. Iată câteva exemple: "În salba de bucurii de după Învierea Domnului se află şi această bucurie a Înălțării pe care, iată, o trăim în praznicul de astăzi..."[13]. Sau: "Respirăm, iubiții mei, această atmosferă de praznic luminos, propriu Crăciunului, o atmosferă de bucurie, o atmosferă de pace şi taină reală, sau de tainică realitate..."[14]. Sau: "Biserica este plină astăzi de o strălucire şi de bucurie deosebită: este Pogorârea Sfântului Duh!"[15]. Trebuie să amintim în acest context al introducerilor literar-frumoase, că părintele stăpânea foarte bine limba română, fapt remarcabil nu numai în predici, ci şi în convorbirile obişnuite. Este adevărat că folosea uneori şi cuvinte sau expresii arhaice, specifice lexicului literar interbelic în mediul căruia s-a format de fapt, dar acestea nu scădeau valoarea generală a exprimării, ci, dimpotrivă, îi adăugau o mireasmă aparte.

Corpul propriu-zis al predicilor părintelui cuprinde explicații şi argumentări deosebit de convingătoare, însoțite adesea de ilustrări foarte bine plasate. Astfel, ***explicațiile*** cele mai frecvente sunt legate de textul evanghelic, pe care părintele îl tâlcuia cu răbdare şi conştiinciozitate, sprijinindu-se pe exegeți recunoscuți, în special dintre Sfinții Părinți, utilizând manuale de teologie, dicționare, concordanțe etc. Toate aceste instrumente de lucru, un adevărat arsenal logistic, erau cercetate în prealabil de către părintele, ca de un şcolar silitor şi conştiincios. Răbdarea părintelui solicita răbdare şi din partea ascultătorilor şi aici trebuie să facem o mențiune: numai cine era răbdător cu adevărat se putea bucura de coerența tâlcuirii. Timpul predicării depăşea adesea 30 min., mergând până către 45, pentru că numai în acest spațiu se putea rotunji cu adevărat cuvântul, aşa cum îl plănuia părintele. Explicațiile erau susținute sistematic cu ***argumente*** din întreaga paletă teologică (doctrinară, biblică, liturgică, canonică), literară, filosofică, istorică, logică etc. Cel mai adesea întâlnim argumentarea biblică, cum este şi firesc să se procedeze în cazul omiliilor. Bunăoară, la dumînica de dinaintea Botezului Domnului, vorbind despre misiunea Sfântului Ioan Botezătorul, părintele face trimitere concretă la prorocii: Maleahi 3, 1; Isaia 40, 3; Luca 1, 17. Ca unul ce studiase şi istoria, părintele utiliza frecvent şi argumentările istorice. Spre

---

[10] *Ibidem.*

[11] *Ibidem.*

[12] Unele dintre aceste formule de adresare, mai ales cele care includ cuvintele "frate" şi "soră", sunt preluate de la părintele Toma Chiricuță, pe care părintele Constantin l-a frecventat şi l-a admirat în tinerețe. Cine va studia comparativ predicile lor, va observa o asemănare izbitoare, care se datorează mai ales idealului național comun celor doi. Amintim cititorilor că părintele Toma Chiricuță a trăit între anii 1887-1971. A fost şi publicist, pe lângă faptul că a fost unul dintre cei mai populari slujitori ai Capitalei, incomod pentru regimul comunist, fapt pentru care a fost transferat la mai multe biserici, dar drept-credincioşii îl urmau peste tot (*bisericile Zlătari, Ferentari, Popa Tatu* etc.). A fost un predicator zelos, o dată cu amvonul bisericilor vocea lui fiind prezentă, până la instaurarea comunismului, şi la emisiunile radiofonice. A publicat mai multe cărți de predici, singur şi în colaborare, toate înainte de 1948 (*Chemări de departe. Predici la radio,* Bucureşti, 1929 (în colab. cu preoții Gh. Comana, Marin C. Ionescu şi Manea S. Popescu); *Chemări de sus. Predici şi omilii*, Bucureşti, 1933; *Cunoşti tu calea? Chemări către suflet,* Bucureşti, 1934; *Evanghelia tălmăcită pentru timpul prezent*, Bucureşti, 1935 (în colab. cu pr. Gh. Butnariu); *Drumul crucii*, Bucureşti, 1938; *Evanghelia tălmăcită pentru toți*, Bucureşti, 1947. După aceea, nu i s-a mai dat dreptul să publice. Abia după "revoluție" i-a mai apărut un volum de predici, practic o reeditare selectivă, cu titlul "Anul în predici" (Editura "Anastasia", 1996). Toate aceste volume de predici erau prezente, bineînțeles, în biblioteca părintelui Voicescu.

[13] Din predica la Înălțarea Domnului.

[14] Din predica la Naşterea Domnului.

[15] Din predica de la Rusalii.

exemplu, la duminica după Naşterea Domnului, părintele recurge la un citat din Tacitus (55-120): "Fiecare era în genere convins că Orientul va birui şi că nu va întârzia să se vadă, ieşind din Iudeea, pe Acela Care va cuceri universul..." *Ce inspiraţie!* - remarcă părintele. Deosebit de pasionat pentru literatură, în special poezie, părintele includea deseori versuri, în ultima vreme cu precădere din poezii ale suferinţei închisorilor, ca de pildă celebra de acum "Ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane", a lui Radu Gyr. Iar în perioada sărbătorilor de iarnă, nu lipseau din predici fragmente din colinde, uneori chiar colinde întregi. O altă predilecţie a părintelui erau proverbele şi definiţiile, întâlnite aproape în fiecare predică. "O casă se zideşte începând cu temelia" - auzim în predica la duminica după Botezul Domnului ("temelia", aici, fiind postul). Sau, în aceeaşi predică: "Sfântul, după modelul lui Hristos, este *personalitatea prin excelenţă*". Aminteam mai sus şi de *argumentare logică*. Iată un exemplu: "Unii zic: am biserica în inimă, în casa mea... Dar, din descoperirea făcută nouă la Cincizecime ştim că numai dacă ne adunăm mai întâi în Biserica ctitorită de Duhul Sfânt, în Biserica apostolică, numai atunci vom avea şi în inimă şi în casă Biserica şi pe Duhul Sfânt..."[16].

Pentru ***ilustrări*** părintele utiliza în special *Patericul* şi *Vieţile Sfinţilor*, dar aducea adesea şi pilde din viaţa unor oameni deosebiţi, dintre care foarte mulţi cunoscuseră închisorile comuniste.

Încheierea predicilor cuprindea întotdeauna un îndemn moral, încurajator. Părintele era de un optimism de-a dreptul contagios, am zice cu nădejde tare, izvorâtă din fiinţa lui de om şi preot credincios. Într-o lume deprimată şi confuză, părintele îi întâmpina pe toţi cu generozitate, împrumutând fiecăruia din optimismul său nelimitat, cu o solicitudine exemplară. De aceea, în mod intenţionat, predicile sale se încheie cu o notă încurajatoare. Iată două scurte exemplificări: 1. "Plinătatea aceasta să se reverse din potirul inimilor noastre, ca cei din jurul nostru - casnicii noştri, prietenii şi vrăjmaşii noştri, să vadă puterea Duhului Sfânt şi să ne întrebe *ce să facem?* Iar noi să le putem răspunde: *pocăiţi-vă! Interesaţi-vă de Biserica lui Hristos, maica noastră cea ctitorită la Pogorârea Sfântului Duh.* Amin"[17]. 2. "Iubiţii mei, sfinţenia poate fi împlinită de către orice om, fiecare pe drumul lui, în orice condiţie: în pustie, în mânăstire, în familie, în temniţă, la munca ta, slujind pe oameni. De aceea, Biserica, azi mai cu deosebire, ne cheamă, zicând: *fiţi sfinţi!*"[18].

*

Concluzii. Reuşita predicatorială a părintelui, ca de altfel a întregii sale misiuni, s-a datorat în mare măsură, desigur, elementelor enumerate până acum, dar, sintetizând, notăm că puterea lui de convingere trebuie pusă pe seama *faimei* de care s-a bucurat, *numelui său bun şi respectabil*, pe care şi l-a câştigat printr-o râvnă exemplară. Se adeveresc şi-n cazul său cuvintele Sfântului Ioan Gură de Aur, care spune, la un moment dat, în *Tratatul despre preoţie*: "Ascultătorii judecă predica nu după cuvintele rostite ci după **faima** predicatorului"[19]. Iar *faima* nu este altceva decât *ecoul personalităţii*. Părintele a fost, într-adevăr, un om cu o puternică şi aleasă personalitate, cum rar se poate întâlni, mai ales în zilele noastre. De altfel, toţi marii predicatori opinează că fără personalitate nimeni nu va reuşi să fie convingător în predică, să realizeze ceea ce se cheamă, potrivit limbajului omiletic, *persuasiunea.* Părintele profesor, de vrednică pomenire, Grigorie Cristescu, fost titular al catedrei de Omiletică de la Facultatea de Teologie din Bucureşti, afirmă categoric în acest sens: "Aceasta este esenţa persuasiunii, ca predicatorul să-şi toarne toată personalitatea lui în ceea ce spune. Sufletul lui trebuie să "iasă" din trup şi să se "răspândească" în sufletele ascultătorilor..." [20]. Iar un profesor american, de aceeaşi specialitate, William Evans, afirmă şi mai direct că *personalitatea este garanţia reuşitei predicii*[21].

Personalitatea, în general vorbind, presupune trei categorii de calităţi: *intelectuale, morale* şi *fizice*[22]. Cu toate că părintele avea din fiecare, desigur, însuşiri pentru care merită din plin a fi luat ca model, precădere aveau, însă, calităţile morale, între care s-au

---

[16] *Ibidem.*

[17] *Ibidem.*

[18] Duminica tuturor sfinţilor.

[19] *Despre preoţie*, trad. pr. D. Fecioru, Bucureşti, 1987, Cartea V-a p. 117.

[20] *Pasiunea şi emoţia în predică*, în MO, an. VI, 1954, nr. 4-6, p. 137.

[21] William EVANS, Former Teacher at Moody Bible Institute, *How to prepare sermons,* Chicago, 1964, p.12.

[22] Majoritatea tratatelor de Omiletică indică următoarele însuşiri: 1. ***Intelectuale**: cultură generală solidă, dublată de cultură specială teologică; inteligenţă vie; imaginaţie creatoare; memorie durabilă şi fidelă;* 2. ***Morale**: credinţă puternică; viaţă în sfinţenie; iubire nepărmurită;* 3. ***Fizice**: un trup sănător, fără defecte izbitoare; voce plăcută, curată, sonoră; faţa prietenoasă, atrăgătoare; ţinută vestimentară curată şi lipsită de excentrisme;* vezi de ex. pr. prof. N. PETRESCU, *Omiletica*, Bucureşti, 1977, p. 23-32

distins de departe: *sfinţenia vieţii, smerenia, discreţia, discernământul* şi *bunul simţ*. Icoana personalităţii lui este, de fapt, icoana unui părinte autentic, *părinte prin excelenţă*, care se deosebeşte esenţial de imaginile învăţătorilor plătiţi, sau ocazionali... Aşadar, nu doar învăţător, ci **părinte,** între puţinii părinţi de care s-a învrednicit România, adeverindu-se şi-n cazul lui cele mărturisite de Sfântul Apostol Pavel: "Căci de aţi avea zeci de mii de învăţători în Hristos, totuşi nu aveţi mulţi părinţi!" (I Cor. 4, 15). Calitatea lui de părinte autentic îi conferea, de fapt, o tărie sacerdotală deosebită, care se răsfrângea mai ales în *puterea de convingere*. Părintele evoca adesea cuvintele Evangheliştilor prin care ni se spune că "Iisus îi învăţa pe ei ca unul care are putere, iar nu cum îi învăţau cărturarii lor" (Matei 7, 29; Marcu 1, 22 ş.a.). Ei bine, slujitor devotat al lui Hristos fiind, părintelui însuşi i se potrivesc cele afirmate aici de către Evanghelişti, iar această putere harică atrăgea şi convingea mai mult decât toate procedeele retorice la un loc.

Aceste calităţi descrise până acum, şi alte asemenea, nepomenite de noi, din neştiinţă sau din uitare, i-au conturat părintelui Constantin statura unui preot şi om demn, cu aleasă personalitate, iar demnitatea lui ne apare tot mai luminoasă şi mai impunătoare, pe măsură ce ne depărtăm de ziua în care el a trecut prematur şi tragic pragul veşniciei.

*

ILUSTRARE: **Cuvânt la duminica 21-a după Rusalii (*Pilda Semănătorului* - Luca 8, 5-15 - Omilie exegetică)**

Cine are urechi de auzit să audă! (Luca 8, 8)

Iubiţi fraţi de credinţă în Domnul nostru Iisus Hristos,

Aşa a strigat Domnul după ce a spus pilda semănătorului, pe care am auzit-o astăzi la Sfânta Liturghie, după cum la fel a strigat şi cu prilejul rostirii altor pilde, pentru ca cei ce ascultau să-şi deschidă urechile şi inimile, spre a primi învăţăturile Lui. Până să intrăm în detaliile pildei de astăzi, pomenim dintru început că *Semănătorul* este Dumnezeu, iar *sămânţa* este cuvântul Său, învăţătura *semănată* în ogorul sufletesc al oamenilor. Trebuie să remarcăm, iubiţii mei, tot de la început, că faţă de cuvântul Domnului, oamenii au atitudini diferite, pentru că libertatea lor se manifestă diferit. Dar să fim atenţi că **de această atitudine depinde mântuirea noastră!**

Pilda semănătorului ne înfăţişează un tablou al omenirii, cu atitudinile ei diferite, propriu-zis, o tipologie religioasă. Iată că acest "tablou" este prezentat sub firma unei pilde. Ne întrebăm, poate: de ce folosea Mântuitorul uneori pildele (*parabolele*), ca mijloace indirecte de comunicare (căci alteori folosea vorbirea directă)? Din mai multe motive. Mai întâi să observăm că în pildele Lui, Iisus se inspira din natura înconjurătoare şi din preocupările co-naţionalilor, pe care le cunoştea bine. Apoi, pildele au o mare putere plastică de a transmite ceva. Ne place şi nouă (nu-i aşa?) să auzim adevărul într-un mod mai plastic, întrupat... Să luăm aminte că El, chiar, Logosul, *Adevărul*, S-a întrupat, a luat adică, chipul naturii umane...

Enumerăm alte câteva din avantajele întrebuinţării parabolei: pentru ascultătorii simpli, istorioarele simple, intuitive, sunt mai uşor de ţinut minte; prin parabole se pot biciui mai uşor păcatele, fără ca cei de faţă să fie atinşi direct; parabola solicită gândirea mai mult decât vorbirea directă, contribuind, astfel, la ascuţirea minţii celor care ascultă; parabola dă posibilitatea de a feri de interpretări greşite unele adevăruri sfinte sau taine dumnezeieşti. Să ne amintim de cuvintele Mântuitorului: "Vouă vă este dat să ştiţi tainele împărăţiei cerurilor, iar acelora (fariseilor, n. n..), nu. Pentru aceasta le şi grăiesc în pilde, ca văzând să nu vadă şi auzind să nu audă şi să nu înţeleagă" (Matei, XIII, 13)*.

Revenim, iubiţii mei, la conţinutul pildei de astăzi. Pentru cei care nu aţi ajuns la citirea ei, ca de altfel pentru noi toţi, o mai citim o dată *(este redat textul de la Luca 8, 5-15)*. Domnul ne arată, astfel, *care este atitudinea faţă de Cuvântul lui Dumnezeu, de care depinde mântuirea*, aşa cum spuneam şi mai'nainte. *Semănătorul* este Dumnezeu însuşi, care seamănă neîncetat prin slujitorii Săi, în Sfânta Sa Biserică; *sămânţa* reprezintă cuvintele Sale, cuvintele vieţii...; *pământurile*: oamenii. Şi acum, potrivit tâlcuirii pe care Însuşi Domnul o face, să luăm pe rând cele patru locuri în care a căzut sămânţa, încercând să facem şi legătura cu viaţa noastră cea de toate zilele:

- **"lângă drum"** - adică în pământ tare, bătătorit, aproape ca pe drum.

Pământ care, propriu-zis, respinge sămânţa, nu o primeşte în sânul său. Închipuie pe cei care aud

---

* S-ar părea, la o analiză izolată a acestor cuvinte, că Mântuitorul înadins voieşte ca numai unii să înţeleagă... Evident, nu poate fi vorba de vreo discriminare. Explicaţia o avem în versetul 15: "Căci inima acestui popor s-a învârtoşat şi cu urechile aude greu şi ochii lui s-au închis, ca nu cumva să vadă cu ochii şi să audă cu urechile şi cu inima să înţeleagă şi să se întoarcă şi Eu să-i mântuiesc..." Aşadar, este vorba de un act deliberat, nu din partea Domnului, ci din partea unor ascultători, potrivit voinţei libere pe care El o respectă întocmai (*n. n.*).

învățătura, apoi vine diavolul şi o ia din inima lor. Sunt, de fapt, îndărătnicii, cei care ignoră şi refuză adevărul învederat, cei care "n-au timp" să mediteze, să citească, să adâncească, să vină la biserică, ori vin târziu... Nu se străduiesc, adică, să-şi încorporeze cuvântul lui Dumnezeu, preferând comoditatea ignoranței în locul efortului cunoaşterii;

- **"în pământ pietros"** - în care sămânța răsare îndată, dar se usucă,

închipuie firile impresionabile dar nestatornice, fără voință. Superficialitatea, lenea, nelucrarea, fac ca învățătura, cuvântul, abia să încolțească; arşița unei prigoane, încercările, suferințele, sau ispitele, îi duc la lepădare. Astfel, pietrele şi uscăciunea din suflet fac ca vlăstarul plăpând, abia încolțit, să se ofilească;

- **"între spini"** - locul în care sămânța creşte şi e înăbuşită de spinii

crescuți o dată cu planta bună. "Spinii" sunt grijile, bogățiile ("înşelăciunea avuției") şi plăcerile vieții, care sug vlaga sufletului şi-i înăbuşă aspirațiile. În aceste condiții, cuvântul Domnului nu aduce roadă, sau aduce roade necoapte. De observat: grijile şi înşelăciunea bogățiilor sunt puse pe acelaşi plan cu plăcerile!...

- **"pământul bun"** în care sămânța aduce roadă însutită, reprezintă pe

omul care primeşte cuvântul cu inimă curată şi bună, păstrându-l şi rodind întru răbdare...

*

Să ne întrebăm acum, iubiții mei, ce atitudine avem noi față de cuvântul Domnului? În ce categorie ne plasăm? Desigur, sunt şi categorii intermediare sau complexe... Răspunsul şi verificarea: roadele Evangheliei. Cuvântul cuprinde în el energia, puterile celui ce comunică. Primind cuvântul şi încorporându-l, primim, de fapt, puterea şi chiar ceva din ființa celui ce ne comunică. Putem noi spune, oare, ca Sfântul Pavel: "Nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăieşte în Mine?" (cf. Galateni 2, 20). Cum suntem? Buni, sfinți? Facem sau nu roade? Putem da şi altora? Pentru că, să luăm aminte că un pământ bun hrăneşte, dăruieşte. **Ba dăruieşte mai mult decât i se oferă**. Ia gândiți-vă, iubiții mei, că semănăm un bob de grâu şi răsare o plantă care va face 20-30 de boabe...

Mergând pe firul întrebărilor, să luăm aminte, în continuare: Nu cumva suntem un pământ rău? Dacă da, să nu disperăm. Sunt remedii. Important este să ne cunoaştem bine, să ne *re-cunoaştem* starea reală, să nu ne amăgim. Şi să luăm măsuri: "desțelenirea" prin brazdă adâncă, adică un efort duhovnicesc mai mare; "curățarea" ogorului de "pietre", aşa cum fac agricultorii de la munte; "stârpirea spinilor, a pălămidelor, a pirului", cu "praşila nevoințelor", de fapt cu "praşila" Spovedaniei...

Suntem pământ bun? Să luăm bine seama: sămânța, oricât de bună, se valorifică numai într-un pământ lucrat, chiar dacă e bun. Altfel, n-am avea nici un merit! Iar pământul, oricât de bun ar fi el, trebuie "săpat" cu rugăciunea - *praşila sufletului*, după expresia Sfântului Ioan Gură de Aur; "plivit" cu postul şi nevoințele, dar mai ales cu Taina Spovedaniei; "îngrăşat" cu faptele milosteniei; "udat" cu ploaia harului lui Dumnezeu (de aceea e bine să venim la biserică, spre a fi sub ploaia Duhului...").

Aceasta înseamnă, iubiții mei, "păstrarea" cuvântului şi rodirea "întru răbdare". Altfel, prin nelucrare, orice pământ bun poate deveni rău. Reamintim cu acest prilej că în viața duhovnicească nu există staționare: ori urci, ori cazi!

De aceea, trebuie să ne înțelegem bine rostul vieții, sensul ei: să aducem roade, şi personal, şi ca obşte, ca neam. Şi roadă aducem numai rămânând în Hristos, după cuvântul Mântuitorului: "Eu sunt vița, voi sunteți mlădițele. Cel ce rămâne în Mine şi Eu în el, acela aduce roadă multă, *căci fără de Mine nu puteți face nimic"* (Ioan 15, 5).

Iubiți frați de credință, să-L rugăm, aşadar, pe Domnul Hristos să ne dea El putere ca, întru răbdare, să desțelenim şi să lucrăm ogorul sufletului nostru (*al nostru personal şi al neamului*), să primim cu bucurie sămânța Cuvântului Său şi, la căldura şi sub ploaia harului dumnezeiesc, să aducem roade bine plăcute Domnului, spre viața de veci. Amin.

*

Scurtă analiză. Observăm, fără greutate, că această predică este o omilie exegetică, gen care se preocupă de analizarea textului evanghelic, de care părintele nu se depărtează nici o clipă. Cu toate că în privința tâlcuirii propriu-zise a Pildei Semănătorului părintele nu poate oferi ceva inedit ascultătorilor, întrucât pilda este tâlcuită de Mântuitorul Însuşi, remarcăm plasticitatea exprimării, prin expresii de o frumusețe literară aparte (deodată cu surprinderea a ceea ce este esențial), ca: "arşița unei prigoane", "vlaga sufletului", "comoditatea ignoranței" etc. În partea aplicativă a predicii, părintele utilizează în mod admirabil comparația, mai ales în paralelismul "ogorul pământesc - ogorul sufletesc". Spre final, remarcăm în mod deosebit faptul că, la fel ca în mai toate predicile părintelui, raportarea Evangheliei nu se face doar la persoane, ci şi la obşte, la neam, ceea ce ne revelează, încă o dată, educația, conştiința şi preocuparea sa patriotică.

DESPRE VIAȚA DUHOVNICEASCĂ A PREOTULUI DUPĂ TRATATUL „DESPRE PREOȚIE" AL SFÂNTULUI IOAN GURĂ DE AUR

Tratatul „Despre Preoție" al Sfântului Ioan Gură de Aur este o podoabă de mare preț a literaturii patristice, o lucrare ce se adresează în primul rând clerului sacramental, dar are însemnătate chiar şi pentru laici, şi ei la rândul lor „preoție împărătească". Hirotonia, una din tainele Bisericii[1], este prin urmare un act eclesial, comunitar, ce priveşte în egală măsură turma şi păstorul.

După Sfântul Ioan Gură de Aur, punctul de plecare spre această slujire este vocația iubirii față de Dumnezeu şi de cei păstoriți: „Petre, Mă iubeşti?... dacă Mă iubeşti paşte oile Mele." Viitorul preot trebuie să răspundă odată cu Sfântul Petru: „Tu ştii Doamne că Te iubesc". Dar nu numai atât, ci el trebuie să poată răspunde „eu" şi la cealaltă întrebare a Domnului: „Cine este sluga cea credincioasă şi înțeleaptă?". După acest răspuns Hristos „îl va pune pe dânsul peste toate oile câte sunt ale sale. În această ipostază, preotul, bunul păstor, trebuie să fie gata a-şi da viața pentru turma sa (Ioan XV, 12-13).

Din capitolul VIII al tratatului înțelegem că slujba preoției întrece şi nevoințele aspre ca: postul, dormitul pe jos, privegherea, apărarea celor nedreptățiți, ocrotirea orfanilor şi văduvelor. Această slujire este selectivă şi exclude total femeile şi cea mai mare parte din bărbați. Desigur, se cunoaşte azi poziția protestantă şi anglicană, care, sub presiunea vremurilor, a feminismului de tip new age, a purces la „ordinarea" (căci acolo nu poate fi vorba de hirotonie) femeilor, sfidând şi prin această măsură iresponsabilă tradiția şi învățătura Bisericii. Ba chiar şi din punctul (controversat) de vedere al dialogului ecumenic interconfesional (?), se constată un mare regres în relația acelora cu ortodocşii, romano-catolicii şi monofiziții.

Superioritatea sufletească a păstorului față de păstoriții săi trebuie să fie asemănătoare cu cea a omului față de necuvântătoare (1 Tim. IV, 13). Să ne oprim o clipă cutremurați asupra acestei aserțiuni. Oare zilele noastre ne mai oferă în mod „realist" această posibilitate? Sau ea rămâne un deziderat asimptotic? Cert este că în cele ce se pot constata astăzi, ierarhia (clerul) se prezintă ca nivel duhovnicesc şi moral foarte asemănător (până aproape de identificare) cu nivelul credincioşilor săi! Diferența decisivă rămâne preoția harică şi nivelul cunoştințelor teologice de specialitate, dar în rest... Editorialul *De ce este atacată Biserica?* din *Vestitorul Ortodoxiei* nr.197 din februarie 1998 confirmă această observație. Aşa ajungem să ne pască pericolul protestant de *sola gratia*, adică să-l respectăm pe cleric (episcop, preot sau diacon) numai pentru harul preoției sacramentale, ignorând trăsăturile sale de caracter personale. Dar pentru cei ce ridică pretenții şi critici la adresa Bisericii şi ierarhiei sale există şi răspunsul scripturistic amar, la Osea IV, 9: „Cum va fi poporul aşa va fi şi preotul!". Nu ne rămâne decât să ne plângem smeriți slăbiciunile şi păcatele – cler şi credincioşi deopotrivă – purtându-ne sarcinile unii altora cu nădejde în mila şi harul lui Dumnezeu ce plinesc neputințele noastre.

Responsabilitatea preotului are în vedere mulțimea sufletelor ce nu pot fi prețuite în lumea aceasta. Turma cuvântătoare este atacată de duşmani de natură morală cum ar fi: „adulterul, necurățenia, neruşinarea, idolatria, înveninarea, vrăjmăşiile, certile, mânia, gâlcevile, clevetirile, murmurele, îngâmfările, neînțelegerile şi altele, toate numite faptele cărnii". Însă există o mare deosebire între păstorul oilor şi cel al oamenilor: oamenii nu pot fi nicidecum tratați cu aceeaşi autoritate cu care sunt tratate animalele. Preotul nu poate folosi violența nici în acel mod în care o fac judecătorii laici. Deci este nevoie de convingere, nu de constrângere. Trebuie păstrat şi echilibrul între acribie şi iconomie în funcție de situația sufletească respectivă a credinciosului cu predispozițiile ei. Iarăşi se face comparația cu recuperarea „oii pierdute": omul rătăcit este mult mai greu de adus înapoi fără forță, ci numai prin sfaturi (2 Tim. II, 25; Tit I, 9; Tim IV, 20). Dacă vom pune față în față primele dintre faptele milosteniei trupeşti şi sufleteşti, şi anume: a sătura pe cel flămând, respectiv a îndrepta pe cel ce greşeşte, vedem de îndată superioritatea milosteniei sufleteşti (cap. X). Revenind la cele afirmate mai înainte cu privire la dragostea față de păstoriți, se aminteşte că: „Prin aceasta vor

[1] Ce nu sunt neapărat 7, această cifră fiind preluată în ortodoxie cândva după sec. al XIII-lea, după împărțirea scolastică a lui Petru Lombardul. Manualele noastre de dogmatică şi morală aşteaptă încă oarece „curățire" de astfel de influențe apusene nefaste.

cunoaşte oamenii că sunteţi ucenici ai Mei dacă vă veţi iubi unul pe altul până la sacrificiul propriei vieţi: cea mai mare dovadă de iubire este de a muri pentru cel pe care-l iubeşte cineva."

Sfântul Ioan compară apoi preoţia creştină cu preoţia lui Aaron. Diferenţa radicală constă în aceea că preoţia creştină a fost instituită de însuşi Duhul Sfânt. O altă diferenţă decurge din jertfa adusă la altar de slujitor: preotul creştin oficiază jertfa cea fără de sânge în care prin pogorârea Duhului Sfânt pâinea şi vinul se prefac în chip tainic în Trupul şi Sângele Mântuitorului. Comparaţia cu jertfa făcută de proorocul Ilie ne dă iarăşi dimensiunea înfricoşată a preoţiei creştine (cap. XIV).

Desigur că sufletele omeneşti create nu pot să suporte vederea acestor minuni, drept care ele se petrec aşa cum am arătat sub forma văzută (pipăită şi gustată) a pâinii şi vinului. Să nu uităm deci că minunea prefacerii din momentul Sfintei Euharistii este cea mai mare de pe pământ!

Nu numai atât, dar preoţilor creştini li s-a dat o putere care covârşeşte toate făpturile create, văzute şi nevăzute: „Aceia ale căror păcate le veţi ierta vor fi iertate; şi pe ale cărora le veţi ţine vor fi ţinute." Aceasta petrecându-se atât pe pământ cât şi în ceruri preoţii devin con-lucrători în iconomia mântuirii cu Însuşi Dumnezeu (1 Cor. III, 6-9; XV, 10; 2 Cor. VI, 1). Dacă adăugăm la aceste două taine (Spovedania şi Împărtăşania) şi taina Botezului, poarta de intrare în comuniunea cu Dumnezeu şi Biserica Sa, vedem că puterea şi răspunderea preoţească nu au asemănare nici în cer, nici pe pământ. Cât de puerile (ca să ne exprimăm cu prea multă blândeţe) ne par prin comparaţie „minunile" OZN-iste şi „puterile" paranormale cu care suntem inundaţi în mass media contemporană. Acestea pot prinde numai la acei la care legătura cu Biserica, Tainele – deci harul – învăţătura şi liturghia s-a diluat la extrem prin fenomenul secularizării. Doar astfel se poate explica şi pierderea acelei facultăţi esenţiale dobândită în chip haric, Taina Mirungerii: darul deosebirii duhurilor (διακρισις). Aceasta s-a petrecut desigur treptat pe parcursul ultimelor secole, şi s-a datorat în cea mai mare măsură percepţiei distorsionate de tip nestorian şi augustinian, după care cele cereşti rămâneau tot mai mult „acolo şi apoi", oamenii gândind în sensul eshatonului iudaic de tip liniar-mesianic. Şi atunci contactul cu Împărăţia şi Tainele ei, acel eshaton adevărat creştin, un veşnic prezent, s-a instaurat treptat acea percepţie filosofică idealistă şi abstractă, culminând cu necredinţa, agnosticismul şi chiar ateismul de care am amintit, fie el de tip marxist, fie new-age.

Revenind la comparaţia cu preoţia Legii vechi, observăm că preoţia levitică putea constata curăţia de lepră (boală trupească), în vreme ce preoţii creştini pot vindeca prin Taina Sfântului Maslu atât trupeşte cât şi sufleteşte, ceea ce este cu mult mai presus. Preoţii sunt numiţi de creştini „părinte", fiind părinţi duhovniceşti, cu valoare mult mai mare decât părinţii trupeşti (cap. XV).

Nivelul duhovnicesc al preotului ar trebui să se ridice la înălţimea Sfântului Apostol Pavel care prefera să fie anatemizat odată cu cei întru Hristos fraţi ai săi căzuţi (cap. XVI). Urmează în continuare avertismente puternice faţă de pericolele duhovniceşti cel pot paşte pe preot. În primul rând slava deşartă, disimulată adesea sub forma modestiei exterioare, totodată lipsind smerenia interioară (cap. XVII). Cu toate că femeile au fost excluse de la oficiul preoţiei harice şi chiar de a predica în biserică, ele compensează uneori prin ceea ce numim azi „trafic de influenţă". Astfel se ajunge la proverbul: „supuşii conduc pe regele lor!"

Sfântul Ioan continuă prin a arăta virtuţile duhovniceşti ce trebuie să împodobească pe slujitorii altarelor. Prima se enunţă printr-o afirmaţie negativă gramatical, dar pozitivă logic şi apofatică teologic: „a nu dori această cinste" (cap. XVIII). Odată ajuns totuşi în această lucrare, să-şi facă datoria chiar cu riscul de a intra în conflictul cu mai marii săi şi chiar de a fi depus din treaptă. De altfel aceasta i s-a şi întâmplat autorului nostru sfânt după cuvântul: „Fericiţi veţi fi când vă vor ocărî pe voi şi vă vor prigoni, şi vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră, mințind pentru Mine. Bucuraţi-vă şi vă veseliţi, că plata voastră multă este în ceruri!" A doua virtute afirmativ-negativă este virtutea de a nu avea ambiţie. Aceasta este valabilă în toate domeniile, dar cu atât mai mult în slujba sacerdotală. Sfântul insistă asupra tăriei sufleteşti de nezdruncinat, în stare să suporte insulta, persecuţiile, supărările, ironiile, plângerile nemotivate. Virtutea constă în capacitatea de a nu se mânia. Vârtejul acestei patimi – şi totodată păcat de moarte – atrage după sine: aroganţa, orgoliul, acuzaţiile fără temei, ura şi răzbunările, insultele şi provocările obraznice ce aduc atât de mari tulburări sufleteşti celor în cauză cât şi celor din jur. Prin aceasta se vede influenţa covârşitoare pe care o are preotul ca model pentru enoriaşii săi, pe care îi influenţează atât în bine cât şi în rău.

Totodată, preotul este expus şi unui alt păcat de moarte: invidia, ce se abate asupra sa din partea celor

din jur, colegi şi credincioşi. Întrucât este omeneşte a cădea, fie cât de puţin, adversarii vor specula imediat slăbiciunile inerente spre a-l defăima şi critica. Încă o dată se atrage atenţia candidatului la preoţie să-şi cerceteze cugetul pentru a vedea dacă este vrednic de hirotonie, spre a nu deveni acel orb care îi trage şi pe ceilalţi după el în groapă (cap. XXI). Întrucât preotul are în grijă Trupul lui Hristos (Biserica), el poate fi comparat cu un medic, însă bolile cu care se confruntă sunt de natură spirituală, cu mult mai dificil de diagnosticat şi tratat (cap. XXII). Singurul medicament de care dispune preotul în această privinţă este cuvântul, sfatul, predica. Pentru aceasta este atât de necesară arta elocinţei, în care Sfântul Ioan Gură de Aur a rămas neîntrecut, atât când era avocat laic, cât şi ca Arhiepiscop al Constantinopolului. El compară plastic confruntările retorice cu adversarii cu lupta dusă pe câmpurile de bătălie militare, cu armele ostăşeşti.

Sfaturile acestea, ca de altfel şi tot restul lucrării, cu foarte mici excepţii, se dovedesc ziditoare şi preotului de azi, confruntat cu ereziile vechi şi noi, cu ateismul, cu sectele ce ne invadează şi cu fenomenul neognostic sincretist new age. Acestea **toate** trebuiesc cunoscute cel puţin în linii mari, pentru a putea fi combătute cu succes. Drept armă folositoare şi temelie de granit în această luptă ne stă Sfânta Scriptură. „Toată scriptura fiind insuflată de Dumnezeu este folositoare pentru învăţătura adevărului, pentru combaterea erorii, pentru îndreptarea abaterilor şi pentru formarea omului după dreptate ca el să se apropie de Dumnezeu şi să fie desăvârşit" a zis Sfântul Apostol Pavel. Tot de la el ne-a rămas îndemnul dat preoţilor din Efes: „Vegheaţi şi aduceţi-vă aminte că timp de trei ani n-am încetat nici ziua nici noaptea de a învăţa pe fiecare din voi cu lacrimi." Preoţilor li se cere atât puritatea vieţii cât şi puritatea credinţei. (cap. 24, p.153). O atenţie deosebită trebuie acordată mai ales pentru faptul că vin mulţi în biserică pentru a urmări talentul oratoric al preotului ca la un recital fiind mai puţin preocupaţi de valoarea mântuitoare a învăţăturii (cap. 25 p. 156). Deci predicatorul trebuie să contracareze această pornire defectuasă necăutând a dobândi un succes „de galerie" şi slavă deşartă (cap. 26p.157). Este necesar a se uni aceste două calităţi ce nu sunt tocmai consonante: modestia şi talentul, precum o altă pereche antinomică, indulgenţa şi severitatea.

Echilibrul moral al preotului nu trebuie să se clatine nici în faţa laudelor, nici în faţa criticilor nemeritate pe care le primeşte de la credincioşii săi (cap.27 pag.159). Scopul predicii nu este asemenea discursului electoral al politicianului populist, acela de a-şi atrage simpatia şi voturile ascultătorilor. Nu laudele lor trebuie urmărite ci a plăcea lui Dumnezeu (cap. 28 p.164).

Toate faptele şi acţiunile preotului au consecinţe atât în viaţa aceasta cât şi mai ales în cea viitoare. El nu poate ridica nicicum la judecată argumentul ignoranţei care l-ar mai disculpa cumva pe simplul credincios. (cap. 28 p.170). Prin faptul că vieţuieşte în lume, înconjurat de viforul ispitelor, preotul trebuie să aibă o grijă de sine sufletească mai mare chiar decât a monahului. (cap. 30 p.171). Este necesară păstrarea cumpenei între cele două tendinţe extreme: sărăcia şi bogăţia, luxul şi simplitatea. Sfântul Ioan Gură de Aur ne avertizează tot în termeni dialectici de a ne feri de cele două patimi opuse ce ne pot stăpâni în relaţia cu credincioşii: linguşirea servilă şi neroada aroganţă. El a cunoscut deopotrivă starea monahicească şi pustnicia, de aceea e îndreptăţit a face comparaţia sihastrului cu preotul de mir ce are a se îngriji şi de sufletele celorlalţi aflându-se în mijlocul ispitelor lumeşti. (cap. 31 p.174). Preotul se roagă pentru toţi cei din Biserică, deci trebuie să fie mai presus de ei din punct de vedere moral. La rândul lor enoriaşii aparţin unor diverse categorii: bogaţi şi săraci, culţi şi inculţi, tineri şi bătrâni, bărbaţi şi femei, părinţi şi copii, diversitate ce implică o mare mobilitate sufletească din partea păstorului nici prefăcătorie, nici linguşire (cap. 32 p.178). După cum în medicină nu există boli ci bolnavi, tot aşa oamenii trebuiesc trataţi în mod personal în privinţele duhovniceşti după predispoziţiile lor. Comparând în continuare situaţia preotului de mir cu cea a monahului autorul ne arată că preotul se găseşte în faţa enoriaşilor în lumina în care nu-şi poate ascunde cusururile, mânia, neglijenţa, vanitatea şi celelalte. (cap. 33p.184).

În legea veche preoţii erau datori să aducă jertfe animale deosebite pentru curăţarea păcatelor lor. Aceasta ne arată gravitatea greşelilor personale şi în cadrul preoţiei celei noi. (c. 34 p.177). Cu aceasta am enunţat pe scurt şi concis aspectele morale ale vieţii preotului şi chiar ale episcopului, întrucât în această lucrare ele se împletesc aproape în fiecare capitol. Autorul lucrării a dovedit atât o deplină cunoştinţă de cauză în calitate de monah şi diacon cât şi cunoştinţe scripturistice şi retorice temeinice, toate acestea plus vocaţia şi harul dumnezeiesc l-au făcut pe neîntrecutul predicator al bisericii să fie numit Gură de Aur. Învăţăturile transmise prin tratatul despre preoţie rămân un îndreptar de nepreţuit atât pentru cei ce urmează să intre în preoţie cât şi pentru cei ce au căpătat dumnezeiasca slujire, până la sfârşitul veacurilor.

CONVORBIRE CU PĂRINTELE DUMITRU STĂNILOAE

în care se arată între altele, superioritatea credinței în fața științei și noblețea neamului nostru românesc

În primăvara anului 1993, cu câteva luni înainte de trecerea sa la Domnul, părintele Dumitru Stăniloae primea un grup de tineri de la Liga Tineretului Ortodox din Brașov, cu aceeași generozitate cu care o făcea cu toți aceia care-l cercetau bătând la ușa „chiliei" sale din strada Cernica. Părintele Stăniloae, teologul cel mai de seamă pe care l-a dat lumii neamul românesc, era înainte de toate un adevărat trăitor; viața sa se caracteriza prin smerenie și simplitate, în pofida faptului că stăpânea un discurs teologic academic care pe mulți i-ar fi putut arunca în brațele demonului mândriei. Viața și opera părintelui Stăniloae constituie un model, o călăuză spre mântuire pentru generațiile de azi, ca și de mâine, până la sfârșitul veacurilor. În cele ce urmează, vă invităm să vă împărtășiți din acest adevărat testament al Părintelui, pe care-l reprezintă această convorbire, din care reiese și o latură a personalității sale care până acum, a fost accentuată poate mai puțin: aceea de luptător. Mulțumim tinerilor de la Liga Tineretului Ortodox din Brașov, prin amabilitatea cărora vă putem face părtași acestui material deosebit.

Laurențiu Nițâ

Să vorbim despre știință și credință: știința ne lasă închiși în descrierea legilor diferitelor existențe, dar nu vrea să știe că aceste legi trebuie să fie de la cineva mai presus de legi. Ea nu explică nimic, descrie numai; descrie mai mult legile lucrurilor materiale. În secolul XIX se credea că poate să cunoască și cele spirituale, dar nu le poate cunoaște. Psihologia este cea mai slabă dintre științe pentru că vrea să reducă la câteva legi viața spirituală a omului; omul este o mare taină.

Eu sunt o mare taină față de celălalt, deși mă deosebesc de alții și fiecare se deosebește de alții; fiecare este o taină de necuprins de nedefinit. Fiecare este o taină, fiecare este mereu nou, fiecare este altfel decât altul, așa că nu poți să reduci viața persoanei la o știință precisă, așa cum pretinde știința. Persoana e o mare taină, dealtfel și lucrurile, fiecare sunt taine... Ce însemnează acest „este", „a fi"... cine poate să spună?... Cioran nu-și pune nici o problemă, deși e lăudat - văd - foarte mult; la el totul e nimic, totul e de disprețuit, nici măcar nu-și pune problema lui „este": ce-i aceasta „este"?... Problema nu o poate rezolva nici antropologia sau paleontologia; nu cred că omul a ieșit din maimuță: cu cât mă duc mai în trecut cu atât văd un om mai superior; mai superior decât omul de astăzi. Avea o înțelegere a tainei, a lucrurilor tainice omul de dinainte. Cei ce au scris Biblia sunt cu mult mai înțelepți decât cei de astăzi; sunt în stare oamenii de astăzi să scrie așa ceva?... Cine poate întrece pe cei care au scris cărțile Bibliei?... Cu cât te duci mai în urmă, cu atâta dai de oameni mai înțelepți. Ce-a ajuns știința asta a Occidentului; unde a ajuns: a ajuns la o practică a așa-zisei tehnici a civilizației: au dezvoltat cele materiale dar cele spirituale...

Am fost astăzi la Cernica și am trecut pe la marginea orașului; sunt niște blocuri cu totul lipsite de simțul esteticului, de simțul spiritualului, sunt niște mormane așa în care nu mai este omul, a dispărut omul. Și cum te simți când te duci în natură, ce gândire se dezvoltă în tine... Ce gândire are Occidentul față de gândirea pe care o avea poporul nostru de la sate?... ce gândire are?... catolicismul susține că în taină nu e energia necreată ci că e o grație creată; atunci Hristos nu este în taină și ca urmare au venit sectele și au spus: „ce ne mai trebuie taine" și au rămas cu discursuri; fiecare cu discursul lui. Pe când tainele te unesc, sunt aceleași, și noi suntem o unitate pentru că avem tainele și pentru că le cunoaștem: poporul cunoaște tainele toate... intelectualii nu mai recunosc nici o taină, parcă știu tot: nu știu nimic. Trebuie să recunoști taina, fiecare lucru chiar lucrul material este o taină, cu atât mai mult o persoană este o taină... De aceea Ortodoxia a păstrat creștinismul de la început, mai vechi decât catolicismul, și a păstrat sentimentul acesta al tainei; și ce superficialitate trăiești când mergi prin orașele acestea cu blocurile lor, cu tehnica lor, și ce sentiment avea în suflet țăranul când făcea o fântână... căci el știa că dincolo de astea toate sunt o taină mare... Pe

când ăştia cred că nu mai e nimic decât atâta; tehnica aceasta. Şi ce prost te simţi, ce strâmtorat te simţi în mijlocul lor... Nici nu-şi pun întrebarea despre sensul lucrurilor; dacă nu-i decât lumea aceasta, cu dependenţele ei, cu legile ei, totul e fără sens. Dacă oamenii mor rând pe rând definitiv, apar alte generaţii şi mor definitiv, ce sens mai văd ei: nici unul. Nu-i nici un sens în alt plan, superior acestuia.

Lumea aceasta e foarte complexă, cine-o pătrunde?... Şi chiar dacă o pătrunzi nu te satisface dacă nu recunoşti ceva mai presus de ea. Nu te satisface; nu mă mântuieşte lumea aceasta.

Persoana e o mare taină, o taină care mă înalţă, îmi dă o bucurie... de-aş avea toată lumea, dacă n-ar fi o persoană atentă faţă de mine aş fi cel mai nenorocit om. Numai dacă am o persoană care-i atentă faţă de mine, numai atunci mă simt fericit. Deci ce mare lucru este persoana, cine-o poate defini?... ştiinţa nu cred că mai poate pretinde astăzi că poate defini persoana. De fapt unde a ajuns lumea?... nu mai are nici o înţelegere a tainei; cei mai dinainte de noi aveau altă înţelegere.

Cred că e veche omenirea, mult mai veche dar nu ieşită din maimuţă: nu ştiu cine spunea de nişte gene care au apărut deodată într-un ins având 47 de gene în loc de 46, şi acela a fost omul, dar cum a apărut?... Sigur că nu L-a văzut nimeni pe Dumnezeu cum face pe om: cum adună pământ şi îi face trupul şi îi suflă suflare de viaţă şi aşa mai departe. Dar e o taină apariţia omului: omul nu a putut apărea aşa, din animal, din maimuţă. Este cu totul altceva: e raţiunea asta prin care judecă toate, prin care este conştient de toate. Au şi animalele o raţiune, dar e o raţiune obiect; omul e o raţiune subiect. Este adevărat că sunt şi animale care parcă au afecţiune, sunt câini, pisici, chiar în flori, în plante e ceva care parcă e un fel de simţire, dar o simţire inconştientă; e altceva. Are şi câinele o afecţiune faţă de stăpânul său, dar nu e totuşi raţiunea care gândeşte la viitor, care vede pe toate în armonia lor.

Eu cred că apariţia omului este o taină şi în taina aceasta e o taină supremă - spune Sfântul Grigorie de Nyssa: „Nu se poate să fi fost cândva când n-a fost nimic." Nu se poate... Unii oameni de ştiinţă spun că n-a fost nimic şi a apărut din nimic; nu se poate să fi fost cândva când n-a fost nimic; ori Acest care a fost totdeauna, care a fost fără început, n-are cauză. Toate au o cauză: de la Acela sunt; în Acela sunt cauzele tuturor, deci trebuie să fie perfect, trebuie să fie desăvârşit, trebuie să fie conştient, trebuie să fie deasupra legilor, trebuie să fie Absolutul, de nesupus legilor. Acesta este Dumnezeu, care are puterea să facă din nimic, nu din sine, că dacă ar fi din sine ar fi toate perfecte, ori nu pot fi din El; nu pot fi nici dintr-o materie preexistentă pentru că în acest caz n-ar fi perfect El; trebuie să fie cineva din veci perfect şi absolut, desăvârşit, iar datorită complexităţii Lui, El trebuie să aibă caracter de persoană, nu se poate să nu aibă caracter de persoană. Şi nu poţi să gândeşti persoana fără persoană; deci iată Treimea... Trebuie să fie o persoană care iubeşte. Nu se poate să ai altă persoană pe care să nu o iubeşti, sau una de care să nu vrei să fii iubit; nu poţi... Totdeauna vrei să ai o persoană care să te iubească şi tu o iubeşti pe ea; şi ce iubire mai înaltă şi mai curată este decât cea între Tată şi Fiu, şi dacă sunt numai doi care se iubesc în veci, iubirea lor e perfectă când împreună iubesc pe al treilea; nu se pot mărgini; şi fiecare din ei are o bucurie mult mai mare când are şi pe altul care se bucură de celălalt. Tatăl are pe Duhul care se bucură împreună cu El de Fiul, Fiul are pe Duhul care se bucură împreună cu El de Tatăl. Aşa că învăţătură despre Treime apare inevitabil.

„N-a fost cândva când n-a fost", e cea mai întemeiată ştiinţă... Ştiinţa nu spune nimic despre originea lumii: ştiinţa este foarte mărginită. Credinţa vede realitatea, vede că nu poate să fie lumea aceasta de la ea. Trebuie să fie cineva perfect şi fără început. Aceasta este cea mai sigură ştiinţă. Credinţa este adevărata ştiinţă. Mi-a spus un doctor: „Eu nu cred în Dumnezeu; eu ştiu de Dumnezeu..." Nu e vorba de o credinţă în Dumnezeu ci de ştiinţă; adevărata ştiinţă. Şi cred că Occidentul acesta va ajunge la un mare fiasco dacă nu se opreşte. Poate să ducă la sfârşitul lumii cu această civilizaţie tehnică, care nu-şi pune problema tainei.

Nu-mi dă nimic, nu-mi explică nimic această ştiinţă atee, fără Dumnezeu; absolut nimic. Dar nu vrea să recunoască că totul este o taină... este o taină... Aceasta e ştiinţa adevărată, să ştii că există o taină a tuturor lucrurilor. Şi taina supremă este Dumnezeu, dar o taină de care eşti sigur; taina pe care o constaţi în mod sigur, şi cred că dacă omenirea s-ar mai putea maturiza, ar trebui să revină la această înţelegere a tainei lucrurilor, a neputinţei ştiinţei de a explica ceva. Ştiinţa ne scrie legile...ei şi ce-i cu asta; ne scrie nişte legi practice de care te foloseşti în aplicarea lor: cum să faci case, să faci diferite lucruri; dar ce-şi poate explica, şi ce poate crea?... tot lucruri moarte. Este o moarte tehnica aceasta. Poate că se potriveşte cu ceea ce se spune la Apocalipsă, că se vor înmulţi Gog şi Magog – aceste mulţimi străine de Dumnezeu, şi vor rămâne puţini cei ce vor trăi cu adevărat credinţa, cei care vor fi cu adevărat credincioşi.

Şi iată respectul pentru cei ce au fost, că lucrurile cele mai minunate le-am moştenit din trecut, de la generaţiile trecute, lucrurile spirituale, spiritualitatea.

Credința este știința adevărată, şi știința adevărată este știința tainei, care răspunde pe de altă parte aspirației omului de a cunoaşte la infinit: niciodată nu poți să cunoşti ceea ce este în taină complet, trebuie să înaintezi la infinit în această cunoştință; şi asta corespunde aspirației omului. De aceea Ortodoxia este mult mai înaltă decât Occidentul acesta care nu ştie de taină şi care a redus creştinismul la ceva foarte apropiat de știința aceasta mărginită.

Intrând în Occident, creştinismul a intrat într-o lume barbară. În Răsărit a intrat într-o lume care depăşise toate posibilitățile filosofiei, care nu satisfăceau. Evanghelia a venit cu Taina Persoanei, pentru filosofie era o esență acolo... dacă e esență totul trebuie să fie impersonal şi supus unor legi uniforme. Ori nu-i aşa: de unde sunt persoanele care sunt atât de variate?... fiecare este alta şi e taina libertății în persoane. Creştinismul a venit într-o lume care depăşise toate aceste faze. Pe când în Occident a ajuns la nişte barbari: spunea un protestant: „Noi n-am întâlnit nimic creştin decât „să nu furi şi să nu ucizi." Înainte furau şi ucideau. Atâta ştiu ei din creştinism, şi ce înalt este creştinismul... Poate fi depăşit de vreo doctrină, de vreo gândire?... Poate fi depăşită Evanghelia lui Ioan?... Aş vrea să lucrez dacă îmi ajută Dumnezeu la o carte despre Hristos în Epistolele Sfinților Apostoli. Este extraordinar; atâta bogăție, atâta profunzime, este inepuizabil; ce-s toate filosofiile pe lângă Epistolele Sfântului Apostol Pavel?... Cioran spune că a fost epileptic...- poate un epileptic să creeze aşa ceva?...- că a nesocotit marile filosofii ale antichității. Ce-mi explică marile filosofii ale antichității?... ce-mi explică Platon?... şi ce-mi dau filosofiile occidentale? filosofii atee care însuşindu-şi acest spirit, că nu există taină, spun că Dumnezeu e distant. Un Dumnezeu care n-are rol în viața noastră nu este... filozofie atee... şi câți oameni se hrănesc cu filosofiile acestea şi pretind că cugetă... Pe când Evanghelia hrăneşte de generații şi va hrăni până la sfârşitul lumii. Acesta este creştinismul adevărat. Şi aici e credința: credința este sesizarea tainei lucrurilor; şi taina supremă este persoana, şi e persoana care iubeşte... Credința care-i adevărata știință. Adică nu poți despărți știința de credința adevărată: știința care n-are credință nu-i știință. Însă la cei vechi găsim mai multă înțelepciune.

Arsenie Boca mi-a fost foarte apropiat ca student la Sibiu. Venea la mine şi stătea luni de zile uneori. După aceea s-a făcut călugăr, a stat în Bucureşti pe la un frate al meu, până în 1920 când a dat de această Zamfira. De-atunci n-a mai intrat în casă la mine. Şi de-atunci nu vă mai pot spune nimic despre el. Era o taină în el, era un om care spunea cu hotărâre, nu spunea cu ezitări, cum spun alți oameni, şi cum şi eu îmi dau seama că nu pot defini lucrurile. El parcă le spunea în aşa fel că dădea o siguranță omului care-l asculta. Avea ceva propriu; eu nu ştiu să fi pus într-un mod foarte complicat problemele; el le spunea într-un mod hotărât, aşa fără ezitări. El avea un fel propriu al lui care impunea. Dar nu ştiu de ce n-a mai venit la mine.

Corneliu Codreanu era şi el o figură foarte interesantă; şi atrăgea ca şi Arsenie Boca: avea ceva atractiv, ceva puternic aşa; acelaşi spirit hotărât şi sigur; alegea o cale şi gata; mergea pe ea. Impresionau amândoi prin forma lor hotărâtă de a fi. Era un dar al lor. Cred că e o oarecare asemănare între ei, parcă erau o piatră, o stâncă. Eu n-am avut această exactitate de a defini lucrurile, m-am legănat aşa, în cunoaşterea adevărului. Eu am pus foarte mult preț pe iubire, pe blândețe, pe bunătate, pe valorile Treimii; scrisul meu a atras -e adevărat, dar ca persoană n-am exercitat această atracție pe care o exercitau Codreanu sau Arsenie Boca, şi nu ştiu cum e mai bine...

Am fost solicitat după '90 de nişte tineri să scriu ceva despre Ion Moța: eu cred că Moța care era băiatul protopopului din Orăştie era foarte creştin; şi el s-a dus într-adevăr ca să apere Occidentul de comunism. Pe Marin nu l-am cunoscut.

Cu Nichifor Crainic am avut legături foarte strânse; eu redactam „Telegraful Român" şi ajungea la el. Iar el redacta „Calendarul", „Gândirea" şi altele. Şi a venit pe la Sibiu invitat să țină nişte conferințe. A fost pe la mitropolitul Varlaam, am fost şi eu la masă cu el. Şi mi-a spus: „Ceea ce scrii în „Telegraful" să dezvolți şi să-mi scrii în fiecare număr din „Gândirea" – atunci eu am scris, nu în fiecare număr. Şi am fost apropiat de el. Era un om foarte deschis, comunicativ; Nae Ionescu era mai închis, nu m-am apropiat de el şi nici el n-a căutat să se apropie de mine. Cred că era mai cald în credință Nichifor Crainic, e mai teolog propriu-zis; Crainic unea naționalul cu moralul şi eu la fel; totdeauna creştinismul adevărat este şi moral. Şi naționalismul adevărat, ideea de națiune, de neam, nu poate fi decât o idee morală. Am ajuns la o dispută odată, pentru că mi-a reproşat unul Racoveanu care scria la „Cuvântul" că unesc naționalul cu moralul; ori - zicea el - naționalul nu are nimic de a face cu moralul. Şi i-am răspuns în „Etica naționalismului" în „Gândirea".

Mircea Vulcănescu era un foarte bun credincios; el a fost legat de Nae Ionescu. Am citit eu ceva în tinerețe de el, despre antinomiile lui Kant aplicate creştinismului; foarte interesant, avea o gândire originală şi era în acelaşi timp ortodox. Şi am auzit că murind în închisoare, a cerut să nu fie răzbunat.

Şi mai era Vasile Băncilă iarăşi; foarte credincios... Aceştia patru sunt credincioşi.

Noica, o fi fost la început, dar acum la sfârşit, nu mi s-a părut a fi aşa, hotărât în credinţă. Nici el, nici Pleşu, plutesc aşa... Şi Liiceanu cred că-i tare străin de credinţă.

A venit Liiceanu odată la mine, mi s-a părut că vine să intre într-o legătură spirituală şi să-mi ceară nişte studii. Da' când în convorbire am ajuns la întrebarea ce program are, ce vrea să publice, zice: „Eu vreau să public câte o lucrare despre fiecare filosof..." „-Şi de ce asta?" „-Păi ca să-i cunoaştem..." „-Păi mi se pare că îi prea cunoaştem, că nu ne cunoaştem pe noi, şi cred că ar trebui să ne cunoaştem pe noi mai mult." Şi a plecat fără să intre în discuţie cu mine despre colaborare.

Intelectualitatea română de astăzi s-a îndepărtat de ortodoxie, asta am remarcat de multe ori; mi se pare că e cea mai îndepărtată intelectualitate de credinţa poporului. Ispita Occidentului, ştiţi... Poate că stând multă vreme în legătură cu fanarioţii, la mijlocul secolului XIX debarasându-se de ei s-au aruncat în braţele unei Franţe care era atee (deşi francezii au unii gânditori şi poeţi creştini. Dar la noi nu s-au dezvoltat prea mult nici Nae Ionescu, nici Crainic).

Eu cred că trebuie să rămânem în creştinismul de la început, poporul român s-a precizat ca popor român prin creştinism. Vedeţi Faptele Apostolilor capitolul 16:9-12, unde Sfântului Apostol Pavel fiind în Troia are un vis în care i se arată un macedonean zicându-i: „Treci în Macedonia şi ne ajută; treci Bosforul şi te du, că se deschide o poartă nouă." Şi a ajuns în Filippi care era colonie romană - vers.12. Deci noi avem creştinismul înainte de Roma; la Roma a mers Pavel abia după aceea, când este dus, legat şi închis. Căci are Epistola către Romani scrisă mai târziu şi îl duc legat la Roma. Şi la Roma vreo 200 de ani nu s-a vorbit limba latină, ci limba greacă.

El spune că aici era colonie romană. Iar noi avem termeni latini proprii, nu de la Roma, de dinainte de cei care s-au format la Roma. Eu zic că noi suntem protolatinitatea. Nici o limbă nu este atât de latină ca limba noastră; este foarte apropiată de limba latină scrisă, aproape toate cuvintele... Şi avem cuvintele latine cele mai substanţiale, cele mai pline de sevă, de exemplu: *inima* este de la *anima*, noi spunem *Atotţiitorul*, traducerea exactă după „Pantocrator", în Occident ei zic Atotputernicul: Atotputernicul e mai rece; *Atotţiitorul* parcă te îmbrăţişează. Noi zicem *Tată*, ei zic Pater; *Tată* parcă-i altfel... Noi zicem *Fecioară*, ei zic Virgo, mai fizic aşa. Ei zic „regnum" – stăpânire, parcă mai lumeşte; noi zicem *împărăţie*, parcă mai plină de taină, de basm aşa... *împărăţie*... Noi zicem *biserică* de la „basiliki", adică clădirea împărătească; Hristos e Împăratul... ei zic „ecclesia"; iar toţi termenii aceştia au trecut la popoarele din Occident de la Roma, dar la noi nu. Şi ceva din duhul acesta răsăritean, de taină, se vede în toate cuvintele noastre. Noi nu le-am luat de la Roma; noi avem o limbă proprie; latină dar proprie, noi am fost protolatini, aici s-a format latinitatea. Dealtfel, caracterul nostru latin nu e străin de vechimea fiinţei noastre de traci: învăţatul vienez Tomaschek în lucrarea sa „Über die Bessen" tipărită la 1880, spune că besii erau tracii şi dincolo de Bosfor se numeau biti, iar capitala Bitiniei era Troia, de unde nepotul lui Priam, după ce grecii învinge, pleacă (evident că nu singur, ci cu corăbii şi cu mulţime) şi întemeiază Roma. Eu cred că asta a fost protolatinitatea; a noastră, aici. După aceea a ajuns acolo intrând în legătură cu nemţii, cu barbarii, cu toţi; deci latinitatea primă şi cea mai curată a fost aici. Sfântul Apostol Pavel a tradus în limba asta care se vorbea aici. De ce noi am rămas latini după ce am avut stăpânirea armatei romane vre-o sută şi ceva de ani?... aşa de repede îşi pierde un popor limba?... de ce n-au devenit latini grecii; sau cei din Asia Mică, sau cei din Egipt?... de ce numai noi?...

Tracii aceştia se întindeau foarte departe, se întindeau dincolo în Bitinia, până în Frigia şi s-au întins în toţi Balcanii, pe urmă până-n nordul Carpaţilor. Poate împrejurările, sau poate nu ştiu ce fel al nostru de a fi prea îngăduitori, ne-a împuţinat aşa teritoriul. Grecii aproape că i-au desfiinţat pe macedoneni, sârbii la fel, bulgarii la fel... Bălcescu spune că atunci când a ajuns pe un vârf de munte în Bulgaria, de jur împrejurul lui erau numai români.

Pe de o parte avem luciditatea aceasta latină, cum nu o au slavii, dar avem pe de altă parte un sentiment al tainei, cum nu-l au nici francezii nici spaniolii sau italienii. Şi la germani şi la englezi limba latină se folosea, dar nu a înfiinţat limba vorbită. La noi limba liturgică a înfiinţat limba vorbită. Şi de aceea şi cuvintele noastre au alt înţeles: noi nu spunem „convenţia", noi spunem *cuviinţă*, şi ce deosebire mare este... Multe s-ar putea spune despre cum e de

influențată limba poporului: când au tradus în secolele XVI-XVII textele, cred că prea puțin au schimbat; cred că poporul şi-a menținut limba lui vorbită; cred că Tatăl Nostru, Crezul, le-avea poporul dintotdeauna… şi sunt cuvinte latine, foarte puține cuvinte slave sunt; n-am fost influențați de slavi: „Cred într-Unul Dumnezeu, Tatăl Atotțiitorul, Făcătorul –*Făcătorul*, nu Creatorul, e altceva… – Făcătorul cerului şi al pământului, văzutelor tuturor şi nevăzutelor" –unde-i cuvânt slav?… aproape că nu e cuvânt slav, decât Duhul.

Aici era normal să fie un popor unic, un popor de legătură între Orient şi Occident; noi unim luciditatea latină şi sentimentul de taină al Răsăritului. Cred că spiritualitatea poporului român este imprimată de ortodoxie, nu s-ar putea înțelege altfel; i-am dat o pecete proprie, o pecete românească creştinismului; protolatinitatea noastră a pus o amprentă pe creştinism şi creştinismul a pus o amprentă pe românismul nostru. Avem luciditatea latină în ortodoxie, pe care nu o au slavii şi nu o au grecii.

Grecii sunt mai raționalişti, mai reci, slavii sunt mai haotici aşa. Cineva spunea că atunci când citeşti un text slav, trebuie să vezi ce e dedesubtul rândurilor nu ce e în rânduri.

Slavii au un sentiment de ceva neluminat, întunecat. Noi suntem un popor deosebit. La noi este o luminozitate în poporul nostru, e o cuviință, e o delicatețe, o blândețe, o bunătate, o generozitate, o căldură, o curăție, sunt nişte virtuți… Noi vorbim foarte mult de lumină, noi zicem şi lumii lumină; *lume* de la *lumină*… noi avem nişte adâncimi foarte clare, nişte adâncimi luminoase, lumina e adâncimea noastră… basmele, iarăşi; e-atâta bunătate, atâta lumină în ele… avem colindele, doinele sau dorul – cuvinte fără echivalență la alte popoare.

Creştinismul nu a putut să prefacă aşa de mult pe slavi în felul lor slav de a fi, mai haotic; şi nici pe nemți: nemții, ca şi ruşii, au tot astfel de adâncimi întunecate, neclare, haotice; au rămas mai mult în ale lor, în miturile folclorului lor de dinainte de creştinism. La ei e ceva haotic aşa; Tristan şi Isolda şi mai au ei lucruri de felul ăsta. Ruşii, la fel: n-au un folclor ca al nostru.

Eu am scris în „Reflexii despre spiritualitatea poporului român". Ce frumos, ce grație şi seriozitate: ce minunat era portul fetelor de la sate, şi în acelaşi timp cât de serios. Sunt încheiate la gât; şi ce cuvioase sunt jocurile de perechi… câtă grație; veneau săsoaice la mine în sat, din Codlea, greoaie, hă… - râdeam de ele… ce sprinteni sunt românii…

Trebuie să recultivăm portul românesc, doina românească; Blaga n-a văzut prea adânc: spațiul mioritic deal şi vale; deal şi vale mai sunt şi la alte popoare, dar e o reflexiune a poporului nostru în doină, e o reflexie cum nu e în nici o cântare din Occident; când văd la televizor bâțâielile lor; nu-i o gândire, nu-i o reflexie, nu-i o contemplație… Şi ne-a dus aşa intelectualitatea asta cu spiritul ei occidental superficial, cu individualismul acesta… Fiecare face naveta la oraş, devine muncitor, pe urmă îşi dă copiii la facultăți unde aceştia intră în legătură cu cultura asta atee a intelectualității, şi ne pierdem aşa…

Intelectualitatea noastră a întors spatele credinței poporului, e poate cea mai indiferentă intelectualitate față de părinții noştri. Trebuie să sfârşim cu aceasta, trebuie să avem o altă intelectualitate. Trebuie să ne apropiem de spiritualitatea neamului nostru. Din păcate au distrus satele, în multe sate nu mai sunt decât nişte bătrâni, dar peste vreo zece ani nu-i vom mai găsi nici pe ei. Se golesc satele… Asta au voit, să distrugă spiritualitatea românească, creştinismul românesc. Cred că ar trebui să încreştinăm şi oraşele astea. Fiecare în jurul lui să facă ceva: întâi să se creeze o solidaritate creştină ortodoxă a tineretului; să se pornească cu scrisul, şi în vorbire, în altare. Mai sunt sate în anumite părți unde se mai poate vedea acea delicatețe, blândețe, bunătate, comunicabilitate, căldură, curățenie.

Păcat că nici intelectualitatea noastră din trecut nu a reuşit să analizeze şi să trăiască cu adevărat în spiritualitatea poporului român. Nici Nae Ionescu şi nici Nichifor Crainic nu au făcut decât să rămână la cărți, o teologie a cărților, atât. Nae Ionescu făcea o speculație mai largă, mai personală…

Deşi eu n-am avut parohie, am slujit Sfânta Liturghie în fiecare duminică, am predicat, eu zic că parcă simți altă responsabilitate când eşti preot, dar nu este exclus să fii teolog bun şi în altă parte, fără a fi preot. Trebuie să fie şi o notă de sfințenie în ceea ce spui. Când vorbeşti de Dumnezeu nu poți să nu reflectezi în ceea ce spui şi sfințenia lui Dumnezeu, să se vadă că vorbeşti de o realitate care e alta decât cea a lumii acesteia, dar n-am prea văzut această notă a sfințeniei. Nici în scrisul la Nae Ionescu, nici la Crainic, în scrisul lor... Dintre ucenicii lui Nae Ionescu numai Mircea Vulcănescu a fost creştin. Nici unul dintre ceilalți n-a fost creştin. N-a creat o şcoală creştină. Mircea Eliade, Noica, puțin aşa, dar n-au devenit creştini cu adevărat, nu ştiu… Cioran, tot aşa; a fost la şcoala lui, dar nu văd o şcoală creştină, de altfel ei îşi ziceau trăirişti… Da' nu ştiu de ce n-a intrat creştinismul lui Nae Ionescu în ei, în afară de Mircea

Vulcănescu care a avut o personalitate a lui şi care ar trebui studiat; un teolog laic, nu preot. Dar nu s-au ridicat nici dintre preoţi teologi la noi, nu s-au prea ridicat, nu ştiu, poate au fost prea ocupaţi cu viaţa liturgică. Nu le poţi face pe-amândouă, ca să fii preot asta te reclamă în fiecare moment: trebuie să fii printre credincioşi, să îi înveţi, să îi sfătuieşti, să îi mângâi. Părinţii Bisericii erau episcopi, dar n-aveau atâta administraţie ca cei de astăzi: Sfântul Ioan Gură de Aur citea în fiecare săptămână Noul Testament, nu cred că făceau administraţie; Sfinţii Vasile cel Mare, Atanasie cel Mare, toţi marii teologi erau nunumai preoţi; erau episcopi.

Din cauza faptului că ateismul făţiş s-a compromis prin comunism, acum iau diferite măşti creştine; şi mulţi se lasă amăgiţi. Spune Sfântul Apostol Pavel: „În privinţa venirii Domnului nostru Iisus Hristos şi a adunării noastre împreună cu El, vă rugăm, fraţilor, să nu vă clintiţi degrabă cu mintea, nici să vă spăimântaţi - nici de vreun duh, nici de vreun cuvânt, nici de vreo scrisoare ca pornită de la noi, cum că ziua Domnului a şi sosit. Să nu vă amăgească nimeni, cu nici un chip; căci ziua Domnului nu va sosi până ce mai întâi nu va veni lepădarea de credinţă şi nu se va da pe faţă omul nelegiuirii, fiul pierzării, potrivnicul, care se înalţă mai presus de tot ce se numeşte Dumnezeu, sau se cinsteşte cu închinare, aşa încât să se aşeze el în templul lui Dumnezeu, dându-se pe sine drept dumnezeu. Nu vă aduceţi aminte că, pe când eram încă la voi, vă spuneam aceste lucruri? Şi acum ştiţi ce-l opreşte, ca să nu se arate decât la vremea lui. Pentru că taina fărădelegii se şi lucrează, până când cel care o împiedică acum va fi dat la o parte. Şi atunci se va arăta cel fără de lege, pe care Domnul Iisus îl va ucide cu suflarea gurii Sale şi-l va nimici cu strălucirea venirii Sale. Iar venirea aceluia va fi prin lucrarea lui satan, însoţită de tot felul de puteri şi de semne şi de minuni mincinoase, şi de amăgiri nelegiuite, pentru fiii pierzării, fiindcă n-au primit iubirea adevărului, ca ei să se mântuiască." II Tesaloniceni 2:1-10. Deci se înmulţesc ăştia care nu par să fie atei, şi iau măşti de creştini, fel de fel de măşti, sub diferite forme, ba de yoga, ba de altele. Noi însă trebuie să păstrăm credinţa cea adevărată, credinţa dreaptă ortodoxă; Sfânta Treime, Fiul lui Dumnezeu Cel care S-a făcut prunc şi care S-a răstignit pentru noi şi a înviat... Trebuie mai multă carte creştină. Da' uite, eu nu prea pot edita şi stau la Patriarhie câteva cărţi de-ale mele de vreo 4-5 ani, şi-n alte păţi. Nu sunt bani... Însă Sfinţii Părinţi; Sfântul Atanasie, Chiril, Vasile cel Mare, Grigorie de Nazians, Grigorie Palama, aceştia sunt marii noştri îndrumători, şi trebuie să-i actualizăm pe ei, ei au credinţa curată şi viaţa curată, şi adâncime, şi să arăţi toată mizeria filosofiilor ăstora şi al altor doctrine: toate sunt nişte mizerii.

Nu „fundamentalism" -cum zic unii; legea strămoşească, legea românească, creştinismul primordial, creştinismul autentic, creştinismul neschimbat, creştinismul de la început... De ce...că Iisus Hristos e depăşit...cum depăşit? Păi orice noutate în Occident însemnează o cădere de la o treaptă, la o treaptă mai de jos. Iisus Hristos e Alfa şi Omega, există vre-un chip de om care să fie atât de nou model şi să nu-l poţi niciodată depăşi... Hristos, El e Alfa şi Omega, fără început şi fără sfârşit; oricât înaintăm în imitarea Lui totuşi suntem aşa de departe... ce departe e omenirea de a fi ca Hristos... El e mereu nou, nouă-i bunătatea, mereu eşti mai nou în bunătate, dar acum mereu nu-i nici o noutate, e numai decădere: răul nu are nimic nou; şi Occidentul e ahtiat după acest nou, nou, nou, călcând toate regulile în picioare, toate rânduielile. Noi trebuie să arătăm însă şi adâncimea şi înălţimea lui Hristos. Au făcut ceva ruşii în Occident dar nu aşa cum ar fi trebuit. Trebuie mai mult, mai mult să Îl descoperim pe Hristos.

Cioran şi-a permis chiar să spună că îi admiră pe evrei pentru faptul că l-au ucis pe Hristos, că au dat dovadă de inteligenţă... ca să fie nou, ca să spună ceva nou. Adică toate nebuniile sunt noutate; şi seriozitatea, bunătatea... Şi-l lăudau şi toţi intelectualii ăştia: cel mai mare stil... dar ce; stilul te mântuieşte?... Spunea un scriitor şi poet francez: „Rugăciunea nu e mare stil; dar e superioară oricărei forme de poezie." Când strig către Dumnezeu: Doamne ajută-mi, sau Doamne ai milă de mine... e altceva decât toată vorba ta poetică. Aşa că creştinismul este noutate continuă, pentru că niciodată nu ajungem la înălţimea la care este Hristos; totdeauna urcăm din treaptă-n treaptă şi tindem spre o asemănare, nu putem ajunge la perfecta lui desăvârşire dumnezeiască... El ne cheamă spre asta, căci spune: „Fiţi desăvârşit precum Tatăl vostru Cel din ceruri este", iar Sfântul Vasile cel Mare spune: „Dumnezeu S-a făcut om, pentru ca omul să se îndumnezeiască", se referă desigur la o îndumnezeire după dar, nu după fire. Iată la ce este chemată omenirea... Hristos e nou totdeauna... Şi s-a păstrat aşa în credinţa noastră, nu la secte, care s-au şi împărţit mereu. Din păcate au apărut acum şi secte din ortodoxie, la noi până acum nu a existat aşa ceva.

Monahismul e o tradiţie dintotdeauna a noastră, şi tendinţa spre sfinţenie. În Occident e luptă, şi catolicismul a avut întotdeauna tendinţa să se lupte să

cucerească; şi cred că şi în Iugoslavia ei sunt de vină. Ortodoxia nu s-a impus niciodată prin forţă; s-a impus cu jertfă. Nu scot sabia împotriva altuia, ci primesc mucenicia. În caz de agresiune mă apăr, dar nu atac şi nu cuceresc cu sabia. Mă apăr: Ştefan cel Mare şi Mircea cel Bătrân şi atâţia alţii şi-au apărat Ţările, e absolut firesc şi e o datorie chiar. Sfinţenie, mucenicie, model de viaţă curată, generoasă, jertfelnică. Aceasta e ortodoxia noastră românească. Văd că occidentalii îi acuză pe sârbi; nu, sunt mai vinovaţi ceilalţi. Eu citesc un ziar bisericesc grecesc care mereu scrie de răul pe care îl face Vaticanul.

Eu nu prea sunt pentru ecumeism; a avut dreptate un sârb, Iustin Popovici, care l-a numit pan-erezia timpului nostru. Eu îl socotesc produsul masoneriei; iar relativizează credinţa adevărată: de ce să mai stau cu ei care au făcut femeile preoţi, care nu se mai căsătoresc, iar în America, Anglia şi alte ţări au legiferat homosexualitatea.

Familia e sfântă. Sfinţii Părinţi au lăudat la fel de mult căsătoria ca şi monahismul. Pe de o parte se recunoaşte că Dumnezeu a creat omul bărbat şi femeie; omul întreg este bărbat şi femeie. Şi de fapt , în căsătorie se depăşeşte plăcerea trupească; vin atâtea griji, o mână de copii, ceea ce e trupesc este depăşit, dar totuşi este şi preţuirea asta; legătura completă. Eu cel puţin aşa am trăit-o... Nu mai e viaţa mea întreagă, nu mai e soţia mea; câtă sensibilitate, câtă iubire a unuia pentru altul... Se poate scrie o carte despre sfinţenia în căsătorie... În Occident se destramă, nu mai există căsătorie; ăsta-i Occidentul... li se pare importantă homosexualitatea. Nu mai înaintează omenirea. În Suedia numai 3% se căsătoresc, trăiesc aşa... În Olanda îi vezi în doi, bărbat şi femeie împerechindu-se în vitrină. În America au legiferat homosexualitatea, drogurile. De fapt unde-au ajuns ei?... N-au nici o înţelegere a tainei... Eu am scris în „Dogmatica" mi se pare; Sfântul Ioan Gură de Aur spune: „Omul întreg e bărbat şi femeie." Bărbatul singur nu e om întreg; femeia singură nu e om întreg; numai împreună sunt omul întreg. Cât de împuţinat eşti după ce nu mai ai femeie... cât de neîntreg eşti... Cine te iubeşte; te iubeşte soţia cel mai mult; te iubeşte bărbatul cel mai mult; nu există altul care să te iubească aşa de mult... Nu mai socoteşti că ăsta e al meu, ăsta e al tău... atunci toate sunt comune. Acelaşi nume, toate lucrurile sunt comune, el are grijă numai de ea, ea are grijă numai de el... e imitaţia Sfintei Treimi într-un fel... e o fiinţă în două persoane. Toţi ceilalţi sunt destul de străini, chiar copiii; merg cu copiii lor acolo; dar soţia rămâne lângă bărbat, bărbatul lângă soţie, este o unitate deplină între unul şi altul.

Oficializarea homosexualităţii poate fi acea urâciune apărută în faţa lumii din Apocalipsă; Sfântul Apostol Pavel în capitolul 1 din Epistola către Romani vorbeşte despre asta: „Asemenea şi bărbaţii lăsând rânduiala cea după fire a părţii femeieşti, s-au aprins în pofta lor unii pentru alţii, bărbaţi cu bărbaţi, săvârşind ruşinea şi luând răsplata cuvenită rătăcirii lor. Asemenea şi femeile lor au schimbat fireasca rânduială cu cea împotriva firii." Noi trebuie să fim creştini şi să menţinem această rânduială, această unitate; nu mai eşti întreg... Treaba lor ce fac ceilalţi; noi trebuie să susţinem ceea ce este creştin şi să punem în aplicare: creştinismul ortodox.

Am scris în tinerețe un articol în „Gândirea", pe care l-am inclus şi în cartea „Ortodoxie şi Românism", se chema „Cele două împărăţii": era un rus Vâşeslavţev care spunea că în stat se uneşte ceea ce dumnezeiesc cu ceea ce e diavolesc; adică pe de o parte statul e menit să menţină o unitate în popor, iar pe de alta se foloseşte de sabie, de forme aspre. Şi eu spun că nu; statul este „supuneţi-vă stăpânirii" şi cred că trebuie militat pentru un stat creştin.Ca să se ajungă să se folosească cât mai puţin de metodele acestea aspre. Cred că merge prea departe când spune că într-un stat se uneşte divinul cu diabolicul; dar nu e ca Împărăţia Bisericii în care nu e nici un fel de folosire a forţei. Ei, statul trebuie să înainteze spre această stare dar nu poate ajunge acolo, căci noi înşine nu suntem la măsura aceasta. De aceea Pavel spune: „supuneţi-vă stăpânirilor", fără asta nu putem căci suntem într-o fază imperfectă, şi atunci ne trebuie şi statul, un stat care să folosească şi forţa, dar numai cât e strict necesar; ca nuiaua unui părinte. Dar trebuie să căutăm să avem statul cât mai creştin; şi statul românesc a fost înainte destul de creştin; nu intrase masoneria; acum... sunt interese individuale, masonerie, ateism...câte şi mai câte... Trebuie să militäm pentru un stat creştin; cât mai creştin. Citiţi vă rog articolul ăsta „Cele două împărăţii" şi „Despre etica naţionalismului". Ei, v-am spus câte ceva aşa...

DESPRE RUGĂCIUNEA LUI IISUS ŞI PATERNITATEA DUHOVNICEASCĂ

în care se va vedea că rugăciunea noastră trebuie pusă în legătură cu părinţii noştrii duhovniceşti şi numai după aceea cu cartea sfătuitoare şi ziditoare

În tradiţia Răsăritului creştin, chipul părintelui duhovnicesc este central; el este, înainte de toate, un om duhovnicesc, este deci şi "părinte". Căci se găseşte într-un anume raport cu Duhul Sfânt, care îl face să se nască la o viaţă nouă – viaţa duhovnicească – şi îi conferă calitatea de a-i naşte pe semenii săi – ucenicii. Paternitatea duhovnicească este un dar al Duhului Sfânt, nu este o "instituţie", şi se distinge de "pastoraţie" sau de practica spovedaniei; este o harismă. "Cine n-a primit botezul Duhului nu s-a născut pentru viaţa duhovnicească: în ordinea harului, el nici măcar nu există şi nu e în stare să facă ceva, mai ales să nască fii duhovniceşti, căci el însuşi nu s-a născut încă".[1] Cu aceste cuvinte, Sfântul Simeon Noul teolog vrea să scoată în evidenţă dimensiunea spirituală a unei astfel de paternităţi şi să arate cum părintele duhovnicesc este, înainte de toate, un om pnevmatic, în Duhul Sfânt, la "paternitatea" Tatălui: face experienţa iubirii treimice, prin care Fiul se "deşartă" în chenoză (cf.Filipeni 2,7) şi Tatăl se "retrage" îndepărtându-se (" de ce m-ai părăsit?"), relevându-L pe Duhul cel "ascuns" în comuniunea Lor. E o iubire transfigurată şi purificatoare, care dă naştere unui om nou, "liberat", care trăieşte în adevărul Duhului Sfânt. Această iubire a părintelui duhovnicesc e manifestarea slavei de negrăit a vieţii de rugăciune în care inima, în intimitatea sa, a reuşit să se întărească: e rugăcinea inimii, izvor de iubire, deci de autentică paternitate duhovnicească.

Chipul părintelui duhovnicesc îl găsim înfăţişat magistral de către Părinţii pustiei, în Pateric mai ales. Tradiţia isihastă se apropie de această minunată moştenire, până la a putea să vorbească de o naturală continuitate: de fapt, doar în rugăciunea inimii moştenirea părinţilor duhovniceşti şi înţelepciunea lor interioară creează un prototip. Şi va fi acelaşi Sfânt Simeon Noul Teolog, care a trăit la întâlnirea celor două epoci, să descrie fidel icoana lui *pater pneumaticos*: "Semnul desăvârşirii prin care recunoaştem pe omul desăvârşit, care a ajuns la măsura deplinătăţii lui Hristos, (învăţat) desăvârşit de Duhul Sfânt, este cunoaşterea (gnoza) cea înaltă, de unde vine (darul) de a fi teolog, adică de a scruta profunzimile Dumnezeirii, de a vesti în mijlocul Bisericii lui Hristos cuvântul bun ce izvorăşte dintr-o inimă bună, de a explica greutăţile pildelor, ale tainelor şi ale neştiutelor cuvinte ale Duhului, de la care se învaţă vederea şi profeţia lucrurilor viitoare; din aceeaşi gnoză se izvorăsc descoperirile, vedeniile în stare de veghe sau de somn; vedeniile minţii, sensul frumuseţii celei necuprinse a împărăţiei cerurilor, revelaţia tainelor lui Dumnezeu, dorinţa unirii cu Hristos şi a împărtăşirii de viaţa puterilor desăvârşite, dorinţa de a gusta bunătăţile făgăduite sfinţilor, ca şi contemplarea slavei luminii lui Dumnezeu, după cuvântul sfânt care zice: Fericiţi cei curaţi cu inima, căci aceia vor vedea pe Dumnezeu".[2]

Aceşti maeştri duhovniceşti, care poartă în inima lor "lucrarea ascunsă" a Duhului, oferă chipul adevărat a ceea ce reprezintă părintele duhovnicesc in Ortodoxie.

Părintele duhovnicesc - dascăl al rugăciunii

Adevăratul părinte duhovnicesc e un dascăl care se roagă, se întâlneşte neîncetat cu Domnul, care îl sfinţeşte şi îl descoperă lumii. Nimeni nu-şi poate asuma singur această demnitate.

Dacă vreunul "îşi ascunde propria nevrednicie şi ignoranţă sub o prefăcută iubire şi înţelegere faţă de oameni, iar el, de fapt e biruit de un adevărat dispreţ şi delăsare faţă de omul care are nevoie de ceea ce este mai de preţ", lumea nu-l urmează, căci pricepe deîndată "liberalismul său înşelător"[3].

Dacă dimpotrivă cineva care "de atâţia ani" (Luca 15,29) îşi împlineşte slujba sa pretinde să fie urmat, dar o face ca şi cum ar fi un "contabil al celorlalţi", "va da pe faţă în curând tulburarea sa interioară şi

[1] Sfântul Simeon Noul Teolog, în Nichita STETHATOS, *Viaţa*, citat de Andre SCRIMA, *Timpul Rugului Aprins. Maestrul spiritual în tradiţia răsăriteană*, Ed.Humanitas, Bucureşti 1996, p. 195;

[2] Ibidem, p.195-196;

dorința sa de răzbunare"; acesta nu e un adevărat păstor[4].

Părintele duhovnicesc este cel înconjurat de ucenici, pe care Duhul lui Dumnezeu îi trimite. Şi el, "om în Duhul", împlineşte planul Dumnezeului celui Viu, al "Tatălui Ceresc". Cel ce are inima înflăcărată de focul Duhului se roagă şi în Adevăr (cf. Ioan 4,24). Rugăciunea curată, care l-a inițiat în tainele vieții în Duhul, îi luminează mintea şi inima, ca să poată să înțeleagă lucrurile cele de sus. În termeni epicletici, rugăciunea face din inimă un templu al Duhului Sfânt, un mistagog, iar din om, un teolog. Cine se roagă, vorbeşte de Dumnezeu prin experiență, căci L-a întâlnit într-adevăr. "Cine se roagă e teolog şi cine e teolog se roagă" – zicea Evagrie.

De aceea, cuvântul său e ca o epicleză: e un cuvânt cu autoritate, "vestit cu putere multă" şi care transmite Duhul Sfânt. În Apoftegme, e aproape simptomatică întrebarea: "Avva, dă-mi cuvânt de folos să mă mântuiesc". Şi împreună cu cuvântul, ucenicul primea şi puterea să-l împlinească. Căci nu era un cuvânt oarecare, ci plin de harul care mântuieşte. Uneori, cuvântul nici nu mai era necesar. E clasic exemplul lui Avva Pimen: "Dacă nu se folosesc de tăcerea mea, nu se vor folosi nici de cuvintele mele."[5]

Părintele duhovnicesc devine astfel un mistagog, iar nu un legalist. Ajunge să-l priveşti şi inima ta găseşte pacea.[6]

Sfatul părintelui duhovnicesc devine indispensabil pentru fiul ce învață adevărata libertate, care este libertatea în Duhul, prin care va învăța să deosebească duhurile. E ceea ce se numeşte discernământul duhovnicesc, care face din paternitatea duhovnicească "știința științelor" şi "arta artelor" . *Diacrisis* sau discernământul e expresia echilibrului şi a libertății, atât în ispite, cât şi în dobândirea harului. Aceasta e o harismă particulară, pe care, după Părinții pustiei, trebuie să o cerem de la Domnul: de fapt, e singurul dar pe care trebuie să-l invocăm de la Dumnezeu. El va fi aşadar primul rod supranatural pe care Duhul Sfânt îl lucrează prin rugăciunea noastră.

După ce am dobândit discernământul, rugăciunea interioară devine adevăratul paznic, care să păzească mintea şi inima (nepsis sau trezvia), "fără de care omul nu poate să dobândească nici măcar o virtute."[7]

Prin dobândirea virtuților, părintele duhovnicesc devine ca un far pentru fiii săi. Va şti să-i învăluiască pe toți în dragostea sa nețărmurită. De fapt, iubirea este marea taină a inimii părintelui duhovnicesc. Este culmea virtuților. Este cea mai autentică manifestare a rugăciunii curate. Este rugăciunea întrupată.

Fiul duhovnicesc, pe calea rugăciunii curate, are nevoie de părintele duhovnicesc, prin care învățătura Tradiției găseşte expresia sa personalizată. Îmi povestea odată Părintele Arhimandrit Paulin Lecca (+1998) că învățase de la Părinții din Mănăstirea Frăsinei tehnica rugăciunii minții însoțită de respirație, pe care făcând-o în fiecare zi, nu găsea totuşi nici o mângâiere şi nici un rezultat, decât numai oboseală, care îl ducea la deznădejde. Atunci Părintele Benedict Ghiuş de la Mănăstirea Antim i-a zis: "Caută o metodă care să fie a ta, sau roagă-te fără nici o metodă." Şi aşa a învățat rugăciunea, liber de orice regulă.

Fiul duhovnicesc

Întâlnirea cu părintele duhovnicesc este mereu o revelație. Înțelegi că ai întâlnit omul pe care îl căutai, omul care te conduce la Dumnezeu, te poate ajuta în drumul tău, îți arată calea dreaptă şi va fi pentru tine mijlocitor neobosit către Dumnezeu. Şi tu eşti gata să-l urmezi întru-totul. Exemplul vieții lui este, pentru tine, o minune, o lucrare a Duhului Sfânt.

Cuvântul părintelui duhovnicesc este profetic, pătrunde până la inimă. El cunoaşte, în Duhul, inima ta, înțelege nevoile tale şi vede neputințele tale. El are harisma cadiognozei: cunoaşte în profunzime inima ta. De aceea, cuvântul său este, pentru tine, cuvânt mântuitor, căci transmite Duhul Sfânt, exprimă voința lui Dumnezeu pentru tine. Patericul vorbeşte, în repetate rânduri, de fiul care, după ce a primit "cuvântul", adică sfatul pe care să îl împlinească, " făcând aşa, se mântuia". Aspectul continuu al mântuirii ce se lucrează prin împlinirea sfatului indică vizibil un "spațiu" în care se dezvoltă drum de îmbunătățire al discipolului, calea către libertatea în Duhul, un "spațiu" în care se consumă taina paternității-filiației, care-i un raport de iubire. "Cei ce sunt fii liberi întru Duhul se transfigurează, la şcoala părinților liberi, devenind fii liberi prin voință, căci părinții îi zămislesc în Dumnezeu prin cuvânt şi prin viață. Harul Duhului – continuă Sfântul Maxim

---

[3] Basilio di Iviron, *La parabola del figlio prodigo (Parabola fiului risipitor)*, Ed.Cens-Interlogos, 1993, p.46

[4] Ibidem, p.46;

[5] *Patericul ce cuprinde în sine cuvinte folositoare ale Sfinților Bătrâni*, Ed.Alba Iulia 1990, p.164-170;

[6] Ibidem, Pentru Avva Antonie, 9;

[7] Ibidem, Pentru Avva Agaton;

Mărturisitorul – face să se nască într-adevăr voința liberă a celor ce nasc şi a celor care sunt născuți în Duhul"[8].

Născuți din Duhul, fiii duhovniceşti participă la adevărul lui Hristos, care este adevărata viață. De la părinți, fiii învață să distingă între adevărata viață şi amăgire. Cea din urmă este lipsită de viață, este înşelare, este viață ireală, neadevărată, cel mai serios pericol pentru viața duhovnicească.

Iluziile izvorăsc uneori din superficialitatea în rugăciune. Ele creează mirajul unei contemplații exterioare a lucrurilor "posibile", dar neadevărate şi fantastice; până la urmă, aceasta devine o contemplație de sine însuşi, o rugăciune idolatră, caracterizată de frica – fără dragoste – față de Dumnezeu sau de îndrăzneala necugetată şi condamnabilă în fața Lui.

Contemplația duhovnicească a celui ce se angajează în pelerinajul către Dumnezeu care ne iubeşte cu o iubire nebună e însoțită de o mare linişte şi de gustarea lucrurilor nădăjduite, aşteptate, eshatologice, de unde izvorăşte cu o îndrăzneală şi un curaj filial în fața lui Dumnezeu. Este condiția normală a fiului care se roagă, îndrăznind să-L cheme pe Dumnezeu drept Tată. O astfel de îndrăzneală ne-o dă Biserica, împreună cu ea putând să spunem, în termeni liturgici: "Şi ne învredniceşte pe noi, Stăpâne, cu îndrăznire (meta parhesias) şi fără de osândă să cutezăm a Te chema pe Tine, Dumnezeul cel ceresc Tată şi a zice: Tatăl nostru". Părintele duhovnicesc ne inițiază în tainele Părintelui Ceresc. Iar inițierea e liturgică.

Drumul duhovnicesc al rugăciunii inimii se face cu sfatul părintelui duhovnicesc şi sub directa sa observație; altfel se riscă mari înşelăciuni şi iluzii.

Cunoscute fiind dificultățile acestui exercițiu (askisis) duhovnicesc, adică al rugăciunii inimii, părintele trebuie să acorde fiului duhovnicesc multă încredere şi libertate de a face propria sa experiență de rugăciune. Părintele Teofil Părăian de la mănăstirea Sâmbăta pomenea cu mare respect de părintele Arsenie Boca († 1989), de la care primise scurte indicații despre practica rugăciunii şi multă încredere.[9]

*

În ceea ce priveşte inițierea monastică pe drumul rugăciunii inimii, aceasta este o lucrare în afara timpului şi a spațiului; de fapt, călugării înşişi încearcă, pe cât posibil omeneşte, să facă experiența lumii ce va să vină, în care dimensiunile lumii prezente încetează de a mai ființa. Exercițiul rugăciunii inimii nu se poate măsura nici cu timpul, nici cu greutatea, ci doar cu roadele duhovniceşti. Şi numai părintele duhovnicesc poate aprecia care sunt roadele adevărate şi care sunt înşelăciuni.

În monahismul răsăritean, perioada noviciatului este atemporală. Există doar sugestia celor trei ani de "încercare", dar hotărârea părintelui duhovnicesc este absolută: el poate scurta această perioadă sau o poate lungi, în funcție de roadele pe care fiul le-a dobândit. Acelaşi lucru se întâmplă şi cu rugăciunea. Sunt unii care pătimesc o viață întragă recitând rugăciunea minții, fără să depăşească însă faza orală sau verbală a ei. Sunt alții care progresează rapid: aceştia trebuiesc temperați, căci sunt lipsiți de experiență şi pot fi victime ale înşelăciunii demonilor. Adevărata rugăciune se construieşte pe temelia smereniei şi a ascultării şi cu "cărămizile virtuților", în pas cu lăsarea de orice patimă.

Dacă cineva constată că are în sine vreo virtute, să fie sigur că n-o are. Doar părintele duhovnicesc poate recunoaşte în tine vreun rod duhovnicesc şi te poate conduce pe calea smereniei către desăvârşirea rugăciunii curate.

*

Şi între laici există persoane care, cu ajutorul părinților duhovniceşti, pot ajunge la măsura înaltă a rugăciunii. Părintele Antim Găină (†1974) de la Mănăstirea Secu, pe când era preot misionar în satul Pipirig (Neamț), i-a învățat pe credincioşi nu doar pacea, unitatea şi înțelegerea, nu doar înfrânarea, milostenia şi iertarea aproapelui, ci şi "lucrarea cea tainică a rugăciunii lui Iisus…(încât) şi azi, unii dintre cei bătrâni duc o astfel de viață de rugăciune şi de bucurie tainică."[10]

Toți cei ce s-au pus pe calea rugăciunii lui Iisus trec prin faza inițierii isihaste. Toți suntem fii duhovniceşti. Dar nu toți devenim şi părinți duhovniceşti. Aceasta nu vrea să însemne că paternitatea duhovnicească trebuie să urmeze necesar şi logic primeia, în virtutea unui progres duhovnicesc. "Aventura Părinților rămâne strict orientată către o viitoare funcție universală: la limită, însăşi natura umană începe, sub îndrumarea lor, calea către Dumnezeu."[11] Paternitatea este un drum spiritual în sine. Şi fiul poate să rămână pentru totdeauna fiu

[8] PG 90, 528C;

[9] Cf. Părintele Ioanichie Bălan, *Convorbiri duhovniceşti*, vol. II, p. 737, n. 7;

[10] Ibidem, *Pateric*...,p.645,n.2;

[11] Andre SCRIMA, *Timpul Rugului Aprins*...,citat, p.189;

duhovnicesc al părintelui său şi în acelaşi timp să conducă, deci să fie părinte duhovnicesc pentru alţii.

Cărţile

În minunatul, dar şi dificilul drum al rugăciunii lui Iisus, nu-i lucru uşor să găseşti un părinte duhovnicesc, care să te însoţească. Părintele duhovnicesc trebuie să fie el însuşi un cunoscător prin experienţă a ceea ce vrea să fie rugăciunea. Pe Părintele Teofil Părăian de la Mănăstirea Sâmbăta îl întreba odată Mitropolitul Antonie (era prin anul 1991): "Ai vreun isihast aici, în mănăstire?" Şi el i-a răspuns hotărât: "Nu am şi nici eu nu sunt."[12] Şi adăuga că el a început să se roage cu rugăciunea isihastă după sfatul părintelui Arsenie Boca, dar că adevăratul maestru l-a găsit în cărţi.[13]

Lipsa părinţilor duhovniceşti s-a simţit mereu. Şi, paradoxal, tocmai perioadele de aur ale duhovniciei cunosc lamentări privind lipsa părinţilor duhovniceşti şi existenţa atâtor "maeştri" falşi, care fac "lucrul orbului". Sfântul Nil Sorsky nota la timpul său: "Nu-i lucru uşor să găseşti un îndrumător sigur. Îndrumătorul sigur poate fi numit cel care, având mărturia Sfintelor Scripturi, încearcă să înduhovnicească felul său de a face, de a gândi şi de a judeca. Sfinţii observau că deja în vremea lor era greu de găsit un îndrumător fără defecte; acum suntem cu atât mai datori să-l căutăm cu mare osârdie"[14].

Aceiaşi lipsă o deplângea şi Avva Ishirion, după mărturia Patericului.[15]

Citirea scrierilor sfinte e indispensabilă pentru formarea întru cele duhovniceşti. Starețul Paisie Velicicovski îi îndemna pe ucenici la citire. "Înainte de toate, călugării trebuie să citească scrierile patristice. Oh, dacă toţi călugării, şi între ei mai ales adevăraţii asceţi ai omului interior, nu doar din patria noastră ortodoxă, ci dintre toate popoarele slave, sârbi, bulgari şi celelalte toate, ar cunoaşte folosul care vine din aceste citiri"[16]. Şi Sfântul Ignatie Brancianinov, vorbind de operele filocalice, scria călugărilor: "Toate scrierile Sfinţilor Părinţi despre viaţa monahală, în general, şi despre rugăciunea lui Iisus, în particular, reprezintă pentru călugări o inestimabilă comoară"[17]

Tot Sfântul Paisie recomanda o lectură diversificată. După cum "albina (care) nu adună mierea dintr-o floare sau două, ci din toate...,(tot aşa şi omul) din multe cărţi ale Sfinţilor Părinţi (...) învaţă viaţa îngerească"[18].

Necesitatea citirii textelor Sfinţilor Părinţi rezultă din lipsa de îndrumători duhovniceşti, zice Sfântul Ignatie Brancianinov: "Din cauza marii sărăcii de îndrumători duhovniceşti, scrierile Părinţilor sunt singurul izvor la care poate alerga săracul suflet în setea şi foamea sa duhovnicească"[19]. Aşadar, în lipsa noastră de îndrumători, "singurul nostru sfătuitor sunt scrierile (Sfinţilor) Părinţi"[20]

Dar cum răspunsul pe care îl găsim în cărţi nu e personalizat, ne lovim adesea de o mare dificultate, exprimată de Sfântul Ignatie: "Neştiutori în faţa acestor cărţi care prezintă tainic diversitatea lucrării şi starea specifică începătorilor, îmbunătăţiţilor şi a celor desăvârşiţi, ne găsim în dificultate în clipa în care trebuie să alegem lucrarea şi starea care e a noastră proprie şi care arată măsura noastră. Fericit cel ce simte şi înţelege această dificultate"[21]. Şi Sfântul Grigorie Sinaitul, într-o scrisoare adresată ucenicului Longhin, se exprima în aceiaşi termeni: "Mi-e teamă să scriu, din cauza celor slabi, în mijlocul cărora trăieşti; cel ce se ocupă cu rugăciunea duhovnicească după cum a auzit sau a citit prin cărţi se poate pierde cu uşurinţă, căci nu a găsit un povăţuitor"[22].

Uneori, "nu doar din lectura superficială a cărţilor Părinţilor izvorăşte răul, ci şi din frecventarea (părinţilor duhovniceşti) celor mai iubiţi ai lui Dumnezeu şi din auzirea sfintelor lor învăţături urmate fără discernământ"[23].

Oricum, e lucru clar şi verificat că "îmbunătăţirea călugărilor (şi, am adăuga noi, a oricărui credincios) prin intermediul cărţilor se face mult mai încet, decât împreună cu un sfătuitor purtător de Duhul Sfânt"[24].

---

[12] Neoisihasmul, o bucurie, în revista *Porunca iubirii*, n.3/1998, Sibiu-Făgăraş, p.9;
[13] Cf. Ibidem;
[14] Citat de F. Spidlik, *La direzione spirituale nel monachesimo orientale*, în AA. VV., *Mistagogia e direzione spirituale*, Roma 1985, pg.80;
[15] Cfr. *Pateric*, pg.119;
[16] Paisie Velicicovski, Zitie (Opere); citat de A. N. Tachiaos, *Lo studio e la traduzione degle scritti patristici nella concezione di Paisij Velicicovskij*, în AA. VV., *Paisij, lo satrec*, Ed.Qiqajon, Bose 1997, pg.54;
[17] I. Briancianinov, *Cuvânt despre Rugăciunea lui Iisus*, Ed. Anastasia, Bucureşti 1996, pg.57;
[18] P. Velicicovski, citaqt de A.N. Tachiaos, *Lo studio...*, pg.47;
[19] I. Brancianinov, *Cuvânt...*, pg.57
[20] Ibidem, pg.63;
[21] Ibidem, pg93;
[22] Citat de I. Brancianinov, *Cuvântul...*, pg.93
[23] Ibidem, pp.23-24;
[24] Ibidem, pg.96;

Părinții recomandă observarea anumitor reguli sau condiții pentru o folositoare lectură a sfintelor cărți. Înainte de toate, trebuie să dedicăm mult timp Sfintelor Scripturi, însoțită de rugăciunea cu lacrimi întru smerenia Duhului, căci înțelegerea textelor sfinte este un dar al lui Dumnezeu şi necesită o anumită pregătire duhovnicească, o viețuire după poruncile dumnezeieşti, o minte şi o inimă curate, gata să primească harul Duhului Sfânt[25], care dăruieşte adevărata gnoză.

În acelaşi timp, o adevărată şi utilă înțelegere a scrierilor Părinților se face împreună cu un bun părinte duhovnicesc. "Sfințenia acestor persoane (adică a Sfinților Părinți) şi dreapta lor învățătură este dincolo de orice îndoială"[26]. Dar este la fel de adevărat că fiecare vorbeşte de propria sa lucrare în har, de starea sa duhovnicească, după propria natură şi lucrare. Aceste aspecte, e adevărat, nu sunt totdeauna şi coordonatele stării noastre duhovniceşti. Însă sfatul unui părinte duhovnicesc este totdeauna personalizat.

Apoftegmele Părinților pustiei sunt pline de exemple care arată pe părintele duhovnicesc pe "măsura omului" iar nu "a cărții".

Avva Pimen s-a dus la Avva Iosif să-I zică: Ce voi face când se apropie patimile? Să le stau împotrivă sau să le las să intre? Iar bătrânul I-a răspuns: Lasă-le să intre şi luptă-te cu ele. Şi el a făcut aşa. Dar a venit un călugăr de la Tebe, căruia Avva Iosif I-a spus: De se va apropia patima, împotriveşte-te şi n-o lăsa să intre. Şi auzind Avva Pimen, s-a tulburat şi întorcându-se la Avva Iosif, I-a zis: De ce acelui călugăr i-ai dat un răspuns atât de diferit de al meu? Şi i-a răspuns bătrânul: -E adevărat că te iubesc? – Da, e adevărat. – E adevărat că mi-ai cerut să-ți răspund cum mi-aş fi răspuns mie? – Da, aşa este. – Atunci, dacă vin ispitele, lasă-le să intre şi luptă-te cu ele, căci le vei birui. Acelaşi lucru fac şi eu. Dar acel călugăr, care-i slab, nu va putea să lupte împotriva ispitelor; lui îi este mai de folos să nu le primească[27].

Acest exemplu relevant pune în evidență importanța părintelui duhovnicesc, care dă răspunsuri personalizate, după starea duhovnicească a ucenicului. O astfel de funcțiune cartea nu o are.

Formarea omului de rugăciune duhovnicească se împlineşte în interiorul dialecticii dintre dimensiunea statică – reprezentată de carte, şi cea dinamică, ce rezultă din trecerea învățăturii Sfinților Părinți prin sensibilitatea specifică a părintelui duhovnicesc. În România actuală, lipsesc părinții bătrâni, lipsesc două generații de călugări. Dar pronia divină a lucrat prin intermediul vocației particulare a părintelui Dumitru Stăniloae, care a tradus şi tipărit *Filocalia* în 12 volume, şi a Patriarhului Iustin, care a inițiat traducerea în româneşte a operelor complete ale Părinților Bisericii (în colecția *Părinți şi Scriitori Bisericeşti*). Aceste opere, de incontestabilă relevanță duhovnicească şi culturală, sunt completate de activitatea a numeroase case de editură apărute după 1989 în România şi care vor trebui să răspundă marilor probleme şi întrebări ridicate de epoca post-comunistă şi post-modernă în sfera spiritualității.

[25] Cfr. Ibidem, pp.95-96;
[26] Ibidem, pg.96;
[27] Pateric, pp.110-111, n.3;

DESPRE REVITALIZAREA CREDINȚEI CREȘTINE

în care se arată observații, idei, sugestii izvorâte din îngrijorarea față de evoluția lumii creştine în ultimul timp şi din dorința de a contribui, în măsura posibilităților, la reînvierea duhului creştin activ, pentru înfăptuirea Împărăției lui Dumnezeu, potrivit îndemnului pe care ni l-a dat Domnul Iisus Hristos

Aceasta ar putea să pară o mare îndrăzneală, câtă vreme există foruri eclesiastice în atribuțiile cărora intră, în mod firesc, problema menționată. Totuşi, deoarece Biserica este alcătuită nu numai din cler, ci şi din totalitatea credincioşilor, nu este nepotrivit să dăm glas acelor gânduri care apar în mijlocul mirenilor şi care pot să coincidă cu aspirațiile reprezentanților oficiali ai Bisericii.

Situația actuală a lumii creştine

Cu oarecare timp în urmă, câțiva tineri cu conştiințe lucide, care năzuiau spre o intensă viață creştină, au ajuns la convingerea că întreaga creştinătate, asaltată de forțe potrivnice şi atât de iscusite încât uneori acționează chiar în interiorul său, se află într-un mare pericol: acela de pierdere progresivă a trăirii autentice, a credinței active, masele creştine rămânând limitate la câteva forme de cult exterior, care dau numai iluzia unei vieți religioase. Angajată pe această cale, lumea creştină ademenită de facilitățile tehnicii moderne, descumpănită de descoperirile ştiințifice fals interpretate în favoarea ateismului, influențată de impunerea pe primul plan a valorilor economice, materiale, dezamăgită de compromisurile pe care unele autorități eclesiastice din răsărit le-au făcut din dorința de a salva continuitatea instituțională a Bisericii, lumea aceasta creştină, profund dezorientată, avea să-şi piardă tot mai mult vigoarea şi spiritualitatea, fără a fi cel puțin conştientă de decăderea sa, ci părându-i-se că totul este un proces firesc, ce se înscrie pe linia evoluției istorice şi a modernizării, pe linia „progresului". Progresul real nu poate consta însă în cultivarea excesivă a valorilor materiale în detrimentul aspirației spre mântuire. Aceasta ar însemna tocmai un regres în raport cu scopul pe care Dumnezeu îl propune omenirii: ridicarea de la instinctele primare, de la egoism, spre viața trăită în spirit prin cultivarea valorilor morale şi religioase, pietrele prețioase ale existenței noastre, şi prin creație continuă însuflețită de iubire pentru Dumnezeu şi oameni, sub îndrumarea Duhului Sfânt.

Eroarea de a confunda progresul real cu dezvoltarea unilaterală tehnico-materială (care de fapt conduce la o idolatrizare a valorilor materiale, la o reînviere în forme moderne a vechiului cult al zeului Baal), fără a sesiza că, în lipsa unei dezvoltări corespunzătoare a conştiinței, cuceririle tehnice şi ştiințifice, bune prin ele însele, pot deveni primejdioase pentru omenire, dacă nu sunt guvernate de o spiritualitate evoluată, greşeala de a nu vedea că progresul adevărat constă în îmbunătățirea sufletească a oamenilor, în biruința asupra păcatelor firii noastre pământeşti, în înfrângerea treptată a răului din lume, pe linia ascensiunii spre Hristos, spre mântuirea a cărei poartă El ne-a deschis-o, uitarea unor adevăruri formulate de Mântuitor („Şi ce va folosi unui om dacă va câştiga lumea întreagă şi îşi va pierde în schimb sufletul ?"), neglijarea unor observații pătrunzătoare, ca cea a filozofului Hegel („Orice progres este înainte de orice un progres în conştiință") sau cea a lui Teilhard de Chardin („Vectorul de dezvoltare a omenirii trebuie să fie orientat spre Dumnezeu"), toate aceste îndepărtări de la calea trasată omului de Divinitate au adus o bună parte din societatea actuală în situația paradoxală de a se grăbi spre prăbuşirea morală, având totuşi convingerea falsă că urcă treptele progresului social şi istoric. Această evoluție negativă face să apară la orizont pericolul întunecat al ratării civilizației creştine, al nimicirii şansei de mântuire ce i-a fost acordată omului de grația divină. Dumnezeu nu obligă omenirea să meargă pe drumul pe care i l-a deschis, ci îi lasă întreaga libertate, chemând-o să aleagă între bine şi rău, între mântuire şi osândă.

Epoca în care tinerii amintiți şi-au cristalizat concepția de viață era aceea în care preotul francez Georges Bernanos dădea semnalul de alarmă împotriva civilizației materiei „care face din om un fel de animal industrial supus determinismelor economice" şi atrăgea atenția asupra faptului că „lumea modernă are un caracter demonic", arătând că „trebuie să ne grăbim să salvăm omul; mâine el nu va mai putea fi salvat fiindcă nu va mai dori să fie…", …„trebuie să-l

trezim, să-i redăm, împreună cu conştiinţa demnităţii sale, credinţa în libertatea duhului său". Era epoca în care conştiinţele înaintate îşi dădeau seama că nu suntem creştini, că suntem departe de a fi creştini, că de-a lungul secolelor omenirea a urmat un proces de încreştinare în formă, dar de descreştinare în conţinut, iar conducătorii popoarelor s-au ocupat mai mult de lupta dintre ei şi alţi oameni decât de lupta dintre poruncile Duhului Sfânt şi poftele firii noastre pământeşti, pe când în realitate, în lume, lupta se duce între forţele Binelui, ale Duhului Sfânt, şi cele ale răului, aflate în ofensivă contra înfăptuirii Împărăţiei lui Dumnezeu pe pământ.

Revirimentul creştin

De atunci, evoluţia evenimentelor pe plan istoric, economic, social, în ultimele decenii, a devenit dreptatea unor observaţii ca cele de mai sus.

De mai multe sute de ani, începând cu epoca aşa-numitei „Renaşteri", lumea care se numea creştină, purtătoarea făcliei culturii şi civilizaţiei pentru întreaga omenire, s-a îndepărtat de căutarea reală a lui Dumnezeu şi a făcut din om ca fiinţă naturală, ca „animal superior", centrul preocupărilor. Acest antropocentrism, opus teocentrismului propriu doctrinei creştine, este rezultatul unei devieri continue a maselor de creştini, supuse unor influenţe negative, faţă de rostul adânc al omului: spiritualizarea lui treptată, apropierea de Dumnezeu, nu numai pe plan individual, de către persoane cu înzestrare deosebită, ci şi pe plan colectiv, social, istoric. Ideile de libertate, progres, umanism, dreptate socială, care în formă pură, nealterată, fac parte din concepţia creştină, au fost acaparate de forţe anticreştine, deformate, greşit interpretate şi aplicate, astfel încât au slujit nu înaintării reale a omului, ci mai curând pierderii sale sufleteşti. Masele de creştini au fost împinse, în ciuda eforturilor Bisericii, spre indiferenţă religioasă, formalism ritual, sub care, uneori, se ascunde un ateism profund, pasivitate, cochetare cu ideile greşit considerate ca „progresiste", complacere în comoditate excesivă, libertinaj, vicii, destrămare morală.

[...]

Credincioşii din primele secole creştine cu greu ar putea recunoaşte în chipul lumii care se consideră creştină astăzi, imaginea vieţii trăită după îndemnul lui Hristos. Marea mulţime a celor ce sunt creştini prin botez, dar în afară de apartenenţa formală la Biserică nu au mai nimic comun cu trăirea creştină, se caracterizează prin lâncezeală, îndoieli în domeniul credinţei, răceală religioasă, concesii de conştiinţă, comportament dominat de interese practice, personal utilitare, egoiste, fără avântul inimii spre Dumnezeu, fără iubirea de Hristos.

Forma revirimentului creştin

Revirimentul creştin în spirit ofensiv nu poate fi obţinut numai prin acţiunea, oricât de temeinică şi exemplară, a slujitorilor oficiali ai Bisericii, a clerului. Biserica luptătoare nu este alcătuită numai din preoţime („sacristia"), ci şi din întreaga colectivitate creştină („ecclesia"), ambele constituind trupul lui Hristos. Este nevoie de un entuziasm care să cuprindă această colectivitate, să o înflăcăreze din nou pentru credinţă. El trebuie aprins în mijlocul comunităţilor creştine de către persoane aflate în sânul lor, susţinute şi îndrumate de cler, pentru împlinirea rostului adânc al încreştinării reale şi al oferirii şansei de mântuire a întregii omeniri.

Scopul înalt al umanităţii: împlinirea spirituală întru Dumnezeu, lucrarea pentru înfăptuirea Împărăţiei Lui, cere luptători hotărâţi şi conştienţi, pregătiţi pentru suferinţă şi jertfă, în aceste vremuri când creştinismul se află într-un pericol mai mare decât a fost în faţa expansiunii arabe din Evul Mediu sau a invaziilor otomane din epoca modernă. Duşmanii de atunci luptau cu sabia pentru cucerirea militară a creştinătăţii, în timp ce vrăjmaşii de astăzi lovesc cu arme rafinate intelectuale, sociale, economice, filosofice, pseudoştiinţifice în alcătuirea sa spirituală.

Tinerii despre care am scris la începutul acestor rânduri au murit lăsând în urma lor gândurile înalte insuflate de Duhul Sfânt şi exemplul unei vieţi curate. Celor care i-au admirat şi iubit le-au lăsat ca moştenire sarcina de a face cunoscute aceste gânduri pentru a rodi în viitor. Totodată au lăsat şi o viziune asupra modalităţii practice de revitalizare a credinţei creştine, şi anume constituirea unui corp de mireni, un fel de ordin sau „cin" laic, diferit de cele monahale prin aceea că şi-ar desfăşura activitatea în lume, în mijlocul oamenilor şi că nu şi-ar asuma toate obligaţiile monahale (de exemplu nu şi-ar propune castitatea), dar ar lupta activ, dinamic, în toate domeniile importante ale vieţii sociale, economice, culturale, artistice, pentru biruinţa valorilor creştine şi învăluirea tuturor roadelor muncii umane într-o aureolă a Duhului Sfânt.

Aceasta este de fapt adevărata trăire creştină, care în mod normal ar trebui să fie practicată de fiecare fiu al Bisericii. S-ar face astfel paşi însemnaţi spre încreştinarea în conţinut şi spre apropierea lumii de mântuire, spre universalitatea creştină, înţeleasă nu numai pe orizontală, ca expansiune în lumea întreagă

şi convertire a tuturor popoarelor, ci şi în adâncime, ca o cuprindere a tuturor domeniilor de viaţă şi activitate umană.

Consideraţii istorice

S-ar putea constata că ideea participării active a credincioşilor la opera de construire a Împărăţiei lui Dumnezeu nu este nouă şi că, de fapt, în primele secole după venirea Mântuitorului, creştinii chiar aşa îşi concepeau viaţa, în mod spontan, închinându-şi fiinţa lui Hristos. Astăzi, majoritatea creştinilor trăiesc pe două planuri de conştiinţă: unul oarecum religios, redus la minumul necesar pentru a avea sentimentul împăcării cu Dumnezeu, celălalt, dezvoltat hipertrofic, al trăirii „în rândul lumii", ceea ce implică numeroase concesii şi compromisuri faţă de linia ideală a dreptei vieţuiri creştine.

Atunci, la începutul erei creştine, întruparea Logosului a adus lumina divină care a însufleţit oamenii cu inima curată pentru împlinirea operei de purificare şi transfigurare a lumii, de treptată îndumnezeire a sa.

Prin Domnul Iisus Hristos lumea a fost mântuită în mod virtual, potenţial. Pentru respectarea principiului libertăţii, principiu care stă la baza creaţiei şi a plămădirii sufletului uman, a fost prevăzută de Dumnezeu şi participarea oamenilor la procesul mântuirii. Acest proces se înfăptuieşte prin conlucrarea voinţei omeneşti cu acţiunea Duhului Sfânt care continuă să fiinţeze în lume, ca energie divină. Caracterul teandric (Theos-Andros) al Bisericii a fost pus în evidenţă de Conciliul II Vatican. Pe această cale de conlucrare a omului cu Dumnezeu se înaintează spre scopul propus de la început de Creator: mântuirea lumii la „plinirea vremii".

Până atunci însă condiţia umană trebuie pregătită pentru cea de-a doua venire a Domnului Hristos, când lumea va pătrunde într-un alt plan existenţial: cel restaurat. Să nu uităm că dacă până la prima venire a Mântuitorului omul L-a aşteptat pe Dumnezeu, pe Mesia cel anunţat de profeţi, de atunci înainte Dumnezeu îl aşteaptă pe om, să se înalţe şi să prindă mâna divină întinsă cu generozitate. Dacă omul nu se dovedeşte vrednic de încrederea şi iubirea lui Dumnezeu, Hristos rămâne răstignit pe cruce şi agonizează până la sfârşitul veacurilor, aşa cum ne-a dezvăluit în viziunea sa Blaise Pascal. Credinţa nu ne îngăduie să admitem că suferinţele şi jertfa Mântuitorului au fost zadarnice, dar trebuie să recunoaştem că astăzi creştinătatea se află în situaţia tristă descrisă de gânditorul Nicolae Berdiaev în lucrarea „De la dignite du Christianisme et de l'indignité des chrêtiens", situaţie în care nevrednicia noastră pune în pericol împlinirea aşteptărilor divine.

Cât de mare este distanţa dintre chipul lumii de azi şi glorioasa aspiraţie a Fericitul Augustin spre făurirea cetăţii lui Dumnezeu (Civitas Dei).

Este surprinzător faptul că alte religii, care nu au nici pe departe soliditatea temeiurilor creştine, rodesc totuşi manifestări mult mai active. Astfel, lumea arabă este animată de o viziune istorico-religioasă care, deşi nu are la bază o concepţie de valoarea şi înălţimea celei creştine, este totuşi deosebit de viguroasă şi dinamică. Islamismul se află într-o ofensivă spirituală şi politico-istorică ce nu poate fi neglijată, deoarece antrenează o bună parte din omenire pe calea unei religiozităţi lăturalnice.

La rândul său, religia mozaică, persistând în convingerea că „poporul ales" este numai cel evreesc, dar ajungând la concepţia mai nouă că acest popor luat în ansamblul său îşi va fi propriul mântuitor şi că, deci, nu este nevoie de un Mesia ca persoană individuală, dezvoltă un imperialism spiritual de mari proporţii, tinzând pe căi adeseori oculte spre dominarea întregii lumi şi impregnarea sa cu un spirit total diferit de cel creştin, adeseori direct antihristic.

În afară de acestea, ateismul sub multiple înfăţişări tinde cu deosebită energie spre făurirea unei lumi fără Dumnezeu, lume al cărei sfârşit previzibil este eşuarea în nonsens, în absurd, în pierderea rostului superior al existenţei.

Creştinătatea însă, deşi aflată în posesia adevărului divin, cea mai preţioasă idee-forţă ce a fost dăruită omenirii de Dumnezeu, este totuşi prada unei pasivităţi şi derute de neacceptat, este supusă îndoielilor, descumpănirii, ezitării, lipsei de elan.

Creştinismul, chemat să dea viaţă întregii istorii, să-i imprime sens mântuitor, se află retranşat pe poziţii de descurajare, de aşteptare confuză. Totuşi, idealul apostolic al făuririi unei lumi noi în inimile oamenilor, după modelul celei din ceruri (al arhetipurilor divine, desăvârşite) este tot atât de actual ca şi cu două mii de ani în urmă. Noi nu mai avem însă îndrăzneala, entuziasmul şi puterea de sacrificiu ale apostolilor şi ale urmaşilor lor din primele secole creştine.

Iluminaţi de har, primii creştini vedeau şi gândeau lumea altfel decât contemporanii lor: era o viziune spirituală în care virtuţile sufleteşti şi în primul rând iubirea, făceau să dispară interesele materiale, de atâtea ori meschine. Un nou echilibru se stabilea între oameni, nu pe baza relaţiilor juridice sau a echilibrului de forţe sociale, ci pe baza unei solidarităţi umane

adânci. Acei creştini exemplari care trăiau *în* lume şi *pentru* lume, pentru desăvârşirea sa, dar nu erau *din* lume, adică nu aveau trăsăturile lumeşti minore, ne apar ca o rugăciune a întregului pământ, prin ceea ce avea el mai bun, îndreptată puternic spre ceruri. De aceea creştinismul apostolic rămâne model al elanului sacru, mântuitor.

Ca formă organizatorică, a apărut la începuturile creştinităţii „comunitatea apostolică" (obştea), care era animată de un elan sfânt. Desigur că formele sale de organizare concretă ar trebui azi să fie înnoite, puse de acord cu actualitatea istorică. Comunitatea creştină, ca model al Împărăţiei lui Dumnezeu, este baza istorico-socială a mântuirii lumii.

Primul organism specializat al lumii creştine a fost *diaconatul*, însărcinat cu rezolvarea problemelor administrative şi economice ale obştei. În cursul vremurilor conceptul de diaconie s-a schimbat radical. Diaconia a rămas o subtreaptă a preoţiei (cel puţin în ortodoxie), fără atribuţii importante. Străvechiul diaconat creştin avea ca misiune introducerea unui duh nou în problemele materiale, economice, sociale, inerente vieţii umane. El putea acţiona efectiv pentru realizarea concretă a procesului de mântuire imprimând în viaţa materială a creştinilor duhul de iubire, curăţire şi dreptate.

Acest concept de diaconat, de intervenţie activă a creştinului care nu este preot, ci un ajutor al lui, în problemele lumeşti, ar putea fi reactualizat şi adaptat la cerinţele moderne. Viaţa umană şi istoria nu pot fi lăsate să se dezvolte la întâmplare sau să fie greşit îndrumate, decât cu riscul de a rata prilejul de mântuire pe care ni-l oferă chemarea lui Dumnezeu.

Apostolatul şi diaconatul au constituit forme organizatorice ale unei concepţii unitare şi integrale de viaţă, spre realizarea unei lumi noi creştine şi a unui om nou, demn de misiunea încredinţată de Dumnezeu. Este necesară revitalizarea acestei viziuni pentru a face faţă impasului în care ne aflăm.

Luând ca bază faptul că Iisus este Mesia cel aşteptat, singurul mesianism posibil, care năzuieşte spre o turmă şi un păstor divin, este cel creştin. Se simte nevoia unei reînsufleţiri a creştinătăţii, a reînvierii duhului mesianic.

Apostolatul şi diaconatul au orizont catolic (universal), urmărind încreştinarea şi mântuirea întregii omeniri. Epoca apostolică a cunoscut o fericită armonizare între „primus inter pares", care era apostolul Petru, între ceilalţi conducători creştini care erau apostolii şi diaconii şi între poporul credincios care participa activ la viaţa şi desăvârşirea creştină a comunităţii.

Activitatea în lume

În raporturile dintre Biserică şi state ar fi bine să se realizeze un sinergism, o coordonare şi o conlucrare în vederea obiectivului final al pregătirii întregii lumi pentru mântuirea făgăduită de Domnul Hristos. Aceasta ar presupune conduceri statale creştine nu numai cu numele, ci în fapt; conduceri care să gândească şi să acţioneze realmente pe linie creştină. În acest sens trebuie să înţelegem străduinţele ordinului iezuiţilor, care s-au izbit însă mereu de rezistenţa unor forţe ostile şi de dorinţa conducătorilor lumeşti de a păstra pentru ei întreaga putere de care să dispună după bunul plac. S-au ajuns astfel, în cursul istoriei, la situaţia în care, în multe state, conducătorii erau nominal creştini, dar în realitate erau dominaţi de influenţe anticreştine. Exemplul trecutului ne arată că încreştinarea autentică, nu formală a statelor, punerea lor în slujba ideii de înălţare a întregii vieţi umane la nivelul spiritual oferit de Divinitate, nu poate fi întrezărită decât ca efect al unei acţiuni perseverente de afirmare a creştinilor conştienţi: o ridicare treptată a unei elite creştine pe scara socială, nu pentru satisfacerea unor orgolii sau interese materiale personale, ci pentru biruinţa ideii mari a conştientizării şi spiritualizării omenirii, a încreştinării sale reale.

Biserica, înţeleasă ca organism integral, format din clerici şi enoriaşi, are nevoie nu numai de o ierarhie clericală, ci şi de una laică, educată şi organizată tot atât de bine ca şi prima. Clerul are misiunea îndrumării religioase şi morale, precum şi cea a oficierii tainelor harice; mirenilor le este destinată viaţa socială, politică, economică, ştiinţifică, filosofică, artistică. Se poate concepe o organizare superioară şi complexă a Bisericii, în care alături de cler şi subordonată lui în ceea ce priveşte îndatoririle creştine, să funcţioneze o ierarhie laică însărcinată cu cultivarea şi promovarea valorilor creştine în toate domeniile vieţii. Fiindcă viaţa nu poate fi concepută decât ca o unitate. Fragmentarea în viaţa religioasă spirituală, pe de o parte, şi viaţa materială, economică, profesională, pe de altă parte, este artificială şi conduce la ruperea echilibrului existenţial al omului. Viaţa este una şi nu poate fi concepută armonios decât ca o îmbinare a laturii spirituale cu cea materială, dar în condiţii de dreaptă subordonare a materiei faţă de spirit; o aşezare a tuturor activităţilor pe treptele ce li se cuvin.

Dacă un organism complex, cum este Biserica, va dispune numai de conducători spirituali, ei nu vor avea întreaga vocație și specializare, nici măcar timpul necesar, pentru rezolvarea problemelor lumești în spirit creștin. Dacă însă vor fi sprijiniți activ de cercuri de enoriași evoluați, conștienți, de bună-credință și cu viață creștină intensă, s-ar putea ajunge la o participare competentă și binefăcătoare a Bisericii la viața statală, socială, culturală, științifică etc.

În termeni biblici, creștinii constituie noul Israel, poporul lui Dumnezeu, chemat să conducă întreaga omenire spre idealul mântuirii obștești. Vechiul Israel, poporul evreesc, a cărui misiune a fost ca din sânul său să apară Mesia Hristos, a pierdut grația divină fiindcă nu L-a recunoscut și nu L-a acceptat pe Mântuitor; astfel a pierdut și calitatea de reprezentant al lui Dumnezeu în lume. Creștinii sunt Noul Israel, poporul ales să zidească Împărăția lui Dumnezeu. Noul Israel are două niveluri: unul de grup spiritual conducător, restrâns ca număr, dar conștient și eficient, care se consacră voluntar lui Hristos, celălalt de masă populară, credincioasă, ascultătoare și lucrătoare. Marile personalități care imprimă omenirii forța lor interioară pot să apară atât din elită cât și din popor. Marile personalități pot fi clerici, oameni politici, savanți, filosofi, economiști de valoare, genii artistice etc.

În ansamblu, poporul ales, creștinătatea, este lumina lumii și sarea pământului. Oameni de bună-credință, care nu aparțineau Bisericii creștine, au recunoscut că niciodată nu a apărut în istorie un fenomen de înălțimea și valoarea celui creștin. Aceasta se explică tocmai prin caracterul său divin. Trebuie reținut însă că vechiul Israel își păstrează cutezanța seculară, afirmând că el este cel chemat să orienteze și să conducă întreaga lume. Acestui imperialism spiritual, care face o separație netă între pretinsul Israel conducător și masa popoarelor oarbe ce urmează a fi conduse ca o turmă de „goimi", creștinismul îi opune concepția ecumenicității, potrivit căreia toate neamurile, toate popoarele, toate comunitățile sunt chemate să se integreze, în condiții de egalitate, în larga comunitate creștină, astfel încât întreaga omenire să devină „poporul lui Dumnezeu".

Până atunci, Biserica formată din cler și credincioși trebuie să dea expresie creștină tuturor factorilor și forurilor de cultură, ca prin toate să se zidească Împărăția lui Dumnezeu. Sfințenia se poate realiza ca act viu în orice domeniu al activității umane, dacă această activitate este practicată în Spirit Sfânt.

Există o eroare larg răspândită astăzi, anume că marea mulțime a creștinilor nu trebuie să se intereseze de bunul mers al Bisericii, de dezvoltarea sa. Aceasta ar fi o treabă a preoților și a căpeteniilor bisericești. De fapt, bunul mers al Bisericii este tot atât de important pentru ultimul creștin ca și pentru ierarhia eclesiastică, fiindcă prin Biserică își află mântuirea orice suflet, iar lupta împotriva răului din lume se desfășoară mai ales prin avanposturile Bisericii.

O altă eroare, tot atât de răspândită, este aceea că preoții și monahii trebuie să fie indiferenți față de viața civilă statală, rolul lor fiind de a păstra legătura spirituală cu Divinitatea și de a se îngriji de sufletele credincioșilor ce li se încredințează. În realitate, clerul și membrii ordinelor călugărești au și misiunea de a îndruma devenirea istorică a popoarelor, nu primind funcții cu răspundere civilă, dar dirijând evoluția vieții publice prin ierarhia creștină laică ce sprijină în mod conștient și activ Biserica și se află în stare de supunere față de conducătorii bisericești.

Creștinismul nu se afirmă și nu se răspândește prin forță și silnicie. O încreștinare reală nu poate fi decât cea realizată în conștiințe, prin acțiunea misionară a celor pătrunși de credință și de aspirația spre valorile eterne ale Creatorului. Biruința creștinismului s-a făurit pe temelia nenumăraților martiri din primele secole. Martiri există și astăzi, dar în majoritatea cazurilor ei rămân necunoscuți, victime ale unor procedee rafinate pe care le mânuiesc dușmanii creștinismului. Când puterea de jertfă încetează, se intră în declin. În veacul nostru s-au creat condițiile apariției unui nou tip de martiraj, cel de durată, de zi cu zi, împotriva persecuțiilor fățișe sau camuflate și împotriva neînțelegerii din partea lumii și a greutăților generate de superficialitatea celor ce sunt creștini numai cu numele. Paralel cu acest martiraj de zi cu zi, există și un martiraj suprem, al celor ce și-au dăruit sau își dăruiesc viața în lupta directă pentru creștinism.

Comunitatea creștină trebuie să-și afirme solidaritatea cu acești martiri ai istoriei moderne și contemporane, cu creștinii care au fost sacrificați în timpul revoluției franceze și în desfășurarea altor prefaceri istorice, cu toți cei care și-au închinat și dăruit viața lui Hristos în ultimele sute de ani.

Biserica și statul

Este util să ne amintim că la începutul oficializării creștinismului, după Edictul din Milan și primele sinoade ecumenice, împăratul era investit cu putere de sus de către patriarh și era considerat „episcop pentru treburile din afară ale Bisericii", iar patriarhul era

primul sfetnic al împăratului. Se tindea spre un sinergism între Biserică şi Stat. Din nefericire, împăraţii, dominaţi de duhul lumii, nu au fost la înălţimea chemării lor, nu au reuşit să imprime orientarea autentic creştină în problemele publice statale, fiindcă ei înşişi nu erau adevăraţi trăitori creştini, ci au căutat să subordoneze Biserica şi reprezentanţii săi pentru realizarea unor planuri politice sau satisfacerea intereselor personale de glorie lumească, de orgoliu pământean. Personalitatea excepţională a Sfântului Ioan Gură de Aur, care a fost exilat şi a pierit din cauza atitudinii sale dârze contra abaterilor împăraţilor, împărăteselor şi acoliţilor lor de la linia creştină, constituie un exemplu grăitor cu privire la lupta dintre spiritualitatea creştină autentică şi greoiul fond de inerţie a lumii care, sub înrâurirea instinctelor, patimilor şi intereselor egoiste, a refuzat de atâtea ori să asculte glasul adânc al chemării lui Dumnezeu. Maxim Mărturisitorul, Thomas Becket, Thomas Morus, Jan Nepomuk şi alţii sunt tot atâtea victime ale conducătorilor de popoare stăpâniţi de păcate lumeşti. Astfel s-a perpetuat de-a lungul secolelor nevrednicia factorilor statali, care ar fi avut misiunea şi puterea să contribuie la încreştinarea reală a omenirii, nu prin forţă ci prin convingere şi înalt exemplu moral, prin trăirea cultivarea şi difuzarea principiilor creştine în toate domeniile vieţii publice.

În Occident s-a desfăşurat mult timp lupta, nu dintre papi şi împăraţi ori regi, cum greşit apare consemnată în istorie de cele mai multe ori, ci dintre dorinţa de universalitate a Bisericii, de ştergere a graniţelor existente între oameni şi popoare şi tendinţele particulariste, centrifuge ale statelor, care au refuzat să se integreze într-o comunitate unitară a întregii umanităţi, pe baze pur spirituale, fără diferenţieri etnice, fără nedreapta dominare a unor popoare de către altele.

Preponderenţa intereselor statale şi regionale a condus la o încreştinare numai formală, nominală, în timp ce oamenii au rămas cu vechile lor păcate, cu nevrednicia în faţa idealului adus pe pământ de Fiul lui Dumnezeu, care cheamă la profunda transformare sufletească, la atingerea unui nivel supra-uman, cel al sfinţeniei, al îndumnezeirii, ca punct final al evoluţiei omeneşti, în cadrul unei Biserici universale.

Dreptatea socială

O problemă de o deosebită importanţă a fost şi este aceea a dreptăţii sociale. Principiile creştine condamnă preocuparea excesivă pentru avuţie şi nedreptăţile săracilor. Totuşi, în practică, societatea aşa-zis creştină nu şi-a schimbat în mare structura socială moştenită din antichitate; sub diferite forme s-a perpetuat existenţa unui număr restrâns de bogaţi care prin abuz de putere şi nedreptăţi şi-au sporit mereu avutul în dauna poporului, a celor mulţi. Biserica a fost cu sufletul de partea poporului, dar raporturile de dependenţă instituţională şi materială, economică, faţă de conducătorii şi puternicii societăţii, au condus în Răsărit la un fel de compromis între Biserică şi Stat, având ca urmare sacrificarea intereselor economice ale maselor populare. În Apus a avut loc o dezvoltare a păturilor bogate, care au încercat să-şi exercite influenţa asupra Bisericii şi a apărut fenomenul capitalismului, care deşi necreştin ca esenţă şi mentalitate, a imprimat societăţii moderne trăsăturile sale. Absenţa Bisericii pe terenul ideilor şi fenomenelor sociale, în secolele al XVII-lea, al XVIII-lea şi până spre sfârşitul secolului al XIX-lea, avea ca justificare faptul că străduinţa sa majoră era îndeptată spre mântuirea sufletelor credincioşilor, nu spre bunăstarea lor materială. Totuşi ideea de dreptate face parte integrantă din virtuţile creştine, este o virtute cardinală, care putea să constituie una dintre primele preocupări şi activităţi ale Bisericii. Şi apoi, sufletele bogaţilor nu trebuiau şi ele să fie mântuite prin repararea nedreptăţilor acumulate timp de secole?

[...]

Împărăţia lui Dumnezeu este greu de atins. Drumul spre ea trece printr-o poartă strâmtă. Ea trebuie să se zidească solidar şi concomitent în trinitatea sa imperială: în inimi ca spiritualitate, în lume ca orânduire socială dreaptă şi în ceruri ca fericire eternă.

Conform simbolului din Evanghelii, încreştinarea adevărată cere atât vin nou cât şi burdufuri noi, adică atât înnoire prin conţinut spiritual-creştin cât şi forme sociale şi istorice noi. Ideea de continuă desăvârşire, de perfecţionare pe linia progresului spiritual ar trebui să fie aplicată nu numai laturii morale a fiecărui creştin, ci şi câmpului larg social, istoriei umanităţii. Formele de organizare sunt vremelnice şi imperfecte. De aceea este bine ca ele să fie înnoite când au obosit şi nu mai sunt eficiente pentru progresul uman spre mântuirea obştească. Spiritualitatea creştină cuprinde un tezaur de idei şi energii care pot genera culturi, civilizaţii, forme statale, legi, şcoli, concepţii filosofice, orânduiri sociale, dar nu se confundă cu nici una dintre ele, deoarece ea nu poate fi închistată în forme fixe, rigide, date o dată pentru totdeauna, ci rămâne liberă în spirit sfânt, năzuind să conducă omenirea spre un înalt stadiu de trăire în spirit şi în adevăr prin alcătuiri diverse, adaptabile şi mereu actualizate, dar cu respectarea principiilor divine

fundamentale descoperite nouă de Domnul Hristos. Acestea include şi înfăptuirea dreptăţii sociale.

Libertatea şi educaţia

Există un raport organic între libertatea (viaţa interioară) a insului şi orânduirea (viaţa socială) a comunităţii. Fără oameni cu libertate interioară nu este posibilă o societate liberă cu aspiraţia permanentă spre bine.

Tirania răului poate veni atât prin excesul de autoritate care retează nobilele năzuinţe personale cât şi prin libertatea fără frâu care duce la libertinaj şi la căderea în sclavia păcatului. De aceea problema viitorului omenirii, a mântuirii oamenilor, este strâns legată de construirea unei societăţi în care autoritatea şi libertatea să fie echilibrate pentru conştientizarea şi spiritualizarea nu numai a unor indivizi izolaţi, ci a comunităţii omeneşti în ansamblu.

Desigur, văzută din punctul critic în care ne aflăm astăzi, cu state în care domneşte în mod categoric tirania şi altele în care libertinajul s-a răspândit peste măsură, şansele de realizare a unei concepţii ca cea înfăţişată mai sus par foarte îndepărtate. Educaţia tinerilor este făcută, în majoritatea ţărilor, de instituţii atee sau indiferente din punct de vedere religios. Ele dispun de mijloace moderne de transmitere a unor concepţii care angajează omenirea pe căi lăturalnice, diversioniste, căi ce nu conduc de fel spre mântuire, spre apropierea omului de Dumnezeu. Duhul general de care este impregnată educaţia oficială, în multe state, se caracterizează prin utilitate practică, adaptare a indivizilor la interesele economice ale epocii, subordonarea lor faţă de progresul tehnic material. Comandamentele morale superioare se estompează, iar căutarea fierbinte a lui Dumnezeu este considerată o abatere de la linia comună, o „alienare“ sau un semn de înapoiere, de lipsă de sincronism cu epoca, o caracteristică retrogradă.

Handicapul educaţiei creştine constă în aceea că se efectuează nu sub semnul autorităţii publice, statale, nu prin constrângere sau legi, ci prin convingere pură, prin ataşare liberă la autoritatea divină şi prin elanul pe care-l naşte speranţa mântuirii, fără a oferi recompensele materiale şi succesele imediate la care sunt sensibili cei mai mulţi oameni. De aceea pătrunderea sa în suflete este mai dificilă şi mai rară.

De-a lungul timpului, în cadrul educaţiei făcute de exponenţi ai Bisericii, s-au strecurat, pe lângă multele îndrumări excelente, şi unele trăsături infidele creştinismului, majoritatea provenind din concesii faţă de duhul lumii. Printre acestea sunt importanţa acordată formelor, ritualurilor, în raport cu conţinutul sufletesc al trăirii creştine, plecarea în faţa puterii seculare, trăirea pe două planuri de conştiinţă: cel al convingerilor creştine şi cel al comportamentului lumesc, compromisul dintre aceste două planuri. S-a salvat însă adevărul evanghelic, care a rămas ţinta năzuinţelor umane evoluate. Educaţia autentic creştină este calea cea mai sigură spre Împărăţia lui Dumnezeu.

Pe lângă spiritualitatea clericală şi monahală, care este predominant ascetică, sacramentală şi contemplativă, ar fi necesar să se închege şi o spiritualitate laică: activă, dinamică, lucrătoare, constructivă, cu aplicabilitate în domeniul orânduirii sociale. Cele două spiritualităţi ar trebui să fie convergente şi fidele aceluiaşi Hristos şi aceleiaşi Împărăţii a lui Dumnezeu.

Încercările de orânduire statală conform liniilor de forţă ale creştinismului, pe plan istoric, [...], s-au izbit de rezistenţa celor mari, a păturilor conducătoare, care erau creştine numai la suprafaţă şi nu acceptau să renunţe la privilegiile lor, la puterea de care dispuneau, la plăcerile facile, ucigătoare de suflet. „Duhul lumii“ s-a opus mereu „Duhului lui Hristos“. În conflictele dintre Stat şi Biserică, dreptatea a fost de cele mai multe ori de partea Bisericii, dar succesul a revenit cel mai adesea Statului şi forţelor lumeşti care îl susţineau. S-au adeverit astfel cuvintele Sfântului evanghelist Ioan: „*Iar judecata este aceasta: că lumina a venit în lume, dar oamenii au iubit mai mult întunericul decât lumina*“.

Protestantismul a renunţat atât la spiritualitatea monahală cât şi la acţiunea istorică; el a determinat o destrămare parţială a unităţii creştine şi se pune întrebarea dacă accentul pus pe fondul sufletesc, pe conţinutul credinţei şi valul de libertate generat de el ar putea fi rodnice, creatoare de noi realizări creştine.

[...]

Preoţia instituţională, care se bucură de continuitatea harică, îşi are rolul său bine stabilit. Dar Duhul Sfânt se apropie după cum voieşte şi ridică aleşi ai lui Dumnezeu şi acolo unde nu erau de aşteptat. De aceea s-ar putea ca la biruinţa creştină să aducă un aport însemnat personalităţi care aparţin „Preoţiei universale“, adică sunt slujitori ai lui Dumnezeu prin concepţia, trăirea şi activitatea lor, fără a fi încadraţi instituţional în cler.

Problema puterii în lumea noastră este deosebit de spinoasă. Mântuitorul a zis: „Mi s-a dat toată puterea în ceruri şi pe pământ“. Dar şi Satana poate oferi puterea asupra lumii pământene, cu îngăduinţa lui Dumnezeu, care credem că a dispus astfel pentru a

face posibilă libertatea de alegere a oamenilor. Iisus Hristos a respins puterea cu care L-a ispitit Satana şi a primit numai puterea dată de Tatăl ceresc. În aceasta constă şi înţelepciunea creştinilor adevăraţi.

Istoria poate fi înţeleasă în lumina Apocalipsei Sfântului Ioan, căci creştinătatea ca oştire insuflată de Duhul Sfânt se află în luptă necurmată cu puterile întunericului dinamizate de principiul răului. Atât puterile creştine cât şi cele anticristice se succed în istorie, îşi transmit mesajul generaţiilor următoare, trec prin victorii şi prin înfrângeri, năzuind spre biruinţa finală. Fără a subestima energia şi iscusinţa satanică, trebuie să precedem că Iisus este Dumnezeu şi este Nika („Învingător"), iar dacă adesea suntem înfrânţi, aceasta se întâmplă din cauza nevredniciei noastre omeneşti şi nu datorită unei reale dominaţii satanice asupra puterii lui Hristos. De aceea străduinţele Bisericii luptătoare trebuie să fie continue şi depline.

Modelul personalităţii umane, ţinta educaţiei creştine, rămâne Domnul Hristos, dar el se realizează în mod particular, de fiecare dată unic în fiecare persoană. Este de înţeles diversitatea personalităţilor în sânul creştinismului, dar numitorul lor comun este Hristos.

De-a lungul timpului s-a încetăţenit o concepţie incompletă, numai parţial valabilă, cu privire la tipul creştinului adevărat care trebuie să fie format prin educaţie. Omul desăvârşit este Hristos, aşa cum ni s-a descoperit prin întreaga Lui fiinţă şi activitate. Adesea s-a interpretat însă că tipul creştinului ar corespunde numai omului bun, blajin, iertător, smerit, supus, ascultător, răbdător, iubitor, lepădat de sine însuşi, conştient de păcatele sale şi deschis spre pocăinţă. Aceasta este o imagine incompletă a tipului de creştin integral; este ceea ce l-a condus pe Nietzsche să considere în mod greşit că morala creştină este o „morală a sclavilor". În realitate, după modelul Domnului Hristos, creştinul trebuie să fie şi cutezător, puternic, înţelept, întreprinzător, activ, drept, chiar sever în combaterea răului, realist, cu mare capacitate de afirmare şi cu conştiinţa misiunii sacre ce-i este încredinţată de Dumnezeu. Să nu uităm că Iisus a putut fi sever când a alungat cu biciul din templu pe cei ce necinsteau casa Tatălui Său.

În aparenţă, aceste două imagini se contrazic şi se resping. Adversarii creştinilor îi acuză că scot la iveală acel aspect ce le convine în anumite situaţii. De fapt cele două laturi sunt complementare, se întregesc în personalitatea creştină complexă, dând o unitate armonioasă, cu aplicarea acelor însuşiri care sunt necesare în fiecare situaţie. Ele coexistă şi atunci când se reliefează o latură şi atunci când este necesară cealaltă. Dar creştinismul, ca şi Iisus, nu trebuie să facă voia sa, ci voia Tatălui din ceruri. Este necesar, spre exemplu, să fim şi iertători, dar alteori şi neîngăduitori faţă de anumite manifestări ale răului, conform cerinţelor de mântuire a lumii, pe care ni le indică Duhul Sfânt.

Imaginea pe care o au în general oamenii despre sfinţi este aceea a unor fiinţe atât de transfigurate, sacre, contemplative, eterate, încât produc sentimente de evlavie, dar nu mai corespund realităţii umane şi nu mai generează în suflete energiile pe care de fapt le-au răspândit când erau în viaţă. În realitate, mulţi sfinţi au excelat tocmai prin lupta activă, prin acţiunea de zguduire a conştiinţelor, aşa cum au fost sfinţii apostoli Petru şi Pavel, sfinţii Augustin, Nicolae, Ioan Gură de Aur, Maxim Mărturisitorul, Francisc de Assisi şi mulţi alţii. Retragerea din lume poate fi înţeleasă ca o perioadă de formare spirituală, de adunare a puterilor, pentru ca apoi, revenind în lume, cu energie înzecită, personalitatea creştină să treacă la luptă misionară activă spre biruinţa lui Hristos. Vremurile de astăzi cer sfinţi activi, puternici, care îşi primesc responsabilităţile de aleşi ai lui Dumnezeu pentru desăvârşirea operei Sale în lume. Creştinătatea are nevoie de personalităţi pe care să le urmeze când sunt încă în viaţă, nu numai după secole de la moartea lor.

Binele şi răul

În ceea ce priveşte problema binelui şi a răului şi raportului dintre materie şi spirit, nu putem identifica materia cu răul. De fapt răul vine prin spirit, când acesta se degradează. Omul a introdus păcatul în lumea materiei, răsturnând raportul de subordonare naturală a materiei faţă de spirit şi făcând duhul rob al materiei. Problemele materiale aparţin ordinii naturale care a fost voită de Creator şi de aceea trebuie să fie rezolvate conform planului divin al creaţiei. În domeniul material nu există formule perfecte, ci duhul este chemat să pună ordine în viaţa materiei. Omul nou, adică adevăratul creştin trebuie să utilizeze materia conform scopurilor sale fireşti, fără a o disprețui sau neglija, dar şi fără a i se închina ei.

Tot astfel, ştiinţa în sine nu este rea, ci rea este greşita sa înţelegere, interpretarea sa unilateral materialistă şi pozitivistă, care sărăceşte complexitatea realităţii şi limitează artificial multitudinea de aspecte ale existenţei. Ştiinţa adâncă, autentică, este compatibilă cu credinţa, aşa cum dovedesc cercetări şi descoperiri recente în microfizică (Niels Bohr, Heisenberg, Fiedjof Kapra, David Bohm), astrofizică (Jeans,

Eddington, Lemaître, Hoyle, Sagan), biologie (Vialleton), psihologie (Eckles, Popper), matematici superioare (Gödel, Brouwer). Pe plan filosofic, rezultatele ştiinţelor sunt oricând interpretabile fie în sens materialist, fie în sens spiritualist, potrivit perspectivei şi concepţiei asupra lumii şi vieţii pe care o adoptă gânditorul respectiv. Ştiinţa conştientă de posibilităţile sale recunoaşte că există domenii în care, pentru moment, nu poate oferi explicaţii complete, sunt zone care o depăşesc. Acesta poate fi un prilej de smerenie pentru orgoliul ştiinţific necreştin. Duhul uman nu trebuie să renunţe la căutarea adevărului, dar nu poate spera să-l găsească împotriva voinţei lui Dumnezeu, Ştiinţa bine orientată poate şi trebuie să meargă mână în mână cu credinţa, înaintând pe măsura dezvoltării puterilor de cunoaştere ale omului şi a dezvăluirii adevărurilor pământeşti de către Dumnezeu, aşa cum au arătat gânduitorii neotomişti (Jacques Maritain, Etienne Gilson, Abatele Sertillanges) şi alţi gânditori aparţinând unor orientări teiste (Whitehead, Jaspers, Montague, Blaga etc.).

Nici tehnica în sine nu este rea, rău este excesul de tehnicizare, idolatrizarea tehnicii şi neînsoţirea procesului de înaintare tehnică modernă cu o pregătire morală şi spirituală corespunzătoare. Tehnica lipsită de orientare înţeleaptă acaparează energiile umane pentru scopuri minore sau primejdioase, artificializează şi degradează natura, înstrăinează pe om de puterile adânci ale firii, care-i pot asigura dezvoltarea organică pe drumul mântuirii spre Dumnezeu. Excesul tehnic îl fac pe om să fie „căzut la lucruri“, după expresia filosofului Kierkegaard, să nu mai caute şi să nu mai aprecieze valorile spirituale, cele ce au rol primordial în progresul real al umanităţii. Savantul Alexis Carrel atrăsese atenţia în mod viguros, în epoca dintre cele două războaie mondiale, asupra pericolului rămânerii în urmă a dezvoltării spirituale faţă de expansiunea uriaşă a tehnicii, arătând că se creează o prăpastie care scindează fiinţa umană şi că numai armonizarea celor două laturi, prin cultivarea valorilor spirituale astfel încât să ajungă din urmă nivelul obţinut de evoluţia tehnico-materială, poate asigura o desfăşurare echilibrată în istoria omenirii.

Progresul material unilateral a materializat mintea oamenilor, le-a dat iluzia falsă a dominării naturii, a dus la creşterea egoismului, a luptei pentru stăpânirea bunurilor materiale, creând o lume mecanică, artificială, sufocantă pentru spirit. Progresul adevărat trebuie să fie bipolar: spiritual şi material în acelaşi timp, păstrând comuniunea cu Dumnezeu şi cu natura şi refăcând unitatea fiinţei umane, care nu este numai trup ci şi spirit.

Conceptul de umanism, aşa cum a fost făurit de gânditorii renascentişti, preluat şi dezvoltat apoi de iluminişti şi de scientismul secolelor al XIX-lea şi al XX-lea, constituie o deformare a adevăratei preocupări binefăcătoare pentru om. Umanismul autentic, cel creştin, nu înseamnă idolatrizarea omului, punerea sa în locul lui Dumnezeu, căci aceasta l-ar limita la imperfecţiunea condiţiei sale, lipsindu-l de căutarea a ceea ce este mai presus de el, curmându-i aspiraţia spre transcendent. Creştinismul cultivă un umanism profund, în cadrul căruia omul liber faţă de sine însuşi prin comuniunea cu Dumnezeu se află în raporturi de fraternitate cu semenii săi, îşi dezvoltă în mod armonios calităţile fizice, intelectuale şi spirituale şi are ca finalitate mântuirea, binele suprem pentru fiecare suflet şi pentru întreaga omenire.

Creştinul adevărat, ca om liber, desprins de robia păcatului şi având o conştiinţă întreagă care îi permite independenţa faţă de erorile epocii, trebuie să fie permanent treaz, cu discernământ evoluat, în lupta binelui contra răului. Astfel, de pildă, dreptatea socială nu poate fi realizată decât prin conducători drepţi care o pun efectiv în practică. Altminteri, cei care au luptat cu însufleţire pentru dreptatea socială câtă vreme erau nedreptăţiţi ei înşişi şi sufereau urmările nedreptăţii vor deveni nedrepţi şi asupritori la rândul lor când vor ajunge în poziţii dominante, fiindcă vor rămâne ancoraţi în mentalitatea satisfacerii intereselor personale, egoiste, nu vor fi animaţi de aspiraţia dezinteresată spre dreptatea generală. Dreptatea este un ideal uman fundamental, dar ea a fost prea adesea interpretată şi manevrată potrivit unor interese ale guvernanţilor sau păturilor sociale bogate.

Sărăcia este o plagă ce trebuie să fie eradicată, dar bogăţia este o capcană ce poate ucide sufleteşte mai sever decât sărăcia. Duhul e chemat să găsească măsura potrivită a necesarului material pentru întreţinerea şi dezvoltarea demnă a vieţii. S-ar putea lua ca îndreptar concepţia lui Aristotel, preluată de tomism, potrivit căreia virtutea este calea de mijloc între exces şi lipsă. În spirit creştin, trebuie reabilitată concepţia despre politică; aceasta a ajuns oarecum sinonimă cu farsa, minciuna, ipocrizia, abuzul, nelegiuirea. În lumina valorilor creştine, într-o „cetate a lui Dumnezeu“, politica practicată trebuie să fie onestă, dreaptă, cavalerească, detaşată de interesele personale ale celor ce o aplică, plină de iubire şi respect pentru cei conduşi; este necesară reintroducerea în politică a ideilor de cinste, onoare şi demnitate. Funcţiile de conducere sunt posturi de

slujire a lui Dumnezeu în folosul comunității întregi, nu pentru mărirea și avantajele personale ale conducătorilor.

Dacă nu se va produce o acțiune energică de redresare și restaurare a omului în ceea ce are el mai de preț, am putea asista la sfârșitul civilizației actuale, care se autodistruge fiindcă nu mai poate stăpâni mijloacele create de ea însăși. Mirajul tehnic s-a transformat pentru om în obiectiv prioritar și l-a robit. S-a produs o „materializare a minții". Omul actual gândește predominant în termeni de avantaje materiale și realizări tehnice, pierzând prețul valorilor morale și spirituale și îndepărtându-se astfel de la rostul existenței sale.

În acest ceas târziu al rostogolirii spre prăpastie, nu putem afla salvarea decât apelând la ajutorul Celui Atotputernic, la lumina și puritatea drumului pe care El ni l-a arătat prin Fiul Său.

Puterile noastre slabe nu pot deveni eficiente decât dacă le racordăm la rețeaua energiilor divine. Fiindcă toate acțiunile, toate talentele, toate ideile, toate virtuțile sunt inutile și se întorc împotriva omului, dacă nu sunt inspirate și întreținute de Dumnezeu, dacă nu se finalizează în El.

Datoria slujitorului lui Hristos

Orice creștin în care nu s-a întunecat conștiința deveniri umane pe căile Binelui ar trebui să trăiască în perspectiva istorică a salvării omenirii și a intrării ei pe făgașul mântuitor care duce la Dumnezeu.

Reluând și rezumând unele dintre gândurile expune mai sus, putem spune că încreștinarea adevărată, în conținut, a popoarelor lumii este o datorie ce nu revine exclusiv clerului, reprezentanților oficiali ai Bisericii. Această operă trebuie să aibă un caracter universal, supra-confesional (ecumenic) și suprastatal. Împărăția lui Dumnezeu este una și tinde să cuprindă pe toți oamenii.

Conducerea clericală, deținătoarea harului și a funcțiilor sacre, are nevoie de sprijinul activ al comunității de mireni creștini care să-și dedice viața zidirii Împărăției lui Dumnezeu. Clerul este specializat, având atribuții precise în stabilirea legăturii directe cu Dumnezeu, oficierea slujbelor, administrarea sfintelor taine și îndrumarea vieții religioase și morale a poporului. Lumea rămâne însă fără o acoperire creștină satisfăcătoare în numeroase domenii: social, economic, științific, filosofic, artistic. De aceea este nevoie și de o activitate creștină laică, alături de cea clericală. Acțiunea creștină laică ar trebui să dea expresie social-economică și public-culturală spiritualității creștine. Împreună cu ierarhia clericală, ea trebuie să urmărească în mod concret, practic, înfăptuirea Împărăției lui Hristos, ca împlinire finală a istoriei omenirii. Factorii de cultură trebuie să se încadreze în spiritualitatea creștină, sprijinind îndreptarea omenirii spre mântuire.

[...]

În prezent, creștinătatea se află retranșată pe pozițiile unui program minimal de rezistență față de atacurile anticreștine și de asigurare a continuității instituționale a Bisericii. Duhul Domnului Hristos ne îndeamnă însă spre un program maximal de înfăptuire a Împărăției Sale. Ideea unui ordin mirean, ca cel al servilor, și sarcina imensă a construirii Împărăției lui Dumnezeu în angrenajul istoriei pot părea deosebit de îndrăznețe. Ceea ce justifică aprobarea lor sunt cuvintele Mântuitorului: „În lume veți avea necazuri, dar îndrăzniți! Eu am biruit lumea."

(Acest material a fost reconstituit în anul 1985 de Virgil Ioanid și Traian Popescu)

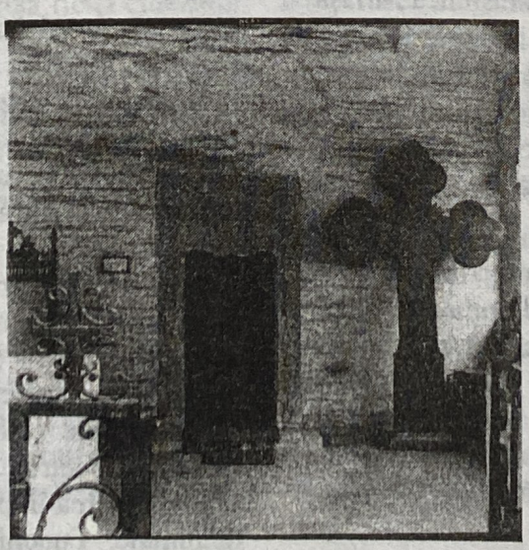

CUVÂNT
FOLOS

PREDICA DE ANUL NOU
(DESPRE CALENDAR)

Părinților și fraților și iubiți credincioși,

Fiindcă slujesc cu nevrednicie mâine Liturghia, m-am gândit că e bine ca privegherea din seara aceasta s-o mai împodobim și cu cântări, și cu cuvinte sau cu predici, ca să nu pară prea lungă.

Mâine, Biserica lui Hristos cea dreptmăritoare din Răsărit prăznuiește trei sărbători: Anul Nou, Tăierea împrejur cea după trup a lui Hristos Mântuitorul și Sfântul Ierarh Vasile cel Mare, Arhiepiscopul Cezareei Capadochiei. Și pentru că mâine nu se poate cuprinde într-o predică tot ce ar trebui spus despre aceste trei praznice, m-am gândit ca în seara aceasta să mă ocup într-o mică parte din predică de însemnătatea anului nou.

Cum s-a ajuns la noi, românii, să se prăznuiască anul nou la 1 ianuarie? Iată prin ce împrejurări s-a ajuns la aceasta și ce însemnătate are anul nou.

Să știți, fraților și părinților, că Dumnezeu a făcut lumea aceasta primăvara și a terminat-o, cum ați auzit, în șase zile. Dar vinerea aceea, când s-a terminat lumea, era în ziua de 14 martie, când era lună plină. Așa dogmatisește dumnezeiescul Părinte Ioan Damaschin. Nu se știa pe atunci ce-i acela calendar, că nici nu era zidit omul, sau după ce l-a zidit, omul era deocamdată în rai.

După mărturia unor teologi, Adam și Eva au stat șapte sute de ani în rai, iar alții zic că numai șapte zile, sau șaptezeci; alții că șapte ani.

Toți sunt pentru cifra *șapte*, dar nu se știe exact cât au stat ei în rai. Lui Dumnezeu, când a făcut lumea cu cuvântul, nu I-au trebuit ciocane și hârlețe și sapă și mistrie ca să o facă; „El a zis și s-au făcut. El a poruncit și s-au zidit" (*Psalmul* 148, 5). Dar a pus lumii acesteia niște legi veșnice; toate se rotesc cu atâta precizie în ceasul universului, se învârtesc cu o precizie de înspăimântă și pe îngeri, nu numai pe oameni. Pentru ce? Pentru că e lucrul lui Dumnezeu Atotțiitorul. Și când a făcut Dumnezeu lumea, soarele era la zenit, adică în mijlocul cerului. Dar stihiile lumii făcute de El, pământul, și cerul, și soarele, și luna, și stelele nu au stat nemișcate nici o clipă, ci mereu se mișcă. Toate se mișcă în cerc, ele veșnic se întorc de unde au plecat. Așa se mișcă stelele, așa soarele și luna, așa toate planetele și tot ce a făcut Dumnezeu. Tuturor le-a pus lege să se miște și totodată să nu se miște la întâmplare, ci cu mare rânduială. Încât s-au uimit și cei mai învățați oameni ai lumii din antichitate, și au cunoscut pe Dumnezeu din zidiri, fără să-L cunoască din Scripturi. Și au strigat: „Mare ești, Doamne, și minunate sunt lucrurile Tale!". Așa a fost mai apoi cazul și cu Isaac Newton, cu Kepler și cu ceilalți mari astronomi, care din singură mișcarea universului au înțeles că este o mână, este un centru de îndrumare care le poartă pe acestea cu atâta precizie.

Mișcarea regulată în cerc a stelelor ne dă calendarul. Dar prin ce l-a întemeiat Dumnezeu în chip deosebit? L-a întemeiat prin cei doi ochi ai lumii: soarele și luna. După ei a făcut să se orienteze toată suflarea, până la sfârșitul lumii. Și ați auzit că se vorbește în Pascalie de crugul soarelui și de crugul lunii. Ce este crugul soarelui? Este un ciclu de 28 de ani, de când soarele pornește de la punctul lui și face atâtea rotații în fiecare an, încât ajunge în 28 de ani exact la locul de unde a pornit. Iar ciclul lunar este de 19 ani. Luna merge în jurul pământului de 13 ori într-un an, dar în jurul soarelui, are nevoie de 19 ani, până ajunge de unde a pornit, și iară, și iară, și iară... Astfel, ciclul lunar are 19 ani, iar ciclul solar e de 28 de ani. Și până ce luna înconjoară soarele de 19 ori, soarele face ocolul cerului în 28 de ani. Înmulțește pe hârtie 28 cu 19; cât dă? 532 de ani. Acesta e ciclul

mare pascal, după care s-a întocmit Pascalia de Sfântul Chiril al Alexandriei, şi a lui Dionisie cel Mic, şi a altor paschologi.

Şi de ce am luat istoria aşa de departe? Ca să vedeţi cum a ajuns anul nou la noi. Deci, când s-au făcut primele calendare din epoca străveche, pe timpul lui Nimrod, împăratul Ninivelor, ei nu se orientau, ca noi, după calendare cu 12 luni, că nu ştiau. Ei aşteptau mişcarea astrelor cereşti, a crugului soarelui sau al lunii şi ştiau că a trecut un an din crugul soarelui şi doi şi trei şi la 29 de ani va fi împlinit ciclul mare solar sau crugul soarelui, cum îl numeau ei. Şi când luna se va întoarce de 19 ori, va fi împlinit ciclul mare luni-solar al lor.

Mai târziu s-a mai deşteptat lumea. Aşa vechii chaldei, popor mai vechi decât evreii, au fost mari astronomi. Ei au împrumutat mult civilizaţiei egiptenilor şi perşilor, apoi aceştia elinilor şi aşa mai departe, până a ajuns în părţile noastre, ale Europei. Aceia au observat şi alte mişcări pe cer, nu numai mişcările soarelui şi ale lunii, şi treptat au început să alcătuiască un fel de calendar pe pământ, după calendarul cerului sau după calendarul soarelui sau al lunii solare.

Calendarul ceresc fiind opera lui Dumnezeu, nu rămâne nici o iotă în urmă şi nu poate să se clintească, pentru că zice: „poruncă a pus şi nu va trece" (*Psalmul* 148, 6). El nu poate să rămână în urmă. Iar calendarele făcute de oameni au fost mii până acum, ba poate zeci de mii. În fiecare epocă, după mintea din acel timp: au fost calendare de umbră, calendare de soare, calendare de nisip, calendarele faraonilor Egiptului, cum a fost Ramses şi alţii. Au fost o mulţime de calendare la egipteni şi la popoare mai vechi ca egiptenii, cum au fost de pildă asirienii. Unele se conduceau după calendare fructifere; când se coceau portocalii, şi asta se întâmpla de două ori pe an, socoteau că s-a împlinit un an. A fost calendarul Nilului, care a funcţionat sute de ani. Căci Nilul se revărsa periodic, de două ori într-un an. Dar Nilul, din cauza ploilor de la ecuator, se revărsa uneori mai înainte de două luni, altă dată mai în urmă şi aşa mai departe. Ei ştiau că atunci când s-a făcut orezul, sau s-a revărsat Nilul de două ori, e anul nou.

Dar ştiinţa n-a fost mulţumită cu calendare din acestea. Şi nici nu trebuia să fie, sau să se ia după lucruri de acestea care

n-au mers regulat. De aceea, oamenii au vrut să facă alte calendare, mai bune, ca să se apropie mai mult de calendarul cerului, de calendarul pe care l-a făcut Atotţiitorul Dumnezeu. Primii care au început să facă aceste calendare au fost egiptenii. Ei au făcut prima dată calendarul de 12 ani, măcar că luna avea câte 28-30 de zile şi calendarul lor era mai scurt decât calendarul de acum, anul având numai 354 de zile.

Poporul iudeu – care a fost în robia egiptenilor 430 de ani – când a ieşit din robie a împrumutat calendarul egiptean, căci altul mai bun nu se găsea în acea vreme, şi l-au folosit pe el 1500 de ani, până la împăratul Iuliu Cezar, cu circa 44 de ani înainte de venirea Mântuitorului. Dar până la acea dată calendarul folosit rămăsese foarte mult în urmă. De aceea romanii, vrând să-şi facă un calendar mai bun, au trimis – pe vremea lui Iuliu Cezar – pe Iulian Sosigene în toate părţile lumii, să vadă care calendar e mai aproape de calendarul ceresc, care se potriveşte mai mult cu calendarul dumnezeiesc.

Şi acela, fiind însărcinat de împăratul Iuliu Cezar, a cercetat toate calendarele de pe valea Nilului, din Palestina, de prin Africa, şi tot pe al evreilor l-a găsit mai aproape, fiindcă era luat de la egipteni. Dar lipseau 11 zile şi şase ceasuri faţă de mişcările astrelor de pe cer. Deci i-a mai adăugat 11 zile şi şase ceasuri. Din anul de 354 de zile s-a făcut calendarul de 365 de zile. Şi la patru ani, înmulţind cele şase ceasuri care treceau în plus în fiecare din aceşti ani, mai erau 24 de ceasuri, deci mai puneau o zi. Aşa s-a născut anul bisect, adică trei ani de câte 365 de zile, iar al patrulea (bisect) de 366.

La început toate popoarele, respectând tradiţia după care începutul lumii a fost în martie, de atunci începeau anul, indiferent ce calendar ar fi avut ele. Aşa au socotit şi egiptenii, şi evreii, şi romanii. Mai apoi romanii au adăugat lunile ianuarie şi februarie şi au stabilit începutul anului la 1 ianuarie.

Ei aveau obiceiul că în ziua de 1 ianuarie luau impozitele de la popor, schimbau pe dregători,

plăteau salariile la salariaţi, la militari, îi avansau pe unii din aceştia la grade mai mari. Tot la 1 ianuarie aveau şi cele mai mari festivităţi, iar cu acest prilej făceau mare zarvă de cântece şi jocuri, cum le vedeţi până acum. Că de la romani şi de la păgâni vin obiceiurile acestea de-a umbla din poartă în poartă şi a fluiera şi a cânta şi a face câte şi mai câte. Că nu de la Biserica lui Hristos vin acestea, ci de la popoarele păgâne, căci romanii le-au împrumutat de la egipteni, egiptenii de la asirieni şi aşa mai departe. Obiceiurile acestea nu sunt creştineşti, ci păgâneşti, fiindcă şi noi ne tragem din popoare păgâne, căci şi romanii şi dacii au fost popoare păgâne.

Dar lumina credinţei lui Iisus Hristos a strălucit la Roma şi în Imperiul Roman din sudul Dunării, iar de acolo a trecut şi la daci, dincoace de Dunăre, mai ales după ce Dacia a fost cucerită de Traian şi mulţime de colonişti din Peninsula Balcanică au inundat ţara strămoşilor noştri. Şi aşa a ajuns creştinismul cu lumina credinţei dincoace de Dunăre şi a început să înflorească aici Biserica lui Hristos. Dar prin aceşti colonişti au venit la noi şi obiceiurile acestea de 1 ianuarie. Şi aşa se fac în această zi petreceri în loc de sfinte slujbe de mulţumire lui Dumnezeu şi de cerere a ajutorului Lui. Obiceiurile acestea au trecut de la ei la noi, cum le vedeţi până astăzi, precum şi calendarul de 12 luni. Astfel am ajuns şi noi, românii, să prăznuim ziua de 1 ianuarie, ziua anului nou civil.

Vi le-am spus acestea tare pe scurt, pentru că nu vi le pot arăta acum mai pe larg. Oamenii s-au obişnuit de la început să pună semne câţi ani au trecut de la zidirea lumii. Biblia nu spune aceasta, căci ea nu se ocupă de cronologie. Ea e o carte de morală, de sfinţenie, plină de Duhul Sfânt. Prin ea se arată că există Dumnezeu, că El este Creatorul lumii, se arată legile date de El întregului univers, se arată că El pedepseşte păcatul şi răsplăteşte virtutea, că cei ai Lui sunt drepţi, sfinţi, iar ceilalţi sunt păcătoşi şi vor lua plată după faptele lor şi osândă dincolo. De acestea se ocupă Biblia.

Auzi – zic unii – că Biblia spune că numai şapte mii de ani are lumea aceasta! Te rog să-mi arăţi, învăţătule în Biblie, unde spune Biblia că lumea-i de şapte mii de ani? Ia-o de la un cap la altul şi dacă ţi se va arăta undeva în Scriptură că lumea-i numai de şapte mii de ani, atunci dă-o pe foc!

Nu. Oamenii au pus termen de când s-a zidit lumea. Marele Vasile în *Hexaimeron* vorbeşte de temelia pământului, de facerea lumii, arătând – după mărturia Sfintei Scripturi – că pământul era netocmit şi nevăzut. „Dar când era, nici tu nu ştii, nici eu, ci numai Cel ce l-a făcut, Dumnezeu", spune Sfântul Ierarh. Deci Biblia spune că pământul era netocmit şi nevăzut (*Facerea* 1, 2). Care era netocmirea pământului? Ea stătea în faptul că n-avea nici o vegetaţie, nici un animal, nu era nimic. Apoi ne dezvăluie care era cauza nevederii: erau apele, căci pământul era în fundul apelor; precum şi faptul că nu existau încă cei ce au ochi (Sfântul Vasile cel Mare, *Hexaimeron*, pp. 6-8). Cine să-l fi văzut pe atunci? Dumnezeu îl vedea unde era, dar nu erau zidite cele cu ochi, nici animalele, nici oamenii, nici păsările. Dar pământul era, căci el datează de multe milioane de ani, poate să fi fost acolo de sute de milioane. „Dumnezeu a făcut pământul şi Singur El ştie de când este pământul şi cât are să mai dăinuiască", răspunde Marele Vasile celor ce iscodeau vârsta pământului. Dumnezeu a zis să se adune apele întru adunările sale şi să se arate pământul. El l-a scos cum ai scoate caşul din zer la stână. Aşa a scos Dumnezeu pământul din ape. Şi nu-i nici o greutate la Dumnezeu aceasta, căci auzi ce spune Marele Vasile: „Te minunezi că pământul e mare? Ascultă pe Isaia: «Doamne, Tu ai făcut pământul ca pe nimic!» (*Isaia* 40, 23)". Nimic e el înaintea lui Dumnezeu. E mare pământul? Dar planeta Jupiter e de 1300 de ori mai mare decât Pământul şi are patru sateliţi mult mai mari ca Pământul. Dar Sirius, care-i de milioane de ori mai mare chiar decât Soarele! Ce-i la Dumnezeu pământul? Pentru mine-i mare, şi-i minunat, dar nu şi pentru Cel care l-a făcut. Acela l-a făcut, cum zice Isaia, ca pe o nimica, şi toate popoarele lumii înaintea Lui sunt ca o picătură din cadă.

Şi au pus oamenii semne de la zidirea lumii, că atâţia ani sunt de la Adam, şi toţi ceilalţi au auzit de la unul, dar nimeni nu ştie precis câţi ani sunt de la Adam. Unii zic că Hristos a venit în lume la 5508 ani de la facerea lumii, alţii la 4999.

Cronologii nu se învoiesc la ce an a venit Hristos în lume, pentru că nimeni nu ştie exact când a făcut Dumnezeu lumea şi câţi ani sunt de la zidirea lumii.

Când s-a zidit lumea numai Dumnezeu ştie, nimeni altcineva. Aşa spunea Marele Vasile. Dar oamenii au stabilit un fel de epoci, de ere. Ei au zis: atâţi ani sunt de la Adam, apoi zic că a fost era lui Avraam ş. a. Unele le-au pus în legătură cu diferite evenimente: era alexandrină, de când Alexandru cel Mare a avut război cu perşii; era romană, de la fondarea Romei; apoi era martirilor, de la începutul creştinismului până pe vremea lui Diocleţian. Dar de abia de la împăratul Justinian, de la 517, au început să se numească anii de la Hristos.

Era creştinismului nostru începe de la Mântuitorul şi până acum are 1970 de ani, iar peste câteva ceasuri ajungem în anul 1971. Am vrut să vă spun câte ceva despre anul nou. Aşa a ajuns şi la noi să se prăznuiască anul nou şi să se înceapă de la 1 ianuarie, după tradiţia rămasă nouă de la Roma.

Şi sunt calendare diferite şi astăzi. În Abisinia, o ţară creştină, creştinii primesc tăierea-împrejur, ca evreii.

Sunt popoare care au calendarul cu doi ani, cu trei ani mai înainte, sau cu şase. Dar calendarul cel mai apropiat de calendarul luni-solar este calendarul pe care-l avem noi, ortodocşii. El este îndreptat de conferinţa interortodoxă de la Constantinopol, din 15 noiembrie 1923, pe timpul Patriarhului Meletie al V-lea, şi e cel mai aproape de cel ceresc. În 42.000 de ani, el abia rămâne cu o zi în urmă. Iar calendarul gregorian, pe care l-a îndreptat Papa Grigore al IX-lea în 1583, prin marele filosof şi astronom Lilie, rămâne la 3.600 de ani cu o zi şi o noapte în urmă; deci el rămâne mai mult în urmă ca al nostru, din punct de vedere ştiinţific. Noi după calendarul acesta ne călăuzim şi el este aprobat de toată Biserica.

Dar vreau să vă spun că, începând de la anul nou, grija noastră cea mai mare trebuie să fie alta: cel mai mare lucru e să ne înnoim viaţa, să luăm aminte cu fiecare an nou să lăsăm câte un păcat care ne stăpâneşte cine ştie de când şi să punem în locul lui o virtute, să iertăm greşalele celor ce ne-au supărat, să-i iertăm pe toţi, să începem anul nou cu inima curată şi cu credinţă în Dumnezeu, să nu începem la crâşmă cu beţie, cu fluiere, cu câte şi mai câte petreceri. Că dacă începi bine din ziua întâi, fiindcă ziua bună se arată de dimineaţă, aşa o să-ţi meargă tot timpul.

Du-te prin sate acum, în noaptea aceasta: e iadul pe faţa pământului! Iată cum ştiu oamenii să mulţumească lui Dumnezeu că le-a mai dat un an de viaţă! Dar vine moartea şi-l strânge de gât, de nu mai poate spune nici preotului ce a făcut, că i s-a legat limba! Cât ar mai vrea el atunci să-i mai dea Dumnezeu un ceas; dar nu-i mai dă, e rânduit: când ţi-o veni ceasul, te ia şi te duce. Ai vrea să te rogi: „Doamne, mai dă-mi un minut!", dar nu-ţi dă, ai avut destule! Dumnezeu este prea drept, ţi-a dat vreme, dar n-ai vrut să te îndrepţi, să te pocăieşti, să plângi, să te rogi. Ţi-a dat atâţia ani de viaţă şi n-ai avut nici o grijă. Şi atunci vei vedea că nu mai este pocăinţă în timpul morţii. Deci să ne gândim că, trecând un an de zile, foarte mult trebuie să plângem lui Dumnezeu că n-am făcut nimic bun şi să mulţumim lui Dumnezeu că ne-a ajutat cu mila şi cu îndurarea Lui să trecem iarăşi 365 de zile şi să ajungem până azi.

Toţi trebuie să mulţumească. Toată zidirea lui Dumnezeu. Căci viaţa şi fiinţele şi toate vremile sunt în mâna lui Dumnezeu. Tocmai acum trebuie să mulţumim lui Dumnezeu, ca să nu vie urgia Domnului peste noi.

Aşteptăm mila lui Dumnezeu, dar odată n-are să mai fie timp. Căci vine moartea pentru fiecare, vine dreptatea lui Dumnezeu, de care nu poate scăpa nimeni, nu pot scăpa nici împăraţii. Unde-s împărăţiile, unde-s faraonii Egiptului, unde sunt sultanii turcilor, unde-s craii Germaniei, unde-s împăraţii de care se cutremura lumea, unde-s împărăţiile, unde-s cetăţile, unde-s oraşele, unde-i oraşul Pompei şi unde este Cartagina şi oraşele vechi care s-au dărâmat de cutremur?! Unde-s cetăţile lumii, unde-s puternicii, unde-s cei învăţaţi, unde-s filosofii, unde-s cei care au purtat schiptru, cei care au purtat diademe şi ale căror capete străluceau ca soarele, unde-s?! Praf, pământ şi pulbere s-au făcut! Aşa-i dreptatea lui Dumnezeu, şi vai de noi dacă cheltuim vremea în

zadar! Marele Apostol spune: „Răscumpărați vremea, că zilele rele sunt”.

Vom cere să mai trăim un minut şi n-are să ne mai dea Dumnezeu. Pentru că trecem fără griji prin viața aceasta, ne încurcăm cu grijile veacului de parcă am fi nemuritori. Fum suntem. În toată ziua Biserica ne spune: „Omul ca iarba; zilele lui ca floarea câmpului, aşa va înflori” (*Psalmul* 102, 15). I-a spus Dumnezeu lui Isaia, pentru toți: „Tot trupul e iarbă şi slava omului ca floarea ierbii, uscatu-s-a iarba şi floarea ei a căzut”; şi iarăşi zice Duhul Sfânt în *Psalmi*: „Zilele lui ca umbra trec”, „că s-au stins ca fumul zilele mele”; şi iarăşi: „anii lor ca un paianjen s-au socotit”; şi iarăşi: „zilele mele ca umbra s-au plecat şi eu ca iarba m-am uscat”. Pentru cine vorbeşte aici Duhul Sfânt? Pentru noi. Să avem urechi, să nu fim surzi!

Să nu ne astupăm urechile, că visuri suntem sub soare. Oricine ar fi, praf şi pulbere este. Nimic nu rămâne veşnic pe pământ. Unde-s puternicii de care se cutremura lumea până ieri? Du-te şi vezi-i în gheena, cum îi muncesc dracii! Du-te şi întreabă-i acolo: Cu ce v-ați ales din viața aceasta? Unde a rămas stăpânirea, unde ştiința, unde puterea popoarelor? I-a luat după dreptate moartea şi-i ține în legături până în ziua Judecății de apoi. Să veghem, dar, cum petrecem timpul înaintea Domnului, căci negreşit vom muri şi ne va cere socoteală ce-am vorbit în fiecare clipă, şi ce-am gândit, şi ce-am lucrat.

Aceasta v-o spun pentru anul nou: să mulțumim Prea Sfintei Treimi şi Prea Curatei Maicii Domnului, care mijloceşte pentru toată lumea, că ne-a învrednicit să treacă un an. Să ne hotărâm, în inima noastră, să punem început bun şi să petrecem de aici înainte cu Dumnezeu, creştineşte. Să ne împăcăm cu Dumnezeu mai înainte de a ne răpi moartea. Amin!

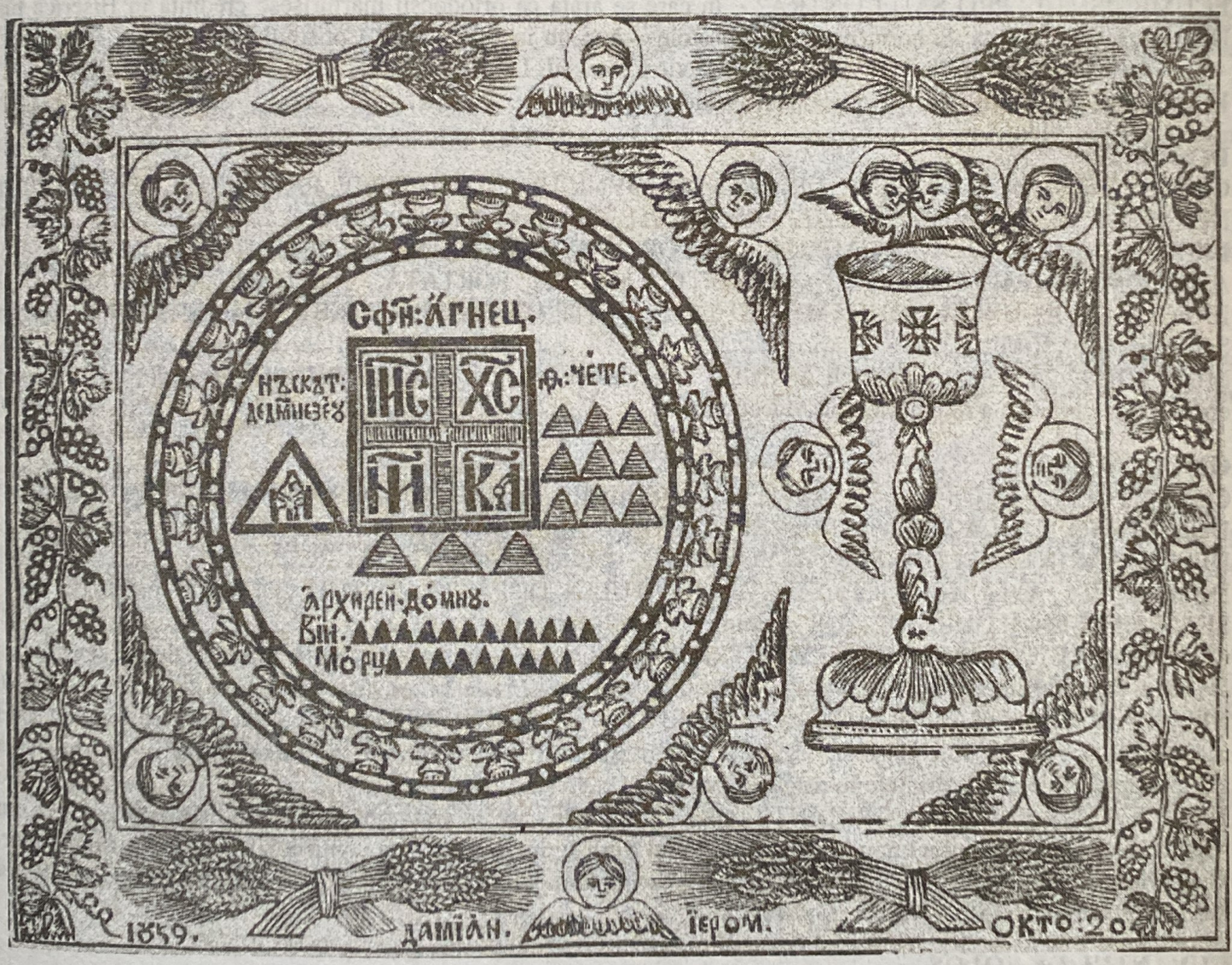

CUPRINS

DESPRE BUCURIA PLÂNSULUI – Cea de-a şaptea treaptă a scării duhovniceşti a Sfântului Ioan, în traducerea I.P.S. Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului.....7

VEACUL

CUVÂNT AL SFÂNTULUI IGNATIE BRIANCIANINOV CĂTRE CEI MULŢI CHEMAŢI AI VREMURILOR NOASTRE – Florin Stuparu.....14

BISERICA ŞI INSTTUŢIA SAU CÂTE CEVA DESPRE UN CAL TROIAN unde nu Troia ne este adusă aproape ci o modalitate subtilă de a înlocui Biserica lui Hristos cu o noţiune neclară – părintele Mihai-Andrei Aldea.....17

ÎNVĂŢĂMÂNTUL ÎNTRE TRADIŢIE ŞI MODERNITATE de unde vom afla istoria rătăcirii şi înstrăinării şcolii de Biserică – Adrian Lemeni.....21

DESPRE EVOLUŢIONISM în care se arată că acceptarea ideii că vieţuitoarele au fost create de Dumnezeu nu este un simplu act intelectual, el având şi importante consecinţe de ordin moral – Părintele Firmilian.....29

DESPRE IMAGINEA ROMÂNIEI de unde vom afla câteva modalităţi de denaturare a ei – Petre Goleşteanu 40

DESPRE HOMOSEXUALI ÎN CONTEXTUL LUMII CONTEMPORANE - Scara.....43

O SCRISOARE PENTRU AMERICA – Ion Coja.....47

DESPRE FAMILIA CREŞTINĂ – în care se arată grijile statului faţă de familia creştină şi grijile familiei creştine faţă de valorile sale – Daniela-Cristina Aldea.....49

BUNURILE ŞI LEGISLAŢIA POSTDECEMBRISTĂ A PROPRIETĂŢILOR BISERICEŞTI –- de unde vom afla că politica statului român de 200 de ani încoace este îndreptată împotriva Bisericii lui Hristos – Ionuţ Corduneanu..... 55

GÂLCEAVA CIVILIZAŢIEI CU BISERICA – unde se va vedea că rostul Bisericii este să lumineze calea civilizaţiei; calea către Hristos – Ciprian Bojan 59

ECUMENISMUL, PRO SAU CONTRA? – în care se arată că ortodocşii mărturisesc credinţa în Biserica lui Hristos ca Una, Sfântă, Sobornicească şi Apostolească şi nu în S.R.L. – ul Consiliul Ecumenic al Bisericilor – „asociaţie frăţească de biserici" – părintele Alexie Kşutaşvili Lenski 61

VORBEAM CU CINEVA – părintele Mihai-Andrei Aldea 73

DOCUMENT

CRONICA INEDITĂ A LUI ANDRONIC DUHOVNICUL SAU DESPRE PĂTIMIRILE MĂNĂSTIRII NEAMŢ DE PE URMA GENERAŢIEI PAŞOPTISTE – părintele Filoteu Bălan 75

LISTA PARŢIALĂ A NUMELOR CELOR ANGAJAŢI ÎN REZISTENŢA ROMÂNEASCĂ ANTICOMUNISTĂ, UCIŞI PRIN DETENŢIE, MUNCĂ FORŢATĂ, TORTURI, ASASINAŢI SAU EXECUTAŢI ÎN URMA CONDAMNĂRII LA MOARTE, DUPĂ 23 AUGUST 1944, alcătuită de Eugen Şahan (partea a V-a).....101

MEMORIILE CĂPITANULUI COLA NICEA – sau despre istoricul formării cetelor de luptători români pentru emanciparea politică a românimii din Macedonia.....109

OMUL CREŞTIN

CUVÂNT DE FOLOS AL PĂRINTELUI ARSENIE PAPACIOC DESPRE PĂRINTELE MARCU DUMITRESCU DE LA MĂNĂSTIREA SIHĂSTRIA.....136

DESPRE PĂRINTELE CONSTANTIN VOICESCU – părintele Vasile Gordon 138

DESPRE VIAŢA DUHOVNICEASCĂ A PREOTULUI DUPĂ TRATATUL „DESPRE PREOŢIE" AL SFÂNTULUI IOAN GURĂ DE AUR – părintele Dan Bădulescu 145

CONVORBIRE CU PĂRINTELE DUMITRU STĂNILOAE – în care se arată între altele, superioritatea credinţei în faţa ştiinţei şi noblеţea neamului nostru românesc.....149

DESPRE RUGĂCIUNA LUI IISUS ŞI PATERNITATEA DUHOVNICEASCĂ – în care se va vedea că rugăciunea noastră trebuie pusă în legătură cu părinţii noştrii duhovniceşti şi numai după aceea cu cartea sfătuitoare şi ziditoare - părintele Iuvenalie Ionaşcu 156

DESPRE REVITALIZAREA CREDINŢEI CREŞTINE – în care se arată observaţii, idei, sugestii izvorâte din îngrijorarea faţă de evoluţia lumii creştine în ultimul timp şi din dorinţa de a contribui, în măsura posibilităţilor, la reînvierea duhului creştin activ, pentru înfăptuirea Împărăţiei lui Dumnezeu, potrivit îndemnului pe care ni l-a dat Domnul Iisus Hristos – Valeriu Gafencu 161

CUVÂNTUL DE FOLOS

PREDICA DE ANUL NOU – despre calendar – părintele Ilie Cleopa.....173

GRUPAREA REVISTEI:
Virgil Anastasiu, Demostene Andronescu, Gabriel Aoşan, arhimandrit Arsenie Papacioc, părintele Mihai Andrei Aldea, Î.P.S. Bartolomeu Anania, părintele Filoteu Bălan, arhimandrit Ioanichie Bălan, Cezar Bălăşoiu, părintele Dan Bădulescu, Eleonora Becea, ieromonah Amfilohie Brânză, Andrei Boambeş, Dumitru Bordeianu, Adrian Botez, Nicu Butnaru, părintele Gheorghe Calciu, Paul Caravia, Dragoş Călin, ieromonah Calistrat Chifan, Pavel Chirilă, arhimandit Cleopa Ilie, Răzvan Codrescu, Ion Coja, Ionuţ Corduneanu, părintele Marin Cojoc, Bogdan Cristel, Mircea Dumitrescu, Eleodor Enăchescu, ieromonah Adrian Făgeţeanu, Constantin Flondor, Valeriu Gafencu, Gabriela Georgescu, Eleodor Ghenoiu,, Mircea Gherboveţ, Dragoş Gladcă, Traian Golea, Petre Goleşteanu, Ionuţ Gurgu, Roland-Hoffman Negulescu, Adrian Hoţoiu, Ruxandra Ică, Dan Ichimescu, părintele Alexie Kşutaşvili - Lenski, Florica Elena Laurenţiu, Adrian Lemeni, Iulian Liţă, Vladimir Manoliu, Corneliu Marcu, Dan Horia Mazilu, Dragoş Moraru, Dan Ioan Mureşan, Vlad Mureşan, George Mutu, Marin Naidim, Mihaela Nedea, ieromonah Ioan Negruţiu, Costion Nicolescu, Laurenţiu Niţă, Valeriu Pantilimon, Viorel Pană, protosinghel Iustin Pârvu, Dragoş Vasile Pâslaru, Marcel Petrişor, Dan Petruşcă, Alexandru Popa, protosinghel Cristofor Popescu, Florin Popescu, Laura Popescu, Traian Popescu, Mitropolit Amfilohie Radovici, Vlad Ranetescu, Cristin Râşchitor, Emil Silvestru, Alexandru Sfârâială, ieromonah Mihail Stanciu, Florin Stuparu, Eugen Şahan, părintele Florin Şerbănescu, Claudiu Târziu, Florea Tiberian, Dionisie Tomoae, părintele Alexie Ţârdea, Rafael Udrişte, arhimandrit Vartolomeu Androni, Danion Vasile, Mugur Vasiliu, Ion Vlăducă, Daniel Voicescu, Ionel Zeană.

REDACŢIA:
Andrei Boambeş, Nicu Butnaru, Ionuţ Gurgu (redactor şef adjunct), Dan Ichimescu (secretar general de redacţie), Laurenţiu Niţă, Valeriu Pantilimon, Rafael Udrişte (redactor şef), Mugur Vasiliu (director)

GRAFICA:
Valeriu Pantilimon

LISTA ILUSTRAŢIILOR:

Pag. 2 – „*Crin*", desen Valeriu Pantelimon;
Pag. 4 – „*Sfântul Ioan Scărarul*", icoană tempera/lemn, sec. XIV;
Pag. 6 – „*Rugă*", foto Marius Caraman;
Pag. 13 – „*Şantier Mihai Vodă, după translare*", foto Marius Caraman;
Pag. 16 – „*Uşi împărăteşti*", tempera/lemn, Novgorod, sec. XVI;
Pag. 20 – „*Monogramă Hristică*", Serbia (manuscris), sec. XV;
Pag. 28 – „*Pogorârea Sfântului Duh*", icoană tempera/lemn, Tver-Rusia, sec. XV;
Pag. 39 – „*Lucrătorii viei*", xilogravură, Mănăstirea Neamţ, sec. XIX;
Pag. 42 – „*Soborul Sfinţilor*", xilogravură, Mănăstirea Neamţ, sec. XIX;
Pag. 46 – „*Pelade décalvante avec atteinte des angles*", foto Félix Méheux, 1884;
Pag. 53 – „*Sfânta Treime*", xilogravură, Mănăstirea Neamţ, sec. XIX;
Pag. 54 – „*Casă cu acoperiş de paie* ", foto Marius Caraman;
Pag. 58 – „ *Interior Biserică veche* ", foto Marius Caraman;
Pag. 60 – „*Împăraţii pământului închinându-se fiarei*", Muntele Athos, Marea Lavră, frescă sec XV;
Pag. 110 – „*Răspândirea românilor în Sud-Estul european în prima jumătate a sec. XX*", hartă, Macedo-românii, Theodor Capidan;
Pag. 113 – „*Ceata lui Mihai Handuri*", munţii Pind 1906;
Pag. 118 – „*George Mucitani*", căpitan de armatoli;
Pag. 126 – „*Harta aşezările româneşti din sudul Peninsulei Balcanice*", Theodor Capidan;
Pag. 128 – „*Ceata lui Nicea*", 1906;
Pag. 133 – „*Armatoli aromâni din munţii Pind*", 1906;
Pag. 135 – „*Părintele Iustin*", foto Doru Cătălin Vântu, 1996;
Pag. 155 – „*Aducerea moaştelor*", xilogravură, Mănăstirea Neamţ, sec. XIX;
Pag. 160 – „*Spirală*", desen, Valeriu Pantilimon;
Pag. 170 – „*Pridvor*", foto Marius Caraman, 1993;
Pag. 171 – „*Cuvânt de folos*", desen, Valeriu Pantelimon;
Pag. 172 – „*Scara*", xilogravură, Mănăstirea Neamţ, sec.XIX;
Pag. 177 – „*Liturghia*", xilogravură, Mănăstirea Neamţ, sec.XIX;

Telefon/fax: +40.1.659.10.94; Pagina web: www.scara.ro; pentru corespondenţă: Revista *SCARA*, C.P. 1-46, Bucureşti sau e-mail: scara@dnt.ro; constantindan@k.ro. Manuscrisele nepublicate se înapoiază la cerere. Prietenii ideii pot sprijini material apariţia revistei *SCARA* (prin abonamente şi orice alt mod). Contul *Asociaţiei Române pentru Cultură şi Ortodoxie* este: 7215.1/ ROL deschis la B.C.R - Agenţia Dr. Felix, Bucureşti

Mulţumim tuturor celor ce şi-au dat osteneala la apariţia Treptei a Şaptea a revistei *SCARA*

Tiparul executat la Tipografia SUD Craiova, telefon/fax: 051.417.592;051.134.408

I.S.B.N. 973 - 99955 - 4 – 3

REVISTĂ EDITATĂ DE ASOCIAŢIA ROMÂNĂ PENTRU CULTURĂ ŞI ORTODOXIE

Foto: Marius CARAMAN